શ્રી

પાંડવાશ્વમેધ.

બનાવનાર,

વ્યાસ વલ્લભરામ સુરજરામ—અમદાવાદ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

બુકસેલર નારણલાલ મોતીલાલ

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

તથા

બુકસેલર જેઠાલાલ મનસુખરામ ભટ.

મુ॰ ડાકોર.

આવૃત્તિ ૯ મી   પ્રત ૫૦૦૦   સને ૧૯૨૪

અમદાવાદ—શાહપુર નવીપોળમાં આવેલ શ્રી 'પ્રજાહિતાર્થ મુદ્રાલય' માં પટેલ ડાહ્યાભાઈ દલપતરામે છાપ્યું.

કીંમત ૧—૦—૦


શાસ્ત્રી વલ્લભરામ સૂરજરામ

શ્રી.

પાંડવાશ્વમેધ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

ગીરજાનંદન-ગણપતીને, પ્રથમ લાગુ પાય; સરસ્વતી માતાને નમું, માજી વસે જીહ્યાય ॥૧॥ વઈશમપાયે તેર પરવની, સંભળાવે કથાય; પછી જનમેજયની પાસે, પોતે માગી વીદાય ॥ ૨ ॥ પુરણ કથા હું નહી સંભળાવું, એક સ્થળે હરનીશ; સાંભળજે જયમુનીના મુખથી પાતક તું નીસ્તરીશ ॥ ૩ ॥ એકના મુખથી એક જએ.યે, ભારથ પુરણ કહેવાય; કાં શ્રોતાને કાં વકતાને, વીકટ વિઘન થાય ॥ ૪ ॥ શ્રોતાયે વકતાઓનું ઇછવું સારૂ, વકતાએ શ્રોતા જનનું; માટે પુરણ કેહેવિકે સુણવિ, પરિણામ એ વિઘનનું ॥ ૫ ॥ માટે છ માસ જવા દજને, સાંભળજે તું કથાય; તે વારે આવશે જયમુની, ઓ જનમેજય રાય ॥૬॥ એમ કહીને વીદાય થયા, એવે વીત્યા ખટ માસ; તેવામાં જયમુની આવ્યા, જનમેજયની પાસ ॥ ૭ ॥ તવ જનમેજય ચરણ લાગ્યો; પધારો ઋશીરાય; અધુરી કથા શ્રવણ કરાવિ, રૂશી વઈશમપાય ॥ ૮ ॥ તે તો મુજને કહી ગયા છે, જયમુનિ આવે જ્યારે, પાંચ પરવની ક ા રહી તે સાંભળિ લેજે ત્યારે ॥ ૯ ॥ પરવ અષ્ટાદસ ભારથનાં, પુરણ તે સંભળાય, બ્રહ્મહત્યા મુજને લાગી છે, પાતક તે પળાય ॥ ૧૦ ॥ જયમુની સંભળાવવા બેઠા, વાળિ પદમાસન; સનમુખ આસન વાળિ બેઠા, સાંભળવા રાજન ॥ ૧૧ ॥ સાંભળ રાજા છે હરિ ચરત્યા; સાંભળ રાખીને પ્રીતિ; કથામાં બીજું કાંઇ ન જોવું, જોવું સત્યને નીતી ॥ ૧૨ ॥ બિજા વિશયમાં પ્રતી રાખી, જે જન સુણે કથાય; તે જનનું પુન્ય થવાઇ જાયે, ઉલટું પાતક થાયે ॥ ૧૩ ॥ રાગ વીશયમાં હાસ્ય વીશયમાં, ભક્તિ ધરિ સુણે જેહ; પ્રભુ તણા પદને નવ પામે, પામે શ્રમનો દેહ ॥૧૪॥ હાસ્ય વિશય વાહાલો હોય તો, ભવાયો થઇ અવતરે; વાનર કેરો દેહ પામે, કામ વિશય ચીત ધરે. ॥ ૧૫ ॥ માટે ચીત હરી ચરત્યામાં, રાખી સાંભળજે રાય; અશ્વમેધનું પરવ કહું છું, પાપ તારૂ પળાય ॥ ૧૬ ॥

કલમ વડે સાંભળો શ્રોતા, ટુંકામાં સહ સમજાશું; આ ગ્રંથ છપાઇ ગયો છે માટે, સંક્ષેપમાં હું ગાવું ॥ ૧૭ ॥ ત્રણ કવિને રચેલી, અશ્વમેધ કથાય; તેથી ટુંકામાં રચું છું. સંદેહ ન ધરશો કાય ॥ ૧૮ ॥ પાન્ડવ આદી બેઠા ત્યાં સુધિ; સારી રિતે રચી કથા અશ્વમેધ છે બાહાર પ-ડેલો, મેહેનત લેઉં તે વ્રથા ॥ ૧૯ ॥ વળણ ॥ વ્રથા મેહેનત લેતો નથી; ટુંકો ટુંકો કહુ સાર; ના કહુ તો અધુરો કહે; ભારત ગ્રંથ નિર-ધાર.॥ ૨૦ ॥

કડવું ૨ રાગ સવઈયા.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજય રાય;વીસ્તારી તુ-જને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહિમાય ॥ ૧ ॥ હસ્તીનાપુરની ભોગવે આદી, કુન્તીના તન ધર્મ; નીતિ પુરવક રાજ ચલાવે, નિત્યકરેસુભકર્મ ॥ ૨ ॥ છ માસ સુધિ ભોગવી આદી, સમરે શ્રી અવિનાશ; એવામાં અણચીન્તવ્યા આવ્યા, વિષ્ણુ વેદમ વ્યાસ ॥ ૩ ॥ પાન્ડવ ઉઠીને પાયે પડીયા, પ્રેમે આપ્યું આસન; પધારો પધારો કહી બેસાડયા, અમને કયા પાવન ॥ ૪ ॥ એમ કહીને ધરમ રાજા, ચાંપવા બેઠા પાય; કૃપાનિધિ એક પ્રશ્ન પુછું છું, સંકલ્પ વિકલ્પ થાય ॥ ૫ ॥ કુળ નીકંદન અમે કીધું, રાજ્ય લેવાને આપ; તે મુજને મનમાં ખટકે છે, જાણું છું બેહુ પાપ ॥ ૬ ॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સુણ યુધીષ્ટિર રાય; ક્ષત્રી ધરમ તેં સાચવ્યો તારો, તેમાં શું પાપ કહેવાય ॥ ૭ ॥ પણ લોકીક અપવાદ બેઠે, પ્રીન્ચીત એનો દોષ; દોષ તણું નામ સાંભળ્યું કે, ધરમ થયા અફસોસ ॥ ૮ ॥ એ મહારાજા અપવાદ બેઠો એ મુજને પસ્તાવો; તે પણ નિરવાણ થાય તેવું, કાર્ય મુને બતાવો ॥ ૯ ॥ એટલે વેદમવ્યાસ બોલ્યા, સાંભળી થાજો મગ્ન; જેવો કર્યો હતો રામચંદ્રે,તેવો કરો તમે યજ્ઞ ॥ ૧૦ ॥ અશ્વમેધનો યજ્ઞ કરવો, તેથી બહુ જય થાશે, લોકીક અપવાદ જગતમાં બેઠો, તે તમારો જાશે ॥ ૧ ॥ એમ સુણિ યુધિષ્ટિર બોલ્યા, મહારાજા પડુ પાય અશ્વમેધ એ યજ્ઞ મોટો; દ્રવ્ય વિના કેમ થાય ॥૧૨॥ છ માસથી રાજઆદી પામ્યા; ધન નથી સંચીત કીધું; દુરિયોધનનું મેળવેલુ, તેતો લુંટાવી દીધું ॥ ૧૩ ॥ માટે નિર-ધન છઇએ હમણાં, કેમ કરીએ મહારાજ; મન મોકળું મુકીને વાવરવું

તે કેમ કરીએ કાજ ॥૧૪॥ વ્યાસજી બોલ્યા સાંભળ રાજા,બતાવું એક ઉપાય;આગળ મહોટો યજ્ઞ કરયો તો,થઇ ગયો મરુત રાય ॥૧૫॥ તેણે વિપ્રોને દાન કરયાં ત્યાં નગદમ કનક કેરાં, દળીદ્રીનાં દળદર કાપ્યાં, કીધાં મેરસમેર ॥ ૧૬ ॥ વીપરોએ જે કનક લીધાં, તે ડુંગરોમાં દાટયાં; ઘણાં વરસનાં અકળાયેલા, લક્ષ્મીજી ઉભરાટયાં ॥ ૭ ॥ તે ધન જઇ તમે લઇ આવો, તવ બોલ્યા ધરમરાય; કરનારપણ ચયેલું ધન એ, મુજથી કેમ લેવાય ॥૧૮॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સાંભળજે સુમતી;ભુમીમાંથી ધન તું લાવે, તો તું છે ભુપતી ॥૧૯॥ એ ધનનામાલીક વીપ્રો, તેમાંનું નથી કોય; ધરતીના ધન કેરો ધણિ, ધરણનો ધણી હોય ॥૨૦॥ માટે ને ધન તું લઇ આવે, તેમાં નથી તને દોશ; તે લાવીને યજ્ઞ આરંભો; થાશો નહી અપશોશ ॥૨૧॥ ધરમ કહે વારૂ માહારાજા;હવે તો આવિ હામ; કૃપા કરીને બતાવો તમે, શાંશાં બીજાં કામ ॥૨૨॥ એટલે વેદમ વ્યાસ બોલ્યા, સાંભળ રાજકુંવાર; વરણ કરવા લાવ ગાતેડીવીપ્ર વીસ હજાર ॥૨૩॥ તે સરવના વરૂણ કરવા, ત્રણસેંને સાઠ દન; આનંદમાં જીવ રાખવો સઉએ,દેવું ઇચ્છા ભોજન ॥૨૪॥ યજ્ઞની પુરણાહુતી થાય ત્યારે; ધેનુ દેવી ઘરમાંથી; અકકેક રથ બેસવાને દેવો. અકેક દેવો હાથી ॥૨૫॥ બે બે જોડી વસ્ત્ર દેવા. વળી દેવા સણગાર; વિસમણુ સુવર્ણ પરેમે દેવું, સાંભળ રાજકુંવાર ॥૨૬॥ એક એક ખોબો મોતી દેવાં; વીપરોને પરેમ ધરી,હરનિશ ઇશવર સમરણ કરવું, સત્ય શ્રદ્ધા આદરી ॥ ૨૭ ॥ યજ્ઞ આરંભથી ધરમ રાજા, હું કહું તે આદરવું;તમારેને ભુપતીને; ધારા વ્રત શુભ કરવું ॥ ૨૮॥ તમારે ને ભુપતીને,સુવું એકસજ્યાય; ઉઘાડું ખડગ મુકવું વચમાં,મનવ્રતિ સ્થીર થાય ॥૨૯॥ વળીતમારે ને ધરૂપતિને, ખાવું એકજ અન; બીજો પદારથ કાંઇ ન ખાવો,વળી સાંભળ રાજન ॥ ૩૦ ॥ યજ્ઞને સારૂ અશ્વ લાવો, જોઇયે પંચ કલ્યાણી; ખવરાવવું પીવરાવવું તેને, પુજવો દૈવિ જાણી ॥૩૧ ॥ તે અશ્વનાં ચિન બતાવું સુણ યુધીષ્ટરરાય; પુંછડુ પીળું કાન કાળા, શ્વેતજ એની કાય ॥ ૩૨ ॥ લીલા રંગના ચરણ હોવે, એવો એનો રંગ; તેના જે દરસણ કરે તેને, યમ દુતનો ભય ભંગ ॥ ૩૨ ॥ તે તોખારને લાવી રાખો થોડા દિવસ ઘેર; ચઇતર સુદી પુરણમીએ, છોડવો આનંદભેર; ॥ ૩૪ ॥ તેને લલાટે કનક કેરૂ, પત્રજ બાંધવું એક, તે પત્રપર લખવું,

કેહું, તે સાંભળ વિવેક ॥૩૫॥ ક્ષત્રિ કેરો પુત્ર હોય તે આ ઘોડાનેબાંધે;
એટલું લખીને મુકયો ફરવા, ખુશી આવે ત્યાં જાયે તેની પુંઠે બ-
ળી બાણુંવિશેન્ય લઇને જાય; હરનીસ એની ચોકી કરવિ, કેકબાજે ન
વ થાય ॥૩૭॥ પંચ કલ્યાણિ ફરતાં ફરતાં લાદ કરે જે ઠામ; ધરમશાળા
તે સ્થળ કરવી, કાં કરવા વિસરામ ॥૩૮॥ જે સ્થળ કરે લઘુશંકા, ત્યાં
કુઓ કે વાવ, ખરચમાં ખામી નવ કરવિ પુરણ લેવો લાહાવ ॥૩૯॥ એ
અશ્વને ક્ષતરી નંદન, બંધન કરે જેહ, તેનિ સાથે યુદ્ધ કરીને અશ્વ
લેવો તેહ ॥૪૦॥ એ રીતે ત્રણસેં સાઠ દહાડા, ફેરવવો હામથરિ; એટલે
ધર્મ પુછવા લાગ્યા, વ્યાસજીને કરગરી॥૪૧॥એ માહારાજ ઠીક બતાવ્યુ
વાત પુછુ વાતમાંથી, એવો અશ્વપંચ કલ્યાણિ, કહો લાવિએ ક્યાંથી
॥૪૨॥ એટલે વેદવ્યાસ બોલ્યા, બતાવું વિવેક; ભદ્રાવતી નામની છે
નગરી, ઉત્તમ દીપ્યા એક ॥૪૩॥ યુવનેશ્વ નામના, રાજા તેનો,શુવેષના
મનો તન; દસક્ષોણી શેન્યાનો ધણિ છે, અશ્વ તેને ભોવન ॥ ૪૪ ॥ એ
અશ્વની ચોકી કરે છે દસ ક્ષોણિ સેન્યાય, તેની સાથે યુદ્ધ કરીનેઅશ્વલા
વવો હાંય ॥૪૫॥ તે ઘોડોછે દેવ લોકનો,સાચવવા લીધોછે; શેવા કરવા
દરસણ કરવા યમુનાશ્વે લીધો છે ॥ ૪૬ ॥ આઠે દીવસે આદીતવારે, તે
ઘોડો ભડાય, ક્ષીપ્રા નમાની નદીમાં તેને, નવરાવવા લઇ જાય ॥૪૭॥ તે
દન બહુ લોક પુંજા કરે છે, શેવેછે પુરણ પ્રીતે, તે ઘોડાને જઇ લઇઆ
વો ક્ષત્રીવટની રીતે ॥૪૭॥ લાવશો નહી ને છાનોમાનો, ન લાવવો મા-
ગીને; લાવવો નહી રાય મન પમાડી, લાવવો હઠ ભાગીને ॥૪૮॥લાવવો
યુદ્ધ કરી જીતીને, ઓ કુંતીના સંતાન, એમ કહી આગના માગીને
ગયા અંતરધ્યાન ॥૪૯॥પછી પોતે ધરમરાયે,ભાઇ ભાંડુ તેડાવ્યા ભીમસે
નને વળી શેહેદેવજેઠી, નિકુળ સહિત આવ્યા॥૫૦॥હેડંબાવનથી આવી
ઓછે, ગટોરછનો તન; વરસકેતુ સુતકરણનો રહેછે ધરમભોવન ॥ ૫૧ ॥
તે સર્વ ત્યાં ભેગા થઇને, બેઠા ધરમની પાસ, તવ ધરમે કહ્યું યગ્ન ક-
રવા, કહી ગયા વેદવ્યાસ ॥ ૫૨ ॥ ને કામ કરવું મન આદરવું; લે-
વાનો છે લાહાવો; માટે મહારા મકોદર વીરા, કૃષ્ણજીને તેડી આવો
॥૫૩॥ ગદા લઇ તવ ભીમ ઉઠયો, દ્વારીકાં નગરી જાય; આવો આવો
કહી ભીમને તેડયો, ઘરમાં જાદવરાય ॥ ૫૪ ॥ કહે વ્રકોદર કેમ પધા-
રયા, ભીમ બોલ્યો સુખ,ભેર;હસ્તીના પુરમાં પધારો, યગ્ન ધારયો આમ;

બેર ॥૫૫॥ કૃસ્ન પ્રભુ તવ તઇયાર થયા, ઉમંગ ઊપજ્યો ઉર; મોદર ની સાથે આવ્યા, પોતે હસ્તીનાપુર ॥ ૫૬ ॥ ધરમરાયે કહી સહુ વી- ના, રાજી થયા દીનાનાથ; પછી સહુને તેડાવીને, બેઠા સરવે સાથસાથ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા; પ્રથમ અશ્વને લાવો; આપણામાંથી શૂરો પુરૂ, લેવાને કોણ જાઓ ॥૫૮॥ ભીમે કહ્યું કે હું જાઉં છું, લાવવાને મુજ હેતુ; મેઘવરણ કહે હું જાવું, તવ બોલ્યા વરસકેતુ. ॥ ૫૯ ॥ઓરે પીતાજી હું જાઉં છું; કરૂ જઇને ચડાવો; ધરમ કહે ત્રણ જણ બોલ્યા તેથી ત્રણે જાઓ ॥ ૬૦ ॥ વળણ ॥ ધરમે આપી આગના, ત્રણ જણ તતપર થાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, ભદ્રાવતીમાં જાય.

કડવું ૩ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુનીજી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; લીધી ધરમે જ્યાં આગનાય; તવ તેણે પંથ પળાય ॥૧॥ જાતાં જાતાં દીવસબહુથયા એક માસે ભદરાવતી ગયા; એતો પુરણ હરખેભરીયા; જઇબીરીગફામાં ઊતરીયા ॥૨॥ સાતા લોહરાનો ॥ પછી મેઘવરણ એમ બોલ્યો; કહો- તો તતપર થાવું; ભદરાવતીમાં પંચ કલ્યાણી, ઘોડાને જોઇ આવું ॥ ૩ ॥ એમ કહીને આગના લીધી; સરવ સમાચાર લાવ્યો; એોળખ્યો રાયને અશ્વ દીઠો, પછી ગફામાં આવ્યો ॥ ૪ ॥ ઓરે દાદા અશ્વ દેખી આનંદ ઊપજ્યો મન, નવરાવવા લાવશે શીપ્રાયે, આદીતવારને દન ॥ ૫ ॥ એવામાં રવીવાર આવ્યો, તવ સઘળી સેન્યાય; પંચ કલ્યાણી અશ્વને લેઇ, શીપ્રાનદીએ જાય ॥ ૬ ॥ તવ મેઘવરણ એવું બોલ્યો, કહોતો દાદા જાવું; અશ્વને નવરાવવા લાવ્યા છે, કહોતો જઇ લે આવું ॥ ૭ ॥ એટલે ભીમે આગના આપી, મેઘનાદે ગડગડીયો;વા વંટોળ વી જળી કરીને, તોખાર પાસે પડીયો ॥ ૮ ॥ વાયુથી રેણુ ઉરાડી, ગરોરગ છને તન; સેન્યાના સરવે યોદ્ધાના; પુરી દીધાં લોચન ॥ ૯ ॥ તે સહુ આંખો ચોળવા લાગ્યા, માયાવી એવો નડીયો, અશ્વને ઉપાડી બાથે લઇને જઇ ગુફામાં પડીયો ॥ ૧૦ ॥ તે પછી સેન્યાએ વળી રાન્તી, ઉ- ઘડીયા લોચન જોયું અશ્વ ન દીઠો, ઉદાસ થયું મન ॥ ૧૧ ॥ આરે આપણો અશ્વ ક્યાં ગયો, કોઇક શત્રુ આવ્યા, છ સેન્યાના સકળ યોદ્ધા જ્યાં ત્યાં સોધવા લાગ્યા ॥ ૧૨ ॥ એવામાં એક બે સેવકે, ગફામાં દી-

ડો તોખાર; તેણે જઈ યમુનાસ્વરાજાને કહ્યા છે સમાચાર ॥ ૧૩ ॥ એ મહારાજા રાજાધીરાજા, ચાલો જણાવિયે જોર; આપણા અસ્વને લેઇ ગુફામાં બેઠા છે ત્રણ ચોર ॥ ૧૪ ॥ એવું સાંભળી રાજા કોપ્યો, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર; દસ ક્ષોણી સેન્યા લીધી, વળી લીધો કુવાર ॥ ૧૫ ॥ સુવેધ સુતને સાથે લઇને, રાજાએ કીધી ચડાઇ; ડુંગરની ગુફાએ આવ્યા, કરવિ ધારી લડાઇ ॥ ૧૬ ॥ તવ વ્રકોદર વરસ કેતુ, મેઘવરણ માયાવી; અશ્વને ગફામાં બાંધી નીકળીયા, યુધ્ધે ઉભાએ આવી ॥૨૭॥ યુમનાસ્વ સામો વરસકેતુ. સુવેધ સામો ભીમ; મેઘવરણ સૌ શેન્યના સામો, લીધો લડવાનો નીમ ॥ ૧૮ ॥ ભદ્રાવતીનો રાજા બોલ્યો; શું જુઓ સઉ સાથ; દયા ન ધારો ઠેર મારો, કહી ઉંચો કર્યો હાથ ॥ ૧૯ ॥ પછી પોતે આયુધ લીધાં, ક્રોધ ઘણેરો ચઢિયો; કરણ નંદન તેના સામો મન મુઠી ટુટી પડિયો ॥ ૨૦ ॥ બાણ વછોડે મહા તન તોડે, સામ સામી કરે દ્રષ્ટી; દ્વાદશ મેઘની ધારા છુટે, એવી કરે બાણ વ્રષ્ટી ॥ ૨૧ ॥ સામા સામી શરીર ભેદા વહે સોણીત ધાર; દેખીને માહા ત્રાસ પાડે, વરતે હાહાકાર ॥૨૨॥ ભીમને સુવેગ ગદા ગ્રહીને, ગદા તણુ યુદ્ધ કરતા; થાય ઝપાટા મારે સપાટા, નહી પાછા પગ ભરતા ॥ ૨૯ ॥ એવામાં મેઘવરણ માયાવી, સૈન્યમાં પડિયો સાર; એક ઘડિમાં મારી નાખ્યાં; યોદ્ધા ચાળી હજાર ॥ ૨૪ ॥ એટલે વરશકેતુએ ત્યાં, પ્રાક્રમ કેવું કીધું, મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણિને મહા બળમાં બાણ લીધું ॥ ૨૫ ॥ યુમનાસ્વ રાજાને માર્યું, પ્રાણુજ ઉંચો ચડિયો સાન સુદ્ધી બુદ્ધી વીનાનો થઇને પ્રથવિ પડિયો ॥ ૨૬ ॥ તવ પોતે પસ્તાવા લાગ્યો, વીપ્રીત થયું આ ઠામ; જો રાજા મરણ પામેતો, અશ્વ ન આવે કામ ॥ ૨૭ ॥ વેદમાં વ્યાસે એમ કહ્યું છે, વરતવું તે રીતીને, વાજી લાવવો માયા વિના, રાજાને જીતીને ॥ ૨૮ ॥ તેમ છતાં મેં આ શું કીધું, મનમાં અતી શોક ભરીયો; યુમનાસ્વ રાજાની પાસે, જવાને ઉતરિયો ॥ ૨૯ ॥ સૌ સેન્યે રાયને પડયો જાણ્યા, યુદ્ધ બંધ કર્યું સાર; સૌ આવ્યા યુમનાસ્વની પાશે, કરતા હાહાકાર ॥ ૩૦ ॥ તે વારતા ગઇ ગામ વીશે, રાયનું કષ્ટ પ્રમાણ્યું, યયુનાસ્વની જનેતા જડદંબા, તેણે વિઘન જાણ્યું ॥ ૩૧ ॥

॥ વલણ॥ જડદંબાએ જાણીયું, રક્ત થયાં તવ ચક્ષ; કહે વક્ષભ ઊભી થઇ ચાલી પુત્રને પક્ષ.

કડવું ૪ રાગ કુખમની છાયા.

ઊઠી યુમનાશ્વની માય, જડદંબા ચાલિયારે, એતો દીકરાની પક્ષે જાય, જડદંબા ચાલીયાં રે ॥૧॥ એની રાક્ષસ વર્ગની કાય૦જડ૦ કોઠ જોજન ઉંચી દેખાય૦ જડ૦ ॥ ૨ ॥ એનું દરવાજા જેવડું મુખ, જડ૦ એની સરોવર જેવડી કુખ૦ જડ૦ ॥૩॥ એનું અદગાઊં પોહોળુ કાઠુ૦ જડ૦ એનું ડુંગર જેવડુ માથું. જડ ॥ ૪ ॥ એનાં છાછર જેવડા કાન૦ જડ૦ એના નેત્ર ધનુશ કમાન૦ જડ૦॥૫॥ એના ગંઢાળાળ તુલ નાસ્કોરા૦જડ૦ આંખે પોપચાં પુરણુ કઠોરા૪ જડ૦ ॥ ૬ ॥ એના સાત તાડ ઉંચા ચરણ૦ જડ૦ એના ચાલ્યાથી ધ્રૂજે ધરણુ૦ જડ૦ ॥ ૭ ॥ માથે કેશ છે વાંશના જાડ૦ એના કરણુ મોહોટા વિકરાળ૦ જડ૦ ॥ ૮ ॥ એના વાંસપુર લાંબા સ્થાન૦ જડ૦ માહા ભય ભરેલું વાન૦ જડ૦ ॥ ૯ ॥ વળણુ ॥ વરણુન કરતાં થાકીયે, ભય ભરેલું વાન; તવ શૈન્યમાં મુરછા થકી, ઉઠયો છે રાજન.

કડવું ૫ રાગ ધન્યાસરી

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણુ જનમેજેરાય. વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ યુમનાશ્વ રાજાની મુરછા વળી, ઉઠિને શરીર લુછે; વર્શકેતુને, ને વ્રકોદરને ખબર પોતે પુછે ॥ ૨ ॥ કોણુ છો તમેને કયાંના રેહેવાશી, કેમ આવ્યા મુજ ઠામ; ભીમ. કહે અમે કુન્તી નંદન, હસ્તીનાપુર ગામ ॥ ૩ ॥ પાન્ડવમાં વ્રકોદર હું છું, યજ્ઞ અમારે ઘેર, માટે અશ્વ લેવાને આવ્યા, કહી તુજને ખરીપેર ॥ ૪ ॥ સાંભળી રાજા આનંદ પામ્યો, તમને ઓળખે જક્ત; પરબ્રહ્મ પ્રભુ કૃષ્ણુના, તમો લાડીલા ભક્ત ॥ ૫ ॥ ચાલો અમો આવીએ તમ સાથે; વાજીને જોડે લઈ; દીનબંધુના દરશન થાશે, કામ કરશું તન દેઈ ॥ ૬ ॥ પુરણુ યજ્ઞ થતાં સુધી, કામમાં મેહેનત કરશું; તમારે લીધે અમે પાપી, દુસ્તર સંસાર તરશું ॥ ૭ ॥ ભીમે કહ્યું ભલે ચાલો જોડે, કહીને સરવ મળીયા; પરોણુાગતે સાથે લઇને, યુમનાસ્વ ગામમાં પળીયા ॥ ૮ ॥ એવે રાયની મળી જડદંબા, યુમનાસ્વ લાગ્યો પાય; કયાં જાઓછો ક્રોધ ભરેલાં, ઓરે માહારી માયા ॥ ૯ ॥ જડદંબા કહે ઓરે

બેટા જો મહારાં રાતા ચક્ષ, યુદ્ધ કરતાં મેં સાંભળ્યો તુને, કરવા આવ્યું-છું પક્ષ ॥૧૦॥ રાય કહે પાછા વળો માતા, આપણે ભોવન જઇએ; હસ્તીનાપુરમાં કશન પ્રભુછે, દરશણે ત્યાર થઇએ ॥ ૧૧ ॥ જડદંબા કહે એ શું બોલ્યો; કયાં ઉભુ કરે દુઃખ ગોવાળીયાંના દરસણ કેવાં,કાળાનું કાળુ મુખ ॥ ૧૨ ॥ એ વ્યભીચારી છળનારો નારી; મામા માસી મારનારો; કામણગાળો જાદુગાળો, ઝેરીલો ને ન નડારો ॥ ૧૩ ॥ સુમનાસ્વે મનમાં વીચાર્યું; રાક્ષસગુણ મુજ માય; સમજાવીને ત્યાં લેઇજઈ, લગાડુ પ્રભુને પાય ॥ ૧૪ ॥ એવું ધારીને એમ બોલ્યો, માતાજી ચાલો ઘેર; જવાની વાત જઇશું તે વારે, રહોને આનંદ ભેર ॥ ૬૫ ॥ એમ કહી માને ઘેર લીધી, સાથે કુન્તી તન; આદરભાવે પરોણાગતે, કરાવ્યાં ભોજન ॥૧૬॥ પછી નગ્રમાં સાદ પડાવ્યો, ભદરાવતીનો નાથ; દરસણની ઇચ્છા હોયે તે સહુ આવજો અમ સાથ ॥ ૧૭ ॥ તવ નગરીના હરીજનો તે, જાવા થયા તૈયાર; રાજા પુત્ર પરીવાર લેઈ, નીકળ્યો તેણી વાર ॥ ૧૮ ॥ પોતાની જનેતા જડદંબાને, સમજાવી અવળી પેર; ચાલો જનેતા હસ્તીનાપુરમાં, પાંડવોને ઘેર ॥ ૧૯ ॥ જડદંબા કહે હું નહી આવું, કાળીયો ત્યાં કારભારી; મુજ ભાણેજ સકટાસુર હતો; તેને એણે નાંખ્યો મારી ॥ ૨૦ ॥ યમનાશ્વ કહે જાણું છું માતા, ત્યાં જઈ કરવો કેહેર; છળ કરી હણશું પ્રભુને, લેવું છે વેહેર વેહેર ॥ ૨૧ ॥ સાંભળી જડદંબા થઈ રાજી, ચાલ તું મારી સંગ; વિચારતેં બહુ સારો કીધો, થયો મુને ઉમંગ ॥ ૨૨ ॥ અવળું સમજાવી તવ ઉઠી, પુત્રની જોડે જાય; વાજતે ગાજતે નીકળ્યો રાજા, સાથે સૌ સંન્યાય ॥ ૨૧ ॥ મેઘવરણ જઈ ગફામાંથી, લાવ્યો પંચ કલ્યાણી; હળીમળી હસ્તીનાપુર, આવ્યા ઉલટ આણી ॥ ૨૪ ॥ આવો આવો કહી સનમુખ ઉભા, પોતે અસરણા સરણ, જુમનાશ્વે જબરાઇથી માને લગાડી પ્રભુને ચરણ ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુએ મુસ્તક હાથ મુકયો; કુકરણી દુર કાહાવી; કુબુદ્ધી ટળી જડદંબાની, તરત સુબુદ્ધી આવી ॥ ૨૬ ॥ પ્રભુની પ્રદક્ષિણા ફરિ, પ્રેમે લાગી પાય; માહારાજ હું કાંઇ બોલી હોઉં તો, તે કરજો ક્ષમાય ॥ ૨૭ ॥ કૃષ્ણ ચરણથી સુમતી પામી, સહુ જન રાજી થાય; ભીમે પંચકલ્યાણી આપ્યો, સૌ જન લાગ્યા પાય ॥ ૨૮ ॥ પછી એ વાજીને ચોક્રામાં રાખ્યો, ધર્મ કરે શેવાય; આવેલાં સૌ રહ્યાં હસ્તીનાપુરમાં પછી બોલ્યા જદુરાય ॥ ૨૯ ॥ પાન્ડવો હું દ્વારિકાં જાવું છું. આવે યઈતર

માસ, તવ ભીમ મુને તેડવા આવે; દ્વારિકાં સુજ વાસ ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને પોતે પધાર્યા, દ્વારામતી અવીનાશ; એવે થોડા દિવસ ગયા, આવ્યો ચઇતર માસ ॥ ૩૧ ॥ તવ ધરમે કહ્યું ભીમ વિરા કૃષ્ણને તેડવા જાઓ; કુટુંબ કબીલા સાથે પ્રભુને હસ્તીનાપુર લાઓ ॥ ૩૧ ॥ એટલે ભીમ ગયો દ્વારીકામાં, જઈ કહ્યા સમાચાર; સઘળી નગરી સાથે લેઇ, પ્રભુ થયા તૈયાર ॥૩૩॥ ઉગ્રસેનને, વાસુદેવને, દ્વારિકાં રેહેવા દીધા નગ્ર સાચવવા બે વરસ મુકી, સરવને સાથે લીધા ॥૩૪॥ હસ્તિનાપુર જાવા સહુ પ્રાણિ, પ્રભુની સાથે પળિયા; મારગમાં જુમનાજી આવ્યાં, ગોપ ગોપી ત્યાં મળિયાં ॥ ૩૫ ॥ નંદ જસોદા સરવે મળીયા, મળ્યા મોહનના મીત્ર; કૃશનને સરવે કહેવા લાગ્યા; બાળપણાનાં ચરિત્ર ॥ ૩૬ ॥ પ્રભુ કહે સરવે ગોપગોપી, પંથ હમારો ઝાલો; પાંડવ મોહોટો યજ્ઞ કરે છે, તે માહાલવાને ચાલો ॥ ૩૭ ॥ કૃશનના કહેવાથી ગોપ ગોપી નંદ જસોદા સરવ; હસ્તીનાપુર આવીયાંછે, મુકી સ્વારથ ગરવ ॥૩૮॥ વળણું ॥ ગરવ મુકી સરવકો રહ્યાં હસ્તીનાપુર; વલ્લભ વદે સહુ નારિને, ઇચ્છા ઉપની ઉર.

કડવું ૬ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશિ એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ એક દહાડો સરવે નારીને ઇચ્છા ઉપની એમ; પંચકલ્યાણિનું પુજન કરીયે, પુર્ણ ધરી પ્રેમ ॥૨॥ દ્રુપતીને સુભદ્રા વળી, પ્રભુ તણિ પટરાણિ; બીજી નારીયો કૌરવ કેરિ, બેઠી નિશ્ચય જાણિ ॥ ૩ ॥ મંગાવી આગના ધરમરાયની, અશ્વનું પુજન કરવા; તેથી ધરમે આજ્ઞા આપી, પુંજે પાપ નિસ્તરવા ॥ ૪ ॥ નારીઓએ વાજી મંગાવ્યો, ઘરના ચોકની માંય; સરવે પ્રેમદા નાહી ધોઇને, પુજવા લાગી ત્યાંય ॥ ૫ ॥ એવામાં અનુસાલ્લવ નામે, આવ્યો માયાવી અસુર; માયા કરી વા વંટોળ કીધો, ઉરાડી રજ ભરપુર ॥ ૬ ॥ સૌ નારીનાં નેત્ર મીચાયાં, ત્રાસ ઘણેરો થયો; પંચકલ્યાણિનું હર્ણ કરી; અનુસાલ્લવ લેઇ ગયો ॥ ૭ ॥ તે પછી સહુનાં નેત્ર ઉઘડીયાં, તવ નવ જોયો વાજી; એટલે હાહાકાર વરતાયો, થઇ કાંઇ દગાબાજી ॥ ૮ ॥ તે વાત જાણી પાન્ડવોયે; જઇ જોયું પડયો ત્રાસ,

ઉદાશ પામી પુછવા, ગયા કૃષ્ણ પ્રભુની પાસ ॥૯॥ પાય પડિને કેહેવા લાગ્યા, સુણો અસરણશરણ, પ્રેમદા પુજન કરતીતી ત્યાંથી, અશ્વનું થયું હરણ ॥ ૧૦ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, હું સમજ્યો પુરપાટે; રહદાક્ષવ રાજાના ભાઇએ, અશ્વ હર્યો મુજ માટે ॥ ૧૧ ॥ ચીંતા ન ધરશો મંગાવું છું, કહી એક બીડુ કીધું, કહ્યું કે સુરો હોય તે લે બીડુ, તવ પ્રદુમાને લીધું ॥ ૧૨ ॥ ઘોડાને લાવવા જીતીને આવવા, લીધા જાદવ સરવ; વાજતે ગાજતે યુધ્ધે ચડિયો, મનમાં ધરીને ગરવ ॥ ૧૩॥ નગરની બારણે અશ્વ ગ્રહીને અસુર ઉભો સાર; એની સાથે ઉભા રહ્યા છે, અસુર ચઉદ હજાર ॥ ૧૪ ॥ તેના સામો પ્રદુમાન આવ્યો, વાજી લાવ્યો કેમ દંભ; એમ કહી આયુધ ગ્રહીને યુદ્ધ કર્યું આરંભ ॥ ૧૫ ॥ પ્રદુમાનને જાદવ દળ સહુ, મારે ઘણાં હથીઆર; માયાવી અસુરને નવ વાગે, ગણે નહી લગાર ॥ ૧૬ ॥ એવામાં અનુસાક્ષવે, બાણ લેઇ બળ ધાર્યું; પ્રદુમાનની રૂદિયા વીશે, પવનાસ્તર એક માર્યું ॥ ભાપવન મંતરે પ્રદુમાન ઉડયો, તેતો ગગને ચડિયો; હસ્તીનાપુરની રાજ્યસભામાં, પ્રભુની સાથે પડિયો ॥ ૧૮ ॥ તેને દેખી ક્રોધે ભરાયા, પોતેશ્રી ઘનશામ; ઊઠ પુત્રને લાત મારી, તેં બોળ્યું મુજ નામ ॥ ૧૯ ॥ એવામાં ભીમ વરસકેતુ, બે જણ યુધ્ધે ચડિયા; જાદવ દળની પક્ષે આવી વઢવા ટુટી પડંયા ॥ ૨૦ ॥ તેજ સમે અનુસાક્ષવે, દૈવતનો ખેલ દાખ્યો; વાયુ મંતરે વ્રકોદરને, ઉરાડી સભામાં નાંખ્યો ॥ ૨૧ ॥ તવ એકલો વર્શકેતુ લડે છે, માટે ચઢયા ઘનશામ; અનુસાક્ષવના સામા આવી કરવા માંડયો સંગરામ ॥ ૨૨ ॥ કોપની દ્રષ્ટી કરે બાણ વ્રષ્ટી,બળથી ઝપાટા લિધા; અનુસાક્ષવે કૃષ્ણ પ્રભુને, સભામાં ફેંકી દીધા ॥ ૨૩ ॥ એટલે રૂક્ષમણી રાણી આવી, કટુ વચન બહુ કીધાં, પુત્ર પડયો પણ આપ કેમ પડિયા, બહુ બહુ મેહેણાં દીધાં ॥ ૨૪ ॥ અસુર સામો વરસકેતુ, કર્યાં કરે છે યુદ્ધ, લડતાં લડતાં કરણ પુતરે, શીવબાણ લીધુશુધ્ધ ॥ ૨૫ ॥ માહા બળ કરીને બાણ ફેંકયું, થયો કારમો કોપ, અનુસાક્ષવના માયાવિ દુતને, શીવ બાણે કર્યો લોપ ॥ ૨૬ ॥ પછી બાણ અનુસાક્ષવને, ભોકયામાં ન રહી ભુલ; શરીરે બહુ છીદ્ર પાડયાં, બનાવ્યો ચારણિ તુલ્ય ॥ ૨૭ ॥ એટલે અસુર હિમ્મત હારયો, મનમાં બહુ ભય વાધ્યો; વર્શકેતુએ નાગપાસ મારી, અવળે હાથે બાંધ્યો ॥૨૮॥ તવ પાપીએ શીશ નમાવ્યું, લ્યો તમારો વાજી, વર્શકેતુ તવ કોપે ભરેલો

ચોટલીએ પડયો બાહાજી ॥ ૨૯ ॥ ઝાલીને લાવ્યો હસ્તીનાપુરમાં, રાજ્યસભાની માંય; અનુસાલ્વ નીચો નમીને લાગ્યો પ્રભુને પાય ॥ ૩૦ ॥ અપરાધ મારો ક્ષમા કરજો, જાણ્યા મે વિશ્વના નાથ; તવ પ્રભુએ ઉભા થઇને, છોડી નાંખ્યા હાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી કહ્યું પાન્ડવોને, સાંભળો માહારી વાત; તમે જેવા પાંચ બંધુ, તેવો આ છઠો ભ્રાત ॥૩૨॥ ધરમ બોલ્યા વારૂ માહારાજા, બોધ મુસ્તક ધરી દિધો;તેને રહેવા ધામ આપ્યું, પંચકલ્યાણી લીધો ॥ ૩૩ ॥ યુધિષ્ઠિર કહે વરસકેતુ, સાબાસ માહારા તન; મન કામના તેં પુરણ કીધી, છે તુજને ધન્ય ધન્ય ॥૩૪॥ એમ કરી સરવે રહ્યા છે, બોલ્યા કૃષ્ણ વચન, વીશ સહસ્ર વરૂણ કરવા, લાવો વિપ્રના તન ॥ ૩૫ ॥ તવ ભીમ જઇ વીપ્રો લઇઆવ્યો,સારા સારા વિદ્વાન; તેમને રેહેવા મઠ બાંધી આપ્યો, સતી તણે સંતાન ॥ ૩૬ ॥ એવે ચઇતર માસ આવ્યો, પુરણલીનોદન; તે દી દીન વિપ્રનાં વરૂણ કીધા, પ્રેમે કરી પુજન ॥ ૩૭ ગણીત પ્રમાણે કુન્ડ બનાવ્યો, ઉત્તમ મંડપ કીધો; અમુલ્ય શોભા એમાં બનાવી, લાહાવ ઘણેરોલીધો ॥ ૩૮ ॥ કનક આસન પર બેસાડયા, બ્રાહ્મણો બ્રહ્મ રૂપ; એવી રીતે યજ્ઞ આરંભ્યો, પોતે યુધિષ્ઠિર ભુપ ॥ ૩૯ ॥ પછી પંચકલ્યાણી ઘોડો, છોડીને કાહાડયો બાહાર; વિધિ પ્રમાણે તેનું પુજન, કીધું કુન્તીકુંવાર ॥ ૪૦ ॥ સોનાનું એક પાત્ર લીધું, તેમાં લખીયું કેહ્યું; વાંચીને ક્ષત્રી નંદનને, સુરાતન થાય હેલું ॥ ૪૧ ॥ લખ્યુ કે પાન્ડવનો વાજી પરભારે પંથ વાધે; ક્ષત્રીનો ખરો સુત હોયે તે, આ ઘોડાને બાંધે ॥ ૪૨ ॥ એમ લખી અશ્વને લલાટે, બાંધ્યું રેશમ દોરે; પછી છુટો મુકવાની આજ્ઞા કરિ કીસોરે ॥ ૪૩ ॥ તેની કેડે જબરા જોદ્ધા, ફરવાને નીકળિયા; અરજુન યુમનાશ્વ વરસકેતુ, સુવેધ સહિત બળીયા ॥૪૪॥ સાથે દસક્ષોણી સૈન્ય લીધું, અશ્વની પુંઠે ફરવા; વ્રકોદરને ઘેર રાખ્યો, યજ્ઞની રક્ષા કરવા ॥ ૪૫ ॥ અશ્વ ત્યાંથી નીકળ્યો તે, ગયો નર્મદા તીર; માહેશ્વરી નગરી એક ત્યાં છે, તેનો રાજા રણધીર ॥ ૪૬ ॥ નીલધ્વજ છે નામ તેનું, બહુ બળીયો રાજન; પોતે પુરણ ભાગ્યશાળી, પાંચ છે તેને તન ॥ ૪૭ ॥ તેમાં મોહોટો પુત્ર એનો, પરવીર એનું નામ; એક શહસ્ર નારી લઇને, ગયો છે ક્રીડાને કામ ॥ ૪૮ ॥ નગ્રની બારણે બાગ વીસે, ક્રીડા રમે છે જ્યાંય; ફરતો ફરતો તે બાગ વિશે ઘોડો આવ્યો છે ત્યાંય ॥ ૪૯ ॥ એક નારીએ અશ્વ દીઠો, તેણે બંધન કીધો; પોતાનો પતી પ-

રવિર તેને. જઇને સોંપી દિધો ॥ ૫૦ ॥ પરવીરે તે કબજે કીધો, અરજુને જાણિ વાત; સૈન્યાસહિત ત્યાં વઢવા ચાલ્યા, પરવિર કેરી સાથ ॥ ૫૧ ॥ વળતુ ॥ યુદ્ધ કરવાને સંચર્યા, સાંભળજે તું રાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, યુદ્ધતણો મહિમાય.

કડવું ૭ મું રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુનિ ફરી વચન, સુણ પરિક્ષત કેરા તન; ગયા બાગ કને જે વાર, અરજુને કર્યો ટંકાર ॥૧॥ તવ સામો આવ્યો પરવીર, યુધ કરવાને રણધીર; સામાસામી તે ક્રોધે ચડિયા, એકએકપર તુટી પડીયા ॥ ૩ ॥ કરે ઘણી ઘણી બાણ વ્રષ્ટી, થઇછે સૌની કોપ દ્રષ્ટી; રવી માર્યું એક બાણ, દશ સહસ્રનો વાળ્યો ઘાણ ॥૩॥ તવ પારથને ચઢી રિસ, છેદ્યું પરવીર કેરૂ શીશ; તવ સરવે નારિયો નાઠી, આજ કરણી થઇ માહા માઠી ॥ ૪ ॥ નીલધ્વજને કહ્યા સમાચાર; સુણિ ક્રોધ ચઢયો છે અપાર; એના જમાત્ર અગની દેવ, તેને તેડાવ્યો તતખેવ ॥ ૫ ॥ જવાળા નામની રાયની નારિ, સ્વાહા નામે કુંવારિ; તે કુંવરિએ કરેલું તપ; અગની વરવાને ખપ ॥૬॥ સાત દિવસે અગની ફળીયો, વીપ્ર વેસે કન્યાને મળીયો; કન્યા તેડીને લઇ ગઇ ઘેર. નિલધ્વજે પુછી તવ પેર ॥૭॥ તમે છો કોણ વીપ્રના રૂપ. તવ બોલ્યો અગની અનુપ, સરવ જગત કરે મુજ સેવ, ઓળખી લે હું અગની દેવ ॥૮॥ બોલ્યોરાયતણો પરધાન, તમારૂ તો વીપ્રનું વાન; માટે અગની માનું કેમ, આપો પરિક્ષા તો ટળે વહેમ ॥૯॥ ત્યારે અગનીને ચઢયો કાળ, ફુંક મારીને કાહાડી જવાળ; દિધું પુરણ પારખું દેખાડી, બાળી પ્રધાનની મુછ દાઢી ॥ ૧૦ ॥ ત્યારે રાયની માશી મહાદોશી, થઇ અગની ઉપર બહુ રોશી; એતો જાદુથી જ્વાળા બતાવે, એવા ઘણા ધુતારા આવે ॥ ૧૧ ॥ નથી કાળજુ મારૂં કાચું, મને પારખું દેતો કહું સાચું, તવ અગની રોશે ભરિયો, ડોશી સામો ઉત્તર કરીયો ॥ ૧૨ ॥ તુમે તેડી જાઓ તમ ઘેર, પછી બતાવું મ્હારી પેર; તવ ડોશી તેડી ઘેર ચાલી, એક માંચી બેસવા આલી ॥ ૧૩ ॥ તવ બેઠા અગની દેવ, બોલી ડોશી મુખ તતખેવ; બતાવો કાંઇ પારખું અમને, તવ પુછી પરણાવીએ તમને ॥ ૧૪ ॥ તવ કોપ્યો અગની ભુપ, પોતે ધરિયું જ્વાળા રૂપ; થઇ ડોશીની દ-

થા માહી; અગની જોઈ જીવ લેઇ નાઠિ ॥ ૧૫ ॥ બધું બળી ગયું ભો-
જન, વસ્ત્ર રાખ્યરચીલું ને અન્ન, પછી પોતે અગની ભુપ, પાછું લીધું
વીપ્રનું રૂપ ॥ ૧૬ ॥ પછી ડોશીએ અગનીને જાચ્યા, હવે માન્યા મેં
તમને સાચા; પછી નીલદ્રજ કને લાવી, હવે દીકરી દો પરણાવી ॥૧૭॥
તવ રાજી થયો રાજન, પોતે દીધું કન્યાદાન; પછી બોલ્યો થઇ રાજી,
કાંઈ માગો તમે સસરાજી ॥ ૧૮ ॥ બોલ્યો નિલદ્રજ પડી પાય, તમપાસે
કાંઇ ન મગાય; તેમ કરતાં હું માગું એક, તમો રાખજો માહારો ટેક
॥ ૧૯ ॥ બોલ્યો અગની કહો તે દુખ કાપું, તમો જે માગો તે આપું;
ત્યારે એમ બોલ્યો રાજન, મને થાય હરિ દરસન ॥ ૨૦ ॥ ત્યાં લગી
રહો માહારે ઘેર, એટલી કરો મુજપર મેહેર; તેથી અગનિરહ્યોછેત્યાંય
તેને તેડયા છે સભા માંય ॥૨૧॥ નીલદ્રજે કહ્યું જમાત્ર, જાવોજુધ્ધે પુ-
જનીક પાત્ર; માહારા પુત્રને માર્યો જેણે, ઘણો જુલમ કીધો તેણે ॥૨૨ ॥
તેના સામુ કરો યુદ્ધ તમો; ત્યારે રાજી થઈએ અમો; તવ કોપ્યોઅગની-
ભુપ, ગયો પાન્ડવમાં જવાળા રૂપ ॥ ૨૩ ॥ બાળવા માંડી સઉ સેન્યાય;
બધા કરવા લાગ્યા ત્રાહ ત્રાહ, પરવીરની નારિયો જેહ, ઘોડાને લેઇ
ગઇ છે તેહ ॥ ૨૪ ॥ નીલદ્રજને આપ્યો વાજી, ઘોડો કબજે રાખ્યો થઇ
રાજી; પણે અગનિ કરે છે તોફાન, જવાળ છુટે છે મહા મસ્તાન ॥૨૫॥
સઉનાં બળે છે વસ્ત્ર ને કેશ, ઘણા થાય છે નગન વેશ; જાણ્યું અરજુ-
ને જાશે પ્રાણ, એણે લીધાં મેઘાસ્તર બાણ ॥ ૨૬ ॥ તેથી મેઘની ધારા
છુટે, તેમ અગની ભડકા ઉઠે; જેવું અગનીમાં ઘી હોમાય; તેવો
અગની પ્રબળ થાય ॥૨૭॥ ત્યારે થાકયો અરજુન બળિયો, તેથી સમર્યો
શ્રી શામળીયો; તવ આવિયા જુગદાધાર, બેઠા રથ હાંકવા મોરાર ॥૨૮॥
પછી અરજુન બોલ્યો નામી, હવે શું કરવું શ્રીસ્વામી; તવ બોલ્યા પુ-
રૂશ પુરાણ, મારો નારાયણાસ્તર બાણ ॥૨૯॥ માર્યું અરજુને તે બાણ
ત્યારે, અગની બળવા લાગ્યો તે વારે; ઉઠિ અગનીના અંગમાં લાહા-
ય, જઇ અરજુનને પડયો પાય ॥ ૩૦ ॥ વળી કૃષ્ણને બે કરજોડી
વીનવે વઢવાનું છોડિ; મેં તો ઓળખીયા આજ તમને, મટાડયું અ-
જીરણ અમને ॥ ૩૧ ॥ પેલું ખાંન્ડેવ વન બધું બાળિ, માહારી અજી-
રણ પીડા ટાળિ; નરનારાયણ છો તમો, આજ ઓળખી લીધા અમો
॥ ૩૨ ॥ જરા રેહેજો કરૂણા કરી, તમો દિનબંધુ શ્રી હરી; કહિ ગયા
ગામના માંય; બેઠો નિલદ્રજ રાય ત્યાંય ॥ ૩૩ ॥ કહ્યા સસરાને સમા-

ચાર ચાલો આવ્યા છે જુગદાધાર, તેના કરાવું દરસન તેથી તમો થા-શો પરશન ॥ ૩૪ ॥ તવ નીલદ્વજ ગયો સાથ, તેને દેખાડયા દીનાનાથ; કરી દરશણુ ને પડયો પાય, પછી અગની બોલ્યો થઈ સહાય ॥ ૩૫ ॥ હવે વચન માહારૂ થાપો, એમનો અશ્વ લાવીને આપો, તમે નીરખ્યા શ્રી ઘનશામ; હવે જાવું મહારે મુકામ ॥ ૩૬ ॥ કહી અગની થયો વી-દાય, રાજા અશ્વને લેવા જાય; એતો ગયો પોતાને ઘેર, કહી પ્રેમદાને બધી પેર ॥ ૩૭ ॥ તવ એની નારીની નીચી મતી, બોલી ક્રોધાતુર થઇ અતિ, શત્રૂને વાજી દેવાનો નથી, દોતો ફાંસો ખાવું સર રથી ॥૮॥ મારા લહશે દીકરા ચાર, વેહેર વેહેર લઇશ આ વાર, કહી તેડયા છે ચાર તન, રાણીયે પોતાને ભોજન ॥ ૩૯ ॥ મહારા પુત્ર હોતો વેહેર ધારો તમે શત્રૂને જઈ મારો, તવ ચારે પુત્ર ચડિયા, જઈ અરજુન સામા અડિયા ॥ ૪૦ ॥ વળણુ ॥ અરજુન સામા જઇ અડીયા, યુદ્ધ કરવાને માટે; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, કહેર થયો પુરપાટ.

કડવું ૮ રાગ સવાઈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ નીલદ્વજના ચાર પુત્રો, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર, અરજુનસામું યુદ્ધ મચાવ્યું, દેવા માંડયો માર ॥ ૨ ॥ અરજુન અગણિતા મંતરે, ભોંકી દીધા તીર; નિલદ્વજના ચાર પુત્રના વીધી નાખ્યા શીશ ॥ ૩ ॥ એવામાં વરસકેતુએ, છોડયાં કાળજ્વર બાણ; તે બાણુથી ચારે ભાઇઓના, કાહાડી નાખ્યા પ્રાણ;તે ખબરગઈ નિલદ્વજને, પોતે આવ્યો યુદ્ધ કરવા, સ્રીના કહેવાથી બુદ્ધિ ભમીને મનથી ધાર્યું મરવા ॥ ૫ ॥ આવીને એણે સંગ્રામ માંડયો, બહુ બળવ-તો રાજા; પાન્ડવ દળને કાહાર કીધું, રાખી નહીં માઝા ॥ ૬ ॥ મા-રતા મારતા અરજુન દળને, પાછા પાડયા પા જોજન; અરજુન કાહાર થઇને બોલ્યો, શું કરૂં જુગજીવન ॥ ૭ ॥ નિલદ્વજ માર્યો નથી મરતો, તેની સમજણ પાડો; પ્રભુ કહે પવનાસ્તર મારિ, એને આહથી ઉરાડો ॥૮॥ તવ પારથે પવનાસ્તર મારયું, તેથી ગગને ચડિયો; પોતાનોજમાત્ર જ્યાં છે અગની, તેની કને જઇ પડિયો ॥૯॥હાથ ઝાલી અગનીએ ઉઠા ડયા, પુછયું કુશળક્ષેમ; કોણે તમને મુજકને નાખ્યા, કહો બન્યું છે કે

મ ॥ ૧૦ ॥ નિલદ્વજ કહે તમ સાસુએ, સંગ્રામ પાછા કરાવ્યા; મારા ચાર બાળક જીવતાતા, તેને પાછા મરાવ્યા ॥ ૧૧ ॥ તે પછી મુજને મોકલ્યો લડવા, મેં જઈ સંગરામ કીધો, છેવટ અરજુને બાણુ મારિ,મુજને ફેંકી દીધો ॥ ૧૨ ॥ એટલે અગની દેવ બોલ્યો, 'નર નારાયણુ એવ; અરજુનજી નથી હારવાના, સાહાય છે શ્રી જગદીશ ॥ ૧૩॥ તેથી અરજુન નહી હારવાનો, મીથ્યા કેમ કુટાય, નારીનું કહ્યું માનશો નહિ ને, અશ્વ આપી પડો પાય ॥ ૧૪ ॥ તવ નિલદ્વજ ઘેર આવ્યો; અશ્વને સાથે લીધો, નર નારાયણુને નમીને અશ્વ આપી દીધો ॥ ૧૫ ॥ પોતાનું ઘરબાર મુકી, ચાલ્યો અરજુન સાથ; પોતાનું સઘળું સૈન્ય લઇને આયુધ ગ્રહીને હાથ ॥ ૧૬ ॥ એટલે એની જ્વાળા રાણી; ગઇ પોતાને પીએર; દુલમુખ નામે ભ્રાત એનો, જબરો કરનાર જેર ॥ ૧૭ ॥ તેની કને જઇને રડી પડી, ઓરે માહરા વિર; માહારા પાંચે દિકરા માર્યા કુન્તી સુત રણધીર ॥ ૧૮ ॥ તેને મારી વેહેર લ્યો તો, તમે માહારા ભરાત; દુલમુખ બોલ્યો એ હાંઇ આવે, તે વારે એની વાત ॥ ૧૯ ॥ માંડી ધરીને નહી લેઉ ટંટા મીથ્યા મુમત આલી, એવું વચન સાંભળીને, જવાળા રીસાઇ ચાલી ॥ ૨૦ ॥ જતાં જતાં ગંગાસ્થળ આવ્યું, તેના જળમાં પેઠી; પગ અંગુઠા જળમાં બોળીને, નૌકા વીશે બેઠી॥૨૧॥ એટલે એક જણે કહ્યું એને, તું છે મુરખ કેવિ; ગંગાજળથી અતડી રહે છે, કોઇ મલીયંત જેવી ॥ ૨૨ ॥ જવાળા કહે છે ગંગા છે વંજા, તેમા ન બોળું વાન; તવ ગંગાજી સ્વરૂપ લઇને, પ્રગટ થયાં નીદાન ॥ ૨૩ ॥ જવાળાને કહ્યું નથી હું વંજા, મેં માંડયુ છે ઘરસુત્ર; કુરૂ કુળમાં હું પરણેલી, ભીસ્મજી માહરા પુત્ર ॥ ૨૪ ॥ જ્વાળા કહે તુજ પુત્ર સામું, યુધ કર્યું આપ; તેનું તું વેહેર લે નહી તે, તુજને ધીક્કાર ॥ ૨૫ ॥ તવ ગંગાને ક્રોધ વ્યાપ્યો; બોલ્યાં કરીને રિસ; છ માસમાં અરજુન કેરૂં; છેદાઇ જાજો શીશ ॥ ૨૬ ॥ શ્રાપ દઇને ગુપ્ત થયાં, બદલી નાંખ્યું શરીર; જ્વાળા રાણી શ્રાપ દેવરાવી, ઉતરી સામી તીર ॥૨૭॥ ચીતા ખડકીને બળી મુઇ,એવી અદેખી જાત. નીલદવજને ત્યાંથીઘોડો ફરે છે દીવસ રાત ॥ ૨૮ ॥ ક્ષ્ણુ હસ્તીનાપુર ગયા છે, એવામાં શું થાય; પંચ કલ્યાણી ફરતો ફરવો, મોહોટા અરન્યમાં જાય ॥ ૨૯ ॥ ચાર ગાઉની એક લાંબી શલ્યા, રસ્તે પડેલા ધરણ; પચ કલ્યાણીએ તેના ઉપર, મુકી દીધો એક ચરણ ॥ ૩૦ ॥ વજર બરાબર તે ગયોચો

ટી, તવ સહુ શોકે ભરીયા; ચર્ણ ઉખેડવા વરસકેતુ, અરજુનજી ઉત રીયો ॥ ૩૧ ॥ અશવનો ચરણ ગ્રહી જોર કીધુ, પણ નવ છુટયો તેહ; અરજુન કહે આયુદ્ધ વડે, સલ્યા ભાગો એહ ॥ ૩૨ ॥ પ્રદુમાનને નીલધ્વજ વળી, યમુનાશ્વ જે રાય; બાણ મારી મારીને થાકયા, શલ્યા નવ છેદાય ॥ ૩૩ ॥ એવામાં એક રૂશી દીઠા, તપ કરતાતા ત્યાંય; શોભીરૂશી મહા તપસ્વી, તેને જઇ પડયા પાય ॥ ૩૪ ॥ ચરણે લાગી પુછવા લાગ્યો માહારાજા ટાળો વેહેમ; શલ્યાપર પગ અશ્વનો ચોટયો નવ્ય ઉખડે કેમ ॥ ૩૫ ॥ એટલે શોભીરૂશી બોલ્યા, કોણ તમે રાજન અરજુન કહે દાશ તમારા, પાન્ડવ કુન્તી તન ॥ ૩૬ ॥ શોભીરૂશી તવ રાજી થયા, ભલે આવ્યા હાંઇ હોણુ; અરજુન કહે ઓ રૂશીજી, શલ્યા રૂપ છે કોણ ॥ વળણ ॥ આ શલ્યા તે કોણ છે, તે કહો મુને કથાય; શાથી પગ છોડે નહી, તે સાંભળ મહિમાય.

કડવું ૯ રાગ આશાવરીની છાયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ શોભીરૂશી અરજુન પ્રત્યે, શલ્યાની કહે કથાય; ગરૂડ પુરાણમાં એરે પારથ, કહયો છે મહીમાય ॥૨॥ તે કથા તુજને સંભળાવું, સાંભળજે થઇ ખુશી; વનને વીશે તપ કરતાતા, એક ઉદાલક રૂશી ॥ ૩ ॥ તેમણે ભોમીનું પડ ઉખેડયું. સેહેજ સ્વભાવે છેક; તેની નીચે કુન્ડ નરકનો, તેમાં જીવ અનેક ॥ ૪ ॥ તે જીવોએ ઉદાલુકને, કરગરવા માંડયું ઘણું; બહુ દીવસથી આ દુખ સહિએ, તો નીવારો અમ તણું ॥ ૫ ॥ હાથ ઝાલીને બાહાર કાઢો, વાલેશરી છો અમારા; ઉદાલક કહે કોણ તમોછો, તવ કહ્યુ પીતરૂ તમારા ॥૬॥ એટલે રૂશીએ હાથ ગ્રહીને,કાડયા કુન્ડની બહાર; પછી સહુ જીવ કહેવા લાગ્યા મોક્ષ પમાડો શાર ॥ ૭ ॥ એટલે પુછયું ઉદાલકે, મોક્ષ પામો શી રીતે; તવ જીવોએ કહ્યું, સુત તારો શ્રાદ્ધ કરેજો પ્રીતે ॥ ૮ ॥ તો તો પામીએ મોક્ષ ગતી, કહી ભોમી ભમતા રહ્યા; તેમને મોક્ષ પમાડવાની, આવી રૂશીને દયા ॥૯॥ જાણ્યું કે દિકરો ઉતપન્ન કરૂ,તો પીતરૂ દુખ વામે;તે દીકરો પછી શ્રાદ્ધ કરે તો,મોક્ષ ગતી સહુ પામે ॥૧૦॥ એવું શમજી કામ ઉપજાવ્યો, મનથી ગમન માંડયું; વીર્ય તે ઉંચું ચડાવીને,

નાશીકા દ્વારે કાઢયું ॥ ૧૧ ॥ સરોવરમાંથી એક કમળ, એંચીને પોતે લીધું; સાચવીને તે કમળ વચ્ચે, વીર્યજ મુકી દીધુ ॥ ૧૨ ॥ તે કમળ મુકયું સરોવરમાં, સરોવરને કહ્યું એમ; ફરજન થાય તવ સોંપજે મુને, દીકરો કુશળ ક્ષેમ ॥ ૧૩ ॥ એમ કહી મહી મુકીને ગયા, પોતે રૂશીરાય; એવામાં એક અયોધ્યાનો, રઘુ રાજા કહેવાય ॥ ૧૪ ॥ તેની પુત્રી સખીયોને લઇ, સરોવરમાં ગઇ નાહાવા; જળ ઝીલે ઉચાડે દીલે, જાય કમળ ફુલ સોહાવા ॥ ૧૫ ॥ એવે રૂશીના વીર્ય વાળું, કમળ કુંવરીએ લીધું; તેમાં રમતાં જળ ભરીને, અજ્ઞાનતાથી પીધું ॥ ૧૬ ॥ તેથી કુંવરિને ગર્ભજ રહયો, તેને થયા ચાર માસ; તે વાત તેના તાતે જાણી કુંવરીપર કર્યો ત્રાસ ॥ ૧૭ ॥ અનુચરને આજ્ઞા આપી, આ પુત્રી લેઇ જાવો; માહારે એનું મુખ નથી જોવું, અરણ્યમાં મુકી આવો ॥ ૧૮ ॥ એટલે સેવક પુત્રીને તેડી, લેઇ ગયા અરણ્ય; જઇનેરણુમાં રડતી મુકી, મહા વીકટ જ્યાં વન ॥ ૧૯ ॥ એવે ગર્ભને દસ માસ થયા. જન્મનો સમય છેક; શુભ ચોઘડીએ રાય તનીયાને, પુત્ર પ્રસવીયો એક ॥ ૨૦ ॥ માહા રૂપવંતો માહા તેજસ્વી, પુત્ર થયો નીરધાર; કુંવરીએ જાણ્યું કુંવારકા છું; ગંગામાં મુકુ કુંવાર ॥ ૨૧ ॥ એમ જાણીને ગંગાજીમાં નાંખવાને ગઇ જ્યારે; હા હા કહીને એને રોકી, ગંગાજીએ ત્યારે ॥ ૨૨ ॥ ઓરે બાઇ આ દીકરાની તું છે ધરમની માતા; ઉદાલક રૂશીનો તન છે, આપી આવ એમને હાથ ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર લેઇને ફરજે વનમાં, મળશે તુજને રૂશી; તેને તેનો સોંપી દેજે, તવ કુંવરી થઇ ખુશી ॥ ૨૪ ॥ રાજાની પુત્રી પુત્ર લેઇને, વનમાં લાગી ફરવા, એવામાં ઉદાલક રૂશી, આવ્યા સંધ્યા કરવા ॥ ૨૫ ॥ એવામાં પેલી પુતરીએ, કાષ્ટનું ખોખું કીધું ગંગામાં તુરત મુકી તેમાં, છોકરૂ મુકી દીધું ॥ ૨૬ ॥ એવે સમે સ્નાન કરીને, રૂશીએ સમાધી કીધી; એવામાં પેટી આવી તણાતી, ઉદાલકે તે લિધી ॥ ૨૭ ॥ જ્ઞાન દ્રષ્ટીથી રૂશીજીને, જણાયો મતલબ સારો; તણાતી પેટીમાં પુત્ર આવ્યો, તે દીકરો છે માહરો ॥ ૨૮ ॥ એમ જણાયું કે પેટી લીધી, તેમાંથી લીધો તન; તે જોયું પેલી કુંવરીએ આવી વદી વચન ॥ ૨૯ ॥ ઓ રૂશી આ છોકરૂં કોનું, રૂશી કહે કે માહારૂં; પુતરી કહે તમારે માટે, માહારે વળ્યું અંધારૂં ॥ ૩૦ ॥ તમ સંગવીશય વીના મુજને, ગર્ભ રહેલો શાથી; રૂશી કહે તેં વીર્ય પીધેલું સરોવર કમળમાંથી ॥ ૩૧ ॥ તેથી તુજને ગર્ભ રહેલો, કુંવરી કહ્યું ભલે વ-

ણુ દેશેદેશ મુકી કહાડી તાતે, મહારાજ સી મુજ વલે ॥ ૩૨ ॥ રૂસી કહે ચાલ તુજ તાત પાસે, હું તુજને મુકી આવું; કુંવરી કહે ચાલો મહારાજા, કાંઇક સુખી થાવું ॥ ૩૩ ॥ એમ કહિને કુંવરી ચાલી; પુત્ર રૂસીની પાસ, રઘુરાજાની સભામાં ગયા કે, રાજાને પડયો ત્રાસ ॥ ૩૪ ॥ ઉદાલક કહે ભય નવ ધરતો, સાંભળજે કહુ પેર, પવિત્ર પુત્રી છે આ તાહરી, રહેવા દે મુજ ઘેર ॥ ૩૫ ॥ નથી એને વીશય કીધો, આળ આવ્યું પગ હેઠ; કમળમાં મુજ વીર્ય હતું તે, પીધાથી ગરભજ પેટ, ॥ ૩૬ ॥ રઘુરાજા કહે વારૂ મહારાજા, તમથી થયો સંતાન, માટે તમે પરણો એ કન્યા, કહી દીધું કન્યાદાન ॥ ૩૭ ॥ પોતાના ગામમાં ધામ આપી, રાખ્યા રૂસી રાય; પુત્રનું નામ નાસીકેત પાડયું, પુત્ર ભણયો વિધાય ॥ ૩૮ ॥ નાસીકાના વીર્યથી થયેલા, તેથી નાસીકેત નામ; એ વામાં પીતરૂ શ્રાદ્ધ આવ્યું, ઉદાલકને ધામ ॥ ૩૯ ॥ નાસીકેતને કહ્યું રૂસીએ, દરભ જઈ લઇ આવ્ય, વાર ન કરતો બીજે ન ફરતો, ઝટપટ વહેલો લાવ્ય ॥૪૦॥ તવ નાસીકેત દરભ લેવા, ગામ ભાગોળે ગયા; ત્યાં સીવજીનું સીવાલય છે, તે સીવ ભેગા થયા ॥ ૪૧ ॥ શંભુ સાથે વાતો કરવા બીરાજ્યા રૂસી રાય; દરભ લેવાને ને શ્રાદ્ધની વારતા, વા તોમાં ભુલી જાય ॥ ૪૨ ॥ ઊદાલકે વાટ જોઇને, શ્રાદ્ધ કર્યું આપ ઘેર; પછી પુત્રને સોધવા ચાલ્યા, ભાગોળ ઉદાસ ભેર ॥ ૪૩ ॥ એવે નાસી કેતને સાંભળ્યું, પોતાને ઘેર શ્રાદ્ધ; અરેરે હું ભુલી ગયો દર્ભવીના બહુ બાધ ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણીને દરભ લીધો; ઘેર જવાને પળીયા; એવામાં ઉદાલક રૂસી, સામા મારગમાં મળીયા ॥ ૪૫ ॥ એટલે નાસીકેત બોલ્યો, ક્ષમા કરજો તાત; સીવ સાથે સમાગમ કીધો, ભુલ્યો શ્રાદ્ધની વાત ॥ ૪૬ ॥ ઉદાલકે તેને શ્રાપ દીધો, જા પડ નરકને કુંડ; હવે તું નહી કામનો મહારે, મુરખ મતી મુંઢ ॥ ૪૭ ॥ તાતનું વચન શીશ ચઢાવી સમાધી નષ્ટ થયા, યોગ્યાભ્યાશે યોગ્ય સાધનથી, જમપુરીમાં ગયા ॥ ૪૮ ॥ ત્યાં યમરાજા બીરાજેલા, યમ લોકોના નાથ; નાસીકેત નીરખ વા લાગ્યા, યમદંડ જેને હાથ ॥ ૪૯ ॥ બહુ જીવના ન્યાય કરે છે, લેછે પુરણ પરીક્ષા; પુનવંતાને ફળ આપે છે, પાપીને દેછે શીક્ષા ॥૫૦॥ કંઇ પાપીને ઉંચા ટાંગેલા, કંઇ જન લોહને સ્થંભ; કંઈ જનને ચીરટા થી તાણે દુખી થાય છે દંભ ॥૫૧॥ કંઇકને ખાણીયામાં ખાંડેછે, કંઇની ચામડી ચીરે; કંઇના હાથપગ બાંધી બાંધીને, વળગાડયા વીછુશરીર ॥૫૨॥

કારમા બરાડા પાડે પાપી, પડે છે દારૂણ દુખ; પુન્યવંતા બેઠેલાસભામાં લેછે માન્યને સુખ ॥ ૫૩ ॥ ત્યાં આવી નાશીકેત ઉભા, યમે દીધુ આસન; યમ પતીએ ચરણ લાગી; પ્રેમે કર્યું પુજન ॥ ૫૪ ॥ પછી કહ્યું તમે દક્ષણા માગો, ઇચ્છા હોય તે ભાંખો; નાશીકેત કહે દક્ષણામાં,મુને નરકમાં નાંખો ॥ ૫૫ ॥ માહરા તાતનો શ્રાપ છે મુને, માટે એજ ઇચ્છાય, તવ યમરાયે પાલખી આણિ, બેસાડયા તેના માંય ॥૫૬॥ નર્કના કુન્ડ દેખાડવા માટે, તેડી ગયા યમરાય; શત્યાવિશ કુન્ડ નર્ક કેરા, બહુ જીવ તરફડે ત્યાંય ॥૫૭॥ કૈં જીવ ઉંધા કંઇ જીવ ચીતા;કંઇ ડોકાં કાઢેલા બાહાર; કંઇ જીવને કાગડા કોચે છે, ગડધલો અપાર ॥૫૮॥ તે સરવે કુન્ડ રૂશીએ દિઠા; પામ્યા મનમાં ત્રાસ; અરેરે બહુ જીવ છે દુખી, કીધો મનમાં કયાસ ॥ ૫૯ ॥ યમરાયને કહ્યું નાશીકેતે, સૌ જીવને બાહાર કાહાડો; એમના વતી મુજને નાંખો, એઓને શાન્તી પમાડો ॥ ૬૦ ॥ યમરાજા કહે ન થાય એવું, તે કરતા કરો કામ, તમારો શ્રાપ ટળેને આ જીવો, તે પણ છુટે તમામ ॥ ૬૧॥ જાઓ તમો તમારા તાત પાસે,કહુ તે કામ આદરજો, તમારા તાત આદરમાન દેશે, જઇ પણ યજ્ઞ કરજો, ॥ ૬૨ ॥ શ્રાપ નીવારણ થાશે તમારો, વળી આ જીવ સઉ તરશે, એમ કહીને વીદાય કીધા, ભોમી પધાર્યા હરશે ॥ ૬૩ ॥ તાતને ત્યાં જઇ ત્રણ યજ્ઞો, કીધા પોતાને હાથ; શ્રાપ ટળ્યો તર્યા નર્કના જીવો, ઓધાર પમાડી માત ॥ ૬૪॥ પછી પોતે વનને વીશે,તપ કરવાને ગયા;એકલાઉદાલક રૂશીજી, ઘરઆમ વીશે રહ્યા ॥ ૬૫ ॥ વળણ॥ એકલા ઉદાલક રહ્યા, કોણ કરે શેવાય; વદે વલ્લભ એ રૂશીને, થઇ વરવા ઇચ્છાય.

કડવું ૧૦ રાગ ધન્યાસરી ચાલ

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ ઉદાલકે એમ વીચાર્યું, વ્રદ્ધાવસ્થા થઇ માહારી, મારી ચાકરી કરનાર જોઇએ, માટે પરણુ નારી ॥ ૨ ॥ એકલ રૂશીની દીકરી હતી, અવળચદી નામ, તેની સાથે પોતે પરણ્યા, કરાવવા કામ ॥ ૩ ॥ પરણી પોતાને ઘેર રાખી, કરાવવાને શેવા, જે બતાવે તે કરે કામ અવળું નામ જેવું ગુણ તેવા ॥ ૪ ॥ રૂશી કહેરો ચરણ ચાંપો, તવ તે,મસ્તક ચાંપે,.રૂશી.કહેરો લાડુ કરજે, તો

ખીચડી કરી અપે ॥ ૫૫ ॥ પાણી માગે તો તેલ આપે, તેલ માગે તો પાણી; નાહાવાનું કહે તો જાજરૂ જાયે, અવળી સઉં એધાણી ॥ ૬ ॥ તેથી રૂશી બહુ થયા દુખી, જ્યાં ત્યાં પડે બહુ બાધ; એવામાં ઉદાલક કેરા, તાતનું આવ્યું શ્રાદ્ધ ॥ ૭ ॥ તવ રૂશી સોસાવા લાગ્યા; હવે કરૂ શિ પેર; એવામાં કોડંડ રૂશી આવ્યા; એમને ઘેર ॥ ૮ ॥ તવ ઊદાલક કહેવા લાગ્યા; ગાંડી નારી મુજ ધામ; જેજે સવળું બતાવવું તે તે;અવળુ કરે છે કામ ॥ ૯ ॥ એટલે કૌડંડ એમ બોલ્યા, કામ બતાવજો અવળું; તેથી તમારી અવળચંદી, કારજ કરશે સવળુ ॥૧૦॥તવ ઉદાલકે અવળચંદી, બોલાવી પોતાની કને, જો શ્રાદ્ધ કાલે મુજ તાત કેરૂ, કરવા ઊલટ નહિ મને ॥ ૧૧ ॥ એટલે અવળચંદી બોલી, શ્રાદ્ધ તો કાલે કરવું; દેશિ કહે આપણુ બે વિના, બીજુ નવ નોતરવું ॥ ૧૨ ॥ એટલે અવળચંદી બોલી, હું તો માહારે નોહોતરીશ; રૂશિ કહે એક જણુને કહેજે, નારી કહે કે વીસ ॥ ૧૩ ॥ રૂશિ કહે કે રોટલા કરજે, જેમ તેમ જમાડિ કાહાડું; અવળચંદિ એવું બોલી, કરવાના છે લાડુ ॥૧૩॥ રૂશી કહે કે ઉઠજે મોડી કામ કરવા દીન જાતે, નારી કહે કે ઉઠિશ વહેલી કરીશ મધ્યાન થાતે ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી નરનારી સુતાં, એમ વાહાણું વાહાય અવળચંદી વેહેલી ઉઠિ, ઠિક કર્યું ઘરમાંય ॥ ૧૬ ॥ વીસ વિપ્રોને નોહોતરી આવી, શ્રાદ્ધ સામગ્રી કરી, ગોમયે લીંપી દર્ભત્રણુ આચમની ત્યાં ધરી ॥ ૧૭ ॥ રૂડે પ્રકારે રસોઈ કીધી, અળગુ હાંકી દિધું; ઉદાલકે તાતજી કેરૂ, પરી પુરણુ શ્રાદ્ધ કીધું ॥ ૧૮ ॥ ભોજન કરી રહ્યા સર્વ ભુલી બોલ્યા રૂશિરાય. શ્રાદ્ધના પીન્ડને શ્રાદ્ધની વસ્તુ નાંખી દો ગંગામાંય ॥ ૧૯ ॥ એટલે અવળચંદિએ તો, શ્રાદ્ધ તણા પીન્ડ લીધા; મળમુત્રનું સ્થાનક જ્યાં છે, ત્યાં જઇ નાંખી દીધા ॥૨૦॥ તેવું જોઇને ઊદાલકને, તનમાં પ્રગટયો તાપ; અતી આકુળવ્યાકુળ થૈને નારીને દીધો શ્રાપ ॥ ૨૧ ॥ અવળચંદી અવળુ કરે છે, તે પાપ પુરણુ નડજો; શ્રાપ છે માહરો આ ભોમીમાં શલ્યા થઇને પડજો ॥ ૨૨ ॥ એટલે અબળા થરથર ધ્રુજી, અવગુણુ કરો માફ; ભુલી ચુકીને જખ મારી, નિવારો માહારો શ્રાપ ॥ ૨૩ ॥ એટલે રૂશીને દયા આવી, શ્રાપ નાખું છું નીવારી;અરજુનનનો ચરણુ અડશે કે,શલ્યા ટળી થઇશ નારી ॥ ૨૪॥ માટે શલ્યા થઇ પડી છે, અવળચંદી ધરણ; એવાં વચન સુણીને સૌ, રૂશીને લાગ્યા ચરણુ ॥ ૨૫ ॥ રૂશિના વચન સાંભળીને

અરજુને અરાડયો પાય; શલ્યા ટળીને નારી થઈ એ. અસ્ત્ર છુટી ગયો ત્યાંય ॥ ૨૬ ॥ ગવળચંદી ઓદ્ધાર પામી, શ્રાપ નીવારણ થયો. પછી ઘોડો ફરતો ફરતો ચંપાવતીમાં ગયો ॥ ૨૭ ॥ વલણ ॥ ચંપાવતી ઘોડો ગયો, સુણ જનમેજે રાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુધન્વાની કથાય.

સુધન્વા આખ્યાન.

કડવું ૧૧ રાગ સાખી.

પ્રથમ પહેલા પાર્વતિ નંદન, વંદન કરૂં વીશેશ; પછી નમુશંભુજેનો, ધારણ યોગી વેશ ॥ ૧ ॥ રૂંઢ માળાને મુંઢ માળા સપ તણા સણગાર; શીશ જટામાં ગંગા બીરાજે, સદા વહે જળ ધાર ॥ ૨ ॥ ઉમીયાજી અરધંગ બીરાજે, તેહ તણા જે બાળ, સુધ બુધ નારી સુંદીર શોભે, ગણેશ દિન દયાળ ॥ ૩ ॥ પહેલા કરમાં જળ કમંડળ બીજે મોદાક સાર; ત્રીજા કરમાં ફરશી સોભે, ચોથે માળા નીરધાર ॥ ૪ ॥ શીંદુર લેપન અંગે ઓપે, નંદન લાભને લક્ષ; મુશક કેરૂ વાહન જેને વિશાળ જેના ચક્ષ ॥ ૫ ॥ સર્વ ભુદેવમાં પ્રથમ પહેલું, પુજન એનું થાય, મંગળીક ટાણે સર્વ ઠેકાણે, ગણેશ ગુણ ગવાય ॥ ૬ ॥ પંથી સમરે પંથ પળતાં, તવ તેને આવે લાભ; પ્રથમ ગણેશનું નામ લેઇ, બોડે નીરમાં ન્હાવ ॥ ૭ ॥ વેહેપાર કરતાં વેહેપાર સમરે, તે જય પામે અપાર, સાસરવાસણી સુંદરી સમરે, સમરી સજે સણગાર ॥ ૮ ॥ પુર્ણ પ્રતાપી દે કષ્ટ કાપી, એવા ગુણીશ ગણે; તેથી પહેલા આરાધુ તેને, દે બુદ્ધી હમેશ ॥ ૯ ॥ બીજું સમરણ સરસ્વતીનું કરૂ કરી પરણામ જીભ્યાયે વસો જગ માતા, વિસ્વમાં તારૂં નામ ॥ ૧૦ ॥ જ્ઞાન શક્તીની તું આપનારી, તુજ વડે વદુ વાણી; પછી સરવ દેવને શમરૂ સ્હાય કરો રૂદ્રાણિ ॥૧૧॥ ભારથ કથા પતિક હણે, એવિ પરમ પવિત્ર; જેમાં ન્યાય નીતીને પ્રાક્રમ, સ્વામી સેવકનાં ચરીત્ર ॥ ૧૨ ॥ સાંભળ્યાથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાએ, લક્ષ ચોરાશી વામે; સંસારનું સુખકમળ પ્રાપ્ત હે, છેવટ મોક્ષજ પામે ॥૧૩॥ એવી પાવન કથા વીશે. સુધન્વા આખ્યાન; તે સુધન્વાનું સંકટ ટાળી, સ્હાય કરી ભગવાન ॥ ૧૪ ॥ લેવી

સ્હાય કરે શ્રોતાને. શ્રધ્ધાળુ જન જેહ; કહતા રાખી રટન કરે, મ્હા સુખ પામે તેહ. ॥ ૧૫ ॥ અશ્વ છુટી ફરતો ફરતો, લાંબે પથ પળાય; સુંદીર સોભાવંતી નગરી, ચંપાવતીમાં જાય. ॥ ૧૬ ॥ તે નગરિમાં રાજ્ય કરે છે હંસધ્વજ એક રાય; બહુ બળવંતો બાણાવળી છે, બાહુ બળીયો ગણાય. ॥૧૭॥ સદા કુંધનો પ્રવીણ પોતે, ચલવે ભલુ ઘર સુત્ર; ખરે ખરો છે ભાગ્યશાળી, પોતાને પાંચ પુત્ર. ॥ ૧૮ ॥ સુધન્વા નામનો સુત મ્હોટો, છે હરિજન જ્ઞાનવાન; પરમારથને સ્વારથ સમજે, નીતિવાળો નીધાન. ॥ ૧૯ ॥ પ્રાતઃકાળે ઉઠવું વેહેલા, કરવું સંધ્યા સ્નાન; નીત્ય નિયમ પોતે પરવારિ, પ્રભુ સેવા સાવધાન. ॥ ૨૦ ॥ પછી જાવું દેવ દરશીન, માત પીતાને નમવું; પરમારથ પાંચ વિપ્ર લાવિ, જમાડીને જમવુ ॥ ૨ ॥ વીપ્રનું ઉચ્છીષ્ટ અન્ન લેઇ ભરી લેવા પાંચ ગ્રાસ; તે પછી બીજું ભોજન કરવું, રટવા શ્રીઅવિનાશ, ॥ ૨૨ ॥ મણિ બ્રાહ્મણના ગુલામ થઇને, કરવિ સદા સેવાય; અસત્ય ભાશણ મુખ ન ભાખે, સમરે દેવાધી દેવાય. ॥ ૨૩ ॥ એવો ઉત્તમ ભગ્ત હરીનો, જાણે સહુ સંસાર; હંસધ્વજનો એ સુત મ્હોટો, કરણ સમો દાતાર. ॥ ૨૪ ॥ બીજો નંદન સુરથ નામે, તે પણ પ્રાક્રમી પુરો; સુનળ નામે પુત્ર ત્રીજો નહિ કોઇ ગુણ અધુરો. ॥ ૨૫ ॥ ચોથો સુંદીર શેન્ય નામે; પાંચમો સુખેન બાળ, કોવળીકા નામે એક પુત્રી, ઘણું તપોવત ભાળ. ॥ ૨૬ ॥ સુખવતા નામનિ છે નારી, હંસધ્વજની જેહ, પુરણ પ્રેમદા ભાગ્યશાળી, સુખમાં નહી સંદેહ ॥ ૨૭ ॥ તેવા રાજાની નગરીમાં આવ્યો, પાન્ડવ કેરો વાજી, હંસધ્વજે નજરે જોયો, અંતર થયો રાજી. ॥ ૨૮ ॥ વળણ ॥ અશ્વ જોઇ રાજી થયો, હંસધ્વજ રાજન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, શ્રોતા દેજો મન. ॥

કડવું ૧૨ રાગ ચોપાઇ.

બોહ્યા જયમુની મુખવાણી, સુણ જનમેજય હેત આણી; બળવંતાએ નીરખ્યો વાજી, રૂપાળો જોઇને થયો રાજી. ॥૧॥ એની કાંતીઘણી રૂપાળાં, શોભે કનકસમ કેશવાળી; એના કરણ ચરણનો દેખાવ, જોઇરાજાને ઉપજ્યો ભાવ ॥૨॥ કપાળેછે કનકનું પત્ર લખેલું વાંચી જોઇ તરત; કીધો રાજાએ મન વિચાર, આતો પાન્ડવનો તોખાર.॥૩॥ એને નહી બાં-

ધુંતો હેવો,થેશ દાશી ન હન જેવો,મારૂં ક્ષત્રીપણું બધુ જાશે,આખા વિશ્વ
માં કેહેણી થાશે ॥ ૪ ॥ કોઇ કરપ મારો નહિ માને, જશે પ્રાક્રમ પાછ-
ળ પાનીઃ લાજી મરશે સહોદર સર્વ કેહેશે મીથ્યા કરતો તો ગર્વ. ॥ ૫ ॥
ભોમીમાં ફરતો તો થે મોહોરો,પણ આજ જણાયો ખોગેઃ કેહેશે અસલ
ગાદી લજાવિ, એણે પોતાની દેહ બચાવી, ॥ ૬ ॥ એને જીવશું વાહાલું
લાગ્યું, માટે વઢવામાં મન ભાગ્યું; એવી કેહેણી જગતનીથાશે, વળી
પાન્ડવ બહુ પોમાશે. ॥ ૭ ॥ માટે અશ્વ બાંધી યુદ્ધ કરશું, ક્ષત્રી સુતે
કદી નવ ડરશું; જ્યારે ત્યારે છે એકવાર મરશું, શીશ હાથમાં લેઇને
ફરશું. ॥ ૮ ॥ એવો ક્ષત્રી તણો વેહેવાર, માટે બાંધવો આ તોખારઃ
છોને કોપે કુન્તી કુંવાર, એમને વશ દેવ મોરાર ॥ ૯ ॥ તેથી શામળી-
યો સહાય કરસે, માટે પાન્ડવ હિમ્મત ધરશે; મને હરાવશે યુધ કરી,
પણ દેખીશુ શ્રીહરિ. ॥ ૧૦ ॥ માહારિ નગરિ પાવન થાશે, યમકીંકરનો
ભય જાશે; કરવા પાન્ડવની વાહાર, આવશે આંઇ વિશ્વાધાર ॥ ૧૧ ॥
અશ્વ રોકયા વોના નવ આવે, મળે પ્રભુ ભાવે કુભાવે એમ જાણિ
ઉઠયો રાજન; ઘોડાને કરવા બંધન.॥ ૧૨ ॥ તત્ર સાથે ઉઠયા ખાસદાર,
વળી શેવક પણ દસ બારઃ લાવ્યા દોર સાંકળ બાંધવાને, લાગ્યા અ-
શ્વ મણિ બાંધવાને ॥ ૧૩ ॥ જઇ અનુચરે ઘેરિ લીધો, તત્ર રાજાએ બં-
ધન કીધો; લઇ ગયા એકાન્ત ભોવન, ચોકી મુકયા શેવક જન ॥ ૧૪ ॥
તેતો ઉઘાડાં ખડગે ફરે; વારાફરતી તે પેરા ભરે, રખે ચોરી અમારિ
થાય, રખે મેહેનત મીથ્યા જાય, ॥ ૧૫ ॥ એમ ચોકસ રાખ્યો વાજી,
આજ ઠીક આવી રંગબાજી; એમ હરખે ભરેલો રાય, જઇ બેઠો સભા
ની માંય. ॥ ૧૬ ॥ એવે પાન્ડવનું દળ જેહ; આવ્યું નગ્ર ભાગોળે તેહ,
તેને ખબર આવી એવી, હવે અશ્વની આશા કેવિ. ॥૧૭॥ મહાબળવં-
તાએ બાંધ્યો, હવે વાજી મળ્યાનો વાંધોઃ એક રીત્ય છાની વાત કરે,
કેક ગુમત વાત ઓચરે. ॥૧૮॥ કેક કહે હંસધ્વજ બળીયો, એના માં-
થાનો કોઇ નથી મળીયોઃ એતો અરજુનને પણ જીતે, સામો બાઝે તેને
બહુ વિતે ॥૧૯॥ સશી સરખો હંસધ્વજ રાય, તારા તુલ્ય પાન્ડવો દે-
ખાય; કેંક કહે તમે શું પરખો, અરજુનજી છે શેશ સરખો ॥૨૦॥ બા-
કી સર્વ અરશીયા જેવા, જેને કૃષ્ણ પ્રભુની સેવાઃ આપો આપ મોહન
વર સાથે, આપ્યું છે બળ વૈકુંઠ નાથે ॥૨૧॥ માટે પાંડવની જીત થાશે,
વાજી બાંધીને રાય પસ્તાશે;એમ માંહો માંહી વાત કરતા, એવે અનુચર

આવ્યા ફરતા ॥૨૨॥ જોડયા અરજુનજીને હાથ, તમો સુણો અમારી વાત; બાંધ્યો આપણો અશ્વ આ રાયે, હવે કહો મહારાજા શું થાયે ॥૨૩॥ તવ અરજુન બોલ્યો એમ, થાઓ છો ઓશીઆળા કેમ; એને જીતીને તોખાર લેવો, મન મુકીને દંડ દેવો ॥૨૪॥ એતો હંસધ્વજ કોણ તોલે, એવાં અભીમાનનાં વેણ બોલે; તવ વ્રકોદર એમ કહે છે, ભાઇ ગર્વ શું મીથ્યા ધરે છે ॥૨૫॥ એતો પુરણ છે ભાગ્યશાળી. એનો વૈભોગ જુઓ નીહાળી, એક પુત્રિને પાંચ પુત્ર, ઘણું સોહામણું વર સુત્ર ॥૩૬॥ પતીવરતા એને ઘેર નારી, જેને વહાલા દેવ મોરારી; રાજ ત્રધણે જુધ જાણનારા, ઘણા દેશ જીતી આણનારો ॥૨૭॥ એનો સુધન્વા જે બાળ, તેને વશ છે શ્રી ગોપાળ; એતો કહેવાય છે બહુ બળીયો, તમથી જાદે સાહ્ય શામળીયો ॥૨૮॥ એને મહાસતી સાધવી નારી, જેનુ પુન્ય તપોબળ ભારી; એના સત્યથી સાગ્રથ સ્વામી; માટે વાત કરો શીશ નામી ॥ ૨૯ ॥ તવ અરજુન હુંકારે ભરીયો, ઘણા ગરવે વચન ઓચરીયો; વ્રકોદર વીરા શું જાણો, મુજ આગળ શીદ વખાણો ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ વિખાણો શીદ મુજ કને. જોયા બહુ નરેશ; વાજી લેઉં તે નવઇ નહી, પણ લેઉં એનો દેશ.

કડવું ૧૩ રાગ સાખી.

જયમુની ફરી એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વા મહીમાય ॥૧॥ અરજુનજી એમ કહેલા લાગ્યો, બંધુ બુદ્ધી નરસાઇ; પોતાના પક્ષની હીમત ભાગી શત્રુ ઊ કહી સરસાઇ ॥૨॥ સામાવાળાની બાહાદુરી ગાઈ, પોતાનો પક્ષ ડગાવો; હિમ્મત તો કયાંથી આપો ને, ચરણ ઢીલા કરાવો ॥૩॥હોંસ હોયતે નાંખો ભાગી, તે કેમ ચડે સરાડે; કેવળ મુરખાઇનું એ કારણ, વણ સમજ્યું બરાડે ॥૪॥ હેતસ્વી જન કોને કહેવા, ખરી વાતે ખંભ ઠોકે, હીતશત્રુ સમજવા કોને, શત્રુ સામો થતા રોકે ॥૫॥ તથી શત્રુનો દાવ ફાવ, જય પામીને જાય; શિયાળવું જઇ સીંહને જીતે, નવાઇ શી દેખાય ॥ ૬ ॥ પોતે પોતાનો પગ ભાગો છો, શત્રુનાં વખાણ કરી; હાવું બોલવું ઘટે ન તમને, હવે ન બોલશો ફરી ॥૭॥ તવ ભીમે મન એમ વિચાર્યું, સામો ગમે તેમ હોય; પણ તેના વીખાણ કરવાથી, હામલે સૈન્ય સહુ કોય.

॥ ૮ ॥ સરવેનું મન ડર ખાઇ જાયે, નો ન ભરાયે સુર; કાયર થાય તે પેહેલો મરે, રાખવી હીમત ઉર ॥ ૯ ॥ એમ સમજી ત્રકોદર બોલ્યો, ઓરે મહારા વીરઃ તમારૂ મન જોવા હું બોલ્યો સાબાશ છે રણધીર ॥૧૦॥ પાછા ન પડવું યુધે ચડવું, લેવા અશ્વ હરાવિ; કાયરપણું કાંઈ નવ કરશો, નરનુ નામ ધરાવિ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી હરકેયોં વિર ને. ઉપજ્યો ઉર આનંદ; અરજુન કહે વાજી લેવા; હવે કરવો ફંદ ॥ ૧૨ ॥ કરણ નંદન વરશકેતુને નરે કરી આગ્નાય; સાવચેતીથી સંચરો તમે, હંસધ્વજને ત્યાંય ॥ ૧૩ ॥ જઇ કહો કે અશ્વ આપ, નહીં તો વિગ્રિત થાશે; પાન્ડવને આવી પાવલે લાગો, ચાલો અરજુન પાસે ॥૧૪॥ એટલે રવીના સુત તણો સુત, ઉઠયો આનંદ પામી, વસ્ત્ર આભુષણ ધારણ કીધા; ખડગ લીધાં શીશ નામી ॥ ૧૫ ॥ પછી પોતાના બે દાસ લીધા, ચાલ્યો સુર સપાટે; મોટી આંખડી મુછ વાંકડી આવ્યો જોર ઝપાટે ॥ ૧૬ ॥ સભાને દરવાજે જઇને ઉભો, કાહાવ્યું છડીદાર સાથ; કહીએ કે પાન્ડવની તરફથી; કરવા આવ્યા છે વાત ॥ ૧૭ ॥ કરણ નંદન વરશકેતુ, વારતા કરવા માગે; કેહેજો કે પ્રતીગ્ના સાથે, તવ મનનો ભય ભાગે ॥ ૧૮ ॥ એટલે છડીદારે જઇને, કર્યો સભામાં જુહાર; કહ્યું કે પાંડવના કેહેવાથી, આવ્યા કરણ કુંવર ॥ ૧૯ ॥ તમ સંગ વારતા કરવા ઇછે, શી આગ્ના મહારાજ; હંસધ્વજ કહે આવવા દો, વાતે શું બગડે કાજ ॥ ૨૦ ॥ એટલે છડીદારે જઇ કહ્યું, પધારો શભા વિશે; તવ વરકેતુ સભામાં ચાલ્યો ઉમંગ ઉપર અતીશે ॥૨૧॥ હંસધ્વજે આસન આપી, સનમુખ બેસાડી દીધો; ક્ષત્રીની રીતી પ્રમાણે આદરભાવજ કીધો ॥૨૨॥ પછી કહ્યું કે કેમ પધાર્યાં, વદો વરશકેતુ વાણી; તમે અમારો કેમ લીધો છે, વાજી પંચ કલ્યાણી ॥૨૩॥ હંસધ્વજે કહ્યુ પત્ર અશ્વ લેલાટે; પત્ર લખેલું એવું; ક્ષત્રી હોય તે આ વાજી બાંધે, તો કેમ બાંધી ન લેવું ॥૨૪॥ શું સહુ ક્ષત્રી નાશ પામ્યા શું ગયું ક્ષત્રી બીજ; શું એક પાન્ડવ ક્ષત્રી નંદન, કેમ ન આવે ખીજ ॥ ૨૫ ॥ શું એ એકલા ખડગ ધારી, બીજાએ શું પેહેરી ચુડી; શું એ સુરા બીજા અસુરા, માટે હું પડયો ઉડી ॥ ૨૬ ॥ જે વાજી જોઇ તો હોય તો, આપીશ નહી તમને; અરજુને આવી પત્ર વાજનું; છોડી મુકે ભેટ અમને ॥ ૨૮ ॥ વરશકેતુ કહે આ શું બોલો છો, અહંકાર રાખો થોડો; કુરૂ કુળના પાંડવ એ છે, સમજીને આપો ઘોડો ॥ ૨૮ ॥

જગતમાં જેનિ જય વરતે છે, પોતે લાવ્યા પંચાળિ; અગ્નિમાંથિ અ-સુર કાઢયા; સાહાય જેને વનમાળિ ॥ ૨૯ ॥ બળિયા સાથે બાથ ન દિજે, વિવેકનિ એ વાત; સલાહ સંપથિ નિપજે, સારૂ નહીતો થાશે ઉ-ત્પાત ॥ ૩૦ ॥ એટલે ક્રોધ કરિ રાય બોલ્યો, સાંભળો વરસકેતુ; બોલવા ઉપરથિ હું સમજ્યો, તમારા મનનો હેતુ, ॥૩૧॥ તોખાર લેવો ભય બ-તાવિ, હું સમજું છું ઘણું; પણ અશ્વ આપું તો મેં ખોયું; પોતાનું ક્ષત્રિપણું, ॥ ૩૨ ॥ હું હારૂ ને પાન્ડવ જીતે; તો તેમાં શું થાશે; કુન્તી સુત અમ સામા બાહાજી, પાછળથિ પસ્તાશે, ॥ ૩૩ ॥ પત્રમાં એમણે એમ લખ્યું છે ક્ષત્રિ હોય તે બાંધે; તે માટે અશ્વ બાંધ્યો, આપુ નહિ એ વાંધે; ॥ ૩૪ ॥ શું એકલા એ ક્ષત્રિનિ જાતી, બીજા શું કોળિ નાળિ; લઢવું વઢવું પાછા શું પડવું, મરવું નહિ પુંઠ વાળિ ॥૩૫॥ શું એમનિ માએ દીકરા જણિયા, બીજીએ શું પાશાણ; શું એકલા એ મનુશ જનમ્યા. બીજા શું જનમ્યા શ્વાન ॥ ૩૬ ॥ પાન્ડવ શું બે શીશ ધરાવે, બીજાને શું એક; અસ્વ અમારે આપવો નથિ, ક્ષત્રિનણો એ ટેક, ॥ ૩૭ ॥ ઉઠો તમે મારિ સભામાંથિ હું છું આકળો બ્રુત; તું શું પચાત કરવા આવ્યો, દાસીના સુતનો સુત. ॥૩૮॥ એમ કહીને ચરણ પછાડયો, વર્શકેતુ તવ ઉઠયો; હંસદ્વજનો મીજાજ દેખી, રોસ ભરેલો રૂઠયો, ॥ ૩૯ ॥ વર્શકેતુ કહે તતપર થાજો, કરવા રણ સંગ્રામ, બળિયા સાથે બાથ ભીડાવિ. ખોવાનો ઘર ગામ ॥૪૦॥ કૃષ્ણ પ્રભુથિ કો નથિ બળિયા, તે પણ રહે છે પાસ, ભગનિ દીધિને રથ સદા હાંકે, થઈ રહ્યા છે દાસ ॥૪૧॥ પંચાળ દેશના સ્વયંવરમાં જરાશન શીશુપાળ; સઘ સરિખા કરણ સરિખા, સુર્ગતણા જે બાળ, ॥ ૪૨ ॥ તેવા તેવા મછવેધ કરવા ઉઠયા સભાનિ માંય; ચોરાશી શહસ્ર દેશનો રાજા, દુરિયોધન કહેવાય. ॥૪૩ ॥ મચ્છવેધ સ્થંભે ચડયા પડયા, ભારિ સભાનિ માંય તે મછવેધ અરજુને કીધો, પરણ્યા સતી કન્યાય ॥૪૪॥ તેની તુલના તમે કયાં આવો, ઉમંગ પુરણ કરજો; એક ખુણામાં પડી રહેનારા યુદ્ધ કરવું આદરજો ॥ ૪૫ ॥ હંસદ્વજ કહે યુદ્ધ કરવાનુ, ના પાડીયે છિએ કયારે; તૈયાર થાજો તૈયાર થાશું, આવતિ કાલ સવારે ॥ ૪૬ ॥ એમ કહિને વિ-દાય દીધિ; વર્શકેતુ તવ વાળિયો; ક્રોધ ભરેલો રક્ત લોચને, જઈ અર-જુનને મળિયો, ॥૪૭॥ ઓરે પીતાજી ઓરે પીતાજી જઇ રાયને સ-મજાવ્યો; પણ મુમત મુકતો નથિ માટે, યુદ્ધ નોતરૂ દઈ આવ્યો ॥ ૪૮ ॥

ઘણો છે સુરો પડે પુરો, નથી અધુરો એહ; બહુ છે બળીયો વાળ્યો ન વળીયો, વઢવાને ટાપ્યો તેહ ॥ ૪૯ ॥ વલણુ ॥ લઢવા માટે ટાંપીયો, જણાયું બહુજોર; વલ્લભ વદે એમ સાંભળી, કર્યો અરજુને સોર.

કડવું ૧૩ રાગ ધનાશ્રીની ચાલ.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ તુજને સંભળાવું સુધન્વાની કથાય ॥૨॥-અરજુનજીએ સોર કીધો, સૌ શૈન્ય તતપર રહેજો; કાલે સવારે હંસધ્વજને, મન મુકી યુદ્ધ દેજો ॥ ૨ ॥ એવી પોતે આજ્ઞા આપી. નગ્રમાં શું થાય; હંસધ્વજે પ્રધાન તેડયા, રાજ્યસભાની માંય ॥ ૩ ॥ શંખને લેખ પ્રધાન પોતાના બ્રાહ્મણના છે બાળ, પણ કુબુદ્ધી અતી અદેખા, સ્વભાવના ચાંડાળ ॥૪॥ કલેશ વહાલો ટંટો કાલો કરવા જ્યાં ત્યાં ચાહાય, આસ્તીક નહીંને નાસ્તીક પુરાખટ પટીયા કહેવાય ॥૫॥ છે બ્રહ્મદ્વેશી કુથલિ કલેશી, ધર્મમાં ફાંશીયા બેઉ પણ તેની આંખે રાયદેખે. લેણદેણુ પુર્વનું એવું ॥૬॥ તે બેઉને દાસ મોકલી તેડયા, રાજ્ય સભાનાં માંય. પોતાને આસન આપી બીરાજ્યો, સભા શોભી રહી ત્યાંય ॥ ૭ ॥ પછી પ્રધાન પુછવા લાગ્યા, માહારાજા તેડયા કેમ, હંસધ્વજ તવ પુછવા લાગ્યો પ્રધાનોને એમ, ॥ ૮ ॥ કુન્તીનંદન પાન્ડવ કેરો, અશ્વ આવ્યો છે હાંઇ; તેને લલાટે પત્ર બાંધ્યો છે, લખ્યુ છે તે માંઇ ॥૯॥ ક્ષત્રીપણાનો જે સુત હોયે તે, અશ્વ અમારો બાંધે; એવું વાંચીને મેં બાંધ્યો ક્ષત્રીપણાને વાંધે ॥ ૧૦ ॥ તેથી વરશકેતુ વિહી કરવા આવ્યો અમારિ પાસ; અહંકારના વચન બોલવાથિ ઉપજ્યો મન વિનાશ ॥૧૧॥ અશ્વ દેવાનું ના કહ્યું મેં માટે માગ્યું રણુ યુધ; કહો એ કામ ઠીક કર્યું કે, કીધી વીપરિત બુધ ॥ ૧૨ ॥ તવ શંખ ને લેખ એમ બોલ્યા, રાય તમોને ધન્ય, તમ સરખાને જીતે તેવો, દેખાતો નથી અન્ય ॥ ૧૩ ॥ પછી છાની ગોષ્ઠી કીધી, મળીને બેઉ પરધાન; આપણે પંડે લડવુ નથિ ને, નથિ થાવુ હેરાન. ॥ ૧૪ ॥ વઢનાર વઢશે મરનાર મરશે; આપણે જોવો તમાસો; તો શાને સાફ ના કહીએ, જોવાને ખેલ ખાસો ॥ ૧૫ ॥ એમ વિચારીને બેઉ બોલ્યા, કરો ખરો સંગરામ; ક્ષત્રીનંદન શું નથિ તમે, શું બોળવું છે નામ ॥ ૧૬ ॥ આદી શું લજાવવી છે, વળી લાજે પરધાન; કુટુંબ કબિલો લજાવવો

શું, ચડી પડો મેદાન ॥ ૧૭ ॥ ભાઈ સાથમાં ને સહુ સેન્યમાં ઢંઢેરો પીટાવો રાય, કાલે સવારે પહોર દહાડામાં, દરવાજે ભેગા થાય ॥ ૧૮ ॥ વખત નિમ્યાથી વેહેલો આવે, તેને શરપાવ મળવો; વખત વિત્યેઆવે તેને,તેલ કઢામાં તળવો. ॥૧૯॥ વળી હવે કેવરાવો તમારી,તોસહુવેહેલા આવે; મોડો આવે તેને તળવો, નિશ્ચે કરો તે ફાવે ॥ ૨૦ ॥ રાજા કહે કબુલ છે માહારે, ચાર છડીદાર જાવો; કુટુંબમાંને સેન્ય સકળમાં, સંદેશો સંભળાવો ॥ ૨૧ ॥ એટલે ઉઠયા આગના લેને, ચાર જણા છડીદાર; પડો વગાડી પોકાર કર્યો, કહેલા સમાચાર ॥૨૨॥ કાલ સવારે પોહોર દહાડામાં સરવે થાઓસાવધાન; આયુદ્ધ બધા આવિ મળજો, નહીં તો થશો હેરાન ॥ ૨૩ ॥ વહેલો આવીને ઉભો રહેશે, તેને સરપાવ મળશે; મોડા આવે તેને સજા, તેલ કઢામાં તળશે ॥ ૨૪ ॥ પક્ષપાત કોઇની નહી ચાલે, રાય તણીછે દવાઇ; નહી તો અકાળ મ્રત્યુ થાશે, જાણુશો નહી નવાઇ ॥ ૨૫ ॥ એ રીત સેન્યમાં સંભળાવી, ત્યાંથી થયા વીદાય, રાય તણા કુટુંબમાં કહ્યું. જાણ સરવને થાય ॥ ૨૬ ॥ સુધન્વા બેઠો છે સયનમાં, પોતાની પ્રમદા પાસ; તેને કહ્યું કાલ યુદ્ધે જાશું, સામા હશે અવિનાશ ॥ ૨૭ ॥ એવું કહેતામાં સુધન્વાનું, ફરકયું ડાબુ લોચન, અબળા કેરૂં અંગ પણ ફરકયું ભરાયું ભારે વિઘન ॥૨૮॥ મહેલમાં દીપક રાણા થયા, કરમાયો નજર બાગ; સુધન્વાનિ બારીએ બેશી; કકળ્યા કાળા કાગ ॥ ૨૯ ॥ સમળી શીયાણા ભોવન ઉપર, ભમવા લાગ્યા અપાર; તેવું જોઇને ત્રાસ પામી; સુધન્વાની નાર ॥ ૩૦ ॥ પાછુ મનમાં એમ ભાસ્યું; કાંઇક વિઘન થાશે, માઠા શુકન કેમ થયા, બુદ્ધિથી બાળા વિમાશે ॥૩૧॥ એમ કરતાં દિવસવિત્યો, રૂજની થઇ તે વાર; અચાનક એને નિંદ્રા આવિ સયન કરયું તવ નાર ॥ ૩૨ ॥ તેમાં ભયંકર સ્વપ્ન ભાસ્યુ, જાણે ગયો ભરથાર અંગતણુ હેવાતણ ગયું, ઉતર્યા સોળ શણુગાર ॥ ૩૩ ॥ જાણે મુખકે કેશ કરકયા, શીશના એકે એક; લાળુ ઉતરી સિંધુરી અંગે, પેહેલી દીઠી અનેક ॥ ૩૪ ॥ તવ ભયની બારિ બામની ભઠી રડવાલાગી અપાર; અરેરે આમ કેમ લાગ્યું, શું થાશે મોરાર ॥ ૩૫ ॥ સુખ સજ્યામાં સુધન્વાયે, કીધું છે સયન; ત્યાં જઇને પીછોડી ઉખેડી જોયું પતીનું વદન ॥ ૩૬ ॥ ઢ ઢોળીને જગાડવા લાગી. જાગો જાગો મમનાથ; અરેરે માહારે વિયોગ પડીયો કહી ઝાલ્યા બેઉ હાથ ॥ ૩૭ ॥ તવ સ્વપ્ન થયું સુધન્વાને, પડશે મારો

દેહ, અબળા માહારી બટવાઇ મરશે, માહા દુખી થઇ એહ ॥ ૩૮ ॥ એવામાં જુવતીને જગાડે, જાગ્યો સુધન્વા સુર; જાગ્રત થઇ જોઇ અબળાને રડતી દીઠી ભરપુર ॥ ૩૯ ॥ તવ સુધન્વા પુછવા લાગ્યો, શું દુખ હરીયે ડુબી, એટલે અબળા કહેવા લાગી, ભાય ભરી સ્વપ્નની ખુબી ॥ ૪૦ ॥ ભયંકર મને સ્વપ્ન ભાસ્યું, તે નવ જાણે કોઇએ આગળની વાત કહેતાં માહારી, જીભ્યા કાપવી જોઇએ ॥૪૧॥ સુધન્વા કહે સ્વપ્ન કેવું, સાચી વદજે વાણી; તુજને હવાઇ હઉં છું મારી, સત્ય કહે સતી રાણિ ॥ ૪૨ ॥ તવ હૈયાફાટ રડવા લાગી, નેત્રે વહે બહુ પાણિ; અરેરે એમ કહેતી વેળા, કેમ ન જીભ વઢાણી ॥ ૩૫ ॥ કહ્યા વિના હવે છુટકો નથી, કંથે દીધી છે હવાઇ; રડી રડીને કહેવા લાગી, અગની ઉઠયો ઉરમાંય ॥૪૪॥ વળણ ॥ અગની ઉઠયો ઉરમાં રડતી હઇયા ફાટ; કહેવા લાગી કામની, સોગન દીધા માટ ॥૪૫॥

કડવું ૧૫ રાગ હલાવરી.

માહારા કંથજી શુ કહેવરાવોરે, ઓ હો હો હોરે. ટેક. ॥ મુજને સ્વપ્ન ભયંકર લાગ્યુંરે જાણે પેલા ભવનું પાપ જાગ્યુંરે, માહારું ચાલતું ઘર સુતર ભાગ્યુંરે. માહરા॥૧॥ જાણે રણયુધમાં તમે ચઢીરે, એક વિધને જીવી બીજે પઢીયારે પેહેલા સસરા શત્રુ થઇ નડીયારે; ॥ માહરા ॥૨॥ જાણે સસરાએ તેલમાં તળીયારે, તમો તાત વચને બળીયારે, તમને સહાય કરી શામળીયારે ॥માહારા ॥૩॥ પછી શત્રુએ સંહાર કીધોરે, મન મુકીને માર દીધોરે મારો શણગાર ઉતારી લીધોરે ॥ માહારા ॥ ૪ ॥ હું તો અભાગણિ રહી રઝળતીરે, મારી કારમી કાયા નથી પડતીરે. સપનાનિ વાત લાગે છે મળતીરે ॥ માહારા ॥ ૫ ॥ તમ તાતે હવે દેવરાવીરે, કાલે વઢવાની વાત કેવરાવીરે; વળી તળાવની બીના આવીરે ॥માહરા ॥૬॥ એવું સ્વપ્નું સીધાન્ત મળીયુંરે, માહારું પ્રારબ્ધ પાછુ વળીયુંરે, જાણે સંસારનું સુખ ટળીયુંરે ॥ માહારા ॥૭॥ મુજને માઠા થયાતા શુકનરે, કાગ કકળોઆ ભોવનરે, અવળું ફરકયું છે અંગ લોચનરે ॥ માહારા ॥ ૮॥ માહારા દીપક થયા શાણારે, તમો પણ નહી હો અજાણરે શું સમજો છો સ્વામી શાણારે ॥ માહારા ॥ ૯ ॥ માટે કાલ યુધે નવ જાયોરે, તમો જઇને પુરણ પસ્તાશોરે; જાણિ જોઇને દુખી

થાશેરે. ॥માહારા॥૧૧॥ વળણ ॥ દુખી થાશો નાથજી, ઉપજશે વીધનઃ કરો પ્રતિજ્ઞા નહી જવા, તો માને મુજ મન. ॥

કડવું ૧૬ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વા મહીમાય. ॥૧॥ સુંદરી કહે સ્વામી મારા, પ્રતીજ્ઞા કરો કાંઇ; તો મુજ જીવને શાન્તી વળે, ઉચાટ છે મનમાંઇ ॥૨॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો, સાંભળ સાધવી સતી; સુરા નરની નારી થઇને, કયાં દે કાહાર મતી ॥૩॥ મુજ તાતે દેવરાવી દવાઇ;તે કેમ લોપુ વેણ; જગત કીરતી થાય માંથે, થાવું સુરાતણ હેણ. ॥૪॥ જગતમાં કીરતી કરાવી, જીવવું તે જીવ કેવો; મએ તેટલો ઉભો ફરે પણ જીવતો મુઆ જેવો ॥૫॥ સુત સાચો હોય ક્ષત્રીનો તો, મરવાથી નવ ડરે; રણ સંગ્રામે ન પડે પાછો, મુસ્તક કર લઇ ફરે ॥ ૬ ॥ મરવું માને તો અજ્ઞાની, આત્મા મરતો નથી; ખોળીયું છે તે પંચભુતોનું, જીવ ન્યારો સરવથી ॥૭॥ જેવાં વસ્ત્રો ઉતારવાનાં, તેવિ ઉતારવી કાયા;માયા માહાદેવના બનાવ નેવિ, ચૈતન્યને આ માયા ॥૮॥ વસ્ત્ર વપુ ઉતારવાં સરખાં, તેમાં ન.જાણુવો ફેર; કષ્ટ કાયાને નહિ આત્માને, માટે કરૂંજગ જેર. ॥૯॥ રણુમાં મરીએ તો ભવ તરીયે, મોક્ષની પદવિ લઇએ; ક્ષત્રી જાતીનો ધર્મજ એ છે, માટે બેસી કેમ રહીએ ॥૧૦॥ કુળ લાજે જ્ઞાની લાજે, લાજે પોતાનો ધર્મ, મનુનાં વચન શાસ્ત્ર વિશે, અબળા શું સમજે મર્મ ॥ ૧૧ ॥ જીવવું મરવું મીથ્યા કેહેણિ, તે કેમ માનીયે સાચું અસત્યને સત્ય માને તેનું, ઇશ્વરી જ્ઞાન કાચું ॥ ૧૨ ॥ આ દેહ તજી બીજો દેહ લેવો; જ્યારે ત્યારે એકવારઃ નિશ્ચે છતાં કેમ ડરવું., સુંદરવતી નાર. ॥૧૩॥ એટલે સુંદરવતી બોલી, તમે તો મરવું ધાર્યું; તેથી તમને નહી દેવું જાવા, કરો માહારૂ વાર્યું. ॥ ૧૪ ॥ પીઉજી પાવલે લાગું તમને, કોણ પછી માહારૂં બેલી; એમ કરતાં બેઉ ચક્ષુએ, ચાલી આંસુનિ હેલી ॥૧૫॥ એવે સમે મધ્ય રાત્રા થઇ છે, અબળા કરે વિલાપઃ ભાઇ બગનિ વિનાનિ બામા, વળી નથી મા બાપ ॥ ૧૬ ॥ એક આશરો પરણ્યા પતીનો, બીજો વિસ્વભર કેરો; તે વણ સગુ ન મળે મ્હારૂં, કલેશનો ઘરમાં ઘેરો ॥૧૭॥ દુખે ઘેરાણિ નેત્રમાં પાણી, વાણી વિમળ કાઢે પોતાના પતીનો પાલવ ઝાલી, રડવા લાગી રાદે

॥ ૧૮ ॥ આક્રંદ કરતી બહુ વલવલતી, કળકળતી કામનાં; તે વેળાએ ભયંકર ભાસે. ઝમ ઝમતિ જામીનિ ॥ ૧૯ ॥ કોમળ કાયા મહા રૂપ-વંતી, જોબન બાળે વેશ; મૃગયાનેણી નહી કાંઈ કહેણી, મુસ્તક સુંદીર કેશ. ॥ ૨૦ ॥ દંત જેના દાહમની કળીયો, આંમળી ચંપક કળી; હાથે ળી જેની કમળ સરખી, હોડ રેખાયો મળી. ॥ ૨૧ ॥ જંઘા કદળી સ્થંભા સરખી, કુમકુમ પગની પાની; બોલવું કાલું લાગે વાહાલું, બુદ્ધી મોહોટી વય નાહાની ॥ ૨૨ ॥ સુઘડતા ચંચળાઈ ચોખાઈ, કોઈ વાતે નહી ખામી; વાણી મધુરી શુભ ગુણ પુરી, અક્કલ નહી અધુરી. ॥૨૩॥ વિવેકી વિદવાન વડી છે, જાણે પતિવૃત ધર્મ;આચરણ એના ઉત્તમ અતી, મતી સદા શુભ કર્મ ॥૨૪॥ આભુશણ વણ અંગ ઓપે, લોપે નહીં મરયાદ: તેથી અબળા રેડવા લાગી. કંઠ વેણુનો નાદ ॥૧૫॥ ॥ વલણ ॥ વેણુ નાદે રામા રડે, મધ્ય રાત્રાનો યોગ: વલ્લભ વદે સુણો સહુ, અતી ઉપજ્યો હીત રોગ.

કડવું ૧૭ રાગ મને મુકી ગયો છે મારો છેલડો રે.

હું તો જુધ્ધે ન જાવા દેઉં નાવલારે, માહારે તમ વીના નથી આધાર મહારાજ, જુધ્ધે ન જાવા દેઉં નાવલારે. ટેક. મેહેતો જનમીને જોયા છે આપનેરે, નથી બીજા ત્રીજાની વાહાર ॥માહરારાજ॥તમને આશો ઉજમ વડવા તણુંરે, હજુ શુ જોઈ થાકયા સંસાર ॥માહારારાજ॥૧॥ મારે પીયર પનોતુ થવાનું નથીર, નથી ભાઈ ભોજાઈની ચોધાઈ ॥ માહારા રાજ ॥ નતી તાત માત કે મોસાળીયુ રે, નથી સેપણી બેપણી બાઈ. ॥ માહારા રાજ ॥ ૨ ॥ તમો રણ ચઢી મુને રઝળાવશોરે; પુરણ પડી છે પેટડામાં ફાળ ॥ માહારા રાજ ॥ આવ્યું વીધન વાળ્યું વળશે નહી રે, માટે પહેલા આણુ માહારો કાળ. ॥ માહારારાજ ॥ ૩ ॥ હળી મળી પુરણ બેઠાં નથીરે, નથી કરી દુખ સુખ તણી વાત ॥ માહારા રાજ ॥ નથી હશી રમીને બોલીયાં રે, મીથ્યા વટલાવિ છે મેં માહારી જાત ॥ ૪ ॥ પુરણ પરણ્યાનો લાહાવો લીધો નથી રે, નથી પીરશિને જમાડયા મેં નાથ ॥ માહારા રાજ ॥ નથી ઘુંઘટ તાણ્યો કુટુંબમાંરે. મઈ આવિ નથી સહીઅર સાથ ॥ માહારા રાજ ॥ ૫ ॥ ॥ વલણ ॥ એમ અતીશે વલવલે, કરે અતી આક્રંદ; સુધન્વા કહે સુંદરી રડવું રાખો બંધ. ॥

કડવું ૧૮ રાગ સામગરીની ચાલ.

જયમુનીરૂસી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારીતુજને સંભળાવું પરમપવિત્ર કથાય ॥૧॥ સુધન્વા કહે સુંદરી સુણો, રડવું રાખો બંધઃ થવા કાળ તે થાશે, સીદ કરો આક્રંદ ॥ ૨ ॥ મહાર તમારે સંબંધ જેટલો તેટલો લીધો લ્હાવો; ઋણસંબંધ પુરણ થયો તો. હેવ ઉપર શો દાવો ॥૩॥ મુને પણ એવું સ્વપ્ન આવ્યું, પડસે માહારી કાયઃ છે છેલ્લું વહેલું આપણે મળવું, કાલે થાશું વિદાય ॥૪॥ ધણીનું ધારેલું બને છે, આપણી ધારણા ખોટી, રડેથી નથી રોકાવાનું નીકર આશા તો મહોટી ॥૫॥ તું કહે છે મહારૂ નથી બેલી, કોઇ અવનીમાંય; વીશ્વભર વિના નથી બેલી, કોઇનું હ ય કે ત્યાંય ॥ ૬ ॥ જેમ બને તેમમાનવો આનંદ, શા સારૂ કરવો શોક; શોક ધરેથી શોક ન નાસે, આનંદથી શોક ફોક ॥૭॥ અંધારે અંધારૂ ન નાસે નાશે જો થાય પ્રકાશ; તેમજ આનંદ માની લેવાથી, કલેશ પામે નાશ ॥૮॥ આનંદનું ઘર ઉત્તમ સહુથી આનંદે આનંદ; થયું ગયું મીથ્યા માનવાનું, માયાનો ફેલ્મટ ફંદ ॥૯॥ હું નતો તાહરો તું નોતી મહારી, કોણ કોને સંબંધ લાગ્યું જે જેને જેમ ફાવ્યું પોતાને કરમે આવ્યું ॥ ૧૦ ॥ એકજ જન્મે ભેળાં થયાં, તેમાં શું તાહરૂ માહરૂં, સંઘાત છુટયો કે પુંઠવાળી કોણ જુએ છે વારૂ ॥૧૧॥ દેહ છતી પડી હોય ઘરમાં તોપણ ભાવ ન પુછે; જીવ સામુ જોઇ કોઇ ન રડે, તો પછી સગાઇ શું છે ॥૧૨॥ ખોળીયાની સગાઇ હોયતો ખોળીયું કોઇ ના બાળે; જો જીવની સગાઇ હોયેતો ફરી જીવ સામુ ન ભાળે॥૧૩॥ થાય કદાપી પ્રેતરૂપે, આવી ધુણીને બોલે; તોતે જાજા કરી કાઢે મારમારે ખર તોલે ॥૧૪॥ જો સુંદરી સગાઇ છે સાની; સમજીને કાઢય સોધી જો ખોળીયાને બાળે છે માટે. ખોળીયાના વીરોધી ॥૧૫॥ જીવના વીરોધી હોય નહીતો, જીવને હાંકી ન કાડે; કોઇ કોઇનું સગુ નથી મીથ્યામુઢ બરાડે ॥૧૬॥ તું નથી મહારી હું નથી તારો, સમાવંત સંસાર; માટે કાંઇ કલેશ ન કરતી, ઓ સતી સાધવી નાર ॥૧૭॥ યુદ્ધ વીના હું નથી રહેવાનો, પડશે વેઠશું દુખ; રણમાંનજાઉં ને બેસી રહુંતો, લાજે જનુનિની કુખ ॥ ૧૮ ॥ વળિ મહારા બંધુ લાજે, લાજે હંસહુજ બાપ યુદ્ધે ગયા વણ હું રહુંતો. બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૧૯॥ ખાલી ખોટા કરે બવાડા, જગતને જણાવે નારિ; એમાં કહેવાયે નહિ વારૂ. ફજેતી માહારિ ને તારિ ॥૨૦॥ મહારાં સાથ સહોદર જાણે, જાણે સઘળુ જગત; કહેશે કે વશ છે નારિને, શાનો સુધન્વા ભક્ત ॥ ૨૧ ॥ માટે મન વાળો માનુનિ સિદ ક

સાવો દંતઃ અત્યારથી એમ જાણુએ કે, મત થયો મુજ કંથ ॥૨૨॥ કંથ રડે કામનીને શા સારૂતે સમજાવું સાગ; કામનીજોજીવતી હોતતો થાત માહારો પરીવાર ॥૨૩॥ વળી કરત શેવા માહારી; રાંધી પીરસત મુને; બીજી મળશે કેવી નીકળશે, એમ પીડા સહુને ॥૨૪॥ પ્રમદારડે પતીને તે, પોતાના સુખ માટ અરેરે મહારો વૈભાગ ગયો, પ્રથમ એ ઉચાટ ॥૨૫॥ માંથા ઉપર હોય દેણું તો અબળા રડે એમ,જીવતા હોતતો કરત નિરવાણુ, હવે આવળશે કેમ ॥૨૬ નીરધન હોય તો એમ રડેઃમર્ણ કી આ કરૂ કયાંથી; છૈયાં છોકરાં પેટ પડયાં તે, ખવરાવીશ શામાંથી ॥૨૭॥ કદાપી ધન મેળવિ મરે, તો તેને રડે, એમ ઝાઝા જીવિને રળત ઝાઝુ ભોગવત ફાવે તેમ. ॥ ૨૮ ॥ એવાં ગમે તે કારણ વીના, રડતું નથી જનકોય; વિવેકથી વિચારમાં આવે. સ્વારથ સગપણ હોય ॥૨૯॥ હું નહી તારો, તું નહિ માહારી, કોઇનું કોઇ ન થાય; જો કોઇ કોઇનું થતુ હોય તો કેમ જોડે નવ્ય જાય ॥ ૪૦ ॥ જો કહી જોડે જવાય નહીતો,આનંદ તજવો જોઇએ વરસ બે વરશે આણંદ માણે. રમે જમે સહુ કોઇએ ॥૩૧॥ મુએલું જન મુઆ મતે,જીવતું જીવતા મતે; અનાદીથીરેટએવો સમજો શાસ્ત્રને મતે. ॥૩૨॥ એમ કહી સુંદરી સમજાવી, એવે રહી પોહો રરાત, સુધન્વાયે દંત ધાવન;કીધું કમના સાથ. ॥૩૩॥ પછી ઉષ્ણોદકે સ્નાન કીધું પછી નિત્ય કર્મ; સંધ્યા ગાયત્રી સમાપ્તી, લેઇ સાચવ્યો ધર્મ ॥ ૩૪ ॥ પરવારતા પા પોહોર દાહાડો; ચઢી ગયો પાવન; સુધન્વાએ વિપ્ર જમાડી, પોતે કરયું ભોજન ॥ ૩૫ ॥ એવે સમે સાથ સહોદર, વળી શકુ સન્યાયઃ જમી પરવારી આયુદ્ધ બાંધી, નગ્રનિ બારણે જાય. ॥૩૬॥ તે સમે હંસદ્ધજ રાજા. સહુથી પરવારયો પહેલો; દરવાજા બહાર ખુરશી નાંખી, જઇને બેઠો વેહેલો ॥૩૭॥ રાતા નીશાન રોપાવ્યા છે, પથરાવ્યાં છે બીછાના, શંખને લેખ બે પ્રધાન આવિ, બેઠા છે મસ્તાના. ॥૩૮॥ એકજ મોટો ચુલો કરવા, તેમાં કરાવ્યો તાપ; તે ઉપર કઢા તેલ તણી,ઉકળતી કરી આપ ॥ ૩૯ ॥ જેજન આવે તે જન જુવે, થરથર કંપે કાય, અરેરે આ તેલમાં તળાતાં, વેદના કેમ વેઠાય ॥૪૦॥ એ રિતે જોઇને સહુ ત્રાસે, જે વહેલા આવેલા તે પાછા જઇ હેતર્થાને, તેડી લાવ વહેલા ॥ ૪૧ ॥ એ રાત અડધા પોહોર દનમાં, રહ્યું સહુ કોઇ; સુધન્વા આવ્યા નથી તે, પ્રધાન રહ્યા છે જોઇ ॥ ૪૨ ॥ તે સમે અડધો પોહોર થયો તવ ઉઠયા હરીદાસ; ભોજન કરી મુખ પખાળી, લેઇ ચાવ્યો મુખવાસ ॥ ૪૩ ॥ પછી

પોતે યુદ્ધે જાવા, થાવા લાગ્યો તૈયાર; ઉભો થઇને પહેરી લીધા, પોતાના સણગાર ॥૪૪॥ રૂપે ગોરો કેહેડે કદોરો તોરો મોતીનો માથે; કડાં સાંકળાં વેઢ વીંટી, બાંધ્યા બાજુબંધ હાથે ॥ ૪૫ ॥ નાહાનો ને નાજુક ઘણેરો, ચપળ જેની ચાસ; સ્થળ પહેલી કચ્છી ચાડી, પછી પહેર્યાં સુરવાળ ॥ ૪૬ ॥ કમર પટો કવચ બખતરા, અંગ ઘણી ઉલટ; કાનમાં કુન્ડળ હાર મોતીના, જરી જામો મુગટ ॥ ૩૭ ॥ ચરણુમાં ઉપાન પેહેર્યાં, પટકેથી કટી બાંધિ; બાણનો ભાથો ને ધનુષ તે, ભેરવ્યાં ડાબી ખાંધે ॥ ૪૭ ॥ ખપવા ખંજર ત્રીશુળ લીધું, જમૈયાને કટાર; ફરશી ભાલો કર્વત કુહાડા, તર્કસ તીર તરવાર ॥૪૯॥ બાંધી બોકાની ઉમ્મર નાહાની, આંખડી મ્હોટી મ્હોટી, ચક્ષુ રાતા ચોળ ચળકે, નમળે ખાંપણુ ખોટી ॥૫૦ ॥ ભમ્મર ખુબજ ખેચાયેલી, લાગે અતી વીકરાળ; તતપર થઇ કહ્યું તારૂણીને, ઓ સતી જે ગોપાળ ॥ ૫૧ ॥ વલણ॥ જે ગોપાળ છે માહરા, જાવું છું રણસગરામ; એમ કહેતાં વહ્લભ વદે; ઝગળો થયો તે ઠામ.

કડવું ૧૯ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુધંન્વાની કથાય ॥૧૦॥ સુધન્વાએ ઝગળો થઇને, કહ્યા જે ગોપાળ; એટલે સુંદરવતી નારીને, પડી પેટમાં ફાળ ॥ ૨ ॥ જાણ્યું કે જીવશે નહિં સ્વામી, ઉદાશ પામી નારી; પતાનો જઇ પાલવ ઝાલ્યો અરજ સાંભળો મહારી ॥ ૩ ॥ મમત શું માન્યનીનો ચાલે, યુદ્ધે જવા થયા ત્યાર; તો મુજને મળીને પધારો. ઓ મહારા ભરથાર ॥ ૪ ॥ છેવટનો આ પ્રેમ પ્રગટ્યો, આટલુ વચન પાળો, થનારૂં હશે તે થાશે, પ્રેમની પીડા ટાળો, ॥ ૫ ॥ માગી માગી માગુ તમ પાસે, સાસડીના સંતાન; પુરણ વિકાર વપુમાં વાધ્યો, માટે દો રતુદાન ॥ ૬ ॥ સુધન્વા કહે એ શું બોલી, રણ યુદ્ધ જાતાં નારિ, સમય વણ વહિયે તે, છુટી પડે નીરધારી ॥ ૭ ॥ સમા વીના બોલે તે હારે, સમા વીના સહુ ખોટું રોકાઉને વેળા વીતે તો, થઇ પડે દુખ મહોટું ॥ ૮ ॥ સ્વામીને જીવવો તાકો તો, કુમત મુકી દેવો; તારૂણી મમ પીતાને તું, જાણે છે કુમતિ કેવો ॥ ૮ ॥ તેલ તણી કઢા ઉકળાવી, બેઠા છે દરવાજે; વેળા વીતીને ત્યાં જાઉં તો, તેલમાં તળે આજે॥૧॥માનની જાણતી નથી એવું, જીવતો

હશેતો મળશે; જાણે છે કે મોડા જાશે તો, તેલ કહામાં તળશે ॥૧૧॥ જાણિ
બોધ પતીતણો તું; જીવ લેવો કેમ ધારે; ઉરકેરી મોકલવો જોઈએ,
વીષનથી ઉગારે ॥૧૨॥ વેળા વિતે છે વેળા વીતે છે, કર્મ કઠોર જાગ્યું.
રજની રામા બોલી નહીને, આ વેળા શું માગ્યું ॥ ૧૩ ॥ મેલ પાલવડો
મુમત આવડો, કદી કાળે નવ કરીએ; તારૂણી કહે કેમ મુકું, બેઠી છું
ભર હરીએ ॥ ૧૪ ॥ વહેલા જાશો તો તેલથી બચી, શત્રુને હાથે મરશો
મોડા જશોતો તાતને હાથે, પણ નહી ઉગરશો ॥ ૧૧ ॥ નિશ્ચે મુજને
એમ થયું છે. ઉતરશે શણગાર, માઠા સુકન માહરા સાચા; નહી કાંઇ
ફેરફાર ॥૧૬॥ આમે મરણું ને આમે મરવું, મરવાનું મુજ કંથ, હર પ્ર-
કારે પીયુજી માહરા; આવિ રહ્યો છે અંત ॥૭॥ તો શા સારૂં ડરણું સ્વા-
મી, અબળાનું ઉર ઠારો, નહીતો લાગશે બાળ હત્યા, સમજી પાપની
વારો ॥ ૧૮ ॥ મુજ મન ઇચ્છા પુરણ કરો, પામશો વઇકુંઠ વાસ, સા-
ન્તી રાખીને બેસો જરા ન લ્યો ત્રીયાનો ત્રાસ ॥ ૧૯ ॥ વળી માહરો
દેહ તજીને, આપીશ હું હત્યાય; કાયા માહરી પાડું નહિતો; સુકીત સઉ
ફોક થાય ॥ ૨૦ ॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો, આ નહી મનુશ ધરમ;
દિવસે રતુદાન દેવું, પશુપક્ષીનું કરમ ॥ ૨૧ ॥ સુંદરવતી સતી એમ
બોલી, ઓ મારા ભરથાર; એક વરસનું તપ સુકી, વરસાવું ધુમાર
॥૨૨॥ પછી બાધ નહી દીવસનો, ઓરે મારા નાથ; કહ્યું માહરૂં કબુલ
કરો, જોડું તમને હાથ ॥ ૨૩ ॥ સુધન્વા કહે કામની સુને, રૂચે નહી
તુજ વાત; તાહરૂં બોલ્યું પાળવા રહું તો ક્રોધ કરે મુજ તાત ॥ ૨૪ ॥
તવ અબળાયે જીભ્યા કાહાડી, દંતુમાં દબાવિ; સુધન્વા કહે રતુ દેઉ
છું, વિપ્રાત વેળા આવી ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં અબળાયે
જીભ મેલી; ધુમાર વરસાવિ નરનારી, પ્રેમે રમ્યા રંગરેલી ॥ ૨૬ ॥
પોહોર દીવસ પુરણ થયો, સંકટ આવ્યું ભારી; સુધન્વાએ વસ્ત્ર પેહેર્યાં
આલ્યો આયુધ ધારી ॥ ૨૭ ॥ છડીદારને આજ્ઞા આપી, રથ અમારો
લાવો, તવ સારથી રથ જોડી આવ્યો, સુકન માઠા કહાવ્યો॥ ૨૮ ॥જેવો
સુધન્વા બારણે નીકળ્યો, તેવોજ કકળ્યો કાગ, દ્વારને ઉમરે ચરણ
દેતા, આડો ઉતર્યો નાગ ॥ ૨૯ ॥ તવ સુધન્વાએ વિચાર્યું નીશ્ચે થ-
વાનો કાળ; જાણ્યું કે જનેતાને મળી આવું, ધારી ચાલ્યો ભુપાળ
॥ ૩૦ ॥ પોતાની માતાના મેહેલમાં ચાલ્યો, જઇને લાગ્યો ચરણ; તે
વેળા માતાને ભાસ્યું, આ સુત પમે મરણ ॥ ૩૧ ॥ માયે કર ઝાલ્યો દી-
કરાનો, એવે આવિ ભમની; સહુના મનમાં મરણ ભાસ્યું, અંતર ઉ-

ઠર્યો અગનિ ॥ ૩૨ ॥ માતા કહે ઓ દીકરા મહારા, મુજને લાગ્યું એમ; આજે જો જુધ્ધે જાશો તો નહી રહો કુશળ ક્ષેમ ॥ ૩૩ ॥ માટે તુજને નહી દેઉં જાવા, ઘરમાં બેસો તન.લોચન માહારૂં લાગ્યું ફરકવા, માઠાથઇ શુકન ॥ ૩૪ ॥ ભગની કહે અગની ઉઠયો, મુજ ઉરમાં અતીશે; ઓરે વિગ મડા સરખું, મુખડું તારૂં દીશે ॥ ૩૫ ॥ માટે બેશિ રહો ભોવનમા, જાવા નહી દેવું; તાત તણા ઠપકો આવે તે, શીશ ચઢાવિ લેવું ॥ ૩૬ ॥ માતા કહે હું તાત તારાને; જવાબની દેનારી; તારે માટે ક્રોધ કરીને, છો મને નાંખે મારી ॥ ૩૭ ॥ એમ મા દીકરી બે મરશું. તે પછી બીજું થાય; ચીંતા તે કાંઇ નવ ધરતો, જો જાય તો પાડુ હાય ॥ ૩૮ ॥ સુધન્વા કહે માતા માહરિ, રણ ચઢયો કેમ રહેવું, મારા તાતે દવાઇ દીધી, તેમને શું સામુ કેહેવું ॥ ૩૯ ॥ ચાર ભાઇ ચડીયા જે પેહેલા, તેમણે શુ. કરી ચોરા તેને ન રોકયાને મુને રોકોછો, મુકી દો સરજોરી. ॥ ૪૦ ॥ તાત તણું શું વચન લોપુ. લોપે તે સુત કેવો, નાસ્તીક પ્રાણી જાણવો એને. વળી દીકરી જેવો. ॥ ૪૧ ॥ નર થઇને નારી સરખે, જગમાં હું મણાવું; માટે મરવું તેમાં ન ડરવું, રણ યુદ્ધ વિશે જાવું ॥ ૪૨ ॥ માતાજી હું નહી કરૂં વાર્યું, ધાર્યું યુદ્ધે જાવા; ના જાવું તો તાતજી કકળે પાછળ થાય પ્રસ્તાવા ॥૪૩॥ માત પીતાનું વચન લોપે, તે જન પાપી પ્રાણિ; એવાં પુત્રનાં વચ ન સુણિ સુખવંતી વહી વાણી. ॥૪૪॥ માબાપનું બોલ્યું ઓલંગે તે પર ઇસ્વર કોપે; તે દીકરા જાવાનું કહુછું. તે વચન કેમ લોપે ॥ ૪૫ ॥ સુધન્વા કહે સુણો માતા, ન્યાયનીતી સમજાવું; માતા પીતાનું વચન વીરોધી, તેમાં કોને વશ થાવું ॥ ૪૬ ॥ માતા કહે એમ બને તો, તેનું કરવુ કેમ; સુધન્વા કહે સમજાવુ તમને, સાચુ માનાજો એમ ॥ ૪૭ ॥ ઘણું કરીને માતાનું બોલ્યું પુત્રીએ પાળવું ઘટે, પુત્રે પાળવું પીતાજીનું, કહુછું શાસ્ત્રને વટે. ॥ ૪૮ ॥ તવ માતા બોલતી બંધ પડી, સુતે સમજાવ્યું કેવું; ઓ દીકરા તારો નાશ થવાનો, જુધ્ધે જાવા નહીં દેવું ॥ ૪૯ ॥ વળણ. ॥ જુધ્ધે જાવા હઉં નહિં ઓરે મારા બળ; વલ્લભ વંદ એવું કહી, રડતી એ તતકાળ ॥

કડવું ૨૦ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુની સુખ વાણી. તું તો સાંભળ પુન્યવંતપ્રાણી; સુખ વંતી રડવા લાગી, માહારે રાહુની દસા જાગી. ॥ ૧ ॥ એવે શું થયું

નગરની બાહાર, સહુ સેન્ય મળ્યું તે વાર; સંખ લેખે કર્યો તપાસ, દળ માં ફરી જોયું ચોપાસ ॥ ૨ ॥ દીઠું સર્વ સહું સેંન્યાય, એક ને દીઠાસુધન્વાય; નથી રાયનો મે હોટા સુત, થયા પ્રધાન આકળા ભુત ॥૩॥ શંખ લેખે કર્યો વીચાર, ઠીક લાગ આવ્યો છે આવાર; એ રેહેતોતો મચ્છરૂખી રાખી; આજ કસુર આવિ છે આખી ॥ ૪ ॥ આપણી સંગ રેહેતોતો ગે શે, આવેલો લાગ તે કોણ ખોશે; એમ કહીને બેઉ પરધાન, ગયા રાય કને મસ્તાન ॥ ૫ ॥ પુછયું હંસદ્ધજે સુભમતી કહો કીયો આવ્યો નથી, તવ પ્રધાન ક્રોધે ભરીયા, મોહેરે ધાંટે બેઉ ઓચરિયા ॥ ૬ ॥ અમે તપાસ કીધો રાય, થયો તમ ઘરમાં અન્યાય, નથી આવ્યો સુધન્વાય, એનો ઇનસાફ કેવો થાય ॥ ૭ ॥ પેહેલો દીકરાનો ન્યાય કરો; જોવું થાય છે ખોટા કે ખરો; એવાં મર્મનાં વચન સુણી, ખુનસે ભરાણો ખુની ॥ ૮ ॥ બોલ્યો હંસદ્ધજ ક્રોધ કરી, શું હું બોલેલુ જવાનો ફરી; જાવો ન્યાય કરો તમો બેઉ, વચમાં વાંધો નહી લેવુ ॥૯॥ તવ શંખને લેખ પ્રધાન, રક્ત લોચન વહીયા વાણ; જાવો એક સત જોદ્ધા સપાટે, લાવો બાંધી જોર ઝપાટે ॥ ૧૦ ॥ સાથે ઊગાડાં ખડગ રાખો, કરે તોફાન તો મારી નાંખો, કહીએ તેડે ચંપાવતી નાથ, કહી બંધન કરજો હાથ ॥ ૧૧ ॥ લાવો મારિ મુશકે હાંધ, કોઇ ડરશો નહી મનમાંઇ; શું એરાજાના સુત તે સારૂ, બોલવું વેણ લોપે અમારૂ ॥ ૧૨ ॥ એમ કેહેતા શેવક સત ઉઠયા, ઘણા રોશ ભરેલા રૂઠયા; લીધાં ઉઘાડાં ખડગ હાથ: રક્ત નેતરે ચાલ્યા સહુ સાથ ॥૧૩॥ ગયા સુધન્વાને ધામે, કર્યો પોકાર મ્હોટે નામે, તવ સુધન્વાની નારી, આવી રડતી પોતાની બાહારી ॥ ૧૪ ॥ કહ્યું નથી સ્વામી મુજ વાસ, એતો ગયા જનુની પાસ; તવ સાંભળી શેવક વળીયા, સુખવતી મેહેલમા પળીયા ॥ ૧૫ ॥ ત્યાં તો દીઠા સુધન્વા ભક્ત, કીધાં દાસોએ લોચન રક્ત; કેમ ઉભા રહયાછો હાંઇ, તાત તેડે છે શૈન્યા માંઇ ॥ ૧૬ ॥ કહ્યુ છે તમો તેડવા જાવો, એને બંધન કરી ને લાવો; માટે બાંધીએ હાથ તમારા, નહી તો મળે બોગ અમારા ॥ ૧૭ ॥ માટે બાંધવા દો રૂડી રીતે, નહિ તો બાંધિશું વીપરીતે; સુણી ચહયો સુધન્વાને ક્રોધ; આ શું બોલે છે ગુલામ ચોદ ॥ ૧૮ ॥ એમ ધારી તાણી તરવાર, કર્યો દસ વિસનો સંહાર; તવ ત્રાશીને બીજા નાઠા, જાણ્યા રાજકુંવરને માઠા ॥ ૧૯ ॥ ગયા સેન્ય વીશે બુમ કરતા, માહા ત્રાસ ભર્યાં ઓચરતા, મહારાજા કરી કુંવરે રિસ. મારી નાંખ્યા યોદ્ધા વીસ ॥ ૨૦ ॥ અમે જાણ્યા જોઇ પાછા વળીયા, તમ સુત જાણી

ને પળીયા; તવ ચીઠિલખી એમ, તાતનું વેણ લોપો કેમ ॥૨૧॥ આવો બંધન થઇને બેટા, નહી તો થશે જાશો છેટા; એમ કહી મોકલ્યા યોદ્ધા એંશિ, ગયા રાણીના મેલમાં પેશિ ॥૨૨॥ આપી સુધનવાને ચીઠિ, તે વાંચી નજર કરિ મીઠિ. કહ્યું તાત વચન કેમ લોપું, કરો બંધન હવે નહિ કોપું ॥૨૩॥ તવ સુખવંતિ માતા કહે છે, શિદ બંધન માગી લે છે; આવનારાનો કર સંહાર, નહિતો દે મુને તરવાર ॥ ૨૪ ॥ તવ સુધન્વા બોલ્યા આપે, સર્વને હણું તમ પરતાપે; પણ તાત વચન લોપાય, એતો અનરથ મોહોટો થાય ॥૨૫॥ એમ કહિ બે કર દીધા, તવ શેવક બંધન કીધા; જરા કબજે થયો જે વારે, કોપ્યા અનુચરો તે વારે ॥૨૬॥ પેહેલા વિસ મારેલા તે કાજે, એતો ભરાયા પુરણ દાજે. કશી કશિને બંધન કીધો, ચાલ કહિને અચરકો દીધો ॥૨૭॥ તવ સુધનવા ગભરાયો, હું તો શિદ થવા ગયો ડાહયો; ચાલો આવું છુ તમ સાથ, પણ નરમ કરો મુજ હાથ ॥ ૨૮ ॥ માહારિ ચામડી બહુ ચુસાય, તેથી નસો ને નાડિ તણાય; એતો વેહના નવ વેઠાય, જાણે જીવડો મારો જાય ॥ ૨૯ ॥ એવાં દીનતાનાં વચન બોલે, પણ જોદ્ધા બાહાજ્યાજમ તોલે; દાજ આણીને ઠોંસા મારે; કેમ સામો થયો તો તે વારે ॥૩૦॥ અહ્યા પેહેલું શું જાણ્યું નહોતું, હવે તાહારૂં આવી પોહચ્યું; એમ કહિ ખેંચી લિધો જ્યારે, સુખવંતિ ગભરાઇ ત્યારે ॥ ૩૧ ॥ એનિ આંતરડિ બહુ દાજી, ઉઠિ સુધનવાને બાઝી, ઓરે બેટા આ દશા આવી, તેં તો બગાડયું કર બંધાવી ॥૩૨॥ હવે કબજે પડેલો શું કરે, સુત મરવાને સંચરે; માહારે જોઇને જીવવું ધીક, મુકવી મરજાદ રે બીક ॥૩૩॥ વળણ ॥ એમ ધારિ ગઇ તન કને, વિસ્મિત થઇ ગઇ વાત; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, રડવા લાગી માત.

કડવું ૨૧ વઇદરભીની નાટકની રાહ.

માતા રડે રૂદે ફાટતિ, નહિ જાવા દઉ બાળ; માઠા શુકન મુજને થયા, માથે ભમે છે કાળ. માતા રડે રૂદે ફાટતિ ॥ ટેક ॥ તુ સપગલાનો સભાગીયો, તાહરે જનમ્યે થઇ લેહેર; કોમળ કાયાના દીકરા, આ શો તુજપર કેહેર ॥ માતા ॥૧॥ અશ્રુએ ચોમાસું ચાલતું, દીધી દીકરાનેબાથ; લાડકવાયા જાશો નહિ, ચાંપે રૂદિયા સાથ ॥ માતા ॥ ૨ ॥ મોહો જોયા મહારા બેટડા, મરવા મોકલું કેમ; રેશાવટો દેશે રાજીયો, તે

વેઠીશું તેમ ॥ માતા ॥ ૩ ॥ નેલકડા તુજ કારણ, કરિ છે તાતે ત્યારઃ સગો શતરૂ થઇ લાગીયો, તેમાં કોણ કરે વાહાર ॥ માતા ॥ ૪ ॥ તુજ પછિ બીજા બેટડા, પણ મોબી કુંવારઃ તું ગયો પછિ શું રહ્યું; ગાદીના બેસનાર ॥ માતા ॥ ૫ ॥ મેં તુને સુનો મુકયો નથી, બહુ લહાવ્યાં લાડ; બાંધાનો બાંધિલો બેટડો, ઉછર્યો પ્રભુને પાડ ॥ માતા ॥ ૬ ॥ સુવાવડમાં ઘણો સાચવ્યો. રાખી વશ જીભ્યાય, ખાટું તીખું ખાધુ નહિ. કષ્ટિ ભોગવિ કાય ॥ માત ॥ ૭ ॥ સપુત સુત આ શું થયું, આવ્યો કારમો કોપ; દેહ તજવા વેણ તાતનું, કેમ કરિયે લોપ ॥ માતા ॥૮॥ કારમી કાન્તિ તાહરિ જનમનિ, નોહોતિ મુજને આશઃ છેવટ પણ એનું એ થયું. થઇ નિરભાગી નિરાશ ॥ માતા ॥ ૯ ॥ તારા બંધવ તારિ બેનડી, સતિ સાધવિ નારઃ હું રાંકડી તારિ માવડિ રહિશું કોન આધાર ॥ માતા ॥૧૦॥ છબી દેખસું કયં હવે, પડશે પાપી વિયોગ; અરેરેરે હાય હાય હાય સું થયું આવ્યાં ભુંડા ભવ ભોગમાતા ॥૧૧॥ વળણ ॥ એમ કહી મુરછામાં પડી, મીચાયાં છે નેનઃ તવ બંધુને ઘેરીયો. સુધનવાની બેહેત. ॥

કડવું ૨૨ રાગ કાફી

હાંરે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, ઝાડ ઉભતો રહે એધાણી, કાંઇ કલેશમાં બાકી રેની, બંધુને બાહાજી કોવલીકા બેની ॥૧॥ હરિ વીરા માહારે જીવિને સું કરશું, તાહારૂં મરણ થતાં પેહેલી મરશું; મારે વિર વીના પીયર શાંનું, કેમ દેવે ન બોલ્યું પાનુ ॥ ૨ ॥ હું તો પીયરમાં છું પનોતી, કહી ધ્રુસકા મુકીને રોતી, બાજી શેવક કેરે હાથ, છોડો મમ બંધુના હાથ ॥૩॥ હાં રે નહીતો આપીશ મુજ હત્યાય;હું તો પાડીશ મારી કાય; મારો તાત વેચાણો વણ ધને, શંખ લેખ પ્રધાનોની કને ॥૪॥ હાંરે થયા સાચા શતરૂ પ્રધાનો, વેર વાળે તે મુંહ મત્રતાનો; ફીયા જનમતણી દાજ વાળે, બધો હરખ હઇયાનો ટાળે ॥૫॥ હાં રે અમનેરાંકડીયોને રોવરાવે, આખા જનમની ખોય ખોવરાવે; એનું કીયે કાળબલ થાશે; કરેલી કરણી ભોગવાશે ॥ ૬ ॥ હાંરે અલ્યા શેવકો કષ્ટ કાપુ. છોડો બંધુને તો કાંઈ આપું, કાહાડું હળહળ કહો તે આપી. કેમ જીવ લેવા બેઠા પાપી ॥ ૭ ॥ રાગ ઝડપનો ॥ સેવકોયે સાંભળીને, બળમાં આથરમે દીધો; સુધનવાતો ધરણ ઢળીયો, પાછો ઉભો કીધો ॥ ૮ ॥

સુધન્વા કહે શું બળ હાખો, બંધાશો હું આપે; નહિ તો કેવો બતાવ્યો તો હાથ તમારા બાપે ॥ ૯ ॥ વિસ યોદ્ધાના પ્રાણ લીધા, કેમ નાઠા તે વેળા; મુજ તાતનિ ચીઠી લૈ આવ્યા, ત્યારે થયા ભેળા ॥ ૧૦ ॥ નહી તો રાજપુતને શું બાંધો, વાંધો લીધો એક; છેવટ શું ગત થાશે તમારી વિચારી લો તેહ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને પંથે પળીયો, બળીયો બાહુ બંધાણિ ચાલ્યો ચાલ્યો ઉભો રહ્યો. નગ્રની બારણિ આવી ॥ ૧૨ ॥ જ્યાં પોતાના પીતા બીરાજ્યા ત્યાં જઇ નામ્યું શીશ; તવ હંસધ્વજના મન વિશે, પુરણ પ્રગટી રીસ ॥ ૧૩ ॥ નો હોય તું માહારો દીકરો, તેં વચન લોપ્યું માહારૂં; છે હંકારીને અભીમાની, આવી બન્યું તાહારૂં ॥ ૧૪ ॥ હવે દેવરાવી માહારી પણ, તુજને મનમાં નાવ્યુ; અન્યાય કરવાથી તારાપાર, જોર સરવનું ફાવ્યું ॥ ૧૫ ॥ શત્રૂ સામા વાટ જુએ છે કાહારપણું તે કીધું; માહારે પેટ પેદા થઇ ને, નામ લજાવી દીધું ॥૧૬॥ ન્યાય તારો માહારે શું કરવો, નથી પડતી સુજ; પડો વગડાવ્યો તેની તેં, કાંઇ ન કીધી બુજ ॥ ૧૭ ॥ તાત તણો તને ડર નવ લાગ્યો, શું ધરીયા એ શીશ; પ્રધાનને ધનસારૂ સોંપ્યો; કયાંથી તું બચીશ ॥ ૧૮ ॥ સુધન્વા કહે ક્ષમા કરો, ઓરે માહારા તાત; કાં થોડો કામનીયે રોકયો, સત્ય કહું છું, વાત ॥ ૧૯ ॥ છોરૂ તો કછોરૂ થાયે, તાત તણિ નહિ રીત ભારે ભયંકર શબ્દ સુણી, થયોછું ભયભીત ॥ ૨૦ ॥ હશીને મને આગના આપો યુદ્ધે તતપર થાઉં; તમ પરતાપે અરજુનજીને જીતી નગરમાં આઉં ॥ ૨૧ ॥ હંસધ્વજ કહે જીત્યો બેટા બોળ્યું તે માહારૂં નામ; તમો શીક્ષાને પાત્ર થયા છો, કરશું અમો સંગ્રામ ॥૨૨॥ તાતજી અપરાધ ક્ષમા કરો, બહુ ભુલ થઇ છે માહરી, તમે ન છોડો તો કોણ છોડે પુત્રની દયા ધારી ॥ ૨૩ ॥ તો પણ શીશ ધુણાવે પીતા, એકનો બે નવ થાય, તેલ કડામાં તળાશો તમે, માહારો નથી ઉપાય ॥ એટલે વારતા નગ્રમાં ચાલી, બોળાવા બેહુ જગત; અરેરે તેલમાં તળાશે સુધન્વા હરી ભકત ॥ ૨૫ ॥ આખા ગામમાં ત્રાસ પડીઓ, જાણ્યુ સુધન્વા નારી; તેલમાં તળાવા હુકમ થયો મુજ કંથને દુખ ભારી ॥ ૨૬ ॥ ત્રાસ ભરિ નીકળિ તારૂણિ, ભ્રમિત આંખડી કહાવિ; સુખવંતી સુધનવાની માને મુરછાથી સુદ્ધિ આવિ ॥ ૨૭ ॥ કેવળિકા કહે, માતા માહારિ, હેવે તે દગો દીધો; તેલમાં તળવા મુજ કંથને

મમ તાતે હુકમ કીધો ॥ ૨૮ ॥ તે સાંભળી સુખવંતી ગમસી ઉઠયોઉ-દમાં અગની; રડતિ રડતી સુધનવાની, નીકળી માતા ને ભગની ॥૨૯॥ ત્રણે અબળા ત્રાસ ભરેલી, રડતી કુટતી ચાલી; સાથે દાશીયો દસ વીસ કોડી, તે કર રહે છે ઝાલી ॥ ૩૦ ॥ નેત્ર વીસે નીર માતુ નથી આંસુ વહે ચોધાર; પ્રથવીમાં પછાડયો ખાતી, વરત્યો હાહાકાર ॥ ૩૧ ॥ ॥ વલણ ॥ હાહાકાર વરત્યો ઘણો, પુરણ પ્રગટયો સોક; વલ્લભ વદે શ્રોતા સુણો, ખળભળીયું બહુ લોક.

કડવું ૨૩ રાગ સાખી.

જયમુની ફરી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી હું જયે સંભળાવું સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ હાહાકાર ત્યાં થઇ રહ્યોછે, રડે છે ભગની ને નાર; જનુની જુલમ રડે છે, નેત્ર નાહાનું આંસુધારિ ॥૨॥ રૂદીઆ કુટે, શ્રોણિત છુટે, પશુની પેરે બરાડે; અવની ઉપર પડતાં નાંખે મુસ્તકના કેશ કહાડે ॥ ૩ ॥ રોળાય શરીર રેણુ વીશે, મુકી મરીયાદ લાજ; ભાન રહ્યું નહી વહેવાર વદન, રડે મહોટે અવાજ॥૪॥ વસ્રતણી તો શુધિ નથી, અંગ ઉઘાડુ થાય, પગપાની કોઇએ ન દીઠેલી, તેની ઉઘાડી કાય ॥ ૫ ॥ તવ ગામનું લોક ભેળું થયુ; રઇયત રડવા લાગી; નરનારી ને છોકરા નાહાના, સરવેને પીડા જાગી ॥૬॥ રાંધ્યા ધાન રહ્યા લોકોના; ખાણું પીણું કેમ ભાવે; ઘર કામકાજ મુકીને સહુ રડતુ રડતુ આવે ॥૭॥ ઘણા મનુશની મેદની મળી, રડેછે હૈયાફાટ; સુખવંતીના સાથે ચાલ્યુ, કરતા અતી ઉચાટ ॥૮॥ સીમમાં મોર બપૈયા રોતા; નગમાં રોતાં સ્વાન; મહેલે ચઢીને દાસીઓ રડતી, ભુમી ભાસે શમશાન॥૯॥હયને હસ્તી ઘાસ ન ખાયે, પોપટ પાંજરે રડતા; અરેરે આ બેહૂ બગડવા હરીજનને કનડતા ॥ ૧૦ ॥ સુધનવાનું સંકટ જાણી, નરને નારી ત્રાસે; ધાવતાં બાળક નાખે મારગમાં. ભક્તને મળવા નાસે ॥ ૧૧ ॥ મનુશ મેદની ઘણી થઇ છે, અટે વાળીયે વળે, જવાનાચા જન ભેરમાં ચાલે, ધરડાં ધરણુ ઢળે ॥૧૨॥ કંઇ પ્રાણી કહે સુ કરીયે, થાય છે કાળો કહેર; કંઇક કહે મને લાગ મળે તો, રાજાને મારૂ ઠેર ॥ ૧૩ ॥ મુઓ એ રાજા મરતો નથી, દીકરાને દુખ દેછે; પ્રધાનના કહેવા પ્રમાણે, હામેલા એ કહેછે ॥ ૧૪ ॥ કંઇક કહે સુધનવાના, ક્યાં ગયા ચાર ભ્રાત; બંધવની એ પક્ષ કરે તો, શું કરે એકલો તાત ॥૧૫॥ બારચાર ભામની ભગની ને માતા, તે

તો છે એક રૂપ. તે સાથે ચારભાઇ હોયભેળા, શું કરે એકલોભુપ ॥૧૬॥ સુધન્વાની પક્ષમાં આપણ સરવે રઇયત થાશું; સુધન્વાને દેશવટો દે, તો તેની સંગ જાશું ॥૧૭॥ કદી જીવનો નાશ કરે તો, આપણે જીવી શું કરશું; ખરેખરૂં તોફાન કરીને, અમે તે ઉપાયે મરશું ॥ ૧૮ ॥ એવા એવા વીચાર ચાલે, લોકના ઉઠે તરંગ; સુખવંતી દીકરાને દુખે, ભાગી નાંખે છે અંગ ॥ ૧૯ ॥ કોવળીકા કલ્પાન્ત કરે છે પીયર જાવા બેઠું, આનંદ આખો વરશી રહયો તો, તેમાં વીઘન પેઠું ॥ ૨૦ ॥બીજા બંધવ ઘણું જીવો, મોસીના તુલના ક્યાંથી; પાંચ બંધુની જુગલ જોડી, ખોડ પડે તેમાંથી ॥ ૨૧ ॥ સુંદરવતી સુંદરી છે, સુધનવાની જેહ; બાળકી બેભાન થઇ છે, ધુન્યમાં ચાલે તેહ ॥ ૨૨ ॥ દરવાજાની લગભગ આવ્યું, સેન્યાએ જોયું સારઃ હંસદ્વજને પ્રધાન બેઠા, ત્યાં ગયા સમાચાર ॥ ૫૩ ॥ સુખવંતી કોળીકાને સુંદર, વળી રહીઅત આવે; તોફાન થાશે એમ, ભાસે છેઃ તવ રાય વીચાર લાવે ॥ ૨૪॥ રહીઅતને તો રોકી શકું પણ, અબળા આવે માહારી, કોવળીકા દીકરી સંગઆવે, આવે પુત્રની નારિ ॥ ૨૫ ॥ કહો ના કહો પણ કલેશ મોટો, દુર દશા કાંઇ કહાવી; એવામાં તો રહીઅત સાથે ત્રણે અબળા આવી ॥ ૨૬ ॥ સુખવંતીએ દીઠો સુધનવા, સભાની વચ્ચે પડી;કોમળ દીકરા કોણે બાંધ્યો, વળગીને બહુ રડી ॥ ૨૭ ॥ બીજી કોવળીકા બહેનબાજી ત્રીજી પ્રેમદા પેઠી; ફાટી આંખે ક્રોધી શરીરે, કંથ કને જઇ બેઠી ॥૨૮॥ છુટે કેશે કારમે વેશે. દંત દાબીને ટસ્તી; આડી અવળી ડોક નાંખે, ભુજ ભેગા કરી ધસ્તી ॥ ૨૯ ॥ અરેરે આ શો ઉતપાત થયો, સસરા સતરૂ જાગ્યા, પોતે મુને પરણાવીને, સોભાગ્ય લેવા લાગ્યા ॥ ૩૦ ॥ એવામાં હંસદ્વજ બોલ્યો, ઓ સુખવંતી નારી; મરીયાદા મુકી સભામાં આવિ, એ નહિ શોભા માહારી ॥ ૩૧ ॥ જેવો એ દીકરો જે તારો, તેવો માહરો એહ; તુનેને મુને સરખો વાહાલો, તેમાં નહી સંદેહ ॥ ૩૨ ॥ પણ પુતરે પીતાની દવાઇ, ધારીને કીધી લોપ; તે કારણથી એના ઉપર, પુરણ ચડીયો કોપ ॥ ૩૩ ॥ જે પુતરે પીતાને લજાવ્યો તે સુતને શું કરીએ, બળાત્કારે નાંખવો મારી, ખરી વાતે નવ ડરિએ ॥ ૩૪ ॥ વળણ ॥ ડરવાના નહી તારૂથી, સત્ય વદુ છુ વાણ;તેલ કઢામાં નાંખીને, લેશું એના માણ.

કડવું ૩૪ રાગ સીંધુ.

કહેછે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનારૂં; જગતમાં શું તમેજ જબરા, વળી, ગયું અંધારૂંરે કહે છે સુખવતી, કોણ મમ સુતમારનારૂં ॥ ટેક ॥ પુત્ર પોતાનો માનતા હોતો, જુલમ ન કરવો ધારો; તેલમાં તળવા નિશ્ચે કર્યો, તેથી નહી તમારોરે. કહે છે, ॥૧॥ આણુંદાણુ વરતે સૈન્યા ઉપર ઘરમાં તે નવ ચાલે; નથી ચલણ ચલાવાનું, કુમત કીયો આપેરે. કહે છે ॥ ૨ ॥ એ દીકરાના પગલે તમે, સુખ પામ્યા છો પતી; કાંક બગડવા કાળ થયું તે; શુજી મારી મતીરે. કહેછે ॥૩॥ વાંજીઆ મેહેણું માથે હતું તે, આ દીકરે ટળીયું; તેને તમે મારવા બેઠા, આભ જ ઉંધુ વળીયું રે, કહે છે. ॥૪॥ જણી કાયર જનેતાનો, જન્મેયો સુત માહરો; હું જીવતી બેઠેલી છું, તો કોણજ છે મારનારોરે. કહેછે. ॥ ૫ ॥ ઘર ના જોઇએ ગામ ન જોઇએ, ન જોઇએ રાજમાહો, મને માહરો દીકરો આપો, જાશું વન વિવાદીરે, કહેછે ॥ ૬ ॥ જીવખોઇને જર ભોગ વવું એ ન્યાય કોના ઘરનો; આશરો નથી જોઇતો તમારો, જોઇએ વિકુલવરનોરે, કહેછે. ॥ ૭ ॥ પુત્રની પીડા નહી પીતાને, મીથ્યા ડોળબતા વે; પુરૂશ તેતો વામા મરેતે, તરતજ બીજી લાવેરે, કહે છે ॥ ૮ ॥ પુરૂશ સગા વૈભોગના છે, શુકર નહી ફરજની, બીજી લાવી થાય બીજીના આશા તેના તનનીરે. કહે છે, ॥૯॥ તાન તણા ઘોડાગાડિમાં પુતરે નવ પલવાયે; રીંટીઆની કાતનારી આડી, તેમાં સુત અમારોરે, કહેછે॥૧૦॥ વળણ ॥ સુત સમાય નહી તાતમાં, માતમાં સુત સમાય; કહે વહીલા તવ રાણીયો, ક્રોધે બોલ્યો ત્યાંય ॥

કડવું ૩૫ રાગ ઉપરનો

હંસહજ કહે છે, વિચારીને વદો વાણી; મરજાદી મુકી બહુ બોલશો તો થઇ જાશે ધુળધાણીરે ॥ હંશહજ કહે છે ॥ ૧ ॥ બાપતણિ બહુ સાખ વધારી, પધારી તું પંથે, વગર વિચાર્યું સાંભળશો. તારીને જાશો અંતરે ॥ હંસહજ ॥ ૨ ॥ પીતા વીના પુતરો કયાંથી, પુતરો પુરૂશ કેરો અમાગ મન ધાર્યું કરશું, મીથ્યા મારો ફેરારે ॥ હંસહજ ॥ ૩ ॥ સું માહારૂં બોલ્યું પડે પાછું, શું મીથ્યા હવાઇ, તમારૂં ધાર્યું નહી થાશે

મુક્રી દો ભવ'ધરે ॥ હંશદજ ॥ પીતાજીનું વચન લોપે, તો તો છોકરૂં હેણું; એક જશે પણ ચાર બીજા છે; નહી થાય વ ઝા મેણુંરે, હંસદજ ॥ ૫ ॥ નરનો સ્વભાવ હોય મહા માઠો, માટે તમે પસ્તાશો; ક્રોધાતુર થઇ માર દેશું, ત્યારે નાઠા જાશોરે હંસદજ ॥ ૬ ॥ માટે સમજી મેહેલ પધારો; પુત્રની આશા મુકો; એક ઘડીમાં ઘરબાર તારૂ, ભાંગી કરૂં ભુકોરે. હંસદજ ॥ ૭ ॥ દીકરીને દરવાજે લાવી, શું તે મનમાં ધાર્યું; પોતાનો જીવ જાળવી જાઓ, કરો માહારૂં વાર્યુંરે ॥ હં૦ ॥ ૮ ॥ આપો વળ ચડવાનો મુજને, જેમ જેમ સુમત કરશો; તેમ તેમ હું થવાનો હઠીલો, ભારઓજથી ઉતરશોરે, રસ ॥ ૯ ॥ પ્રેમદાનું કહ્યું પતી સાંભળશે, ભુતળ રસાતાળ જાશે; કેહેવાઉં વશ વામાને રાજા.હાહાકાર વરતાશેરે ॥ હશ ॥ ૧૦ ॥ રાજ રીતીથી સમા તમે, આપણે ઘેર પધારો; નહી તો નવા જુની થાશે, શાને વીશ વધારોરે ॥ હંસ ॥૧૧॥ વળણ ॥ મારો સ્વભાવ મરદ તણો, સત્ય સમજજો નાર; આંખડી ફાટે અમ તણી, તો તમે ખાશો માર. ॥

કડવું ૨૬ જાગ્યારે જાદવરાય એ રાગ

સુખવંતી તવ બોલે, નેત્રોમાં નિર મેલ તોલેરે, ધિક્કાર ધિક્કાર ધિક્કાર તમને નાથજીરે ॥ ૧ ॥ અબળાની દયા નાવી. કઠણ રૂદીયા કાહાવીરે; હવે મેં પણ મરવુ નિશ્ચે ધારિયુ રે ॥ ૨ ॥ મારો મોભી દીકરો જાશે, તો મુજ જીવે શું થાશેરે; નથી નથી નથી માહારે જીવવું રે ॥ ૩ ॥ કહી રીસ કરી મન સાથે, એણે ખડગ લીધું હાથેરે; સુધન્વાનાં બંધન કાપી નાંખીયાંરે ॥ ૪ ॥ તવ કોવળીકા બાગની; જેના ઉરમાં ઉઠયો અગનીરે; રક્તલોચનથી પીતા પ્રત્યે ઓચરીરે ॥ ૫ ॥ તાત તમે શું જાણો; કાંઇ મરવ ઘણેરો આણોરે; માણો છો જે સુખતે સૌના સંપથીરે ॥ ૬ ॥ જેમ જેમ શાન્તી રાખી,તેમ હકુમત ચલાવી આખીરે; તમ પાખી હજારો દહાડા ચાલશેરે ॥૭॥ શું છો તમો કરનારા, અમે છઇયે ત્યાં મરનારારે; જે ફાવે તે કરજો, ડરશો નહી જરારે ॥ ૮ ॥ કાયા કામનો કેરિ, પણ આત્મામાં શી ફેરીરે; જે જેને ઉમંગ હોય તે પુરો કરોરે ॥ ૯ ॥ ભાઇ વળુદી બેહેની; પીએર પનોતી તેનીરે; નહી તો શેની મેંથી સાસરી સાથમાંરે ॥ ૧૦ ॥ દીકરો હણવા ધારી, કેહેવાઇરે વીપરીત મત ભારી થયેલાં વરસ તે પાણામાં ગયારે ॥ ૧૧ ॥

પોતાના કેશની ગાંઠ, છોડી ફાંસો નાખ્યો કઠેરે; રાયે જાણ્યું વઠે વાત વીપરીતનીને ॥ ૧૨ ॥ વળણ ॥ રાય સમજ્યો વીપરીત છે, સહુને પ્રગટ્યો દ્વેશ, હાંહાં કહિ કુંવરી તણા, છુટા કીધા કેશ ॥

કડવું ૨૭ રગ સાખી.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુધન્વાની કથાય ॥ ૧ ॥ રાયે કુંવરીના કેશ છોડયા, આમ ન કરીશ બહેની; અમે તે કાંઇ મારગ કાઢું, જરાક ધારણ રેની ॥ ૨ ॥ એમ કહીને શાન્તી પાડી, જોયું પ્રધાનોના સામું; કહો ભાઇ હવે કેમ કરવું, અપકીરતી હું પામું ॥ ૩ ॥ માહારા ઘરમા કંકાસ ચાલ્યો, માટે નથી ઉપાય; જો તમો બેઉ કહેતા હોતો હું કરૂં નીતીનો ન્યાય ॥ ૪ ॥ શંખન લેખ બે આઘા જઇને, કરવા લાગ્યા વિચાર; આપણો દ્વેશી સુધનવા છે, નડે છે ઘણીકવાર ॥ ૫ ॥ રાજમાં આપણી ખટપટ ચાલે, તેમાં પડે છે આડો; માટે ભલેરો લાગ લાગ્યો, ફરિ ન આવે આ દહાડો ॥ ૬ ॥ અમે તે કરી સુધનવાનો, કરાવી નાખવો નાશ; પછી આપણ નીરભય થાશું, નહિ રહે કોનો ત્રાસ ॥ ૭ ॥ એવી ધારણા ધારીને ઉઠયા, આવ્યા રાયની પાસ; દીકરાનો ન્યાય કરો તમે અમે કરીશું તપાસ ॥ ૮ ॥ તવ હંસદ્દજ ન્યાય કરવા, બેઠા સ્વ આસન; ઇનસાફ હું તારો કરૂ છું, સુણો સુધનવા તન ॥૧૮॥ તવ સુધન્વા બે ભુજ જોડી, બોલ્યો તાતની પ્રત્યે; છુટો છુ ને ઉભો રહ્યો છું, તેતો હું માહારે સત્યે ॥ ૧૦ ॥ પીતાનું વેણ પાળવા લારૂ, બંધન થયો તો આપે; સીધો ચાલીને હું આવ્યો, તમારી દહાવ પાપે ॥ ૧૧॥ જે કહેશો તે કબુલ માહારે, લોપવું નથી વેણ; પીતાનું વેણ પુત્ર લોપે, તે થાય સુકીત હેણ ॥ ૧૨ ॥ નહી તો તમ પરતાપે મુને, સામરથ છે અપાર; એટલે પ્રધાન પ્રત્યે રાજા, કહેવા લાગ્યો વિચાર ॥ ૧૩ ॥ આ દીકરાને દઉ દેશવટો, કેવો કહેવાશે ન્યાય; તેલમાં તળવા હુકમ કરવો, દીકરો માહારો જાય ॥ ૧૪ ॥ વળી ઘરમાં ઉતપાત પેસે, નારી માહારિ દેહ છાડે; પુત્રની નારિ નાંખે નીસાસો, દીકરા મરવા માંડે ॥ ૧૫ ॥ સુધન્વાના ચાર બંધુ, ટપમગ રહ્યા જોઇ; ને બોલ્યા પણ લોચન રાતા, કરી રહ્યા સહુ કોઇ ॥ ૧૬ ॥ વળી નગ્રની રહિઆત સરવે, આવ્યાં સુધનવા પુંઠે; સુધનવાને મારો કહેતા, નરનારી સઉ ઉઠે ॥ ૧૭ ॥ તેઆંથી થાયે

મહોટા હગો, ત્યારે કરીયે કેમ, તમે મુને આપો ખુલાસો, બહુ વાતે છે વેમ ॥૧૮॥ એટલે શાન્તી રાખીને બોલ્યા, શંખને લેખે પ્રધાનઃ અરે રાયજી આ શુ કહો છો. કયાં ગયું અભીમાન ॥ ૧૯ ॥ પોતાની પ્રેમહાથી બીધા, કીકરીનો ડર લાગ્યો; મરદ જાણી પ્રધાન થયા; કરમે વંઠળ ભાગ્યો ॥ ૨૦ ॥ શું કરશે દિકરાતે હારા, રહિઅત શું કરનારી; હુકમ કરો તો આપણા યોદ્ધા, કહાડિ મુકે ડાંગ મારી ॥ ૨૧ ॥ જોર ન કરશો ક્રોધ જનનું, હિમત ભાગી તમારી; બોલ્યા પ્રમાણે પોતે પળશું; એજ સલ્હા છે અમારી ॥ ૨૨ ॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ઇનસાફ રહેવા દઇએ; એક વેળા તો અરજુન સામા, યુદ્ધ કરવાને જઇએ ॥ ૨૩ ॥ વળણુ ॥ રાયે કીધી આગના, યુધ્ધે ચઢો સૌ યોદ્ધા ન્યાય કર શું પાછા વળી, ચડયો પ્રધાનને ક્રોધ.

કડવું ૨૮ રાગ સંધેરિ.

પ્રધાન બેઉ ઊઠી બોલ્યા, કરીને પોકાર, ધીક ધીક ધીક તુને ક્ષત્રીના કુંવાર. ॥ટેક.॥ જોયો તારો નેક ટેક. એક સ્વારથી; પક્ષપાત પુરીશાખે ન્યાય તો નથી, જોઇ જોઇ જોયો તુને, ગરવી ગુમાર; ધીક ॥ ૧ ॥ સોનુ જાણી સંગ કરયો, નીકળ્યો કથીર; નક્કી કાઇર કુળના તું, નોહ રણુધીર ॥ બોલેલું મોહામાં પેઠું, થુ પડી બોલનાર. ધીક ॥૨॥ જામો જરીયો ઉતારી, ચુડો પહેરો હાથ; હોડો ચીર ચુંદડી ચંપાવતીના નાથ, ચક્ષુમાં કાજળ સારી, મુકી દે હથીઆર ॥ ધીક ॥ ૩ ॥ કુન્તી સુત પારથ સામો, શું કરે સંગ્રામ; માહીએ બેસી લજાવ્યું તાત તણુ નામ; નારી લોભે લલચાયો, ભય પામ્યો અપાર ધીક ॥ ૪ ॥ તારા નગ્રે નથી રહેવું, જાશું વનવાસ; કરમ ફુટયો હોય તે થાયે, અન્યાડીનો દાસ; પોતાના વહાલા પારકા ખોટા, કેમ રીઝે કીરતાર. ॥ ૫ ॥ અમે તારે ઘેર રહીને, ખાધું અન્ન ઉચીષ્ટ; તે છાંટા અમને લાગે, ગણાશુ પાપીષ્ટ; આટલેથી સમજી ગયા, છેલ્લા છે જુહાર ॥ ધીક ॥ ૬ ॥ વળણુ ॥ એમ કહી ચાલવા માંડીયું, જુએ સેન્યનો સાથ; તવ રાયે ઉભા થઇ, ઝાલ્યા બેઉના હાથ.

કડવું ૨૯ રાગ આશાવરી.

જયમુંનિ રૂષી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને

સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥૧॥ રાયે પ્રધાનોના હાથ ઝાલ્યા, ક્રોધાતુર કેમ થાવો, રીતીસર કહેવું હોય તે કહો, રીસાઇને સું બાવો, ॥૨॥ એટલે પ્રધાન બાજીને બોલ્યા, અન્યાયનો તું સ્વામી; પડો તેં વગડાવતી વેળા, કાંઇ ન રાખી ખામી. ॥૩॥ તેલતણિ કઢા ઉકળાવિ, તે તો કોના માટે; બીજાને તળવા ધર્યાતા, દીકરો સીર સાટે. ॥૪॥ પોતાનો બાળક બચાવી લેવો, પારકાને શું હણવો; ન્યાયવાળા સુત શત્રુને સરખે ભાગે ગણવો. ॥૫॥ ગ્રહસ્થના જેટલાં હોય વહાલાં,તેટલાં ગરીબ જનને;ગ્રહસ્થે પ્રાણિ ગરીબે પ્રાણી, વિચાર કરજો મનને. ॥ ૬ ॥ કોઇક આવ્યું હોત મોડું તો, તેને નાંખત તળી; પોતાના પુત્રનો પક્ષ કરો છો, કેવળ બુદ્ધિ બળી. ॥૭॥ અરેરે રસાતાળ જાસે, વરસસે નહી મેઘ; એ આદી પર પુન્ય હતું તે, થયો પાપનો ભેગ. ॥ ૮ ॥ પોતાના પાળી અવર હણવા, એ નહી ઉત્તમ ન્યાય; વચન ભ્રષ્ટ થાવું તે ભુંડું, જાવા નર્કની માંય. ॥૯॥ ઇન્સાફ કરવો સોંપ્યો અમને, બોહીને સીદ ફરો, વેણ ગયું તેનું સરવસ્વ ગયું, જીવતાં મુઓ ખરો, ॥૧૦॥ પોતાનું બોલેલું પાળવા માટે, રામ સધાર્યાં વન; વચન પાળવા રાજ મુકિ, નિકળ્યો નળ રાજન. ॥૧૧॥ વચન પાળવા હરિશ્ચંદ્રે, વેચ્યા પુત્ર ને નારિ; મસાણુની નોકરી કિધી, કષ્ટજ વેઠ્યું ભારિ, ॥ ૧૨ ॥ તેવા પ્રાણિ મહા સત્યવાદિ, ગાદિ ભોગવવા યોગ્ય; ધન્ય છે તેનું જીવવુ ને, ધન્ય તેનો વઇભોગ. ॥ ૧૩ ॥ પોતાનું બોલ્યું પોતે ન પાળે, તે વાળે સૌ દન; વચન ભ્રષ્ટને છાયે ન રહેવુ, મુખે ન મુકવુ અન્ન. ॥ ૧૪ ॥ વાહાણામાં વદન નવ જોવું, જોવે સુકીત નાસે; તમારિ સંમત કરવામાં અમને, પાતક ઝાઝું ભાસે. ॥ ૧૫ ॥ માટે અમપર કૃપા રાખી, જાવા દો આગનાથ; રૂંએ રૂ એ પાપ ચઢે છે, અમારૂં પુન્ય ધોવાય. ॥ ૧૬ ॥ ચાંન્ડાળનો ચાંન્ડાળ કહેવો, જેનિ જીભડી જુઠી; ઓરે પ્રભુ જુઠા જીવડાં; જગમાંથી જાજો ઉઠિ ॥૧૭॥ એવાં એવાં વચન કહ્યાં, રાજાને દ્રહતા બેઠિ માહારૂં બોલ્યું હું કેમ લોપો છું, પાપ મતિ કાંઠ પેઠિ. ॥ ૧૮ ॥ મમ અબળાયે મમ કુંવરીયે, ભોલી મને હબાવ્યો; વચન ભ્રષ્ટ થવા મનસુબો, માહારા મનમાં આવ્યો ॥ ૧૯ ॥ આટલી વય માહારિ થઇ પણ, ભ્રષ્ટ નોહોતો થયો કદિ; આજ મુને આ મતી સુજી, ફરવું ધાર્યું વદિ ॥ ૨૦ ॥ પુત્ર જાયે પરિવાર જાયે રિધ શીધ ધન; કટકા થાયે દેહ તણા તો, લોપીયે નહિ વચન. ॥ ૨૧ ॥ એવા મનમાં નીશ્ચે કરિયે, ખુરશીએ બેઠા રાય; સાંભળજો તમે સરવે સભા. સુધન્વાનો ન્યાય

॥ ૨૨ ॥ સુધનવા જો સપુત હોય તો, બાપ તણો બોલ પળવો હુકમ માહારો થાય છે એવો, તેલ કઢામાં તળવો ॥ ૨૩ ॥ એવો હુકમ થયો રાજાનો થરથર ધ્રુજ્યું લોક; હરીજનોએ ત્રાસ પામી, મુકી હારમીપોક ॥ ૨૪ ॥ નરનારિને બાળક ઘરડાં, રડવા લાગ્યાં અપાર, પોંચા કરડી હાથ ઘસે છે, નેત્રે વહે જળધાર ॥ ૨૫ ॥ સરવેના મનને એમ આવ્યું, રાજાને થૈતી હયાય; ઘણુ પરધાનો કુબુધ્ધીના, તેણે ચડાવ્યો રાય ॥૨૬॥ અરેરે એમનું ભુંડુ થાજો; જાજો સત્યાનાશ, સાતે જનમ એ બે જણાને પડજો ત્રાશે ત્રાશ ॥ ૨૭ ॥ બ્રાહ્મણનો આ દેહ પામ્યા છે, પણ જાતી ચાન્ડાળ; એ બેઉ જણને હણવા ઘટે, ફોડવાં જોઇએ કપાળ ॥ ૨૮॥ ચોટ લીઓ ગ્રહી ચીરિ નાખતાં, કાંઈ ન લાગે પાપ; એમની માને પેટ જનમતાં. કેમ ન ડશ્યા સાપ ॥ ૨૯ ॥ કુકરમીને કુબુધી કપટના કરનાર; છરે ભરેલા છાકે છકેલા, ક્યારે થશે મરનારા ॥ ૩૦ ॥ વળણુ ॥ એ પાપી ક્યારે મરે, મરે તો ડરે સૌ લોક; વહાલ વદે સહુ જીવને પુરણુ પ્રગટયો સોક. ॥

કડવું ૩૦ રાગ ચોપાઈ.

જયમુનિ રૂશી વદયા વાણી, સાંભળ ઉલટ આણી; સરવે લોક દેતું શ્રાપ, ઘણા ભક્ત કરે વીલાપ ॥ ૧ ॥ કાચા કાળજાની જે નારિ, તેતો ધરૂજવા લાગી ભારિ; છંડયાં છોકરાં નાંખી દેઇ, લાગી રડવા ડસકાં લેઇ॥૨॥કંઇક ભકતોને થયું એમ અરેરે કરી નાંખીએ કેમ; બળીયા સાથે શું બાથ દીજે, ભાઇ હંટા કરતાં બીજે ॥ ૩ ॥ કાં સસલાંને સીંઝ સરખો ક્યાં બલાડો વાઘ નરખો, ક્યાં ખાબડુંને ક્યાં દધિ ક્યાં કુપ અને ક્યાં નદી ॥ ૪ ॥ ક્યાં આગીયોને ક્યાં ચંદ્ર; ક્યાં બ્રાહ્મી ગોને ક્યાં ઇંદ્ર; ક્યા અળશીયું ક્યાં સર્પ, ક્યાં રહીઅત ક્યાં નર્પ ॥ ૫ ॥ એમ વિચારતાને ડરતા, સહુ રડી રડીને મરતા; થઇ રહી છે કુટાકુટ, ઘણા કલેશની લુટાલુટ ॥ ૬ ॥ કંઇકિ પ્રભુને પોકારે, બચશે સુધનવા ક્યારે;કંઇકે રોટલા નથી ખાધા, તેણે રાખી અનની બાધા ॥૭॥ નહી સુધનવા સરખું કોઇ, થાય આણંદ મુખડું જોઈ; જેના દરસણથી પાપ નાસે, હરનીશ પ્રભુ એનિ પાસે ॥૮॥ એના પુણ્યથી નગરિ સુખી કોઇ ગામમાં નોહોતં દુખી; એમ કહી કહી વીચાર કરતાં, કેમ જોઇશું

ભક્તને મરતાં ॥૯॥ કે ક કહે જીવી શું કરવું, મરે ભક્ત તો આપણે મરવું; ગળે ફાંસો ઘાલી દેહ તજવા, છેલા વેળા ભગવત ભજવા ॥ ૧૦ ॥ આપણા પરધાનોને પાપ, લાગ્યા દેવા કકળીને શ્રાપ; એમ જ ગતની ઉપાધી ઘાલી, દુરમતી પધાનોએ આલી ॥ ૧૧ ॥ બેઉ પ્રધાન તે સાંભળે છે એક એકના કાનમાં કેહે છે; ઠીક રાય આપણાથી ડરીયો, એણે હુકમ સારો કરીયો ॥૧૨॥ આપણા મન ગમતું થયું, બધુ સાલ જનમનું ગયું, આપણે જે જે કામ કરતા રાજા હાથે હા ઓચર-તા ॥ ૧૩ ॥ પણ તેમાં આ અવળો પડતો, જેમાં ને તેમાં આવી નડ-તો, એના વિના એના ચાર ભાઈ, તેમાં અક્કલ નથી કાંઈ ॥ ૧૪ ॥ પછી રાજના ધણી થાસું, લુંટાશે તેમ લુંટી ખાસું; એમ હસીને તાળીયો લેતા, છોને સૌ લોક ગાળો દેતા ॥ ૧૫ ॥ એમાં ગાળે સું ગુમડાં થાશે; બોલનારાનાં મોહો ગંધાશે; જે બોલે તેને ઓળખી લેવા, દાવ આવે ત્યારે દંડ દેવા ॥૧૬॥ કેક દીવસ નાંખવા પીલી, ફરી વાત કરે નહી વ્હીલી; એકવાર આનો નાશ કરીયે, પછી મુઓ ઉપર કર ધરિયે ॥૧૭॥ એમ હરખીને કર્યો ઉચ્ચાર, રાયજી કેમ કરો છો વાર; કર્યો હુકમ તેવુ પાળો, સુતને તેલ કઢામાં તાળો ॥ ૧૮ ॥ પછી કરવા જવો સંગરામ જુઓ શત્રુનો સામો મુકામ; તમો વીલંબ કરો છો જેમ;ફાવશે શત્રુનેતે મ તેમ ॥ ૧૯ ॥ કોક પરાયુ મનસુ હોય, તેને વિલમ કરે ન કોય; સહુ ગરીબોને ગરદન મારે, હોય મસ્ત તેને ઉગારે ॥ ૨૦ ॥ સહુ ખાજ ઈદે કરનારા, વાઘ ઈદે પાછા ફરનારા; લહુ પોતાનું પાળે ને પોસે, અન્ય જનનું વાડમાં બોહે ॥ ૨૧ ॥ બોલ્યો લેખ સુણો શંખબાઇ ત્યારે સું થાશે કળીજુગ માંઈ; એઓ આ જુગમાં છે આવું, ત્યારે કળીયુગમાં કેમ થાવું ॥ ૨૨ ॥ ત્યારે શંખ બોલ્યો શંખ જેવું, કળીયુગમાં થાશે કેવું; તને સંભળાવું વરતાન્ત, તે સાંભળીને થઇશ શાન્ત ॥ ૨૩ ॥ તે સાંભળી ભાગસે ભ્રાન્ત, કહુ ઉઘાડુ કે એકાન્ત; તવ લેખ બોલ્યો મુખ એમ; કહો સરવે સાંભળે તેમ ॥ ૨૪ ॥ ત્યારે શંખબાઇ એમ વદે, સહુ સાંભળી ધરજો રદે; કળીયુગમાં રાજની રીતી, બતાવું રાય પ્રજાની પ્રોતી ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુ જાણે ક્યારે રાય મરશે, વેઠ વેરથી સૌ ઉગરશે; ક્યારે આપણુ નીરભય ફરશું, નહી કરવાના કામ કરસુ ॥ ૨૬ ॥ ત્યારે આવે બીજો રાય ચઢી, લુંટ પાડે ભંડારમાં પડી; તેના ભેળા આપણુ પડી, માલ લુટી લેવાય તે ઘડીયે ॥ ૨૭ ॥ એવું રાખે પ્રજાજન હીત, રાયથી સ્વયત વિપરીત; કરી અન્યાયને ન્યાયમાગે, ધાર્યવિરૂધતો દુખ

લાગે ॥ ૨૮ ॥ પોતાનો સ્વારથ નવ શરે, તવ વાંકાવેણ ઓચરે, એવી રીતી રહીયનની થાશે, વળી ચાડી ચુગલી ખાશે ॥૨૯॥ હશે રાજતણો કારભારી, તેતો થવાના કામ વિકારી આંખડી કપરિ કરી ફરે, વાત ક- રતાં ક્રોધજ કરે ॥ ૩૦ ॥ સહુને સેહમાં દાબી મારે, જેમાંને તેમાં સ્વારથ ધારે; પેહેલો આવે ફરીઆદ કોય, તેના ઉપર આકળો હોય ॥૩૧॥તારી ફરિયાદલાગેછે જુઠી, સામાવાળો જવાનો છુટી;તારી ફરીયાદ જુઠીઠરશે; તુજને રાજા કેદ કરશે ॥૩૨॥ ઉલટો તું જવાનો માર્યો વળી કેહેશેલઢતાં હાર્યો; એમ ખરૂં ખોટું જોયા વિના, બોલે બીવરાવવાની બીના. ॥૩૩॥ તવ ફરીઆદી જનડરે,બળે કાળજાને થરથરે; હવે ફરીયાદી પાછી લેવું તવ કારભારી કેશે કેવું ॥૩૪॥ તાહારી જુઠી તે પાછી લીધી, કેમ ફરી યાદ ખોટી કીધી; મ્હારા બેઉ બાજુ એમ મળશે. હવે શી રીતે વેળા વળશે ॥૩૫॥ જો ફરીયાદ કરવા નાવું, તોતો શત્રૂતણો માર ખાવું; માર ખાતો રહુ કયાં લગી, નથી રેહેવાનુ એક વગી ॥૩૬॥ એમ ગભરાઇ પ- ળશી કરે, નમી નમીને અરજ ઓચરે; તવ કારભારીના હાથ નીચે પાસે બોલાવવા આંખ મીચે ॥૩૭॥ આઘો બોલાવીને કહે એમ, કરો સ મજણ બતાવું તેમ; કાંઇ પાન સોપારી દે મુને, તોતો અક્કલ આપુતુને ॥૩૮॥ એમ કહીને લે લાંચ કાહાડી, પછી કેવું બે બોલે અનાડી;કોકકાર ભારીને સમજાવું,ભેઠ મુકીને તુને જીતાવું॥૩૯॥એતો નથીલેતા કોઇ લાં ચ, પણ ખોળી કાઢી છે ખાંચ; ઘેર જઇ તારી વાત મુકું, એમના બા- ળના હાથમાં મુકુ ॥ ૪૦ ॥ તવ રીજી જશે કારભારી, તારી ફરિયાદનહી જાય મારી; કહેશે અમલદારને કાંઇ, શત્રૂને ખોરાશે કેદ માંહ॥૪૧॥તવ કાહાર થયેલો શુ કરે,જેનું તેનું લાવીને ત્યાં ભરે;ડાહયો થઇને કોશના ખાય, એનો બીજો શો ઉપાય ॥૪૨॥ પછી ફરિયાદનું કામ ચલવે, એતો આરોપીને હલવે, તેની થરથર ધ્રૂજેકાય,મેતો નથી કર્યો અન્યાય॥૪૩॥ તવ કારભારી દબાવિ મારે, રડે આરોપી ચોધારે;તવકારકુનને કામદાર આળગો લેઇ સમજાવે સાર ॥ ૪૪ ॥ અહ્યા ગધેડા જાવાનો મરિ તારી ખરાબી થાશે ખરિ; બધું ઘરબાર લુંટાઇ જાશે, તને કેદની શીક્ષાથાશે ॥૪૫॥ આવશે તારૂં ધન શા કામ.કાંક વાવરિ દે આ ઠામ; એમતેમ ક- રિ લે લાંચો, કરે પૈસા પુંજીથી ટાંચો ॥૪૬॥ બેઉ જણનુ બે હાથે ખાય. પછી મોકલે થવા ન્યાય; આવ્યો નીરધન કે ધનવાન, પેહેલવેહેલુ તેમાં દે ધ્યાન ॥૪૭॥ પછી દેખે તેવો ઘાટ ઘડે, મળે ધન તે બાજુપર પડે;હોય ખરો તે બીચારો રડે, પેલો ખોટો અભીમાને ચડે ॥ ૪૮ ॥ એમ રહીયત

નો મરો થાશે. સુખી દુખી સહુ અટવાશે; રાજા નાંખશે વેરાને વેઠયો વાહાલી લાગશે લેવાની ભેઠયો. ॥૪૯॥ ન્યાય કરનારા સમજશે એવું, માહી છું ત્યાં સુધી લાંચ લેવું; પછી નથી કોઇ આપનારૂં, માટે ઘર ભરિ લઉં માહરૂં, ॥ ૫૦ ॥ જે વેહેપારને વેરિ કાહાવે, ફરિ ફરિ હાથ ન આવે; એમ જાણિને લઇ લુંટી; નાંખે ગરિબગરબાંને કુટી. ॥૫૧॥ વળી કળીયુગના ન્યાય કેવા, ઇચ્છે પ્રેમદા પઇસા લેવા; બધો ન્યાય રહેશે એ એમાં, રાજ્ય પાટ પઇસો પુંજી તેમાં. ॥૫૨॥ એવી કળીની રિતી થાશે, ઉભે મળે લુંટી ખાશે; એવાં કળીયુગ કેરાં રાજ. તેવું બનવું જોઇએ આજ. ॥ ૫૩ ॥ તવ રાયને ભરાયુ સુર હું શું કળીયુગી રાજા અસુર; એમ કહી સુધન્વાને કહે છે, કઢામાં નાંખવો નીશ્ચે છે॥૫૪॥કદી નહી હોય મરજી તાહારિ, પણ નાંખવા મરજી માહારી; શું તુ સુત તે માગું લાવ્યો, મેં તો કાલે પડો વગડાવ્યો. ॥૫૫॥ વલણ.॥ કાલે પડો વગડાવી-યો, શું ફુટયા તા કાન; જાણી જોઇ મોડો થયો, માટે થઇશ હેરાન.

કડવું ૩૧ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥૧॥ હંસધ્વજ કહે મયે કાલે, પડો મે વગડાવ્યો; વળી મારી ફરે દેવરાવી, તોપણ મોડો આવ્યો. ॥ ૨ ॥ મારૂં બોલ્યું માહારા મોહામાં, ઘાલવા તેં આમ કીધુ; જાણી જોઇને મોડો આવ્યો, વચન પોળી પીધું. ॥૩॥ હવે જો તને મુકી દેઉં તો. અન્યાઇ હું કહેવાઉં; નહી મુકું તો તુજ માતાનો, સાચો શત્રુ થાઉં. ॥૪॥ તુજ માત ભ્રાતનો થઇશ શત્રુ, પણ મુજ બોલ્યુ રહેશે;હું માહારૂં ધાર્યું કર વાનો,જે કહેવું હશે તે કહેશે॥૫॥બાપનું વચનપાળવા વિશે,શું છે તમારા મરજી; મરજી હોયતો બીજી ત્રીજી, કાંઇ ન કરશો અરજી॥૬॥કહી મન નહી હોય પાળવાનું,પણઅમેઅમારૂં પળશું;અવળા હાથને ચરણબાંધી તેલમાં નાંખી તળશું॥૭॥પરાણે અમે પ્રાણ લઇશું,સાચુ સમજજો સાર; જેમ ખુશી હોય તેમ કહી દો. ઓ માહારા કુંવાર.॥૮॥ તવ સુધનવા બે કર જોડી, મુખથી બોલ્યો એમ; ભક્ત થઇને તાત તણું હું, વચન લોપુ કેમ ॥૯॥ તમથી આ દેહ બંધાયો છે, માટે આ દેહ તમારી; તે કરતા છે પ ચભુતોની, નથી લગારે હમારી. ॥૧૦॥ તમારી દેહ તમારા કહેવાથી, તેલમાં તળી દેવી;હું તો આત્મા અમ્મર ચૈતન્ય, તેની ચીંતા

કેવી ॥૧૧ ॥ નથી અવતરતો નથી મરતો, નથી ડરતો લગાર; આવાં
તો બહુ ખોળીયા પહેર્યાં ગણતા ન આવે પાર ॥ ૧૨ ॥ મરણું અવ-
તરણું તમે માનો, હું નો માનતો નથી; દુખ સુખ મુને નથી મનમાં, હ-
રખ કે શોક રતી ॥ ૧૩ ॥ ફરી એક કલ્પના મુને, થયા કરેછે એ તા
ત; જેટલી પુરણ થઇ હોતતો, સહુ મન ગમતી વાત ॥ ૧૪ ॥ એટલે હં
સધ્વજ એમ બોલ્યો, શાબાશ મારા તન, શી ઇચ્છા રહી જાય છે તા-
રારી, કહેજે સત્ય વચન ॥ ૧૫ ॥ સુધન્વા કહે કહેવું તેમાં, શો ફળ
માહરો વળે, બોલીને પાછું વાલવું મહોમાં, જગત બધુ સાંભળે ॥ ૧૬॥
ને કરતાં મનની વારતાતે, મનમાં ગાખવિ ઘટે, મીથ્યા લવારી કરીયે
તેમાં માન મરિયાદ મટે. ॥ ૧૭ ॥ તવ હંસધ્વજ એમ બોલ્યો, ઓરે
મારા તન; ઇચ્છા માહારે પુરણ કરવી, સુ છે તાહરૂ મન ॥ ૧૮ ॥
તાતજી તમારા હાથમાં નથી, પરવશ પડેલા તમે, પછી તમોને થાય
ઉપાદી ઘડી ઘડી મન ભમે ॥ ૧૯ ॥ રાય કહે તને તેલમાં તળવો, તે-
તો નિશ્ચય મારા; તે વિના ગમે તે માંગે, કોણ છે ભમાવનારા ॥ ૨૦ ॥
સુધનવા કહે સુણો પીતાજી, સાચા વચને ચડવું; આભને અવનીએક
થશે પણ, મારે તો તેલમાં પડવું ॥ ૨૧ ॥ તેમાં ફેરફાર કાંઇ ન કરવો,
નહી લજવું માબાપ નીશ્ચય હું વચન પાળુ નહી તો, બ્રહ્મહત્યાનું પા-
પ ॥ ૨૨ ॥ પીતાજી તમે જાણો તો મેં, સેવ્યા છે પુન્ય શ્લોક; તે-
લમાં પડવા ખુશી ન હઉં તો સુક્રીત માહારૂ ફોક ॥ ૨૩ ॥ વેણ તમારૂ
લોપવું નથી, લોપું તો કેટલીવાર; અત્યારે ઉભગી આઘો પડું,કોણમને
ઝાલનાર ॥ ૨૪ ॥ ઝાલવાને જે જન આવે તે, પોચી ચુકયો ઠેઠ; આ-
વનારો તો અવતર્યો નહોતો, એનિ માને પેટ ॥ ૨૫ ॥ પ્રધાન તમારા
સું બોલે, મારિ નાખું એક પળમાં, પણ તમારે વચને બાંધેલો,
આવિ ઉભો છું હળમાં ॥ ૨૬ ॥ અમે કપુત પુત્ર નથી, નહી તો કેટલી
વાર; હોકારે મારી પક્ષ તરતા ઉઠે બંધવ ચાર ॥ ૨૭ ॥ વાત થ-
તામા ઉઠી ઉભા, સુરથ સુનળ વીર; સુંદરશન ચારે ઉઠયા, દ્રઢત
નેત્ર રણધીર ॥ ૨૮ ॥ ચાર ભાઇ કહે મોટા બંધુ, આગના આપો અમ
ને; જોઇએ જો અમારે દ્રષ્ટે; કોણ અડે છે તમને ॥ ૨૯ ॥ એક તરફ
સરવે સેન્ય આવે, એક તરફ અમે ચાર; ક્ષત્રાણીના જો હઇસું તો, ક-
રીસું સંહાર ॥ ૩૦ ॥ મોટી કોવળીકા જગની, અમની ઉડયો અંગ;
ખડગ આપો મુજને તો બતાવિ દઉં રંગ ॥ ૩૧ ॥ પહેલા જે પ્રધાનને
મારૂં, પછી મારૂ તમને; તે પછી સેન્યાને મારૂ, કોઇ સું કરે અમને,

॥ ૩૫ ॥ તવ સુખવંતી માતા બોલી, શાબાશ મારી કુખ, શાબાશ માહારા બેટા બેટી, પ્રમાણુ મેં વેઠયુ દુખ ॥ ૩૬ ॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો શાંતી રાખો સર્વ, આપણે એવું કરવું નથી, માટે ન ધરવો ગર્વ ॥ ૩૪ ॥ બાપનું બોલ્યું પાળવું માહરે, ખામી નહી લગાર;એવાતે કોઈ આડા પડોતો, તમને હત્યા ચાર ॥ ૩૫ ॥ નરકમાં નાખવો હોય મને તો, કરજો અવળું આડું; તેમ કરો પણ હું નહી જીવું.જીભ્યા ડશી જીવ કાહાડુ ॥ ૩૬ ॥ ચંદ્ર ચળે રવી પશ્ચીમ પ્રગટે, પાવક શીતળ થાય;કદી દધી મરીયાદા લોપે, પણ મમ વેણુ ન જાય ॥ ૩૭ ॥ માટે કોઇ કાંઇનકરશો, કરશો તો તો છુટી પડશે;જે જન વચન લોપશે માહરૂ. તેનેપાપ કનડશે ॥૩૪॥ એમ કહીને શાન્ત પમાડયા, પોતાના ચાર ભાઈ,કાળીકાને સમજાવીને, બેસાડી ત્યાંની ત્યાંઇ॥૩૯॥ પછી સુધનવા પ્રેમે પડીયો,પોતાના પીતાને પાય, કહો પીતાજી કહો પીતાજી, હવે શી આગનાય॥૪૦॥ હંસદ્વજ કહે સુત સુણો, આગના થઇછે તે સાથી;તેલમાં તમને છે તળવાના, તે વ્રતિ નહી કાચી ॥ ૪૧ ॥ ઉભો રહે દીકરા માહરા, તારી શી ઇચ્છાય; તે ઈચ્છા હું પુરણ કરૂ, તળુ તેલની માંય ॥૪૨॥ સુધન્વા કહે તાતજી મ્હારા, ચરચ્યા જોશે લોક, મુમત કરો પણ તમારૂં બોલવું ધારી ફોક ॥૪૦॥ કેમકે જે પરસ્વાધીન પ્રાણિ, તેનું કહેવું કાચુ, અજ્ઞાની હોય તે જન માને, પરવશ પ્રાણીનું સાચું ॥૪૪॥ વ્યસનને વશ જે હોય તેને વ્યસન વીના નવ સુજે, વ્યસન વીના મારે બગાસાં વ્યસન વીના ધુજે ॥૪૫॥ ચોમાંસામાં ચરણ ખસે, તેવી વ્યસનીની વાણિ;તેની તુલનાઆવી બેસે, પરવશનો જે પ્રાણી ॥ ૪૬ ॥ માટે પરવશ જાણું છું તમને તમારૂં બોલવું વ્યર્થ, ગાદીપતી પરવશ રહે તે, જાણવો બહુ અનર્થ ॥ ૪૭ ॥ પોતાની પાસે પેટ ભરનારા, તેની બુદ્ધિએ ચાલે, તેના કહેવા પ્રમાણે કરીને, કોકને ગરદન ઘાલે ॥ ૪૮ ॥ કરતો હરતો જાણવો તેને, ગાદીપતી એક ઓડું, એવા ગાદીપતીએ પોતાનું, દાટવુ જોઇએ મોહોડુ ॥ ૪૦ ॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, હું વશ કોઇને નથી; કોઇને વશ હોઉ ત્યારે, શાનો હું ગાદીપતી ॥૫૦॥ સુધન્વા કહે ઇચ્છા માહારિ, પુરણ કરવી ધારો, તો તે ઇચ્છા કહી બતાવું, વિશ્વાસ નથી તમારો ॥ ૫૧ ॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, સત્ય વદુ છું આપ; ઇચ્છા પુરણ કરૂં નહી તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૫૨ ॥ તેલમાં તળાવા માફી માગે, તોપણ તે નહી આવું; તે વણ ઇચ્છા પુરણ કરશું, મોટે

માગી લે બાપુ ॥૫૩॥ વળણ॥ મોઢે માગો બેટડા; કરશું પુર્ણ ઇચ્છાય વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, એવે સમે શું થાય.

કડવું ૩૨ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ હંસદ્વજ વચને બંધાયો,સુણે સરવ સભાય; જોઈએ જો હવે શું માગે છે. સત્યવંત સુધનવાય ॥ ૨ ॥ એમ જાણી સહુ ચીત દઈને, સાંભળવા કરયું મન; કોઇ ન બોલે કોઇ ન ચાલે, માંડયા શ્રવણુ લોચન ॥ ૨ ॥ પછી પીતાજીને કર જોડી, સુધનવા મુખ કહે છે; પોતાના મનની ઇચ્છા તે, મોડે માગી લે છે ॥ ૪ ॥ ઓ તાતજી તેલમાં પડીને, મરવું મ્હારે સત્ય; પક્ષ કરીને ઉગારો તો જાય તમારૂ પત્ય ॥ ૫ ॥ હું જાણું અધરમી તમને, વળી ઘણુા ધીક્કાર બોલ્યું વચન પળો છો તે, ખુશી મન મ્હારૂ ॥ ૬ ॥ કાં પોતાનું કે પરાયુ વચન નવ્ય રખાય; દીકરા કેરો દુશમન કેરો, સરખો કરવો ન્યાય ॥ તેમાં ઇશ્વર રાજી રહે છે, સુખ મળે ચોપાસ; પક્ષ રાખીને ન્યાય કરે તો, થાય નરક નીવાસ ॥ ૮ ॥ પક્ષ તમે કાંઇ નથી રાખી તે મુજને ગમી વાત; દ્વેશ બુદ્ધીથી મુજને તમે, તળતા નથી તાત ॥ ૯ ॥ પ્રાણ પ્રીય છું પુત્ર તમને, અમને તો એમ સુજે; પણ પોતાનુ વચન પાળવા ન્યાય કરયો રમુજે ॥ ૧૦ ॥ તે વાતનું નથી દુખ -મુજને, કહું છુ ઇશ્વર સાખે; જાણું છું કે સદા તમે, જોતાતા મુજ આંખે ॥ ૧૧ ॥ તે તમે હણવા ઇચ્છો; કેમ હું માનું દ્વેશ; હવે જે માગુ તે સુણો લવરી ન કરસો લેશ ॥ ૧૨ ॥ આપણી નગરી પાન્ડવ આવ્યા; પુરણ પ્રભુના દાશ; એવા ભક્ત તો કોકજ થાશે, વશ જેને અવીનાશ ॥૧૩॥ એ પાન્ડવ બહુ બળીયા નથી, જ્યાં ત્યાં પામે હાર; પણ તે વેળા કૃષ્ણ પ્રભુજી, આવી કરે છે વાહાર ॥ ૧૪ ॥ આપો આપ પધારે પ્રભુ તવ થાય છે દરશન; પાન્ડવ સાથે લઢનારાને, પુરણ નફો પાવન ॥૧૫॥ માટે મુને કૃષ્ણ પ્રભુના, દરસણની છે મરજી; અરજુનને જઇ હરાવું તો, પધારે પોતે હરજી ॥ ૧૬ ॥ એટલે એમના દરશણ પામુ, તો થાય મુએ મુક્તી, પુત્રનું પુરણ ભલુ કરવું, તે તાત તણી યુકતી ॥ ૧૭ ॥ સગા વાહાલાનો ધરમ શું છે, ને સમજો સાર; પાછળનાં એ સુકીત

કરિ કરવો કુળ ઓદ્ધાર ॥ ૧૯ ॥ તીરથ કરવાં યાત્રા કરવી, કરવાપુન્ય ને દાન; શ્રાદ્ધ કરવા તરપણ કરવા, પ્રાપ્ત થવા ભગવાન ॥૧૮॥ પાતક માંથી છોડાવવો તે, કુટુંબીનું કામ; પરીવારનું ભલુ કરે, ધન્ય તેણે ધાર્યું નામા॥૨૦॥ તેટલા માટે તાતજી માહરા; કરાવો હરી દરસન; તમારે પેટ અવતરીને, એટલો થાવું પાવન ॥ ૨૧ ॥ છબી નીરખું નરહરિના ત્રીતાપો ટળી જાય; માગીને એટલુ માગુછુ પુરણ કરો ઇચ્છાય ॥ ૨૨ ॥ હંસદ્વજ વીચારમાં પડીયો, હરી દરસન કેમ થાય; કયાં છે રણછોડ ર- ખડતા તે, પુરણ કરૂ ઇચ્છાય ॥ ૨૩ ॥ કેમ કરીને પ્રભુની ઝાખી, પુત્રને કરાવી દેવું; ઇચ્છા પુરણ કરવાને હું બંધાઈ ગયો કેવું ॥ ૨૪ ॥ કૃષ્ણ ની કરાવુ નહી જાંખી તો સુતનો સંતાપ; કબુલ કરેલું કરૂં નહી તો, દેશે સોગન ॥ ૨૫ ॥ એમ રાજા ઘણો ગુંચવાયો, હવે શી થાશે ગ- તી; અરજુનજીના સેન્યની સાથે, અલબેલો આવ્યા નથી ॥ ૨૬ ॥ તો દ રસન કયાંથી કરાવું, અકળાયો અતી રાય; સુધનવા કહે શું ધુંચવા યા, કહો મને મમ પીતાય ॥ ૨૭ ॥ હંસદ્વજ કહે પ્રભુ કેરા દરસન કયાં થી કરાવું; દ્વારીકાધીશ નથી હોય આવ્યા, તે કયાંથી લઇ આવું ॥ ૨૮ ॥ સુધનવા કહે સામળીયાને, કોણુજ શકે લાવિ; ભક્ત આધીન ભુધરો તે, તરત ઉભો રહે આવી ॥ ૨૯ ॥ બ્રહ્મા સરખા મથી મરે પણ સેહેજ નથી દરશન; તપશ્વી તપ કરીને થાકે, મુશ્કેલ જુગજીવન ॥૩૦॥ ધરમીષ્ટ ધરમ કરીને હારે, તોહે નડી મળે નાથ; ભવીક ભક્તના પ્રેમ ભાવે; કબજ એમને હાથ ॥ ૩૧ ॥ ભગવાન ભક્તના ભાવનો ભુખ્યો, અરજુનને વશ એહ; અરજુનને જરા દુખ પડે તો, આવી ઉભો રહે તેહ ॥ ૩૨ ॥ માટે મુજને આજ્ઞા આપો, રણ યુદ્ધ કરવા જાવું; મારમા- રી પાન્ડવ દળને, સેન્ય સહીત હરાવું ॥૩૩॥ એટલે ભક્તની ભીડ જા- ણી, આવશે શ્રી ભગવાન, તેમનાં દરશન કરીને હું ચાહયો આવું સં- તાન ॥૩૪॥ તમારી ઉકળેલી કઢામાં આવીને પડતું નાખું; સુત હઇશ સતી તણો તો, બાપનું બોલેલું રાખું ॥ ૩૫ ॥ તમને નથી કાંઇ કરવા નું કરીશ હું બળ દાખી, અરજુનના હારવાથી આવે, કરીશ પ્રભુની જાંખી ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ જાંખી કરીશ હુ આપથી, નહી આવે તમને જોર; કષ્ટી દેઇશ અરજુનને તવ આવશે કીશોર.

કડવું ૩૩ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની રૂશી વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી; કહિ સુ-
ધનવાએ વાત; તવ વીચાર કરતો તાત ॥ ૧ ॥ એનું વીચારમાં ચીત્ત
પ્રોયું, પછી પ્રધાનસામુ જોયું;પુછ્યું પ્રધાનોએ એમ;આવાતનું કરવું કેમ
॥૨॥ કહે પ્રધાન એમાં શું કરવું, પોતાનું બોલ્યું નવ ફરવું;પેહેલું બો-
લેલા હોઇએ જેહ; કરવું કામ પેહેલું તેહ ॥૩॥ પછીનું બોલ્યું પછી પ-
ળવું, પહેલું કરો તેલમાં તળાવું; તવ રાજા વિચારે ચડાયો, એતો
મોહોટો વાંધો પડીયો ॥૪॥ પહેલો તેલમાં પડીને મરે, પછી દરશણ ક્યાં
થી કરે ત્યારે બોલેલું મહારૂં જાય, મુને લાગે બ્રહ્મહત્યાય ॥૫॥ પહેલું બો
લ્યું પાછ્ળ થાય; તોહે કહે કરયો અન્યાય;પહેલુ પાછળનું કરાય,તોપણ
થયો નહી ન્યાય ॥૬॥ આતો આવી ખરેખરી ઘાંટી,બેઉબાજુએ ઉપની
આંટી, હવે આ ધુચવણ કોણ કાહાડે; સુરલભ સુજ કીયો પાડે ॥ ૭ ॥
એમ રાજા અતી અકળાયો, એ તો મનમાં મહા મુઆયો; નથી સુજતો
એક પંથ; હોઠ કરડે દેઇને દંત ॥૮॥ સુદ્ધી બુદ્ધી પડી ગઇ બંધ;છતે લો
ચને જાણે અંધ; ઘડયો બેઉ બાજુનો વિચાર; એમ કરતાં થઇ બહુ વાર
॥૯॥ તવ પ્રધાન લેખનેશંખ, ગણો સુધનવા પરડંખ,કાનમાં પેશીને કરી
વાતો, જુઓ રાજા હવે અકળાયો ॥ ૧૦ ॥ એને સુજતું નથી કાંઇ, આ
પણે શું કરવું હાંઇ હાવો નહી આવે ફરી લાગ, લાગ લેતાં થશે શ્રેભાગ
॥૧૧॥ આપણે બે મુમત લેશું, એને કઢામાં નાંખવા કહેશું, તવ રાજા
પડશે આડો, કદિ કહેશે પ્રધાનોને કહાડો ॥ ૧૨ ॥ ત્યારે આપણે કરવું કે
મ, પહેલો ટાળવો ઘટે વહેમ; એમ ધરી બેઉએ વીચારીયું, રાજ્ય મુકી
નિકળવું ધારયું ॥ ૧૩ ॥ ચાહ્યનો વેઠવો વનવાસ, ચાહ્યતો દેહ કરવોનાશ
પણ મુમત મુકવો નહી; એમ નીશ્ચે કરયો મનમહી ॥૧૪॥ એમ વીચાર
માં થઇ વાર; બોલવાને ઉઠયા થઇ ત્યાર; કહો રાય તમારે શું કરવું;બો
લેલું પાળવું કે ફરવું ॥ ૧૫ ॥ કેમ ડગુમગુ જીવ કીધો, તમે વીચાર શો
કરી લીધો; કયારના નથી બોલતા તમો, વાર જોઇ રહ્યા છીએ અમો
॥૧૬॥ તેમ પાંડવ કુન્તી સુત; વાટ જુએ આકળા ભુત, તેતો કયાં લગી
જોશે વાટ; ચઢીને આવશે પુરપાટ ॥ ૧૭ ॥ ઘાલશે એકાએક ઘેરો, તેનો
નહી થાય નીશ્ફળ ફેરો એમનો ઘોડો લઇ લેશે, વળી શીક્ષા તમોને દેસે
॥૧૮॥ પહેલાં મારે તે કદી ન હારે, કરશો શું ઉપાય તે વારે, રહેવીચાર
મા જે જન, તેને મારી જાયે દુશ્મન ॥૧૯॥ પછી પાછળથી વિમાસે,પણ

ઉપાય નહી તે પાસે; રાજા કાળજ મુલક ટેટે,, પડયો બંધન તે દયો ઠેઠે ॥૫૦॥ પછી શું મારવાનું જોર, વળી ગયું અંધારૂં ઘોર; એવું વિચાર નારાને થાય, સુજે નહી કાંઇ ઉપાય ॥૨૧॥ માટે સમજી લ્યો રાજન,ચઢી આવશે કુતી તન;તે વેળા નહી ઉપાય ચાલે. પેલા પાંડવો ગરદન ઘાલે; ॥૨૧॥ માટે ઉતાવળા થાઓ સ્વામી, કાંતો નજર દીશે હરામીહિસકને ઉગારવા સારૂ, મન ભમ્યા કરે છે તમારૂ ॥૨૩॥ અમનેતો લાગેછે એવું કહો મનમાં ધાર્યું છે કેવું; તોહ્ય રાજા કાંઇ નવ બોલે,થયા પ્રધાન ક્રોધ અવાલે ॥ ૨૪ ॥કેમ બોલતા નથી રાય,શું પાછી પેઠી જીભ્યાય,શું મુમા થયા મહારાજ;શું મુન્યવ્રત લીધું આજ ॥૨૫॥ શું પુત્ર જીવાડવા માટે લઇ બેઠા આવો ધાટ; શું રાણી તણી બીક લાગી, તેથી બોલતા નથી સભાગી ॥ ૨૬ ॥ આવિ રઇચિત સરવે કોઈ,ભય પામ્યા સું તેહને જાઈ; બીજા ચાર પુત્રોને ક્રોધે, ડરી ગયા ઘર વીરોધે, શું કુંવરીથી કરમાયા, સુતની ાસ્રથી શું શરમાયા, જેવું હોય તેવું કહો અમને, નહી તો કાંક કહેશું તમને ॥ ૨૮ ॥ એવાં કટુ વચન સુણી રાય, પાય પડી કહે સભામાંય; મહારાજા ક્રોધે શીદ થાવો, મને મારગ કાંક બતાવો ॥ ૨૯ ॥ કઢામાં સુત નાંખવો સાચો, તેતો મનસુબો નથી કાચો; તે તો પાળીશ માહારૂ વચન, પણ કરવા દેવા દરસન ॥ ૩૦ ॥ એની પ્રભુ સાથે છે પ્રીત, મુજ કને માગ્યું શુભ રીતી; તેતો કબુલ કર્યું છે આપ, હવે કરૂ તો લાગે પાપ ॥ ૩૧ ॥ મારે તે પણ બોલ્યું ન ફરીયે વળી તળવાનો પણ આદરીયે; મારાં બેઉં વચન સચવાશે નહિ તો બેમાંથી એક જાશે ॥ ૩૨ ॥ જુઓ હઠ કરશો મહારાજા તો તો નહિ રહે તમારી માજા; મત તાણી કોપાવો તો કોપુ, એકે વેણુ માહારૂં નહી લોપું ॥ ૩૩ ॥ જવા દો જુદ્ધ કરવા એને તેમાં કષ્ટી પડવાની કેને,એતો મરશે કે મારશે આપે, નરને જીતે ભકિત પ્રતાપે ॥ ૬૪ ॥ નવ નહિન વાહારે આવે નાથ, થાશે દરસણુ તેની સાથ; એની કલ્પના પુરી થાશે પછી બીજું શું બોલાશે ॥ ૩૫ ॥ માહરૂં બોલવું વચન પળશે, પછી તેલ કડામાં બળશે; તવ સઉના વેણુ સચવાશે, માટે કબુલ કરો ખુલાસે ॥ ૩૬ ॥ એવાં વચન રાયનાં સુણી, ખુનસે ભરાયા ખુની; ક્રોધેથી બેઉ બેલ્યા પરધાન; રાજા વચને વીલો નાદાન ॥ ૩૭ ॥ હાલ બોલી ને હાલ ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું; જેહ વચનનો વિહીલો પ્રાણી, તેનું જીવતર છે ધુળધાણી ॥ ૩૮ ॥ એવા જુઠા જીવ શીદ જીવે, કોક દહાડા વળે વીખ પીવે; જુઠા જનમતા શીદ હરી, આ તો બોમી

રસાતાળ જશે ॥૩૮॥ જુઠા જનમે જનુનીને પેટ, મીથ્યા માતાને કરાવે વેઠ; ફરે વિશ્વમાં કાળે મુખ, વગોવે જનુનીની કુખ ॥૪૦॥ વળી લજવે બાપનું નામ, એવા જનમે તે શું કામ; રાજા કહે તમે કોને કહો છો, બોલો સાચુ કોને ગાળ દો છો ॥૪૧॥ બોલ્યા પ્રધાન આણીને કાળ, દઈશું જુઠા જનને ગાળ; તમને દુખ લાગે શા સારૂ, તમે જુઠાકેસાચાછો વારૂ॥૪૨॥હશો સાચાતો પુત્રને તળશો, પહેલું બોલેલા પહેલું પળશો;જુઠા હશે તો ગાળ તમને,વારૂ શું કરવાનાછો અમને॥૪૩॥પરા છીએ તે કહી શું ખરૂં,ચાહ્યતો દુનિયા પરહરૂં, રોપો ફાંશી તો અમે મરીયે, ખરી વાતે જરા નવ ડરીએ ॥૪૪॥ તમે તમારા મુખ વદો વાચા, તમે છો જુઠા કે સાચા; સાચા હો તો સાચુ વેણ રાખો, તમ સુતને કઢામાં નાખો ॥૪૫॥ નહી તો જુઠા જનમ્યા તમે, હંસદ્વજ જુઠો કહીશું અમે; ત્યારે ક્રોધ ભરીયો કહે રાય, તોયે એક વચન માહારૂં જાય ॥૪૬॥ સુધન્વાને કહ્યું જેહ, નથી પળાતું વચન તેહ; તોયે જુઠો ગણાવાનો હું તો, મારા પ્રધાન સમજ તું તો ॥૪૭॥ તેને દરરાન કરવા દઈએ, પછી તેલમાં પડવાનું કહીએ; તવ તેલમાં પડીને મરશે, બેઉ વચન સાચાં ઠરશે, ॥૪૯॥ માટે કબુલ કરો આ વાત, તમને જોડુ બેઉ હાથ;તવ પ્રધાન બોલ્યા એમ; અમને તું પુછેછે કેમ ॥૫૦॥ અમે અમારો કહ્યો વિચાર, તે તો ફરવાનો નથી લગાર; આભ અવની એકાકાર થાય, પણ બોલ્યું અફળ કેમ જાય ॥૫૧॥ વળણ॥ બોલ્યું અફળ જાશે નહીં,સત્ય વદીએ છીએ વાણ, નહી તો એમાંથી જશે, અમારા બેઉના પ્રાણ.

કડવું ૩૪ રાગ રૂપાવળોની છાયા.

વાણી વધા જયમુની રૂશી,સુણ પરીક્ષીત તન, સુધન્વાનું આખ્યાન સુણતાં, પાપી થાય પાવન ॥૧॥ પુર્ણ હઠીલા પ્રધાન બેઉ, ન મુકે સુમત ગર્વ, તે જોઇ નગ્રની પ્રજા, કોપે ભરાણી સર્વ ॥૨॥ સુધનવાની સુંદરવંતી, પ્રભાવતી બીજુ નામ; સઘળી લાજ મરજાદા મુકી, ઉભી થઇ તે ઠામ ॥૩॥ સાંભળો શંખ લેખ તમોછો બ્રાહ્મણના બાળ; પણ હું સતી સત્ય કહુ તમને;છો કોઇ કરમ ચંડાળ ॥૪॥ ગાય જીવાડી રતન કહાડે, એનું નામ પ્રધાન;-રાય તણું વચન ન લોપવું ને, વળી હણવો સંતાન ॥૫॥ જે જનનું અન્ન ખાવું તેનું ભલું ન વાંચો લગાર; એવા તમે દુષ્ટ બુદ્ધી, નહી વાડવ કુંવાર ॥૬॥ જો તેલમાં નહીં પડે પ-

તીજી, તુજ થકી શું થાશે; તવ રહીઅત કહે મારો મારો, પ્રધાનનું મોહોત ભાસે ॥૭॥ તવ હંસદ્વજ ઉભો થયો, રહીતને પડયો પાય; તમારે કોઇને કાંઇ ન કહેવું, રાખો સર્વ ક્ષમાય ॥૮॥ એમ કહીને પ્રધાન પ્રત્યે, નમી પડયો રાજન; સુધન્વાને પહેલો મારૂં તો બીજુ જાય વચન ॥૯॥ દરસણ કરવાને રાખું તો, તમો કરો વિઘન; બેઉ બાજુથી ગભરાયો, ભ્રમીત થયું મન ॥૧૦॥ તમે મરવું આદરી બેઠા, તે કેમ હા કહેવાય; આપઘાત કરી તમે મરો તો, લાગે મને હત્યાય ॥૧૧॥ તે માટે કાંઈ દયા કરીને ગમે તે કાઢો બહારી; જેથી કરીને ઈજ્જત રહે મહારી ને તમારી ॥૧૨॥ એટલે પ્રધાન એવું બોલ્યા, ઠીક કરીશું રાય; પણ અમો કરીએ તે કબુલ વચન દો કરમાંય ॥ ૧૩ ॥ એટલે મનમાં નીશ્ચે ધાર્યું, પ્રધાનો કહે તે કરવું; ગમે તે તરફનું પાતક બેસે, પણ નવ ફરવું. ॥૧૪॥ એવું ધારીને એ બોલ્યો, હંસદ્વજ રાજન; તમોને ઘટે તેવું કરજો, લ્યો માહારૂં વચન ॥૧૫॥ હું તો હવે કાંઈ નહીં બોલું, મનને ગમે તે કરો પ્રધાન કહે પુત્ર તમારો, ન માનેકે માને ખરો, ॥૧૬॥ તમે ન બોલોને પુત્ર તમારો, કહ્યું ન કરે કદાપી; ત્યારે શું કામ કહીએ અમે ગણીએ પુરણ પાપી ॥૧૭॥ માટે પુત્ર વચને બાંધો, તે પછી અમને ફાવે;શું કાંઇ તરછટ ખોટું કરશું, નહીં કાંઈ વિચાર આવે. ॥૧૮॥ બોલીને એવો આપ્યો ભરૂસો રાયે વિચાર્યું એમ; મોઢેથી ગમે તેમ બોલે, પણ પુત્રને મારે કેમ ॥૧૯॥ એમ ધારી સુધન્વા પ્રત્યે, તાતજી વદીઓ વાણી; દીકરા જે પ્રધાન કહે તે, કબુલ કરો મન આણી ॥ ૨૦ ॥ થવા કાળ હશે તે થાશે વચન દો કુંવાર જે આપણું અન્ન ખાય છે તેને, નહી કેમ હોય વીચાર. ॥ ૨૧ ॥ વિશ્વાસ રાખી કબુલ કરો, એ કેમ દે છેહ તાતનું કહ્યું માન્ય કરો, બુદ્ધીવંત છે એહ. ॥૨૨॥ ખાય તેનું ખોટું નવ વાંચે, નીશ્ચે જાણજો પુત્ર; માહારૂં અન્ન ખાઇને શું માહારૂં ધુળ કરશે ઘર સુત્ર ॥૨૩॥ હું કહું કઢામાં પડો પહેલા, તો તારૂં માગેલું જેહ; કબુલ મેં જીભ્યાયે કરેલું, મીથ્યા જાયછે તેહ ॥૨૪॥ દરસણ કરવાનું કહું પહેલું, તો મરે પ્રધાન આપ; છે બેઉ બ્રાહ્મણની જાતી, તેનું લાગે પાપ ॥૨૫॥ માહારે તો નથી મારગ એકે, વિચારીને જુઓ આ બાજુ છે વાઘ મહોટી, આ બાજુ છે કુઓ ॥૨૬॥ માટે પ્રધાનોને હાથે કરવા દે તુ ન્યાય; ભરી સભામાં કરજોડીને; બોલ્યો સુધનવાય ॥ ૨ ॥ તાત તમારી મરજીએ મરજી, વચને બાંધેલો આપ; સુખ દુખ હું કાંઇ માનતો નથી; ગુરૂના

જ્ઞાન પ્રતાપ ॥૨૮॥ એવું પોતે કબુલ કીધું, તે જાણી સરવે વાત, એટલે ભરી સભામાં ઉઠયા, સુધન્વાના ભ્રાત ॥૨૯॥ગરજના કરીને તે બોલ્યા, પુરણ કરીને રીસ; નહિ સોંપવા દઇએ બંધુને,શત્રુને ખોળે શીશ ॥૩૦॥ અમારા ઘરનો પેટ ભરો શું; કરે અમારો ન્યાય, જો કદી એવું બને તો, ઉતપાત મેહોટો થાય ॥૩૧॥ મરશું મારશું ધારશું માહું, સઉં જણાવીશું જોર, એટલે રહીઅત ગામ તણી તે, કરતી સોરબકોર ॥૩૨॥ મારો મારો પ્રધાનોને મારો કહી ઉંછાળી રેણુ, શું સમજી એને ન્યાય સોંપે, હુંણો તે કરશે હેંણું ॥૩૩॥ ભલો તે ભલાઈ ન મુકે,ભુંડો ન મુકે ભુંડાઇ બ્રાહ્મણને પેટ અવતરયા તે, તેમાં શી થઇ નવાઇ ॥૩૪॥ વીપ્ર તણાં તો લક્ષણ નથી, અવર વીર્યનાં એહ, તે પણ વીપ્રીત કોઈ ન ધારે, સમજવાનું તેહ ॥૩૫॥ એટલે સુધનવા ઘણો ગાજ્યો,બોલ્યો ક્ષણમાં વાણ, વચન મહારૂં સુણે ન તેને, પોતાના ધરમની આણ ॥૩૬॥ તવ સરવે લોક છાના રહ્યા, બોલ્યો સુધનવા મુખ,એ ન્યાય કરે તે કબુલ માહરે,તો અન્યને શું દુખ ॥૩૭॥ હું માહારે વચને બંધાયો;તે કોણછે છોડનાર, મુજ માટે ઉતપાત કરો તો,તમને હત્યા ચાર ॥૩૮॥તવ સહુ લોકે હાથ ઘસીયા, હવે નહી ઊપાય; મોઢેથી મોત માગી લેછે પોતે સુધનવાય ॥ ૩૯ ॥ આયુશે એતો આવી રહયો છે, માટે આ મતી સુજી, શત્રુની પાશે શીખ માગે, અન્ય કરે શું ઝુઝી ॥૪૦॥ એમ ધારી સહુ મુન્ય બનીયા; બોલ્યા સુધનવા ભકત, કહો પ્રધાનો હુકમ શું છે, લોચન રહ્યાં છે રકત ॥૪૧॥ પ્રધાન બે ઉભા થયા, હુકમ કરવા માટ, લોકોએ જાણ્યું બહુ થઈ કહેણી. માટે ફેરવશે ઘાટ ॥૪૨॥ તેલમાં તળવાનું નહી બોલે શું કાઇ નહિ હોય લાજ. એવે બેઉ પ્રધાનો બોલ્યા, કાઢીને મોહોટો અવાજ ॥ ૪૩ ॥ સુધનવા જો હુકમ અમારો, તે હુકમ માન્ય કરો તેલ કઢા કકળાવી છે તેમાં, પડી તમે મરો ॥૪૪॥ એવી પાપીએ આજ્ઞા દીધી, વરત્યો હાહાકાર અરેરે આ વેણ નીકળીયું, તેતો નથી ફરનાર ॥૪૫॥ મુમત ભરેલા પ્રધાનો છે, સુધનવા મરવાનો એરો કબુલ કરયું છે માટે, બોલેલું પળવાનો ॥૪૬॥ વળણ ॥ બોલ્યું પાળશે ભકત એ, હંસધ્વજનો તન, કહે વલ્લભ એમ લોકના નીકળીયાં વચન.

કડવું ૩૫ રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી પછી રહીયત સૌ ગભરાણી હાંરે સહુ આંસુડાં પાડીને રડતું, મુરછાવંત થઈ થઈ પડતું ॥૧॥ હાંરે નાંખે બાળક કારમી ચીસ; કૈંક કકળીને કુટે શીશ, હાંરે કૈંક લમણે કર દઈડો લે, નીસાસા નાંખી હાય હાય બોલે. ॥૨॥ હાંરે દેવ કોપ થયો આ તારો, મરવા બેઠા સૌને તારનારો; હાંરે કૈંક ઉઠી ઉઠી કરે જાંખી, પાછા બેસે નીસાસા નાખી ॥૩॥ હાંરે બળ્યું જીવતર જીવી શું કરવું; મરે ભક્ત તો આપણે મરવું;હાંરે નજરે દેખી દાજવું દલમાંતે કરતાંરૂડું મરવુંઆપણુમાં. ॥૪॥ હાંરે કૈક કહે ન કરવો તંત, પરણ્યા પહેલું તે શાનું શ્રીમંત,હાંરે પાણી પેહેલાં શું મોજડાં ઉતારો મુરખાઇથી મરવું ધારો. ॥૫॥ હાંરે એમ એક એકને સૌવારે જરા જપ્યું જગત લોક ત્યારે, હાંરેપછીપ્રેમદા જે પ્રભાવતિ, તમને મરવા નહીદેઉપતી. ॥૬॥ હાંરે પડું કઢામાંતમવતી,પીઉ સંગ બળે તે સતી હાંરે જીવવા આશા ન રાખું રતી,તેથીથાશે માહારી મોક્ષ ગતી॥૭॥ હાંરે એવું કહી કહી વારણાં લેતી, સ્વામીને અતી આશીશ દેતી;હાંરે માહારા કંથ સુખાળા સ્વામી;પેલા ભવનાપાપે પડી ખામી.॥૮॥ હાંરે માહારી લીલી વાડીના રમનારા,યોબન બાગવીશે ભમનારા,હાંરે મહારો સાચવ્યો બાગ કરમાશે, માળી વિના પાણી કોણ પાશે॥૯॥હાંરે માહારી પુસ્પ સેજે પોઢનારા,પીઉઆછાંઅમર ઓઢનારા; હાંરે પોઢતાં સુવાળી શેજમાં પ્રીતે,સુસો તેલ કઢામાં શી રીતે. ॥ ૧૦ ॥ હાંરે તમે તાપે અકળાતા ભારી, પડું તેલમાં પવન ઢોળનારી; હાંરે એવું કહી કહી આક્રંદ કરતી, બેઉ આંખે આંસુડાં ભરતી. ॥ ૧૧ ॥ હાંરે પૃથ્વી પડીને પછાડયો ખાતી, કાળ ભરી કુટે શીશ છાતી; હાંરે એમ પ્રભાવતી વલવલતી; એની આંખડી અતીશે ગળતી. ॥૧૨॥ તવ કોવળીકા કારમી ચીસે, માંડયું આક્રંદ એણે અતિશે; હાંરે એનિ સુખ વંતી જે માડી, નાંખે પાશાણુ શીશ પછાડી. ॥ ૧૩ ॥ હાંરે તેથી છુટે શ્રોણીત ધારા, હાંરે દેખી રડે છે લોક બીચારા; હાંરે એમ અતી વલોપાત ચાલ્યો; માયે પુત્ર તણો કર ઝાલ્યો. ॥૧૪॥ હાંરે તમે શી રીતે મલશો વાહાલા,કાહું વદોને કુંવર કાલા; હાંરે માહારે ખોળે બેશીને રમતો; મોઢે માગી માગીને જમતો. ॥ ૧૫ ॥ હાંરે માહારા પુત્ર પુરણ ભાગ્યશાળી, આજ માતાને ઉભીજ બાળી; હાંરે મરતાં ચક્ષુથી કેમ જોવું,

તારા પહેલો મારો પ્રાણ ખોવું ॥ ૧૬ ॥ વળણ પ્રાણુજ ખોવું માહારો, એવું ધાયું માય, વદે વલ્લભ સમજાવતો, જનુની સુધનવાય. ૪

કડવું ૩૬

સૌને ચોરાશિનો ફેરો ટળ્યો છે એ રાગ

માતાજી શું કરશો મારીને, છાનામાનાં સમરો હરીને; માતાજી શું ટેક. ॥ આપને મરવું તે પાપ કરવું, નહી આવે આ દેહ ફરીને ॥ માતાજી શું ॥૧॥ તાતને વચને તેલમાં તળાવું, શું લાહાવો લેવો છે ઉગરીને ॥ માતાજી સું, ॥ ૨ ॥ હજી તો થાશે ધાર્યું ધણીનું, કેમ જાણ્યો મરવો નીશ્ચે કરીને માતાજી સું, ॥ ૩ ॥ માહારે તારે સંસ્કારહશે તો,જીવી શકાય કહ્વામાં ધરીને ॥ માતાજી સું ॥૪॥ રણ સબંધ પુરો થયો હશેતો ઉગારશો તમે કેમ કરીને, માતાજી ॥૫॥ જો શેવક હૈશ હરીનો તો આવીશ તેલમાંથી નીસરીને માતાજી સું ॥૬॥ નાથવલ્લભનોછે વશ માહારે તો પછી શું કરવું ડરીને માતાજી ॥૭॥ વળણ એમ સમજાવી માતાને સાહ્ય કરશે ભગવાન; જે હેતુથી માહરાં, તે ધરજો હરી ધ્યાન ॥

કડવું ૩૭ રાગ આશાવર્શિનિ ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય ॥ ૧ ॥ સર્વ સજનને સુચના આપી કોઇ નકરશો કલેશ; વચન પળવું તેલમાં બળવું,વેહેવારમાં નહીદ્વેશ ॥૨॥પ્રધાનોને અમલ સોંપી,બેઠો માહારો બાપ;તે વારતા કબુલ કરી છે મેપણ માહારે આપ ॥૩॥ મને ગમ્યું મેં કબુલ કીધું, કોઇને શા સંતાપ હવે ગરબડ કરે તેને, ગૌહત્યાનું પાપ ॥૪॥ એટલે સર્વ સ્તબ્ધ થઇને, અળગા રહ્યા છેક;સુધન્વાને ઇશ્વર સાથે, સાચેસાચો ટેક ॥૫॥ ગોવિંદને ગમતું હશે તો, ગોવિંદ કરસે એવું; જો નહી ગમતું હોય હરીનેતોપછી વિઘન કેવુ ॥૬॥ ધારણા ધણીની ધારી થાશે. અવરનું સંજોર.આ વેળા સું માહરી વાહરે, નહી ચડે કીશોર॥૭॥ સત્યે ચડવું તેલમાં પડવું, રડવું નહી લગાર; આંખમાંથી આંસુ નીકળે તો જગ્ત ગણે ગમાર॥ ૮ ॥

તે કરતા દહન થાશું તો, શું ગયુંને શું આવ્યું; કૃષ્ણ દરશનની ઇચ્છા રેહેછે, એટલે મને ન ફાવ્યું ॥૯॥ હરી ફરીને સગા વ્હાલાનું, દુખડું ઉપજે મનમાં; પણ તે મનથી નાખવુ કાહાડી, રેહેવું આનંદ ભોવનમાં ॥૧૦॥ કોના સગાં ને કોનાં વાહાલાં, કોના ભાઇને ભગની,કોના માતપીતાને નારી, વારતા વેહેવાર વગની ॥ ૧૧ ॥ શાને માટે માનું માહરૂં,સાચી નથી સગાઇ; માયાનો વેહેવાર વીપરીત, ખોટી ઠાઠ ઠગાઇ. ॥ ૧૨॥ એવું ધારી કલ્પના કહાડી, મરવા થયો તૈયાર; સભા વિશે ઉભા રહીને ઉતાર્યા શણગાર ॥૧૩॥ મુગટ જામા કવચ બકતર, પટકોને સુરવાલ; કમરપટો ઉતારી મુકયો, ચરણ મોજડી લાલ ॥૧૪॥ કટી લગી કછભીડી લીધો, સમરતો શ્રીહરી; પછી પીતાને પાયે પડીયો, આજ્ઞા આપો ફરી. ॥૧૫॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ફરી શું માગે વિચારી; પ્રધાનોએ આગના દીધી, તે માની લેજે માહારી ॥૧૬॥ તવ સહુ લોકે હાથઘશીયા રાય નથી જરા ડાહયો; પ્રધાન આગળ કાંઇ ન ચાલ્યું,શા કારણ વેચાયો ॥૧૭॥ એવે તાતનું વચન સુણી,આનંદ રૂપમાં માહાલ્યો; હસ્તો રમતો રાજી ખુશીથી તેલમાં પડવા ચાલ્યો ॥ ૧૯ ॥ તવ પ્રધાને ઉઘાડાં ખડગે ત્યાર કર્યા બહુ યોદ્ધા; અચુતશેવક સુધન્વાની, સાથે રહોધરી ક્રોધ॥૧૯॥ આડો અવળો ન જાય નાશી, કુડુલો કરશે કેહેર, આડું અવળું પગલું ભરે તો, મારી નાંખજો ઠેર.॥૨૦॥ સુધન્વાની પુંઠળ કોઇ,આવે નહી નર નારી; જો આવે તો રાખજો રોકી,બંધન કરજો ભારી. ॥૨૧॥ હુમલો કોઈ કરી નવ શકે, તેવા ચેતન રહેવું; આખો હુકમ આપુંછું તમને, તો પછી ડરવું કેવું. ॥૨૨॥ પુરણ સત્તા સઉ વાપરજો કરજો અમારૂં ધાર્યું રાજાનું કે પ્રધાનોનું, હવે ન કરશો વાર્યું ॥૨૩॥ એટલે બકતરીયા બહુ બળીયા, ઉપડયા ચડી ચોટ;સુધનવાને વચમાં ઘેરી, વળીયો મોટો કોટ ॥૨૪॥ ઉઘાડાં ખડગે ઉંચા પોહોળાં, યોદ્ધાએ ઘાલ્યો ઘેરો; પારજ પાડવો ગમે તે કરી, મનસુબો પ્રધાન કેરો ॥૨૫॥એવે સમે સુધનવાસતીયો, મતીયો અપરમપાર; રાય બેઠો છે તેના સામી,તેલ કઢા તૈયાર॥૨૬॥ તે રાજાથી દેખાય નજરે, તેમ ઉભું છે લોક; દુષ્ટોને મન આનંદ અતિ હરીજનોને શોક ॥૨૭॥ અસુર બુદ્ધોના એમ ધારે. તેલના ઉભરા ચઢશે તેમાં બળતાં કુદકારા કરશે, જોવાની મજા પડશે ॥૨૮॥ હીમતરાખીને હવણાંતો પડશે, પણ પછી પોકાર કરશે;એકાએક એ સેકાઇ જાશે,તરફડતો એ મરશે ॥ ૨૯ ॥ એ ગમ્મત આવશે જોવાની,પાપે વદી પેટ ભરતા કોમળ જીવનાને દયાળુ, એ કેવું ઓચરતા, ॥૩૦॥ અરેરે એ જીવને કેવું

થાશે, જાગ્યો છે શત્રુ બાપ; કોમળ કાયાનો સુધનવા, ક્યાં ફિરેલો તાપ, ॥૩૧॥ ત્રણે રત્યોની રાખે બેઠકો, જુદા જુદા વગની; ઉષ્ણ રતુએ તડકો ન ખમે તે કેમ ખમસે અગની. ॥૩૨॥ તન તવ તપે મન નવ તપે સદા રહે સુખ રીતે;ઉકળતું તેલ તે કેમ ખમશે, પ્રાણ જશે વિપરીત ॥૩૩॥ પડતું નાંખતાં તેલ કકડશે, ચરચર ચામડી બળશે; ફોલ્લા ઉઠશે ઉઠીને ફુટસે, ભજીયાંની તુલ્ય તળસે. ॥૩૪॥ આપણાથી દેખી કેમ ખમાશે, દેખીને દાજશું દલમાં; કઇક કહે જીભડી કરડીને હું પ્રાણ કાઢીશ પલમાં ॥૩૫॥કઇકના મનમાં એવું આવ્યું, ચાલો પેલે વ્રક્ષ જઇયે.ભક્તને મરતો નજરે દેખી,વસ્ત્રના ફાંસા ખઇયે॥૩૬॥કઇક કહે નજરે જોવાને,કઢાની કને અડવું;સુધનવાની સાથે શરણે, ઉછળીતેમાં પડવું ॥૩૭॥ કઇક જનોએ બાધા રાખી, જો ઉગરે હરીજન; તો ઘેર તેડીને જમાડું, સત બ્રાહ્મણના તન. ॥૩૮॥કઇકિ કહે દસ ગઉદાન આપું, એમ કરે સૌ કોઇ પ્રથમ મનને દઢતા રાખી લોક રહ્યું છે જોઇ ॥૩૯॥ એવે સમે હંસદ્વજ બોલ્યો ચરીત્ર શું કરે બાળ; તલપીને પડ તેલ કઢામાં, તવ સમેમાહરો કાળ ॥૪૦॥ વળણ॥ કાળ સમે માહરો, ક્રોધે વધો એમ તાત; વ્યાસ વલ્લભ કહે તે સમે, ગઇ પાન્ડવમાં વાત.

કડવું ૩૯ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય. ॥૧॥ એ વારતા ગઇ પાન્ડવ દળમાં, અરજુને કરયો વિચાર; અરેરે વણ મોહોતે મરે છે, રાય તણો કુંવર. ॥૨॥ ચાલો ચાલો ચાર પાંચ મારથી જઇયે; જોવા મળ્યું હશે જગત; કહેવાય છે પવિત્ર સુધનવા, પ્રભુ તણો છે ભક્ત॥૩॥ એટલે વ્રશકેતુ એમ બોલ્યો, સુધન્વા છે જ્ઞાની; સાક્ષાત પ્રભુને મળી ચુકેલો, હરનીશ હરનો ધ્યાની ॥૪॥ અરજુનજી કહે હોય એવો તો, તેલમાં નવ્ય તળાય; કહો ના કહો પણ સામળીયોજી કરશે એની સાહાય. ॥૫॥ ચાલ ત્યાં જઈ એ જોવાને, જણાશે જુઠું કે સાચું; તેલમાં જો કાયા બળશે તો, ભક્તપણું એનું કાચું. ॥ ૬ ॥ વ્રશકેતુ કહે ભક્તપણામાં કાયાને સાચા કહેવા; અરજુન કહે લે સમજાવું, સાચાને જોયા જેવા ॥ ૭ ॥ સાચો સેવક હોય તેનો, ન હોય ઝાઝો ઠાઠ; જગતમાં ભક્તપણું ન બતાવે, સાદે સાદો હોય ઘાટ. ॥ ૮ ॥ જાજાં ટીલાં ઝાજાં ટપકાં,

ઝાજી કોટમાં માળા ઝાઝે ડોળામાક કરે તે જગત ધુત્યાના ચાળા ॥ ૯ ॥ ભગવાનનો એક ભક્ત ન કહેવો; જગતનો ભક્ત સાચો; છેવટ હરીને ચરણે જાતાં જરૂર પડે કાચો ॥૧૦॥ ખોટા ભક્તની ધારણા કેવી તે સમ જાણું તુને; શ્રીકૃશ્ને કુરૂક્ષેત્રમાં, સમજાવ્યો તો મુને ॥૧૯॥ પાખંડી મનમાં એમ જાણે,ઓળખાશે બધુ જગત;કોઇનું પાડેલું નામ ફેરવશું કહેવાઇશું હરિ ભક્ત ॥૧૨॥ પધારો કહીને બોલાવશે શઉ, વળી કરે નમસ્કાર; પુ જાઇશું આખી દુનીયામાં, ચઢશે પુષ્પના હાર ॥૧૩॥ વીધવીધના વળી ભોજન મળશે વળી ટળશે ક્ષુધા પીપાસા; શેવાના કરનારા મળશે રાખી હરી પદ આશા ॥ ૧૪ ॥ કંઇક પ્રાણી મને ઢાળશે વાયુ, કંઇ જન ચાંપશે ચરણ; પાણી માગતાં દુધ દેશે, કંઇ જન રહેશે શરણ ॥ ૧૫ ॥ ભગવાન મળવાના હશે તો મળશે પણ શેવા ચાકરી થાશે; મોઢે બબડી માળાયો લેવી, તેમાં શું આપણું જાશે ॥૧૬॥ તાળીયો પાડોપડાવી સઉને,ગમ્મત બે ઘડીવાર; નાચીને નચાવીશું,તમાશો થાશે અપાર ॥૧૭॥ અબળાઓ આવશે શેવામાં, આપણું વેણ ન ચુકે; ગમે તે કરશું પણ ભક્ત જાણી, જગત નહી આગળ મુકે ॥૧૮॥ કહેશે કે એ સંત પ્રાણી, કુબુદ્ધી નહિ; દેખશે નજરે ને વાત કરશે; પણ નહી માને કોય ॥ ૧૯ ॥ રાજ દરબારે માન્ય પામીશું, જેને તે રાખશે શ્રદ્ધા;બોલીશું જુઠું મનાસે સાચું, વશ રહે યોબન વૃદ્ધા ॥૨૦॥ કોઇ વાતે નથી કષ્ટી હામાં,માટેઆ ધંધો કરવો;જેમ જેમ દુનીયા વિશેષ માને તેમ તેમ વેશજ ધરવો॥૨૧॥ રીધ સીધને વઇભોગ મળશે, ટળશે વહેવાર વ્યાધ; દેવું લહેણું નેનાત જાત કરવી; તે સઉ જાશે ઉપાધી ॥૨૨॥ નહી ધોઇને સ્વચ્છ રહેવાસે, કહેવાશે જગમાં સારૂં; આગળનું કયાં જાણીએ છીએ; અજવાળું કે અંધારૂ ॥૨૩॥ પ્રભુ મળવાનો કયાં છે મારગમાં, પણ તેને નામે પોસાસું સગાને છોકરાં ન ખવરાવે, તેવા પદારથ ખાસુ ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુની પ્રતમાં સ્થાપન કેરશું; પેટ ભરશું તેને બાને, ઠાકારજીનો રાજભોગ કહીને; જમશું જેવું મન માને ॥ ૨૫ ॥ પાયસાન પુરીને માલપુડા. સામગ્રી જુદી જુદી; આજ ધરાવવા જોઇએ લાડુ. જોઇએ આજ બાસુદા ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને ભોજન કરશું, ગનગમતું વારોવાર; એવું ધારી ઘણા ભક્ત બને છે, સાંભળ કરણ કુંવાર ॥૨૭॥પણ તેના સંગીનેતે ભકતો, પડશે પ્રભુ કને કાચી, વ્રક્ષકેતુ કહે એરે પીતાજી, ક્રીયા સમજવા સાચા ॥ ૩૮ ॥ અરજુનજી કહે સાંભળ બેટા સમજાવું સાચાનો

સાર; નહિ ટીલાંટપકા નહી માળા મણકા, નહીં તજેલો વ્હેવાર ॥૨૯॥ પુત્ર પરીવાર સંસાર વિશે; સત્ય સેવક રહે કેવો; જગ જંજાળી જાણે . પણ જળમાં કમળવત જેવો ॥૩૦॥ વ્યવહાર વરતે સારે ને નરતે, ઉ-દ્યોગમા બહુ પ્રીત; બાળ બચ્ચાં દેખી લાડ લડાવે, પણ પ્રભુ સાથે ચીત ॥૩૧॥ જગતમાં જીવે નિંદા કરે, પણ તે મનમાં ન લાવે; રટણ રૂદેમાં રામજી કેરૂં, હોઠને નવ ફફડાવે ॥૩૨॥ જગતમાં ભક્ત કહેવરાવ-વાની, જરા નહીં ઇચ્છાય; દાનત નહીં દેખાડવાની, જીભે જપે જગ-રાય ॥૨૩॥ માળા ગ્રહ્યા વણ હોઠ ફફડયા પણ શું નહીં સમરાતા હોય; સાચા ભકતો ભજે છે મનથી, જ્ઞાન વારતા કહી જોય ॥૩૪॥ જ્ઞાનની વારતા થતી હોય ત્યાં, જ્ઞાન કથન કરી જાણે; વહેવાર જ્યાં વારતાનો હોય ત્યાં, વ્યવહારનો પક્ષ તાણે ॥૩૫॥ જગત જાણે જંજાળી છે, પણ ન્યારોને ન્યારો; દુનીયાં દેખે દુષ્ટ સરીખો, મનથી સત્યબોધ પ્યારો, ન્યાય નીતીની રીતી સમરે, પહેરે ઓઢેને ફરે; સાચા ભકતો તેવા રહે છે, કોક પરીક્ષા કરે ॥૩૭॥ એવાના પરીક્ષક હોય થોડા, સાચાને શું જાણે જુઠા; જુઠ જુઠાનો મેળ બેસે, કયા કરે કડાકુટ ॥૩૮॥ બેઉની રી-તી બતાવી તુને, ઓરે માહરા બાળ; ચાલો આપણ જોવા જઇએ શું સહાય કરે ગોપાળ ॥૩૯॥ એમ ધારીને દશવીશ યોદ્ધા રથપર બેશી ગયા; સુધન્વાનું સંકટ જોવા, એકાન્ત ઉભા રહ્યા. ॥૪૦॥ વળણ ॥ એક સ્થળ ઉભા રહ્યા, સુણ પરીક્ષતના તન; વલ્લભ વાણી ઓચરે સાંભળજો હરીજન. ॥

કડવું ૩૯ રાગ ચોપાઇનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી; બોલ્યો હંસધ્વજ મુખે, પુત્ર વાર કરે તું કેમ ॥૧॥ તવ સુધન્વા કહે તાત, તમો સાંભળો માહારી વાત; તેલમાં પડવા છું ત્યાર, મને સાહાય છે જુ-ગદાધાર ॥૨॥ જેને સામળીયો હોય સાહાય. તેને શત્રૂથી શું થાય; મહા રી ભકતી જો સાચી હશે, તો તો પ્રભુનાં દરશન થશે ॥૩॥ કરૂ દરશ-ન તે પછી મરૂ, તેલ કઢા થકી ઉગરૂ; નથી તેલમાં હું બળવાનો; છે સંબંધ હરી મળવાનો ॥૪॥ મુને સાહ્ય છે પુરૂશ પુરાણી, તમારૂં તેલ દેખુ છું પાણી; તમે દેખો છો ઉષ્ણ અતીશે, પણ મને શીતળતા દીસે. ॥ ૫ ॥ તમે ચુલામાં પાવક નરખો, હુંતો દેખુંછું બરફ સરીખો;

માટે અગની ધીક ધીકાવો, કાષ્ટ નાખી ઘણો સરગાવો, ॥ ૬ ॥ તાપ કરી કકડાવો તેલ, પછી જો જો પ્રભુનો ખેલ; હશે દરસણની સાચી મરજી, તો તો સાંભળશે માહારી અરજી. ॥૭॥ હશે ધણીની સાથે સાચું, કદી કહેલુ નહી પડે કાચું; જેને સાચો શામળીઆનો સ્નેહ; કદી કષ્ટ ન ભોગવે તેહ. ॥ ૮ ॥ જેને વશ હશે વનમાળી, તેને કોણ સકે છે બાળી; જેને માથે બીરાજે મોરારી, તેને કાળ ના નાખે મારી. ॥૯॥ જેનો સ્નેહિ ગોવર્ધન ધારી, તે તો ન જાય કોઇથી હારી; જેને માથે મોહોટા મુકુંદ, તેને સદાકાળ આનંદ ॥ ૧૦ ॥ જેને માથે દેવાધી દેવા, તેના શત્રૂ તો તરણા જેવા; જેને દયા કરેલી દયાળે, તેને પાવક સુર્ય ન બાળે. ॥૧૧॥ જેને માથે વીશ્વંભર ધણી, તેને ન અડે ખડગની અણી; જેનો કર ઝાલ્યો મોરારે, તે તો ન મરે તરવારે. ॥ ૧૨ ॥ જેણે સાધેલો પોતાનો ઇશ, તેને શું કરે સોમલ વિશ; વળી વાઘ ને નાગ શું કરે, ભક્ત પાશાણ મારે ન મરે. ॥ ૧૩ ॥ કોક શત્રૂમાં જીતીને આવે, હારી વિમુખને નવ ફાવે; માહારા હઇયેરે હીમત ઝાજી, હવે જોઇ લેજો રંગ બાજી, ॥ ૧૪ ॥ એવે હંસદ્વજ જે રાય, તેને સંકલ્પ વિકલ્પ થાય; પુત્ર કહે છે તે જુઠું કે સાચું, મુને બોલેલું લાગે કાચું. ॥ ૧૫ ॥ જોયું બેઉ પ્રધાનોના સામું, હું તો સાંભળી વીસ્મય પામુ; તવ પ્રધાન સાંભળી રૂઠયા, કરી ગર્જના બોલી ઉઠયા. ॥ ૧૬ ॥ અલ્યા જોયા ઘણા તુજ જેવા, તેં શી કરી છે હરીની સેવા; ઘણા મુની તપસ્વી ત્યાગી, તેને પ્રભુની શોધ ન લાગી. ॥ ૧૭ ॥ ઘણા ધ્યાની વીવેકી વેરાગી, તે તો ભટકીને ખાય છે માગી; તુ તો ઘરબારીને સંસારી, મારે સગું વ્હાલું ને નારી. ॥૧૮॥ખાનપાન વાળો વ્યભીચારી. કયાંથી રિઝે તુને મોરારિ ભક્તપણું દેખાડિ ડરાવે, તે તો અમારિ ધ્યાનમાં ન આવે. ॥ ૧૯ ॥ અમે ઢુંકારો કરિશું ફરિથી નથી ડરતા તારા હરિથિ; ખરો સેવક કયારે ભાસે, કેહેવરાવ હરિનિ પાસે. ॥૨૦॥ તવ આકાશથિ થઇ વાણિ થવા બેઠું તારૂં ધુળધાણી; સાચા હરિ તણો એ ભક્ત, એને વશ જગદીશને જગત. ॥૨૧॥ નથી તેલ થકી બળવાનો, મુકો મનસુબો તળવાનો; એવો શબ્દ થયો આકાશ, પડયો હરી જનોને વીસ્વાસ. ॥૨૨॥ રાજા કહે પ્રધાનો કેમ, મુજ મનમાં પડયો બહુ વેમ; મહારૂં કે તારૂં ધુળધાણી કરશે શ્રી પુરૂષ પુરાણી. ॥ ૨૩ ॥ પછી પ્રધાન બોલ્યા ગાજી, તારા પુત્રનો પડપંચ બાજી,તે હું સર્વ જાણુંછું રાય, એવા શબ્દ થકી

શું થાય ॥૨૪॥ થઇ વાણી તે તેતો તુત, એનું સાધેલું બોલ્યું ભુત;તેવું થવાથી શું અમે ડરીયે, કદી પગ પાછો નવ ભરીયે ॥૨૫॥ અમારૂં ધુળ ધાણી છો થાતું,અલ્યા સુધનવા પડ જા તું; તારા મુકી દે ચટકાને ચાળા, મહારા પેટમાં લાગે છે લાહાળા ॥૨૬॥ ઉષ્ણ તેલમાં જઇપડ આપે દુખ નિવારશું સું તુજ બાપે;તારો ઇશ્વર શું નીવારે, તેલમાં તળાવો છે અમારે ॥૨૭॥ ચાલ્યો જપને નાંખ પડતુ, તેને દેખી મરે ઝેર ચડતુ;વળી ભક્તનો ડોળ બતાવે,સહુ દુનીયાને સમજાવે ॥૨૮॥ પણ અમે ન માની યે જરા, તને બાળીએ ત્યારેજ ખરા, તુજ જેવા ધુતારા જોયા, અમેકંઈ કનો જીવજ ખોયા ॥૨૯॥ અલ્યા પડપંચી પાખંડા, હણીએ તુજ પુંઠળ મંડી; પોતાના આપે પડશે તો સારૂં; નહી તો મન ભમશે અમારૂ ॥૩૦॥ પછી પડપંચમાં અમે ફરશું તને બાંધવા હુકમ કરશું; કરશું કબજે બળ કરી, દુખ પામીને જાશો મરી ॥૩૧॥ તવ સુધનવા એમ કહેછે,તમ જેવા ઘણા વસે છે; અલ્યા ઇશ્વર જેનો સાચો, તેતો કદી પડે નહી પાછો ॥૩૨॥ વળણ ॥ સાચો પાછો પડે નહી; સહાય મુને ભગવાન; જો જે તાહરાં ચક્ષુથી, તેલમાં કરશું સ્નાન.

કડવું ૪૦ રાગ સુરી સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; હરિજનનો મરીમાય ॥ ૧ ॥ સુધનવા શેવક હરીનો મરવા થયો તઇયાર; કચ્છ ભીડેલો તાવડા ભણી, ચાલ્યો તેણીવાર ॥ ૨ ॥ પ્રભુ સમરતો ધ્યાનજ ધરતો, મરણું છે મનમાં લાવ્યો; ઇશ્વર ઉગારે તો ઉગરવું, તાવડા પાસે આવ્યો ॥ ૩ ॥ ટગમગ સરવે લોક જુએ છે. વળી જુએ માબાપ, સંખ લેખે કહ્યું દાસોને ચુલામાં ઘાલો તાપ ॥ ૪ ॥ બહુ બળ દાખો કાષ્ટજ નાંખો, ન નાખશો જીવ ચોળી; તાવડાની આસપાસ દીસે, જાણે સળગી હોળી ॥ ૫ ॥ નીકળે જવાળા ઉછળે લાહાળા, તતડીને તનખા છુટે; એવો વીકરાળ વહ્નિ કરો, દેખીને ત્રાસ છુટે ॥ ૬ ॥ એવી જ્યાં આગના આપી કે, શેવક ઉઠયા સાત; કાષ્ટ નાંખી ચુલો ભરીયો, અગની થયો પુરપાટ ॥ ૭ ॥ તાવડામાં અતી તેલ નાંખ્યું. ખળભળ ઉભરો ચડીયો, સેવકો સળગાવે અગની કરતા દોટા હડીયો ॥ ૮ ॥ અગનીનો ઊતપાત અતીસે નીકળે લાંબી

જ્વાળા તનખા ઉડે તતડી તતડી, તેલને આવે ઉકાળા ॥ ૯ ॥ તાપ થકી લોક ખંસે આઘું, કંઇ રહે અવળા આડા; બળી બળી તેલ બળવા લાગ્યું, અતી નીકળે ધુમાડા ॥ ૧૦ ॥ તે તેલમાથી નિકળે ભડકા, જોઈ જોઈ પ્રગટયો ત્રાસ; સુધનવા જીવે આમાંથિ; તે ન પડે વીસવાસ ॥ ૧૧ ॥ હાથ ઘસે છે હોઠ ડસે છે, બહુ ભય પામ્યું લોક; સુધનવાને જીવવા કેરી, આશા સમજવી ફોક ॥ ૧૨ ॥ અરેરે કાન્મો કોપ થયો છે, એવો ચાલે મનસુબો, તેલ તણા તાવડા પાસે જઇ, સુધનવા તો ઉભો ॥ ૧૩ ॥ એટલે સુંદર પ્રભાવતી, સુધનવાની નારી, ચીર બરોબર અંગ લપેટયું, મરવુ મન વીચારી ॥ ૧૪ ॥ સ્વામી પડે તવ માહરે પડવું, જીવવું નથી જરાયે; મુજ કંથનું કોઇ નથી સગુ, શું જોર માર્યું માયે ॥ ૧૫ ॥ રડી રડીને સઉ રહયું આઘું કાં ભ્રાત કે કાં ભગની સઊ જીવતાં રહીને જોઇ રહેશે, સળગ્યો દાવાનળ અગનિ ॥ ૧૬ ॥ પતીની સંગ સતી થાવું, તારૂણિનો તે ધરમ; નવે ગ્રહો માહરા થયા વાંકા ફુટી ગયું આજ કર્મ ॥ ૧૭ ॥ એ રીતે અબળાએ ધારિ; સુધનવા હરિજન; તાવડા પાસે ઊભો રહીને, કરે પ્રભુનું સ્તવન ॥ ૧૮ ॥ વલણ॥ સ્તવન કરવા લાગીયો, ઊભો રહયો એક ચરણ; વલ્લભ વાણિ ઓચરે સમરે અસરણાસરણ.

કડવું ૪૧ મને કહેર કાટો વાગ્યો એ રાગ

ઓ રામરે, રામ રામ રામ; તમે છો ઘનશામ, કરો પુરણ મનકામા, રામ રામ રામા ॥ ૧ ॥ ઓ રામરે; તમે સાચા સ્વામી, ગોવીંદ ગરૂડા ગામી; વીનવુંછુ નામી નામી, ઓરામરામ રામા ॥ ૨ ॥ ઓ રામરે; ભકતને વશ વનમાળી, ઇંદ્રવની પીડા ટાળી, કરી કુબજાને રૂપાળી, ઓરામ રામ રામા ॥ ૩ ॥ ઓ રામરે; શવરીના બોર લીધા અચળ સુખ તને દીધાં, પાપીને પાવન કીધાં; ઓ રામરામ રામા ॥૪॥ ઓ રામરે, દ્રૂપતી જે રાણી,દુષ્ટે લીધા ચીર તાણિ, તે પુર્યાં દાશીજાણિ એ.રામ રામ રામા ॥ ૫ ॥ ઓ રામરે, મુકંદ વર મોરારી, ગોકુળ વરસ્યો મેઘ ભારી, કરિ સાહાય ગોવરધન ધારિ. ઓ રામ રામ રામા ॥ ૬ ॥ ઓ રામરે, બાળકને રણનારી, પાતકને ન ગણનારિ, તે પુતના મારી મારી; ઓ રામ રામ રામા ॥ ૭ ॥ ઓ રામરે; પીઉનું

વેણુ ઉથલાવી, રૂશી પત્નીઓ આવિ; તે વઇકુંઠમાં વસાવી, ઓરામ રામ રામ ॥૮॥ રામરે, દશાનને હણિયો, વીભીક્ષણ શેવક ગણીયો,પામ્યો ગાદી નામ ભણીયો, રામ રામ રામા ॥ ૯ ॥ ઓ રામરે, હું શેવક અ પરાધ, મેં ભજતાં શું ભુલ ખાધી, તેથી થઇ ઉપાધી ઓ રામ રામ રામા ॥૧૦॥ ઓ રામરે, રાંકડો જાણી રાચો, હુંતો છું શેવક કાચો, પણ ભરૂસો તમારો સાચો, ઓ રામ રામ રામા ॥૧૧॥ ઓ રામરે, હું પાખં-ડી પુરો; નહી પાતકમાં અધુરો, વળી કુડ કપટમાં સુરો, ઓ રામ રામ રામા ॥૧૨॥ ઓ રામરે,અવગુણીયો શીશ નામું, જરા જોજો માહરાસામુ અત્યારે કષ્ટી પામુ ઓ રામ રામ રામા ॥૧૩॥ ઓ રામરે,નથી ઉગર્યાનો આરો, પણ ભરૂસો તમારો; તમે મારો કે ઉગારો, ઓ રામ રામ રામા ॥૧૪॥ વળણ. મારજો કે ઉગારજો, શેવકછે હેરાન, વલ્લભ વદે એમ ઓ ચરે, ભીડ ભાગો ભગવાન.

કડવુ ૪૬ રાગ બાવલીયાનો

ભુધર ભીડ વેળાના રેરેરે હો, રડે શેવક રાંકડોરે ॥ટેક॥ બોલ્યા બો લ્યા જયમુનીમુખ વચન,સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન; સુધનવા તો કરેછે પ્રભુસ્તવન ॥ વાહારેચઢજો વહાલારેરેરે હો રડે॥૨॥ ભકતજ-નોની ભીડે ગયેલા ગોપાળ, પ્રજાપતીની સ્તુતીથી દોડયાતા દયાળ, નીભામાંથી ઉગાર્યા મંજરીના બાળ,તે રીતે ઊગારોરેરેરેહો,રડે. પ્રલાદજીને દુખડુ દેવા માંડયું દંભે કીધું સમરણ તમારૂં કષ્ટને આરંભી, કીડી વેશે વશ્યા જઇને ઉષ્ણ સ્થંભે તેવા અહીં પધારો રેરેરે હો. રડે ॥૩॥ પ્રભુ મુજને હણુવા મદુર જમમાં ધાર્યો, તવ તે હાથી ત્રાડી તમોને પો-કાર્યા; ગોવિંદાજી મહિ જઇ ઉગાર્યો, તેમજ વાહારે ધાજો રેરેરે, હો ॥ ૪ ॥ પુતના માસીને અગ્નીમાં બળતાં બચાવ્યાં, તેવાં સંકટ તમ શેવકને શીર આવ્યાં, શાખ લેખે મુજ વ્હાલાને ગભરાવ્યાં, દુખ નથી મરવાનુ રેરેરે હો, ॥ રડે ॥ ૫ ॥ પણ તમ દાસે સભામાં મુમત કીધો, પ્રમદાની સાથે સ્વાદ ઘણો લીધો, તમ આશાએ રહીને ભ-રોસો મેં દીધો, હું નથી મરવાનો રેરેરે હો, રડે ॥ ૬ ॥ તમ હીમ્મત થી અભીમાનનું બોલ્યો સ્વામી, જોજો પ્રભુ લાજ્યામાં લાવતા ખામી નથી તમારી જાશે લાજ અંતરયામી નહી બાલારે લેવા દેવા રેરેરે હો.

રડે ॥૭॥ વળણુ॥ લેવા દેવા માહારે, ન મળે દેવ મોરાર, શોભા લજ્યા તમ તણી, બાનાનો આધાર.

કડવું ૪૩ રાગ ધન્યાશરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા,સુણજનમેજેરાય; વિસ્તારીતુજને સંભળાવું, તેલ કઢા મહિમાય ॥૧॥ સુધનવાયે સમરણ કરી, રાખ્યોદ્રઢ વિસવાસ; પડવું ધાર્યું પુરણ પ્રેમે, મનમાં ન રાખ્યો ત્રાસ ॥ ૨ ॥ પછી પીતાના સામુ જોઇ, કીધો નમસ્કાર; માત તાત ભગનીને નમીયો છેલા વેલા જુહાર ॥ ૩ ॥ બોલ્યું ચાલ્યું માફ કરજો, એક જનમનો સ્નેહ; અવ ગુણને અપરાધો કરેલા, ક્ષમા કરજો તેહ ॥ ૪ ॥ તમારા ઘરમાં દેહ ધરીને, સુખ નથી દિધું તમને; ભાઇઓ મહારૂં કહ્યું કરીને, પાડ ચઢાવ્યો છે અમને ॥ ૫ ॥ એ મુજ માડી આંસુડાં પાડી; રડશો નહિ યાદ લાવિ; રણ સંબંધ થયો હવે પુરો; આયુશ રહ્યો છે આવિ ॥૬॥ નવ માસ મુજને ઉદર રાખ્યો, ન ખાધું ખાટું તીખું, મમ શરીરને સાચવવાને, આરોગ્યાં મોરૂં ને ફીકું ॥ ૭ ॥ ગંદા ભીનામાં પોતે પોઢયાં. સ્વચ્છમાં મુને સુવાડયો; પડવા ન દિધો રડવા ન દિધો; ટાઢ તાપ ન દેખાડયો ॥૮॥માણુનિ પેઠે પાળ્યો મુને, તે બદલો નથી વળાયો; તે સઊ અપરાધ ક્ષમા કરજો, કહી મુખ ફેરવી વળીયો. ॥૯॥ જે જે હરીજન લોક આવેલા, તે સામુ લાગ્યો જોવા; સરવેને કહ્યા જુહાર છેલ્લા; તવ લોક લાગ્યુરોવા॥૧૦॥ ધ્રુંશકા મુકીને રડે છે, કંઇક લુછવા કરે આંસુ; અરેરે આપણુ કકળીયે પણ, બળ વીના બધું ફાંસુ ॥૧૧॥ પછી ભકતે તેલ કઢાનીસામું નમાવ્યું શીશ; ઉગારજે અગની દેવતા તું, પ્રેરણા કરે જગદિશ ॥૧૨॥ એ ટલે શંખને લેખ બોલ્યા, કેમ માંડયા છે ચાળા; જાણ્યો તુને ભગતડાને, પાખંડ કરવા વાળા ॥ ૧૩ ॥ ઉંચુ જોઇને શું બડબડીયો, જાણ્યુંતું મનનું પાપ, ઉચેથી ઉગારવા તુને કોઇ ન આવ્યો બાપ ॥૧૪॥ સુધનવા કહે આવશે હમણાં, જનમો જનમનો બાપ; જો રાંડે જણ્યા તમારા બેના, પુરણ મળીયાં પાપ ॥ ૧૫ ॥ નથી બળવાનો નથી બળવાનો, હુંતો નથી બળવાનો, અદેખાઇ કરે છે તેમાં શો તારો દન વળવાનો ॥ ૧૬ ॥ તેલમાં સ્નાન કરી નીકળું છું, બચાવનાર દયાળું; ઉજવળ મોઢું નહિ રહે તારૂં; જોજે થશે મુખ

કાણું ॥ ૧૭ ॥ કાળા મોંઢાનાં કર્મ ફુટેલા, નજર નાખી ત્હેજે; વીશેશ અગની સળગાવવાનું કહેવું હોય તો કહેજે ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને પ- ડવા માટે, તલપીને કરી ત્યારિ, એટલે દોટ મુકિને આવી, વળગી એ ની નારિ ॥ ૧૯ ॥ નાથજી હું પણ પડુ તમ સાથે, સતીતણો એ ધરમ; સુધનવા કહે સઉ લોક દેખે; કેમ ના લાગે શરમ ॥ ૨૦ ॥ મમત મુકીને રહો અળગા, મીથ્યા મરો છો મથી; તમારા મનમાં રાખજો નિસ્ચે, હું બળવાનો નથી ॥ ૨૧ ॥ ઇસ્વર ઉપર આકિન રાખિ, અળગાં બેસો નારિ; રક્ષણ મારૂ કરવાના છે, ગોવીંદ વર ગીરધારિ ॥ ૨૨ ॥ આવાં ખસો જોડે ન ધરશો, દેખે છે મુજ માત; ભગની દેખે કુટુંબ દેખે, દેખે માહારો તાત ॥ ૨૩ ॥ પ્રભાવતી કહે પીયુજી મારા, મરજાદા શું કરવી; ઘરબાર ભાગે તવ લજ્યાને ઓઢવી કે પાથરવી ॥ ૨૪ ॥ સુખસાતા હોય તવ શોભે લજ્યા. સઉ ગયે લજ્યા શાનિ; તમાાર સાથે હું પડવા નિ નહિ કરૂ પાછિ પાનિ ॥ ૨૫ ॥ સુધનવા કહે કયાં બળવું છે, ટગ ટગ જોજે નારિ; ન જીવું તો પડજે કઢામાં, એટલી આગના માહારિ ॥ ૨૬ ॥ તોપણ કામનિ છોડતી નથિ, તવ બોલ્યા પ્રધાન; શું જુઓછો શેવક માહરા,ઉઠી કરો હેરાન ॥૨૭॥એઉ જણાને પાડો વીખુટા,જણવી પુરણ રીશ; સુધન્વા કહે અબળા રહે આઘી જો શું કરે જુગદીસ ॥ ૨૮ ॥ ટકા ટકાના ગુલામ જાતી, તે તારો કર ઝાલે; સમજી જાનેઅળ- ગી થાને, લાન્છન તું કેમ આલે ॥૨૯॥ એમ કહી આંખ વીપરીતકીધી તવ અળગી થઇ નારી; પછી પોતે પરકંબા કરીને, પડવા કીધી ત્યારી ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ પડવાની ત્યારી કરિ મનમાં નહી ભય શોક; હરી ભજન કરતા સહુ, જોવા મળેલા લોક.

કડવું ૪૪ રાગ સાખીનો

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજ ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ રણછોડરાયની જય જય બો- લો; કીધી દોટા હડીયો; રામકૃષ્ણનુ નામ લેઇને, ઉછળી કઢામાં પડી યો ॥ ૨ ॥ પડતામાં તો કૃષ્ણ પ્રભુએ, વાયુને આજ્ઞા કીધી; પવન દેવ પ્રવેશ્યો તેમાં, કઢા શીતળ કીધી ॥૩॥ હિમની તુલ્ય તે તેલજ ટાઢુ,પણ નીકળે ધુમાડા; તે તેલમાં પડી નાહાવા લાગ્યો, અગનીના ભડકા ટા- હાડા ॥ ૪ ॥ કોઇ જગે ઉનું નવ લાગે, હરે ફરે મહી માહાલે; તેલ નાં-

ખોબે ખોબા ભરીને, મુસ્તક કેશમાં ઘાલે ॥૫॥ જગ્ત જોઇને વિસ્મય પામ્યું, પ્રધાન નજરે ભાળે; સુધનવા તાવડામાં બેઠેલો, ખોબે તેલ ઉછાળે ॥ ૬ ॥ સરીરે છાંટે મોહોડે છાંટે, રણછોડ રણછોડ રટે; કુબજ્ઞી મારે ડોકું કાહાડે, નાહાય વચનને વટે ॥ ૭ ॥ ઊંચો નીચો ઉછળેહસે, સાહાય ઘણા ગોપાળ; શરીરને શીતળતા વળે છે, દગ્ધ ન થાયે વાળ ॥ ૮ ॥ એટલે પ્રભાવતી સતીને, હળહળ પ્રકટયો કાળ; ક્યો બાળવા હોય તેટલા બાળો, પ્રધાન કરમ ચંડાળ ॥ ૯ ॥ કાળાં મોઢાં લઇ શું બેઠા છો, ભાળવું હોય તો ભાળો, કાષ્ટ નંખાવો અગની વિશે, તેલ ઘણું ઉકાળો ॥ ૧૦ ॥ મુજ સ્વામી શેવક સામળાનો, કેવા કરે છે સ્નાન, જે કરવું હોય તે કરી નાંખો; નહો થાય ભક્ત હેરાન ॥ ૧૧ ॥ પાપી જનો તમે પુરણ ધાર્યું તુ, દેવાને દારૂણ દુખ; હવે શું નીચુ જોઇ બેઠા, લેઇ કાળાં મુખ ॥ ૧૨ ॥ દઇવત હોય તેટલું દાખો; કરશો માં પાછી પાહાની; બાકી ન રાખશો કોઇ પ્રકારે, એક રતી એક આની ॥ ૧૪ ॥ ધીક્કાર છે તારા મનખાને, નથી જરાએ લાજ, મનુશ જાતી શું કરવાનું, જેને માથે માહારાજ ॥ ૧૪ ॥ તવ શંખે જોયું લેખના સામું, કીરતી ચાલી કેડે; વગોણું ચાલ્યું વીશ્વ વીસે,બેઉ ચડયા ગધેડે. ॥૧૫॥ લેખ કહે મુજને એમ લાગે, કાંઇક કપટ છે સાચું; ધુમાડા બળ તણના નીકળે, પણ તેલ નરદમ કાચુ ॥ ૧૬ ॥ કારણ કે તાવડો લોહનો છે, જાડું દળ અપાર; હજી તો તપ્યો નહી હોયે, તો તેલ તપ્યાની વાર ॥૧૭॥ માટે આપણે ઉઠો ઉધાડા, પુરણ દઇવત દાખો; જાડાંને મોહોટાં કાષ્ટ લાવિને. તાવડા તળે નાંખો ॥ ૧૮ ॥ એમ ધારી બેઉ દુષ્ટ ઉઠયા; ખરી વાતે નવ ખાંખે; કટી કસીને દંત ડશીને, સરપણ ઉપાડી નાંખે ॥ ૧૯ ॥ અતી કાષ્ટથી અતી પ્રકાશ્યો, જ્વાળા થઇ ચોપાસ; તનખા તતડી ઉઠે અતીશે, ધુમ્ર ચાલે આકાશ ॥ ૨૦ ॥ ગગને ઉડતાં પક્ષીયોને, ધુમ્રની જ્વાળા અડે; આંખોથી અંજાઇ જઇને તરફડી તેલમાં પડે ॥૨૧॥ જેમ જેમ અગની સળગી અતીશે,તેમતેમ ટળે વહેમ;તાવડોજરા તપે નહીને, તેલ તો ટાઢું હેમ ॥૨૨॥ સળગાવી શંખ લેખ થાકયા, લાગે ઊષ્ણ હવાય; હાથ ઘાલીને ટાઢું ઉનું,જોવા નવ્ય જવાય ॥ ૨૩ ॥અગનીનો ભય લાગે અતીશે, તપાસ કેમ કરાય; કોહો ના કોહો પણ સુધન્વાની કને જાદુ વીધાય ॥ ૨૪ ॥ દુષ્ટ જનો એમ જાણતા નથી, જેને સામળીયો સાહાય, મીથ્યા મેહેનત કરીએ તેથી, હરીજનને શું થાય ॥ ૨૫ ॥ તેવં સમજ્યામાં આવતં નથી. નાસ્તીક જન શં પેખે કંઈ

જેના કાળજા વિશે, કપટ વિદ્યા તે દેખે ॥૨૬॥ હરીજનોએ જોઇજોઇને
સમર્યા, શ્રી વનમાળી, જેજે રણછોડ જેજે રણછોડ, કહીને દેતા તાળી
॥૨૭॥ તેલમાં તેમ તેમ સુધનવાને, સારૂં લાગે અપાર; ઉઠે બેશે નીચો
ઉચો તેલમાં તેણીવાર ॥૨૮॥ જોઇ પ્રધાનોનાં પેટ બળીયાં,આપણ સંદેહ
ખોઇએ; મંગાવો શ્રીફળ ગામમાંથી,તેલમાં નાંખી જોઇએ ॥૨૯॥ છડીદા
રને આગના આપી, એટલે દોડયો સ્વાર; નગ્રમાંથી જઇ શ્રીફળલાવિ,
આપ્યું સભામાં તે વાર ॥૩૦॥ પ્રધાનો આઘા રહીને,ઉંચો કીધોહાથ; તા
ફીનેતાવડાભણી ફેંકયું,જુએશેન્યનો નાથ॥૩૧॥પડયું તે શ્રીફળતાવડામાં
લાગી તેલની જવાળા; ચચણી તતડી એક દમે થયાં;બે ચીતાળા ॥૩૨॥
શ્રીફળની શી ગતી બને છે, સઉ જન જોવા મળીયાં ચીતાળાં થઇતાવ
ડામાંથી, એક દમે ઊછળીયાં ॥૩૩॥ બેઉ પ્રધાનો ઉભા ઊંભા જોયાકરે
છે ગાટ;ચીતાળીયા બેઉ આવીને વાગ્યાં, બે જણને લલાટ ॥૩૪॥કપાળ
ફુટી રૂધીર છુટયાં કરણી નહી કાળી; સઉ લોક જોઇને ખડખડહશીયા,
બે ભુજ દેતા તાળી॥૩૫॥હંસદ્વજ જોઇ વીસ્મય પામ્યો,મુજ સુત નહી
દાસ કાચો;તેલમાં એને આંચ ન આવી,શેવક હરીનો સાચો ॥૩૬॥એવું
સમજી આપે ઉઠયો, કીધો મુખ પોકાર; સાબાશ સતીયા પુત્ર તમને, ની
કળો કઢાની બહાર ॥૩૭॥ તું સત્યવાદી તું સત્યધરમી, તું ભગવાનનો
ભક્ત;તાહારે પુન્ય હું રાજ્ય કરૂંછુ, તુજને વશછે જગ્ત ॥૩૮॥ આખા
ઘરમાં એકજ હોયે, પુન્યેસ્વરી ભાગ્યશાળી, તેથી આખા કુટુંબ કેરૂ,
ભલુ કરે વનમાળી॥૩૯॥ઢાંકયું રત્નતું ફરજન માહારે,તારે વડેસહુસુખી;
ઓરે માહારા લાડકવાયા, તને કર્યો મેં દુખી ॥ ૪૦ ॥ અપરાધ હમારો
ક્ષમા કરજે; નમીને પાયલાગુ; તાવડામાંથી બારણેઆવો,પુત્રહું પાયેલાગુ
॥૪૧॥ પ્રધાનના કહેવા પ્રમાણે, વરત્યોછુ માહારા તન; પણ તાહરા સ-
ત્ય આગળ થયું,કાળુંમાહારૂં વદન॥૪૨॥પ્રધાનોએ પાશેરહિને,કાળુકરા-
વ્યું મુને;તેલમાંથી બહાર ન નીકળેતો,ઇશ્વરનીઆણતુને॥૪૩॥તાવડામાં
તવ ઊભો થયો ક્ષણુ ન લાગીવાર; ઊછળીને કુદકારા મારી. કદી પડયો
બાહાર॥૪૪॥આકાશમાં તવડુન્ડભીવાગ્યાં,સાંભળે સરવે શ્રષ્ટી;ચંદનના
વરસાદ વરસ્યા,પુષ્પતણી થઇ વ્રષ્ટી ॥૪૫॥ સરવે જાણ્યું ઇશ્વર કૃપા,
તેમાં નહી મીનમેશ; અગની ભરેલા તેલમાં નાહ્યો; રૂવાડું ન બળ્યુ લેશ
॥ ૪૬ ॥ સર્વના મનને શ્રદ્ધા બેઠી, કરતા નમસ્કાર; જળ મગાવિ ઊ-

ષ્ણુ કરાવ્યું નાહાવા આપ્યું તે વાર ॥૪૭॥ સુધનવાયે સ્નાન કીધું વ-સ્ત્રથી લુછયું અંગ; પછી પોશાક પોતા તણા તે ધારણ કર્યા નવરંગ ॥ ૪૮ ॥ હતા તેવા ધારણ કીધા, પોતાના શણગાર, કટી કશીને ખોસી લીધાં; યુદ્ધ તણાં હથીઆર ॥ ૪૯ ॥ પછી સરવે હરીજન લોકો, નમી નમી પડયા પાય; રૂધીર વરણા પ્રધાન બેઊ તેની શીગત થાય ॥ ૫૦ ॥ એ પાપીને પાસે રેહેનારા શેવકને છડીદાર; રૂધીર લુછી પાટા બાંધ્યા, પીડા પામ્યા અપાર ॥૫૧॥ કાળું મોઢું લેઇ ઊભા થયા દાઝે છે અંત કરણ,શુધનવા જ્યાં ઊભો ત્યાં આવી બેઊજણલાગ્યા ચરણ ॥૫૨॥ અ વગુણી અપરાધી અમે, દીધું તમને દુખ; હસીને અમ સાથે બોલો તો, ઊજ્વળ થાયે મુખ ॥૫૩॥ વળણ ઊંજ્વળથાયેમુખડાંક્ષમા કરોઅપરાધ સાચા શેવક જાણ્યા વિના, મીથ્યા કરયો વિવાદ

કડવું ૪૫ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઊલટ આણી; કરગરતા બેઊ પ્રધાન,તમોને છે પ્રસન ભગવાન ॥૧॥ અમે મુમત મીથ્યા ઝાલ્યો તમને તો અતી શ્રમ આલ્યો,ધા યા મરણ પમાડવા અમે,પાળ્યું તાતનું વચન તમે ॥૨॥ અમે ન જાણી તમારી રીતી, હવે જાણી પ્રભુસંગપીતી; એમ કાલાવાલા બહુ કરે, તવ હંસધ્વજ ઓચરે ॥ ૩ ॥ ધીક ધીક તમોને પ્રધાન,મમસુત કીધો હેરાન; દીધી મુને કુમતી અતી, નથી અ-ક્કલ તો એક રતી ॥ ૪ ॥ જેનો બુદ્ધી હિન કારભારી, તેની રાજ નીતી નહીસારી;જેનો કારભારી બુદ્ધિનો મંદ, તેની આવક સઘળી બંધ ॥૫॥ જેનો કારભારી સ્વારથી,તેનું કાંઇ સુધરતું નથી,જેના કારભારી પક્ષપાતી તેની લક્ષ્મી જાય વેરાતી ૬ જેનો કારભારી હોય દ્વેષી,તેનો માલીકસદા કલેસી, જેનો કારભારી હોય કપટી,તેનો માલીક પડે લપટી॥૭॥ જેનોકાર ભારી જાર કરમી તેનો માલીક થાય અધરમી; જેનો કારભારી લંપટ લોભી, તેની મીલકત ન રહે ગોભી ॥૮॥ જેનો કારભારી અજ્ઞાન, તેનો માલીક મુરખ નાદાન; જેનો કારભાર કોડા સુનો તેનો લુટાય ભંડારજુનો ॥૯॥ જેનો અવળી મતી કારભારી, તેનો માલીક થાય ભીખારી; જેનો કારભારી કારમો કેહેરી, તેનો માલીક બહુનો વહેરી ॥૧૦॥ જેનો કાર-ભારી ગરીબનુંબાળ,તેનો ભીખમાગે ભુપાળ જેનોકારભારી નીચજાતી તેનો માલીક નિપજે ઘાતી ॥૧૧॥જેનો કારભારી હત્યારો, તેનો માલીક

થાય ગોઝારો; તેવો કારભારી તું મને મળીયો;હુંનો સુબુદ્ધીથી ટળીયો ॥૧૨॥ મહારા પુત્રને મારવા તે તાકયો;મને સમસેગાનમાં નાંખ્યો માહરે હાથે પુત્ર તળાવ્યો; બહુ બળ કરી બળાવ્યો ॥૧૩॥ તમારૂ શામ મોહો શંતાડો, કોઈ આ દુષ્ટોને કહાડો; મહારા ઘરમાં કલેશ કરાવ્યો, મને મુ મતથી ભરમાવ્યો ॥ ૧૪ ॥ મહારી નારી રડીને થાકી, કાંઇ કલેશમાં ન રહ્યું બાકી, મહારી કુંવરી રડીપુરપાટે, એતો પોતાના બંધુને માટે॥૧૫॥ મહારા દીકરા જે ચાર નાહાના, તેતો રડીને થાકયા છાના; પુત્રની પ્રેમદા પ્રભાવતી, રડીરડી થાકી શુભશતી ॥ ૧૬ ॥ બધુ ઘર હલાવીમાર્યું તમોએ મરણ કરવું ધાર્યું; પણ પ્રભુએ પુત્ર બચાવ્યો, તમેતો ખરો ખેલ મચાવ્યો ॥ ૧૭ ॥ દુખ દેવામાં ન રાખી ન્યુન, આડે આવ્યું એનું ખરૂ પુન્ય; એની નારીના પુન્યે ઉગરીયો, તમારે કહેવે મેં પરહરીયો ॥૧૮॥ હુંતો જાણુતો હતો પવિત્ર, હવે જોયાં તમારા ચરીત્ર; ભલે પામ્યા વીપ્ર શરીર, પણ અવર વીર્ય રૂધીર ॥ ૧૯ ॥ જેનું ખાધું તેનું ભુડું તાકયું; કાંઇ પરોજન નવ રાખ્યું; મહારા નગ્રવીશે નહી તમો, જાવો જંગલ વીશે ભમો ॥૨૦॥ નથી જોવાં તમારા મુખ, મમ સુતને દીધુંદુખ; કરે કારભારીનો વીસ્વાસ તેને નીપજે આવો વીનાશ ॥૨૧॥ મુજ પેઠે જે વીશ્વાસ કરશે, તેતો પાછળ પસ્તાઇ મરશે.રાયે રજા હાસોને આપી, અહીથી લઇ જાઓ આ પાપી ॥૨૨॥ તવ સુધનવા એમ કહેછે,પોતાના તાતને શીખ દેછે, શીદ કહાડો પરાયો વાંક; આપની ભુલ આડોઆંક ॥૨૩॥ આપ કહેવાઇએ રાજધણી, તેને જોઇએ ચાલાકી ઘણી, પોત પોતાનું જાળવી રહીએ, અને દોશ અવરને ન દઇએ ॥૨૩॥ ધણી હોય તેનેધણી ના કરીયે, કરીએતો ચગદાઇ મરિયે; સોંપીએ કોઇને કારભાર,ફકતલઇએ તેનો વીચાર ॥૨૨॥ સામાના મનનો પાર લઈ બેસીએ ફાવતું કરીદઈ ઘણા જનના સાંભળીએ બોલ, પછી તેનો કરિએ તોલ ॥૨૬॥ બીજાનું કહ્યું માને જેહ, નારી તુલ્ય પ્રમાણીક તેહ; કહેનારાનું કહ્યું લીધું માની; તેમાં કરનારની અક્કલ શાની ॥ ૨૭ ॥ કોક તો ગમે તેવી દે શીખ, પણ માણનારો માગે ભીખ; કહેનારાનું કહ્યામાં શું જાય, પણ કરનારો ગોદા ખાય ॥ ૨૮ ॥ કહેનારાનું છે ખરૂ કે ખોટું, નાખશું વીચારે મન મોહોટું; ખરૂંખોટું સમજ્યા વણ જેહ કહ્યું કરતો મુરખતેહ ॥૨૦॥ જેમ મરનારો કરે ત્રષ્ટી, તેના પછલા પામે કષ્ટી છે તે જીવતે કોઈ કારભારી હુઓ તેને જીવતો જાણુવો મુઓ ॥ ૩૦ ॥ પોતે જીવને સોંપે પરને તેનો બીગાડે આખા ઘરને; તેનો સાચું સમજજો તાત, હૃયે ધરજો

આટલી વાત. ॥ ૩૧ ॥ સુત થઇને દેઉછું શીખ, વળી રાખવી પ્રભુની બીક નવ કરવો નાસ્તીકનો સંગ, કરવે થાય સુકીત ભંગ. ॥ ૩૨ ॥ નીચ સંગે થાયે નીચ બુદ્ધી, ઉચને સંગ રહે શુભ સુદ્ધી; જેવો સંગ તેવો રંગ લાગે, કોક દીવસ પીડા જાગે. ॥૩૩॥ તવ હસદ્વજ એમ બોલે, કોણ ઉંચ છે બ્રાહ્મણ તોલે બોલ્યો સુધનવા તવ એમ, તમો બ્રાહ્મણ સમજો કેમ. ॥ ૩૪ ॥ હોય ઉંચનું ખોળીયું કદી, ભર્યું સરોવર પણ નહી નદી. જેને છે ઉંચ જ્ઞાનની ગતી, તેની સદાયે નીરમળ મતી. ॥ ૩૫ ॥ તેને ઉંચજ માનવો તાત; નીચ બુદ્ધીવાળો નીચ જાત; નીચાં કર્મ તે જાણવો નીચ કરે સદાય પાપનો કીચ. ॥ ૩૬ ॥ હોય ઉંચ અને નીચ મતી, તેને નીચો જાણવો અતી, હોય નીચ અને ઉચ મતી તેને ઉંચો સમજવો અતી. ॥ ૩૭ ॥ માહારી સહુ શીખ રાખજો રૂદે, તેથી પુન્ય થવાનું ઊદે; હુંતો છેલ્લો વેલો શીખ દેવું, માહારૂં જીવ્યાનું જાણો છો કેવું. ॥ ૩૮ ॥ જો જો જુધ્ધે જાવુંછુ પીતા, ખડકી મુકજો કાષ્ટ ચીતા; હુંતો જીવતો નહી ઘેર આવું, સાચી વાત તમોને સમજાવું. ॥૩૯॥ તવ રાજાયે ધશીયા હાથ, બેટા સાંભળ માહારી વાત; તને યુધ્ધે જાવા નહી દેવું, પછી મ્રત્યુ થવાનું કેવું. ॥ ૪૦ ॥ બોલ્યો સુધનવા સુણો વાત; કેમ લજવું ક્ષત્રીની જાત; માહારે કરવા જવો સંગ્રામ, કેમ બોળીયે બાપનું નામ. ॥ ૪૧ ॥ લડવા વઢવા જાવું ઠેઠ, નહી તો લાજે માતાનું પેટ; લાજે કુળ કુટુંબ પરીવાર, મારૂં જીવતર થાય ધિક્કાર.॥ ૪૨ ॥ જુધ્ધે ના જાવું તો હું કેવો, છતો જીવતો મુઆ જેવો; શું મોહું લેઇ ભોમી ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું. ॥ ૪૩ ॥ આવી ખોટી શીખામણ દો છો, તમે ક્ષત્રી ધરમ શાને કોહો છો; કરે રણ ચઢતાં પાછી પાહાની, તેની જનેતા નહી ક્ષત્રાણિ. ॥ ૪૪ ॥ પડે પાછો દાશીનો જાયો, વઢવું ક્ષત્રી ધર્મનો પાયો, માટે એવી ન બોલસો વાત, પછી હું નહી કહુ મમ તાત. ॥ ૪૫ ॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલે, થોડા સુત થશે તુજ તોલે; એમ કહી જોયું પ્રધાનો સામું, જાવો તમને દેખી ખેદ પામુ. ॥ ૪૬ ॥ તવ પ્રધાનો ચાલ્યા ઉઠી, પુંઠે લોકની મેદની છુટી હાડ હાડ કહી તાળી પાડે, કંઇક પુઠળરેણું ઊરાડે. ॥ ૪૭ ॥ કંઇક મોઢે ચઢી ગાળ ભાંડે,કંઇક કાંકરા મારવા માંડે,એવી સંકટ દશા આવી,કર્યાં કર્મની રેખા કાહાવી. ॥ ૪૮ ॥ જેનું ખાઇને ખોદે જેહ. એવી કરણીને પોહોચે તેહ, જેનું ખોદવું જે કોઇ ધારે,તેને યમકીંકર માર મારે ॥૪૯॥ થાય છેવટ નર્કનીવાશી, મુખ જુએ નહી અવીનાશી, ગયા ભુંડે દવા-

લ પ્રધાનો,થઇ ગયાતા બહુ મસ્તાનો ॥૫૦॥વળણ॥ મસ્તાન બહુ થયા હતા, થઇ માહાદુરદશાય, વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે,શ્રોતા સુણો કથાય॥

કડવું ૪૬ રાગ સાખી ચાલ

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સણુ જનમેજેરાય,વિસ્તારીતુજને સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય ॥૧॥ ભુંડે હવાલે પ્રધાન ગયા વરત્યોજેજે કાર, થવાનું હશે તે થાશે, યુદ્ધ વિશે નીરધાર ॥૨॥સુરો જન યુદ્ધવીશે મરે, તેમાં નહી કાંઇ લાજ, તેલમાં તળાઇને નવ મુઓ, એ શુભ થયું આજ ॥૩॥ રહીઅત સઘળી નગ્રમાં ચાલી, વરી રાજાની રાણી, કુંવરી ચાલી કામની ચાલી, મનમાં ઉમંગ આણી ॥૪॥ એટલે પાન્ડવદરના યોદ્ધા; અરજુન સહિત જેહ; પોતે પોતાની શેન્યમાં ગયા,તતપર થઇ રહયા તેહ ॥૫॥ ત્યાં રહ્યુ સેન્ય હંસધ્વજનું,બોલ્યો સુધનવા સુરો;પહેલો મુને જાવા દો જુધ્ધે, મોરચો કરી આવું પુરો ॥૬॥ અરજુનજીને હાર પમાડું, શું જાણે સતિ સંતાન; કષ્ટી દઇશ તવ એમની વાહારે, આવશે શ્રી ભગવાન ॥૭॥ તેમના મુને દરસણ થાશે, મરણ સમે મમ તાત;મનુશ દેહ સફળ થયો માહરો, આ વેળા ન આવે હાથ ॥૮॥ તે માટે હવે ત્યારી કરીને, વગડાવો નિશાન; કુન્ડલીના ડંકા દેવરાવો,શેન્યા થાયે સાવધાન ॥૯॥ રાતી ધજાયો દો રોપાવી; પછી દો આગના અમને;માહરી પક્ષે આવવા સારૂ, ના પાડુંછું તમને ॥ ૧૦ ॥ હંસધ્વજે તવ ખુશી થઇને, રોપાવ્યા રક્ત નીશાન, કુડંભીના ડંકા વગડાવ્યા, સેન્ય થયું સાવધાન ॥૧૧॥ રણનાં વાગ્યાં રણસીગાં તે, સુરાને પ્રગટયું સુર, મારીએ મરિએ જરા ન ડરિયે, ઉભરાટ આવ્યો ઊર ॥ ૧૨ ॥ ચાલો ચાલોઆયુધ ઝાલો એમ થયો પોકાર, એટલે ઝડપો ઝડપ સરવે, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર. ॥ ૧૩ ॥ વાજીંત્ર વાગ્યાં વીધ વીધનાંને, ઉભા થયા પગ પાળા, હાથીવાળા હાથિએ બેઠા, અશ્વે અશ્વજવાળા. ॥ ૧૪॥ ઉંટ વાળા ઊંટ ઉપર બેઠા, રથ વાળા રથ માંઇ, શુધનવા હથીઆર લેઇને; રથે બીરાજ્યો ત્યાંઇ ॥ ૧૫ ॥ કપરિ આંખડી મુછજ વાંકડી, બોકાની કશીને બાંધી, દળ મેદળ સેન્ય ઉપડીયું, જેવી પવનની આંધી. ॥ ૧૬ ॥ હલમલ હલમલ હાથિ ચાલે, થન થન કરે તોખાર, અતી

ઉતાવળમાં ઉંટ ચાલે,ઉડે રેણું અપાર.॥૧૭॥પાન્ડવદળમાં તે વાત પોહો-
ચી, એકલો સુધનવા આવે;મદદ નથી લીધી બીજાની, શેન્યાને સાથેલા
વે. ॥૧૮॥ અરજુનજી કહે ગમે તે આવે, મને છે કોની બીક; જે આવે
તેને એક ઘડીમાં, કરિશ ઠીકા ઠીક. ॥૧૯॥એવો અતિઅભીમાન કરિને,
ઉભો છે કુન્તી તન; ભીમ કહે મારા અરજુન વિરા ન બોલો ગર્વ વચ
ન. ॥૨૦॥ ગર્વથી ગોવીંદ છે આઘો કરી લો મનમાં કયાસ; અરજુન
કહે ગોવીંદજીને, રાખું છું સદા પાસ ॥૨૧॥રણછોડ સરખા રથહાંકનારા
માહરા સમીપ છે હરિ; માટે કોટીક બળીઆ આવે, પણ કેમ જાવું ડરી
॥૨૨॥ભીમ કહે એ હિમત તમને પ્રભુ પ્રસન્ન છે ઝાજા;તેવા સુધનવાને
પ્રસન્ન છે, તે સારૂ ખોશો માજા ॥ ૨૩ ॥ તમ કરતાં એને વશવનમાળી
તે ચરચા જોઇ લીધી; સાક્ષાત હરિએ કરૂણા કરિ, કઢાને શીતળ કીધી
॥ ૨૪ ॥ એવા તો તમે ભક્તજ નથી,વીચાર કરજો મનમાં;કોણલેખામાં
આપણ છૈયે,એવું હોયે હરિજનમાં, ॥૨૫॥ અરજુનજી કહે જુઓબતાવું
પ્રભુ છે એનો કે માહરો; એક સપાટે શેન્ય નસાડું, જોયાછે એવા હજારો
॥૨૬॥ તવ ભીમે મન એમ વીચારિયું, અભીમાનનો આ ભારો;કહો ના
કહો પણ આજ મમ બંધુ, નીસ્ચે છે મરનારો.॥૨૭॥ હશે એમાં આપણે
શું છે, જોઇએ જો શું થાય; એવે સનમુખ સુધનવાનું, શેન્યજ આવ્યું
ત્યાંય. ॥૨૮॥ તવ સામસામી મોરચા બાંધ્યા, કીધી યુદ્ધની ત્યારી,રક્ત
લોચને રાતા તાતા,મદના ભરેલા ભારિ.॥૨૯॥પછી અરજુનએમ બોલ્યો
સુધનવા હરિ ભકત, પણ તમથી હું શ્રેષ્ટ સેવકછું, મને જાણે સહુજગત
॥૩૦॥ ઉગરિયા તમે તેલ કઢાથી, તેથિ હશે અભિમાન; પણ મુજસમા
ન્ય નથી કોઇ, વશ સદા ભગવાન. ॥૩૧॥ અવર ભકત હજારો હશે,પણ
શુંરીજેનંદલાલો;હું ભકતનેપુજનિક પ્રભુનો,માટે સરવથીવાહાલો॥૩૨॥
મુજ સમાન નથી કોઇ બીજો, એમ કર્યો અભિમાન;સુધનવાકહે તમારો
છે ને, શું મારો નહી ભગવાન ॥૩૩॥તમને ફાવે તેવું જોર કરજો,ચઢેલાં
રાખજો ચક્ષ; જોવું જો વિશ્વંભર સ્વામી, કરે છે કોનિ પક્ષ.॥૩૪॥ પ-
ક્ષવાળા પ્રભુ ન હોય કદી, એને તો સરખા સર્વ; અમે તેમ તમેતો બો-
લો નથી કરતો હું ગરવ. ॥ ૩૫ ॥ સાચામાં સાચા શેવક તમે, બીજો
નહી તમ જેવો; કહેવા માત્રજ કીકર હું છું ગુલામ જેવો તેવો ॥ ૩૨ ॥
છું પાપી પાખંડી પુરો, કરનારો કુર કામ;લાલચ લોભ માયામાં સ્ત-

બધુ ન જપુ પ્રભુનું નામ ॥ ૩૭ ॥ નીરાળીમાની વેણુ વદે છે, હંસદ્વજ. નો તન; સામ સામી પછી તતપર થયા; સાંભળને રાજન ॥ ૩૮ ॥ રાતાં નીશાન રોપી દીધાં, હદ બાંધી બેઉ બાજુ; નોબત ઉપર ડંકા પડી ચા, વાગ્યું સુરી વાજુ ॥ ૩૯ ॥ સુરા જનોને સુર ભરાયાં, જોર ભરેલા ઝુજે; જનમના કૈં કાયર પ્રાણી, તેના તો ચરણ ધ્રુજે ॥ ૪૦ ॥ પાન્ડવનું દળ મહા બળવાળુ, સારથી મારથી ઘણા અતી રથી નથી ખામી જરાએ, સ્વાધીન અરજુન તણા ॥ ૪૧ ॥ તે સરવે યોદ્ધા સાથે ઊભો સામો સુધનવા એક; બાકી બીજી શેન્ય જોડે, વઢવું છે વિવેક ॥ ૪૨ ॥ વળણુ ॥ વઢવું છે વિવેકથી સહુ સુરા સરદાર વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે સુણજો શ્રોતા સાર.

કડવું ૪૭ રાગ આશાવરીનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજ ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ વિવેકથી વઢવું આદરીયું, બાણાવળી બેઉ સુભા; અરજુનજીને સુધનવા તે, સામા સામી ઊભા ॥૨॥ બરાબર બળીયા બેઊ તેજશ્વી ન મળે જુગમાં જોડ; કપરી કાન્તીના સુંદર શોભે, ધડ લંકાના તોડા ॥ ૩ ॥ મુછોના આંકડા વળેલા વાંકડા, ફાંકડા સુરાના સાથી, લોચન રકતો છે બેઊ ભકતો, બળવંત ઇંદ્રના હાથી ॥ ૪ ॥ કારમા કપરા જોરાવર જબરા, જેવા વનના વાઘ; સરખે સરખા બેઊ દીસે છે,મણીધર ફણીધર નાગ ॥ ૫ ॥ પછી સુધન્વા મુખથી બોલ્યો, ઊપાડો અરજુન હાથ; પ્રથમ તમે માગી લીધુ છે, યુધ અમારી સાથ ॥ ૬ ॥ માટે તમારો હક્ક છે પહેલો ઓરે કુન્તીના તન, તવ અરજુને કરી તઇયારી, સમર્યા જુગજીવન ॥ ૭ ॥ ગાંજેવનામાં ધનુશ લીધું, ક્ષણુ ન લાગી વાર; ખેંચીને પડપંચા ચડાવી, તરત થયો ટંટાર ॥ ૮ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોચ્યો ડોલ્યા દસે દીગપાળ, થર થર થર થર ધરણ ધ્રુજી;ખળ ભળ્યું પાતાળ ॥ ૯ ॥ અવનીથી તરૂવર ઊખડિયાં, ભોમિમાં પડિ ચીર; આકાશનાં વાદળાં વેરાયાં, કુપમાં સોસાયાં નિર ॥ ૧૦ ॥ અવાજથિ ઘણાં પશુને પક્ષિ, વ્રક્ષોથિ પડીયાં ધરણ; તરતનાં જનમેલાંજીવો,ઘણાક પામ્યા મરણ ॥૧૧॥ ગર્ભવંતિના ગર્ભ વછુટ્યા,ટંકાર બહુ બળવાન; લંકામાં કપીવરછેતેને શબ્દ પોહોંચ્યો કાન ॥૧૨॥તવરામનું નીમજઇને ઊઠ્યા,આજીને ગગન ચ-

ડીયા; વાયુ વેગે ઉછળી આવ્યા;ચંપાવતીએ પડીયા॥૧૩॥ રણમાં પાંડ વનું દળ દેખી, પાન્ડવદળમાં પેઠા; નરના અભંગ રથની ધજાયે,પુંછવી ટાળી બેઠા ॥૧૪॥ કપીવરની થઇ શોભા કેવી, જાણે પધાર્યાં રામ; પછી કહ્યું સુધનવાને આરંભો સંગ્રામ ॥૧૫॥ તવ સુધનવા ભક્તહરીનો, તેને પ્રકટી હુંશ, ડાબી ખાંધેથી જમણે ભુજે;તરત લીધું ધનુશ॥૧૬॥પડપંચા ખેંચીને ચઢાવી, તવ થયો ટંકાર; પછી બીજા મારથીઓએ, ધનુષકીધાં ત્યાર ॥૧૭॥ પછી અરજુને બાણ લેઇને માર્યું ઢાળવા ધર્ણ; સુધન્વાએ સામુ મારીને; કીધા કડકા ત્રણ ॥ ૧૮ ॥ અરજુને નાગપાસ માર્યું, શરપ બાંધવા જાય; સુધનવે ગરૂડાસ્તર માર્યું નાગને વેણી ખાય ॥ ૧૯ ॥ અરજુને પવનાસ્તર માર્યું, ચાલ્યુ પર્વતપુર; સુધનવે વજરાસ્તર મારી પર્વત કર્યા ચકચુર ॥૨૦॥ અરજુને અગનાસ્ત્ર માર્યું અગની બાળવા જાય; સુધનવે મેઘાસ્તર માર્યું, અગ્નિ બધો હોલવાય ॥ ૨૧ ॥ અરજુને વંટાળાસ્તર માર્યું, વંટાળીયા તવ ચડિયા; સુધનવે શીતળાસ્તર માર્યું; વંટાળીયા ભોમ પડિયા ॥ ૨૨ ॥ એટલે અરજુન અતિ અકળાયો એકે ન સરીયો અર્થ; જેટલાં બાણ માર્યા તેટલાને સુધનવે કયા વ્યર્થ ॥ ૨૩ ॥ ધનજય નામ ધરાયું મહારૂં, તે સહુ છુટી પડિયું; આબરૂને અતી લાગે હાનિ, એમ ધારિ સુર ચડિયું ॥ ૨૪ ॥ અગણિત મંત્ર ભણીને, ફેંકવા માંડયાં બાણ; કાચો પોચો વચમાં આવે તો, નિસરી જાએ પ્રાણ ॥ ૨૫ ॥ અગણિતનું એક બાણ મારે તે સુસવાટા કરતુ જાય; તે બાણ સામુ જતા જતામા, અષ્ટ આયુત બાણ થાય ॥૨૬॥તવ સુધનવે અગણિત ફેંકયા; જેમ મધમાખી ઉડે; તેવી રિતે એક બાણમાંથી, બાણ સવાલક્ષ છુટે ॥ ૨૭ ॥ અરજુનજી તવ વિસ્મય પામ્યા વાળે છે આડા આંક; આજકાલનું આ છોકરૂં તે લે છે માહરૂં નાક ॥ ૨૭ ॥ સાખ માહરી હું ખોવા બેઠો, ઊંચો કાધો હાથ; સરવે જોદ્ધા શું જુઓ છો, ઉપડો માહરી સાથ ॥ ૨૯ ॥ સરવે સુરા ઉપડી પડયા આયુદ્ધ ફેંકે અતી; એકલો સુધનવા પડે પુરો, પાછો પડતો નથી ॥૩૦॥ અરજુન બહુ ઝડપ કરીને, નાંખે બાણ અપાર, પારથ એક વેળા ફેંકે તો, સુધનવા બે વાર ॥ ૩૧ ॥ એક ફેરે સવા લક્ષ છુટે ત્યાં કોનું ચાલે જોર, અંત્રીક્ષ બહુ બાણ ભમ્યાથી, થયું અંધારૂ ઘોર ॥ ૩૧ ॥ ધમધમ ધમધમ ધધણાટ ચાલે, સમ સમ સમથાય સુંસ વાટ; હાકયો ઉપર ખડગ ઝોલે, વાગે જોર ઝપાટ ॥ ૩૩ ॥ જોર ઝપાટે સુર સપાટે; કહ્યું ન કરે દ્રષ્ટી; બાણ ધારા છુટે છે જેવી, દ્વાદશ મેઘ-

ની ભ્રષ્ટી ॥૩૪॥ ઉછળે ગુપતી ગેડીને ગદા, તરકસ તિર તરવાર;કરવત કુહા ગોફણ ગોળા, જમાઇઆને કટાર ॥૩૫॥ જેષ્ટીકા ડાંગનેદાંતીકંઇક છરા રહે બહુ વરશી; ખપવા ખંજર સાંગપને ત્રીશુળ,ભાલા બાણને ફરશી॥૩૬॥એ રીતે અતી ઉતપાત ચાલ્યો,નીકળે કોઈના પ્રાણ મેદનીમાં માલમ નવ પડે, પણ વહે કચ્ચર ઘાણ. ॥૩૭॥ અસ્વના સ્વારે સ્વારલડે છે, રથ વાળે રથવાળા; હસ્તીપર હસ્તીના યોદ્ધા,પગપાળે પગપાળા॥૩૮॥ કઇક મારે ને કંઇકિ મરે છે, કંઇક ઢળે છે હેડે; કંઇકિ જણતો જનમ્યા નોહોતા, પોતાની જનેતા પેટે ॥૩૯॥ કંઇક પડયા રણમાં રીબેછે કઇક ભોમી ઘસે ચરણ;કંઇક પડયા પાણી માગે છે, કંઇક જન પામેલા મરણ ॥૪૦॥ વલણ ॥ પામે મરણ અતિ ઘણા, વરતે હાહાકાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણો શ્રોતા સાર ॥

કડવું ૪૮ રાગ રેકારી ચોપાઈનો.

બોલ્યારે જયમુની મુખ વચન;સાંભળ પરીક્ષત રાયનારે તન;મરણ પડયા તે પુરણ થયા,કંઇ જન ભોમીમાં અટવાઇ ગયા ॥૧॥કઈ જનનાં રખડે ધડ શીશ;કંઇક અદકચરા પાડેછે ચીસ; કઇનાં કપાયેલાં નાશીકા કર્ણ, કોકના ભુજને કોકના ચર્ણ ॥૨॥ કંઇકનાંચાગ્ર ઉતરડીગયાં,કઈનાં હાડમાંસ જુદારે થયાં;સમળી શીયાળા ચંચ ભરી જાયવાયશ કેરાં ઉદર ભરાય ॥૩॥સેન્યાના લોકો લડતારે એમ, મારથી યોદ્ધ બહુ બાજે તેમ; એવામાં અરજુને મારયું એક બાણ; અયુત યોદ્ધાના લીધારે પ્રાણ ॥૪॥ તવ સુધન્વા કોપીયો છેક, અગણિતું કાળજ્વર લીધુરે એક; ફેરપુંદડી ફરી માર્યુ કરી રીસ, શેન્યાના યોદ્ધ માર્યા શસ્ત્ર વીસ॥૫॥ એક બાણ માર્યું કુંતીને તન; સુધન્વાની કરી ધજા છેદન; તે જોઈ સુધન્વે માર્યુ બાણ; અરજુનનાસારથીનાલીધારેપ્રાણ॥૬॥બીજેબાણેવશ કેતુનો સારથી;હાંકનાર વીના થયા મારથી;ત્રીજે બાણે એણે જમાવ્યો રંગ; વર્શકેતુનો રથ કીધો ભંગ ॥ ૭ ॥ પછી અરજુન પર ટુટીરે પડયો, હંસદ્ધજ સુત કોપેરે ચડયો; મારે અરજુનને બાણ તણો માર, ફાડયાં વસ્ત્રને તોડયા શણગાર. ॥૮॥ તે પછી મારયા તિર પર તિર,વીંધીનાંખ્યુ પારથનું શરીર,કંઇ બાણ ભોંકાઇ રહ્યાં અંગમાય,કંઇ વાગીને આરપાર નીસરી જાય ॥૯॥ તેનિ સાથે નાકળેરે સોણિત, અરજુનજી બનીયો ભય ભીત; રૂધીર વપુમાં

થો વહિ ગયું,શરીર ચારણી જેવું રે થયું ॥૧૦॥કંઇભાલોડાંભોંકાઇરહ્યાં, કંઇક કાયામાં સુંસરાંરે ગયાં; થઇ ગઇ કાયા રૂની સમાન, અરજુનજી થયો અતીપેરાન ॥૧૧॥તવ એણે કીધો કારમો પોકાર બેટા વરસકેતુકરો વાહારમાહારી;તેવો વરસકેતુ આગળ થયો,સુધનવા સામો વઢવાને ગયો ॥૧૨॥ તવ સુધનવાયે લીધું બાણ એક, પવન મંત્રનું મારયું વિવેક;તે લાગ્યું વર્શકેતુની રૂદે મહી; ઉછળી પડીયો જોજન જઇ ॥ ૧૩ ॥ પછી પ્રભુનો પુત્ર પ્રદુમાન, નિકળ્યો આગળ લેઇનેરે બાણ, તવ સુધન્વે કયો વિચાર,ભલે આવ્યો ભગવાનનો કુંવર ॥૧૪॥ જેના તાત છે નંદકીસોર, એકવાર એનું જોઇ લઉં જોર; એમ ધારીને ધીમો પડયો, તવ પ્રદુમાન બળમાંરે ચડયો ॥૧૫॥ જેટલા બાણ પ્રદુમાન તણાં જાય,તેટલાંભાગે છે સુધન્વાય; એક બાણ એનું વાગવાદે નહી, ત્યારે પ્રદુમાન થાકયોરેતહીં ॥૧૬॥ પછી શુધન્વાએ લીધું નાગપાસ,પ્રદુમાનને બંધી કરયો નીરાસ; તવ પ્રદુમાન વદયોરે વચન, કંઇ જોર મારો વાયુના તન ॥૧૭॥ એટલે બોલ્યો અરજુન એમ; વ્રકોદર વીરા ગભરાયા કેમ, આજે નથી કરતારે જોર, નહીતો કરતાતા શોરબકોર ॥૧૮॥ કેહેતા હતા હુંછુંબળવંતઅતી, તેમાંનું જોર જણાતુંરે નથી; મીથ્યા મનમાં ધારતા ગર્વ, આજતો બળ ખોઈબેઠારે સરવ ॥૧૯॥ તવ ભીમ બોલ્યો લોચન કરિ રકત,સુધન્વાથી તમો વડા ભક્ત; કેહેતાતા કે મારે વશ છે શ્રીનાથ,કરયો તો ગરવ ઘણો મન સાથ ॥૨૦॥ બોલો હવે સાચોછે કીયો ભગત, તમ સરખાતો ધુતનારા જગત; હવે તમારૂં જણવોરે જોર, હંકારથી ગયા અળગાકીશોર ॥૨૧ તવ અરજુનને સત્ય લાગી વાત, મેંતો અભીમાન કીધો મારી જાત; તે ગરવ મુજને નડીયોરે આજ;માટે મુને હરવ્યો શ્રીમાહારાજ॥૨૨॥વળણ॥ હારયો હું હંકારથી; કયાં ગયું માહારૂ જોર; કહે વલ્લભ કરગરે ઘણો, આવો આવો કીશોર

કડવું ૪૯

મને ભુલી ગયો મારો છેલડોરે એ રાગ

આવો આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે; તારા ભક્ત તણું પત જાય વ્રજરાજ, આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે, હુંતો હંકાર કરિને હારીયોરે

માહારૂં ચામ્ર આ રણમાં ચુંથાય વ્રજરાય ॥ ૧ ॥ માહારૂં ભકતપણું ઘણુ ધારીયુંરે. તેથી જીતી બેઠો છે સુધનવાય, વ્રજરાય ॥ આતો લ-જ્યા જતી નથી માહારીરે, પ્રભુ તારી ફજેતી લુંટાય વ્રજરાય ॥ ૨ ॥ હું તો જગમાં કેહેવાયો વાહાલો તાહારોરે તેથી હલકાઈ તારી દેખાય; વ્રજરાજ ॥ ૩ ॥ તમે વીપત વેળાના વાલમારે, કરી નિશામાં વ્રકોદરને સાહાય; વ્રજરાજ ॥ અમને લાખાભોવનથી ઉગારીયારે બધી લાગીતા દશે દીશા લાહાય વ્રજરાજ. ॥ ૪ ॥ ત્યાંથી તમોએ અમોને ઉગારીયારે, આપ્યું સમ્રથ ભીમની કાય; વ્રજરાજ ॥ પછી હેડબાસુર ચોરી ગયોરે, લેઇ જઇ પુર્યાં વજ્રકોટ માંય; વ્રજરાજ ॥ ૫ ॥ યોગી વેશ લેવા કરી તમે પ્રેરણારે; ભીમ યોગી બનીને આવ્યો ત્યાંયરે; વ્રજરાજ ॥ અમે શોયે બંધુ નાંખ્યા વાવ્યમાંરે, ત્યાંથી છુટીયાં તારા કૃપાય વ્રજરાજ ॥ ૬ ॥ ત્યાંથી બકરાક્ષસને મરાવીયોરે, કરી નગ્રીમાં સઉને સાહાતાય; વ્રજરાજ ॥ હું તો યોગિ થઇ આવ્યો દ્વારિકારે, મને પરણાવી પોતે ક-ન્યાય વ્રજરાજ ॥ ૭ ॥ અમે જુગટું રમીને રાણિ હારયારે, દુષ્ટ લેવી ધારી નારીની લજ્યાય; વ્રજરાજ તેનાં ચીર તમે પુરયાં ચતરૂભુજજીરે કરી દાસી જાણીને ક્ષમાય વ્રજરાજ ॥ ૮ ॥ પછી દ્વાદસ વરસ વનમાં વહ્યાંરે, આવ્યા વિપ્ર જમવાની ઇચ્છાય; વ્રજરાજ॥ તવ અનનો દાણો ઘરમાં નતોરે, ભાજીતાર જમી ભાગી ક્ષુધાય; વ્રજરાજ ॥ ૯ ॥ પછી જેદ્રથ લઇ ગયો પ્રેમદારે, તવ ભીમને મુકી તમે ત્રશાય;. વ્રજરાજ ॥ જેમ તેમ કરી છોડાવી સાધવીરે, રાખ્યું સતીનું સત્ય સદાય વ્રજરાજ ॥ ૧૦ ॥ વળી કઇયાથી ઉગારી કામનીરે,તારા કરેલા ગુણ નાભુલાય;વ્ર જરાજ ॥ તમ તુલ્ય માત તાત કરે નહીંરે, આજ વાહારે ચઢો હું પડું પાય; વ્રજરાજ ॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ ॥ જ્યાંને ત્યાં વાહારે ચઢયા, તેવા ચઢો તમે આજ; વ્યાસ વલ્લભના નાથજી, દાસ તણી ધરો લાજ.

કડવું ૫૦ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની ફરી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવા કથાય ॥ ૧ ॥ અરજુનજીએ સ્તુતી કીધી કરીને આંસુપાત; અંતરયામી ગરૂડા ગામી, પ્રભુએ જાણી વાત ॥૨॥ ભકતની ભીડે ભગવાન ઉઠયા, દાસની દયા લાવ્યા; અદર્શરૂપે પાન્ડવ

દળમાં, કૃષ્ણ પ્રભુજી આવ્યા ॥ ૩॥ પછી પ્રત્યક્ષ રૂપ ધરીને, પાન્ડવ દ-
ળમાં પેઠા; રાશ પરોણો કરમાં ઝાલી,પારથના રથ બેઠા ॥૪॥ સુધન્વાએ
શ્રીહરિ દીઠા, નીચો પડી લાગ્યો પાય; હવે વહયું માહારૂં સફળ થયું,
કૃપા કરી જદુરાય ॥ ૫ ॥ હું પાપીને પાવન કીધો, મળીયા અસરણા
સરણ; મોક્ષનિ પદવી હું પામવાનો, હવે કયારે થાય મરણ ॥ ૬॥મ્રત્યુનિ
ઇછા ઉપની મુજને, હવે નથી કાંઇ કષ્ટી: મરણ સમે પ્રભુ તમ સામી
સ્થીર રહે મુજ દ્રષ્ટી ॥ ૭ ॥ એટલું મુજને વરદાન આપો, ચોરે વિસ્વા
ધાર; એવિ સ્તુતી સાંભળીને. રીઝયા દેવ મોરાર ॥ ૮ ॥ સુધન્વાને સેવ
ક જાણી, દયા કરી જગભુપ; કોઇ ન દેખે એવિ રીતે ધર્યું ચતરૂભુજ
રૂપ ॥ ૯ ॥ દરશન દિધાં સુધન્વાને; ભક્તજને જોડયા હાથ; કીંકર ઉપર
કરી કરૂણા, ધન ધન વિસ્વના નાથ ॥ ૧૦ ॥ પછી કૃષ્ણનું રૂપ ધરિને,
બોલ્યા નંદકીશોર, અરજુનજી શુ હામલી ગયા, જણવો તમારૂં જોર
॥ ૧૧ ॥ અરજુન કહે મહારાજા. કે વારનો મરૂ મથી; પણ સુધન્વા છે
બહુ બળીયો જીતી શકાતો નથી ॥ ૧૨ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી,
તમને અભિમાન ચડીયો; તમે કહ્યુ કે ભક્ત વહાલો, તે ગર્વ તમને
નડિયો ॥ ૧૩ ॥ તમ કરતાં,તો આ સુધન્વા. શ્રેષ્ટ સેવકછે સાચો; જ્ઞાનિ
ધ્યાનીને વળી દાની, કોઇ કામે નહી કાચો ॥૧૪॥ વળી મનમાં એમજ
આવ્યું, પુજનીક હું પ્રભુ કેરો; એવો ગરવ ધર્યાથી આવી ગયો
આ ફેરો ॥૧૫॥ તવ અરજુને બે કરજોડયા, ભુલ થઇ માહારાજ; આખી
ઉમ્મરમાં માર આવો મેં દીઠો આજ ॥ ૧૬ ॥ ઘણાની સાથે યુદ્ધકર્યું પણ
આવો ન દીઠો મે બળિયો અહંકાર સરવે ઉતરી ગયો, મારા માથાનો
મળીયો॥૧૭॥કૃષ્ણ કહે તમે ઘણીક વેળા, જાણોછો મનમાંએવું;મુજ સ-
માન નની કોઇ બળિયો,પ્રાક્રમ મારૂં કેવું ॥૧૮॥ એવા એવા હંકારતણો
ઉભરો ચડેછે તમને; છેવટ કષ્ટી પામીને પાછા; દોડાવો છો અમને
॥ ૧૯ ॥ અરજુનજી કહે કૃષ્ણ કૃપાળુ, મમ મન જાય છે ભમી; તમારા
બોધથી ગરવ તણી જે, ઉરમાં હતી તે સમી ॥ ૨૦ ॥ તવ પ્રભુ કહે
આયુદ્ધ ઝાલો, મન મુકી કરો જોર; હવે તમારી પક્ષમાં હું છું, એમ
કહ્યું કીશોર ॥ ૨૧ ॥ તવ અરજુને આયુદ્ધ લીધાં, મેઘનાદે ગડગડિ-
યો; સુધન્વાપર રીસ ચઢાવી, મન મુકી તુટી પડિયો ॥ ૨૨ ॥ બાણ
મારે બહુ બળ કરીને, અગણીત મંત્ર ભણીને, સુધનવાએ કર્યાં સપાટા

ભગવત નામ ભણિને ॥૨૯॥ ફરિ પાછો ફેંકયો પારથને, પોતે ચતુર સુજાણ; અરજુનને રૂંએ રૂંએ, ભોંકી દીધાં બહુ બાણ ॥૨૪॥ રૂએ રૂએ છીદ્ર પાડયાં, અરજુન પામ્યો ત્રાસ; હવે માર નથી જેરવાતો, સાહાય કરો અવિનાશ ॥ ૨૫ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, ધરમ તણું પુન્ય ધારો; કાળજ્વરને વિષ્ણુ કેરા, મંત્ર ભણી બાણ મારો ॥ ૨૬ ॥ તે વણ સુધનવા નહી મરે, બતાવ્યું કારજ સીધું; તવ અરજુને કાળજ્વરના મંત્ર તણુ બાણ લીધું ॥ ૨૭ ॥ તે પર વિષ્ણુનો મંત્ર ભણીયો કાંઇ ન રાખી ન્યુન્ય; તે બાણ ઉપર ધરમરાજાનું, પોતે મેલ્યુ પુન્ય ॥૨૮॥પછી બહુ બળ કરિને માર્યું, સુસવાટા કરતું જાય; આવતું દેખી રથંભી ઉભો, પોતે સુધનવાય ॥૧૯॥ સામી છાતી રાખી રહયો, જુએ સરવે શ્રષ્ટી; અવર વાસના બંધ કરીને, રાખી પ્રભુ પર દ્રષ્ટી ॥ ૩૦ ॥ એવામાં બાણ લગભગ પોહોચ્યું, જુએ છે જગધિશ; તે બાણે જઇ સુધનવાનું, છેદા નાંખ્યું શીશ ॥૨૧॥ ધડને મુસ્તક જુદાં થયાં, તવ શીશ ઉંચુ ચડિયું, કૃષ્ણ પ્રભુ રથ હાંકવા બેઠા; જઇ ખોળામાં પડિયું, ॥૨૨॥ અંતરયામી રીઝ્યા અતીશે, જમણે કર શીશ લીધું; ભકતનું ભલુ કરવા બળથી મસ્તક ફેંકી દીધું ॥૩૩॥ તે જઇને ગલકીમાં પડીયું, કૃપા કરી જગજીવન વીષ્ણુ સરણે શીશ શેવકનુ, બનીયું વીષ્ણુ રૂપ ॥ ૩૪ ॥ ધડ રથમાંથી ધરણે પડીયું વરત્યો હાહાકાર તેવાંજ લીલાં નીશાન ચડીયાં યુદ્ધ બધ થયાં તે વાર ॥ ૩૫ ॥ સુધનવા પડયો તે વારતા, હંસદ્ધજને જાય ખબર સાંભળીને એ હબકયો, ગજબ થયો ધરમાય ॥ ૩૬ ॥ શીશને છાતી કુટતો ઉઠયો, માહારે જીવીને શું કરવું; ભકત દીકરો મરણ પામ્યો જીભ્યા કરવી મરવું ॥ ૩૭ ॥ સુધનવાના ચાર બધુ, મુરછા ખાઇ પડીયા; બીજા ત્રીજા હરિજનો હતા તે ધ્રુશકા મુકીને રડયા ॥ ૩૮ ॥ નગ્રને વિશે વારતા પહોચી, જાણ્યું બારજા ભગની; સુધનવાની માતાએ જાણ્યું; અંતર ઉઠયો અગની ॥ ૩૯ ॥ સહુ રડતુ કકળતું ચાલ્યું, સગું સહોદર સાથ; નગ્રની બારણે ચાલી આવ્યું બહુ થાય આંસુપાત ॥ ૪૦ ॥ તવ પાન્ડવે સેન્ય લેઇને, અળગો કર્યો મુકામ; કલેશ મટયા પછી આવતી કાલે આરંભશુ સંગ્રામ ॥ ૪૧ ॥ એમ કહી જઇ પાલ તણાવ્યા, સરવે કર્યો વિસરામ સુધનવાનું શેન્ય સઘળું, એકું નારી હામ ॥ ૪૨ ॥ એવે સાથ સહોદર આવ્યુ, આવી સુધનવાની માડી; ધડ દીઠું સુખવંતીએ સુતનુ, ઉછગ લીધું ઉપાડી ॥ ૪૩ ॥ વળણ ॥ ધડ લીધું ઉછંગમાં,

પુરણ પ્રગટયો શોક, વલ્લભ વદે એ માવડી; મુકે કારમી પોક.

કડવું ૫૨ અભેમાન બોલોનેરે એ રાગ.

માહારા બાધાના બાંધેલા બાળ, સુધનવા બોલોનરે; તાહારો અણુ ચીતવ્યો થયો કાળ, સુધનવા બોલોનેરે ॥ ૧ ॥ આજ દીવશ ઉગીયો કેવો, સુધનવા, જાગ્યાં ત્યાંથી જોયો કાળ જેવો સુધનવા બોલોનેરે ॥૨॥ માથે ભમતાતા સમળી સીચાણા, સુધનવા. થયા અખંડ દીપક રાણા સુધનવા બોલોનેરે ॥૩॥ દ્વારે કકળીઆ કાળા કાગ; સુધનવા; આંગણે આડા ઉતરીયા નાગ; સુધનવા ॥ ૪ ॥ માહારા ફરકયાંતાં અંગ વોચન, સુધનવા; ખોઇ બેઠી લાડકડો તન. સુધનવા ॥૫॥ માહારા ભાગ્યશાળી સંતાન, સુધનવા, તુજ વીના હું થઇશ હેરાન, સુધનવા ॥ ૬ ॥ અણસમજે તાતે દીધુ દુખ, સુધનવા; તેથી સંતાડી દીધું શું મુખ સુધનવા ॥૭॥ માહારો સાચો શત્રુ સ્વામી કહાવ્યો, સુધનવા, તારા મનમાં ગુસ્સો ઉપજાવ્યો, સુધનવા ॥ ૮ ॥ મરતા સુધી તે રહી તને રીસ સુધનવા. તેથી સંતાડયુ મુખને શીશ સુધનવા ॥ ૯ ॥ મને વિયોગ પડાવ્યો પાકો, સુધનવા, માહરો કીયો ગ્રહ થયો વાંકો; સુધનવા. ॥૧૦॥ માહારૂં કીયા જનમનું આ કર્મ, સુધનવા, કેમ આડે ન આવ્યું ધર્મ; સુધનવા ॥૧૧॥ મેં શુ ધોયુ ગંગામાં મળમુત્ર, સુધનવા, તેથી દગો દેઇ ગયો પુત્ર; સુધનવા ॥ ૧૨ ॥ મેં શું ભાંગી સરોવરની પાળ, સુધનવા. મેં શું અભડાવી વીપ્રની થાળ, સુધનવા ॥ ૧૩ ॥ મેં શું ધાવતાં વછોડયા બાળ, સુધનવા મેં મળતું ભાગ્યું વેવિશાળ, સુધન્વા ॥ ૧૪ ॥ મેં શું પરને દુખ દેઇ ધાર્યો ગરવ, સુધનવા, મેં શું ઉનાળે ઉઠાડી પરવ સુધનવા ॥ ૧૫ ॥ મેં શું કરેલી વિશ્વાસ ઘાત્યો, સુધનવા, મેં શું નોહોતરિને ન કરી નાત્યો, સુધનવા ॥ ૧૬ ॥ મેં શું ભાણા અંતર કરેલા; સુધનવા. મેં શું પ્રપંચ દ્રવ્ય હરેલા, સુધનવા ॥ ૧૭ ॥ કેવી કેવી મેં કરણી કરેલી, સુધનવા. આજ ઉભી બળું છું ઠરેલી. સુધનવા ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી શીશના કેશ કાહાડે, સુધનવા.હસ્ત ચરણ પ્રથ્વી પછાડે, સુધનવા ॥ ૧૯ ॥ ચોધારે નેત્રોમા નીર, સુધનવા. કંપી જાય છે આખું શરીર, સુધનવા ॥ ૨૦ ॥ એવો વરત્યો છે હાહાકાર, સુધનવા, ત્રાસ પડીયો છે અપરમપાર. સુધનવા ॥ ૨૧ ॥

ઘણું કલપાન્ત સરવે આરંભ્યું, સુધનવા, મંગા જમનાનુ નીર થંભ્યું સુધનવા ॥ ૨૨ ॥ વલણ ॥ ત્રાહ ત્રાહ કરતા સરત્રકો, રોઇ રોઇ ફુલ્યાં નેન વલ્લભ વદે વિલાપથી રડે કોવળકા બેન.

કડવું પર રાગ પંજાબી કાફીનો.

મારા વિરારે, ભગનીને અગની ઉઠાડિગો, કુળના હીરારે, આનંદમાં ધ્રાસકો પાડિયો ॥ ૧ ॥ માહારા વીરારે, પીયેર પનોતી હું હતી, બધુ જીવોરે, પણ તુજ તુલ્ય થનારૂ નથી ॥ ૨ ॥ હેત તાહારૂ રે; વીસરે નહિ મુજને ઘડિ, કેઇ કરણીરે, આ વેળાએ વીપત પડિ ॥ ૩ ॥ તુજ મહોલમાંરે, જોર કરીને પેસતિ; મન ગમતુ રે, હઠ કરી લેવા બેસતી ॥ ૪ ॥ મુને પુછીનેરે, વીરા તું કરનોતો વારતા; જેજે બોલુ રે; તે તમે મન વિચારતા ॥ ૫ ॥ ઊંચે સાદેરે કાંઇ કહ્યુ નથી મુજને, ઘણી વાહાલી રે, વિરા હતી હું તુજને ॥ ૬ ॥ મુને દેખીનેરે, અડધો અડધો થઇ જતો કોઇ દહાડારે, મુજપર રીસાયોનતો ॥ ૭ ॥ બેચી તાણીને, મન ગમત હું માગતી; તુજ પ્રીયાનેરે, પ્રાણથી વ્હાલી લાગતી ॥ ૮ ॥ તારી દ્રષ્ટિ-થીરે, ભોજાઇ લેતી ઉવારણાં; હવે અમારેરે તજવા પડશે બારણાં ॥૯॥ ભાઇ વિનારે, ભાવ કોઇ પુછે નહી, પીયર બંધુથીરે, સુખ સંપત સોભે સહી ॥ ૧૦ ॥ બંધુ વિનારે ભગનીતો ઓશીઆળિ અતી; વિર ક્યાં ગયાં ગયોરે, વીજોગ જીરવાતો નથી ॥૧૧॥ આ દૈવડારે; મુજપરતું રૂશણે થયો; દુખ વેળાનોરે. વીરા હિરો હડતઇ ગયો ॥ ૧૨ ॥ ક્યાં બો વાયોરે, બોળીઆપો કોઇ બંધવો, ભાઇ બીડનોરે, દુર્લભછે મેળો થવો ॥ ૧૩ ॥ એમ વલવલેરે, ધરણ પડેને ઊઠતી. ઘણુ રડિનેરે, છાતીને માથા કુટતી ॥ ૧૪ ॥ છુટે છોળ્યોરે, રૂધીરની અતી અંગથી; દિસે વિકરાળરે, શ્રોણિતના રાતા રંગથી ॥ ૧૫ ॥ વળગે શબનેરે, હાથ ઝાલીને હલાવતી; ક્યાંછે મુખડુંરે, બોલો બોલો કહી બોલાવતી ॥ ૧૬ ॥ વલણ ॥ એવિ ગાંડિ થઇ ગઇ, કોવળીકા બેન; પછી પ્રભાવતી રડે નીર ભરેલા નેન.

કડવું પ૩ સહુને ચોરાશિનો ફેરો ટળ્યો છે એ રાગ.

ઝુરી ઝુરી મરૂ માંનની તમારી, હવે શી ગત થાસે અમારી; ઝુરી

ઝુરી અરૂ. ટેક પ્રથમ વીધનથી પ્રભુએ ઉગાર્યા, શાચો સેવક પોતા- નોજ ધારી; ઝુરિ ॥ ૧ ॥ ક્રારમો કાળ તે પાછો ન પડીયો; વાહાલાંજ તને શું ચાખે વારિ૦ ઝુરિ ॥૨॥ અતી ઉમંગ હતો સખ્ય વહવાનો, આડી વહીને કીધી ખુવારિ ઝુરિ ॥૩॥ નીરવતીથી પોઢયા તમે નો શાખી ર- ઝળતી સખ્ય વિશે નારી ॥ ઝુરિ ॥ ૪ ॥ દયો દેઈને સુન્યા રહ્યા છો, થઈ નહિ વાત સારિ કે નઠારિ ॥ઝુરિ॥૬॥ હળી મળીને મેળાપ ન કીધો, લીધો નહી લ્હાવો સંસારિ ॥ ઝુરિ ॥૬॥ અરેરે હવે આ દન કેમ જાશે, દુખ આભિને પડયું ઘણું ભારિ ॥ ઝુરિ ॥ ૭ ॥ હાયહાયરે આ કાયા શું કરવી, જતો રહયો ભરથાર ભોગદારિ ॥ઝુરિ॥૮॥ આરે જોબનીયું કેમ જળવાશે, કનડશે કામદેવ વીકારિ ॥ ૯ ॥ કુંવરજી મુખડું કયાં સંતાડયું; વાત કરતા સહુ દુખડું વીસારિ ॥ ઝુરિ ॥ ૧૦ ॥ વલણ ॥ એમ વામા બહુ વલવલે, કરતી આંસુપાત; વ્યાસ વલ્લભ વાણિ વદે નીચું જોઇ રડે તાત.

કડવું ૫૪ કોઈ હવોરે એ રાગ.

કયાં ગયો કયાં ગયો આહરો લાડકવાયો તન ટેક ॥ રમકડું ખો- વાઈ ગયું; ખોવાયું રતન; અરેરે મુજથી એહવું કાંઇ થયું નહી જતન કયાં ॥ ૧ ॥ પ્રધાનોના કહેવા થકી, કલેશ કર્યાં ઉતપન; તેલમાં તાળવા નાંખીયો, હું શું દેખાડું વદન, કયાં ॥ ૨ ॥ મેં દીકરાએ આધારું, પા- ળ્યું મરવા લગી વચન; પણ એની સાચી ભક્તિથી, વહારે ચઢીયા જગજીવન॥કયાં॥૩॥મેં તો થયું તેહવું કરયું, નીંદ થયો વદન હવાસલી યા બેઠા વીના સૌ, શુના સદન ॥ કયાં ॥ ૪॥ અરેરે એની પ્રેમદા કકળી કરે છે રૂદન; મોહોલમાં રડે દાશીયોને, ભયંકર ભાસે ભોવન ॥ કયાં ॥ ૫ ॥ ઘરબાર મારે શા કામનું, જઈ વસું અરન; ક્ષુધા પી- યાશા છો પીડે, મહારે નહી લેવું જળ અન ॥ કયાં ॥ ૬ ॥ વલણ ॥ એમ કલ્પાંત કરે ઘણું, ભુ ભાસે ભયંકર; વ્યાસ વલ્લભ એમ એ- ચરે વરત્યો હાહાકાર.

કડવું ૫૫ રાગ સામેરી.

જયમુની ફરી એણીપેર બોલ્યા, સુણે જનમેજે રાય; વિસ્તારિ

તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ તાત રડે છે માત રડે છે, ભ્રાત રડે છે ચાર; ભગની રડે છે ભોજાઇ રડે છે, વરત્યો હાહાકાર. ॥૨॥ બહુ બહુ રોતાં પૃથ્વી પડતાં, કુટી નાંખે કાયા; સઉને હરખડી સાંભળી આવે, સુધનવાની માયા ॥ ૩ ॥ સ્વભાવ સારો તેથી પ્યારો, ધડને વારંવાર જુએ; એકેકો ગુણ સંભારીને ચોધાર આંસુએ રૂએ. ॥ ૪ ॥ તેવે સમે શૈન્યાપતી સારો જ્ઞાની ગુણ ગંભીર; સરવેને બોધ કરવા આવ્યો, રડતાં રહી જાઓ સ્થીર ॥ ૫ ॥ સુધનવાને સીદ રડોછો, એ ગયો એને ઠામે; જ્યાંથી આવ્યો ત્યાં જઈ બેઠો, વળગ્યો પોતાને કામે. ॥ ૬ ॥ તમારે આંહી આવ્યો હતો, કરવાને ગુમાસ્તી; અંજળ હતું ત્યાં લગી કરી, કાં થોડી કાં જાસ્તી ॥ ૭ ॥ વળી જે સ્થળ પડયો હશે ત્યાં તેની એને હોય જંજાળ;જેનિ દુકાનેથી ઉઠયો તેની, ફરી નહે સંભાળ ॥ ૮ ॥ જેને ત્યાં ગયો તેનું સંભાળે, કે સંભાળે તમારૂ; માહારો માહારો કરોછો તતો, જ્ઞાન વિના અંધારૂ ॥૯॥નહી તમારો તમે નહી એના જ્ઞાન ગતી વીચારો; જેનો સંગ થયો તેને સૌ, માની લે છે માહારો ॥ ૧૦ ॥ પુત્ર હતો માટે પોતાનો માન્યો, પણ એ માય્યા ગર્વ; પોપટ પાળ્યો તે પોપટને, માહારો કહે છે સર્વ. ॥ ૧૧ ॥ હય હસ્તી કે બળદ બાંધે, તેને પણ કહે માહરો; નથી જ્ઞાની નથી જાતી, પણ દુનીયાનો ધારો, ॥ ૧૨ ॥ તેવોજ તમે માહારો કહોછો, પણ તે નહી તમારો; તેવા તમે તેના નથી, વિવેક વાત વિચારો ॥ ૧૩ ॥ તેના તમે ને તે તમારો, સત્ય રીતે જો હોય, તો અન્યો અન્ય તરછોડીને, ચાલ્યું ન જાય કોય ॥ ૧૪ ॥ ચૈતન્યનો માયા નથી ને, માયાનું નથી ચૈતન્ય; તેવા તમે અન્યના નથી, નથી તમારૂ અન્ય ॥ ૧૫ ॥ એક ખોળીએથી જીવ છુટી, બીજે ખોળીએ જાય; જે જે ખોળીએ જીવ પ્રવેશ, તે ખોળાયાનો તે થાય. ॥ ૧૬ ॥ એક જીવ અનેક જનમો લે છે, તજે છે પુર્વ સગાઇ; સામા શત્રુને ઘેર જનમે, તવ ક્યાં જાગની બાઇ ॥ ૧૭ ॥ આપણા શામી કટી કશીને, તે જીવ વઢવા આવે; પેહેલાનું સગપણ ભુલી જઇને, ગાળો ખોટી ખવરાવે ॥ ૧૮ ॥ પ્રથમના જનમનું લાન્છન પોતાનું હોય જેહ; સામા થઇને મારે મેહેણું, જે કૃત્ય કરેલું તેહ ॥ ૧૯ ॥ તેતો મેહેણુ નહી પોતાને,જુઓ જગતની બાજી; મીથ્યા વસ્તુ એ સાચી માની, અજ્ઞાનથી થાય રાજી. ॥ ૨૦ ॥ તેવું અજ્ઞાન છે તમોને, માટે માનો છો માહારૂં; પણ નથી કો કોનું કોઇ, દીપક કુડે અંધારૂ. ॥ ૨૧ ॥ કોનાં સગાંને કોનાં વહાલાં કોના પીતાને પુત્ર; કોના બંધવ

કોની એહેની, કોનું છે ધર સુત્ર. ॥ ૨૨ ॥ ભામા કોની ભરથાર કોનો, કોનાં ઘરને બાર, કોની રિધસીધકોની નવનિધ, કોના વસ્ત્ર શણગાર. ॥ ૨૩ ॥ રળી રળીને ભંડાર ભરીને, છેવટ મુકી જાય; બીજે જનમે આવે લેવા, તવ તે ખાસડા ખાય. ॥ ૨૪ ॥ એક કોડી માંહીથી નવ પામે, ત્યારે તે રળેલો કેવું, વિવેકથી વારતા ક્યો વિચારિ, ઝાંઝવાના જળ જેવું. ॥ ૨૫ ॥ ના ખાધુને ના ખવરાવ્યું, ના દેખાડ્યું ને ન જોયું; એવા પ્રાણીએ મહેનત કરિ, કહો રળ્યો કે ખોયું. ॥ ૨૬ ॥ રળેલુ ખોયું જીવતર ખોયું, માહારૂં માહારૂં કરીમુઓ; પોતાનું પોતાને કામ ન લાગ્યું, કેહેણીમાં નાહાન હુઓ. ॥ ૨૭ ॥ અજ્ઞાની અથડાય છે અવળો, સવળો ન ઝાલ્યો પથ, કાકા બાપા કેહેવરાવવાને, લીધો લક્ષમી તંત ॥૨૮॥ મામા માસા ફુઆ મોટા ભાઇ, કેવરાવવા કરે એવું; શો જે આપે સારા કેવરાવવા, પોતાને લેવાનુ નથી. ॥ ૨૯ ॥ ઠાલો આવ્યો ને ઠાલો ગયો ન ખવરાવ્યું ન ખાધું; ન લાહાવ લીધો ન લાહાવ દીધો, નહી સુખીયો નહી સાધુ. ॥ ૩૦ ॥ સ્વારથ પોતાનો સર્યો નહી ને, પરમારથ નવ થયું, જસની આશાયે સગાં સંતોસ્યાં, એનુ તો એળે ગયું ॥ ૩૧ ॥ કરમ ચંડાળ કરમ ફુટેલો, પોતાનો જીવ ન પોસ્યો તો પછી પરનો ક્યાંથી પોસે સગામાં ખજાનો ખોસ્યો ॥૩૨॥ તે પણ હાથે કરીને ન આપે, મરતાં સુધી મુઝી; શ્વાસહોયે ત્યાં સુધી સમજે છે બધિ માહારી પુંજી ॥ ૩૩ ॥ એવું સમજી દીવસ કહાડે, તવત્યાંનું ત્યાં રહે; માટે અભાગીયો અજ્ઞાની, માહારૂં માહારૂં મુખ કહે ॥ ૩૪ ॥ ઘણાંક પ્રાણી એવું સમજે, લેએ હરીનું નામ; તેથિ કલ્યાણ થઇ જવાનું, કેમ ખરચીએ દામ ॥ ૩૫ ॥ વારૂં એમ સમજીને સાંચે, ન કરે ઉંચો હાથ; પણ છેવટ ત્યાંનુ ત્યાં રહે છે, કીયો લેઇ ગયો સાથ ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ સાથે લઈ ગયો નહી. માહારૂં કહે માથ્યાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણિ વદે, બોધ કર્યો બહુ ત્યાંય. ॥

કડવું ૫૬ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા જયમુનિ મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી; શેન્યાપતીયે બોધજ કરીયો, સર્વનાં મનમા ઉતરીયો ॥૧॥ કોનાં સગાંને કોના વ્હાલાં, માહારાં માહારાં કહિએ તે ઠાલાં; નથી કોઇનું સગું કોઇ, હવે શું કહિએ જીએ જોઇ. ॥ ૨ ॥ ઉઠો અગનિ સંસ્કાર કરીયે, થયું

ધારેલું જે શ્રી હરિએ, કહીને ધડ ભોમ સુવાડયું, પછી ક્રિયા કારજ માંડયું ॥૩॥ લાવ્યા કાષ્ટને ખડકિ ચિતા, વહે જ્યાં નીરમળ સરિતા, પછી ચીતામાં શબ દીધું મુકી, પ્રગટાવ્યો વહની ફુંક ॥ ૪ ॥ શબને કર્યું સારૂ દહન, જળમાં વેહેવરાવ્યું પાવન, પછી સરવે કીધું સ્નાન; વળ્યા પાછા ભજી ભગવાન ॥૫॥ એવે દીવસ વીતી ગયો, તવ રાયને વિચાર થયો; કાહાવ્યો શેવક શું સમાચાર, જ્યાં કુન્તા તણા કુંવાર ॥૬॥ અમો કાલે યુધે આવવાના; સર્વ શેન્ય સાથે લાવવાના, તમે તમારે તઇયાર રહેજો, કાલે મન મુકીને યુદ્ધ દેજો ॥ ૭ ॥ એમ કહિને કિધું સહાન, થાય નીર્વર્ત કુન્તી તન;એવે સમે રેણી ગઇ વિતી, ઉઠયા પ્રભાતે ભરિ ભયમીતી ॥ ૮ ॥ નાહિ ધોઇને ભોજન કિધાં, પછી સરવે આયુદ્ધ લીધાં; વળી કવચીયા બકતરિયા, સહુ યોધે હથીઆર ધરિયા ॥ ૯ ॥ થયા મારથી સારથી ત્યાર, કરિ સ્વારિ ઘોડાને સ્વાર; હાથીવાળા તે બેઠા હાથી, ઉંટ ઉપર સુરાના સાથિ ॥ ૧૦ ॥ પગ પાળા જબર જસી ગ્રહ્યાં ઉઘાડાં ખડગો હસી; જેના શરિરમાં જોર જુસ્સો; તેને વ્યાપી રહયો છે ગુસ્સો ॥૧૧॥ રાતા તાતા ને મદ માતા; વઢવાને ઉતાવળા થાતા; પગ પાહાનીની પડથી પછાડે; અતી આંખના ડોળા કઢાડે ॥૧૨॥ એવે અર્જુનજી થયો ત્યાર, એણે હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર, પોતે કટી કસીને બાંધે, બાંધ્યો બાણનો ભાથો ખાંધે ॥ ૧૩ ॥ લીધું ગાંજેવનામાં ધનુશ, રણસંગ્રામ જાવાની હુંશ; બેઠા અભંગ રથ પર ચઢી, ઉઠયા કૃષ્ણ પ્રભુ તે ઘડી ॥ ૧૪ ॥ રાશ પરોણો ઝાલ્યો હાથ; બેઠા હાંકવા દિનાનાથ; તવ રણશીંગા રણના વાગ્યા, સુરા પુરાને સારા લાગ્યા ॥૧૫॥ ઘણા ગડગડીયા નોશાન, ચઢયો સતી તણો સંતાન જેણે જુગમાં નર ધર્યું નામ, કીધો મેદાનમાં મુકામ ॥ ૧૬ ॥ એવે હંસધ્વજ જે રાય, તેની તત્પર થઇ શેન્યાય; સુરા પુરાને પરચંડ જમજેવા ગ્રહ્યા ચમદંડ ॥૧૬॥ લીધાં ખડગ ખુશી થઇને, ઉભા રાજાની પાસે જઇને; તવ હંસધ્વજ જેવો વાઘ, એણે સ્વેત ધર્યો પોશાગ ॥ ૧૮ ॥ બાંધી બોકાની સ્વેત પટકે, એને પુત્ર મુએલો ખટકે; એને હસ્ત ગ્રહ્યાં હથીઆર; મનમાં વેહેર લેવા વિચાર ॥ ૧૯ ॥ એના સુધેન સુંદર સુત, તે તો સર્વ છે આકળા ભુત, સૌને પારથ પર રિસ, કેમ બંધવનું છેદયું છે શીશ; એવા રિસ ભરેલા સર્વ, બળ તણો ઘણો છે ગર્વ, સહુ વાજતે ગાજતે પળીયા, આવ્યા યુદ્ધ કરવા મહા બળીયા ॥ ૨૧ ॥ તવ હંસધ્વજની નારિ, સુખવંતી સતી શુભ સારિ, આવિ પતીની પ્રત્યે કહે

છે, મનમાં એક ઇચ્છા મને છે ॥ ૨૨ ॥ તેટલી પુરણ કરો નાથ, હું તો માગું છું જોડી હાથ;તવ હંસધ્વજ એમ પુછે,પ્રેમદા તુજ ઇચ્છાશું છે॥૨૩॥ તવ સુખવતી કહે સ્વામી, તવ ઘેર અતી સુખ પામી; સહુ સ્વારથ પ્રાપ્તિ થઇ પુરી, પરમારથ છે અધુરી ॥૨૪॥ તવ હંસધ્વજ એમ કહે છે, માગ્ય માગ્ય શું માગી લેછે; તાહરે કરવું હોય કાંઇ પુન્ય નથી ઘર- માં દ્રવ્યનિ શુન્ય ॥ ૨૫ ॥ આપો હય હસ્તી ગૌદાન. આપો ઘર ગામ ભંડારવાન, તવ સુખવંતી સતિ બોલી,સદા સુણો મુકી છે પોલી ॥૨૬॥ પુન્ય કીધાં છે તમ પ્રતાપે, તેથી ભગવાન મળીયા આપે, આજ ઘેર બેઠે ગંગા, પધાર્યા છે પ્રભુ સરવ રંગ ॥૨૭॥રાશપરોણો ઝાલી હાથહાંકે છે દીનોનાથ; અરજુનની સંગે શામળીયો, આજ દીવસ આપણો વળી યો ॥૨૮॥ તેને નગરમાં તેડી લાવો, મુજને દરશન કરાવો;વળી રહીઅત દરશન કરશે, હશે પાપીષ્ટ તેપણ તરશે॥૨૯॥તેથી તમને થાશેબહુપુન પછી નહી રહે કાંઇ શુન્ય; એવા સાંભળિયા નારીના બોલ, રાયે કીધા મનમાં તોલ ॥૩૦॥નારીએ ઠીક માગ્યું આજ,પણ તે કેમથશે તે કાજ,ન મીને ઘેર લાવું તેડી તોતો લાજે ઇકોતેર પેહેઢી ॥ ૩૧ ॥ કહેશે યુદ્ધનું નોહોતું જોર, તેથી સમજાવ્યા નંદકીશોર; પરોણાગતથી તેડયા ઘેર:તેથી અરજુને રાખી નહેર॥૩૨॥એવી જગત કીરતી થાશે, માહારૂં ક્ષત્રીપણું બધું જાસે; માટે એમ કરવુ નવ ઘટે, હું તો તેડી લાવું રાજવટે ॥ ૩૩ ॥ યુદ્ધ કરીને હું હરાવું,મારતા મારતા હાંઇ લાવું;આખા નગ્રમાં ફેરવુ જોર, અરજુનની સંગ કિશોર ॥૩૪॥ એમ સમજીને બોલ્યો રાય,નારી બેશી રહો ઘરમાંય: લાવું નરનારાયણ બેઉ, દરશન રહીઅતને દેવું ॥ ૩૫ ॥ સરવ પ્રજાને લેવરાવુ લહાવો, સઉ કહેશે મળ્યો રાયહાવો,એમ નીશ્ચે કરી નીકળિયો; લેઇ આયુદ્ધ ઉપડયો બળિયો ॥૩૬॥ સાથે પુત્રને વળિ સૈન્યા, યુદ્ધ કરવું તેમાં નહી અન્યા; માહા બળિયા પુત્ર ચાર, સર્વના હાથમાં હથીયાર ॥ ૩૭ ॥ સહુ આવ્યા નગ્રની બાહાર, વાગે વાજીંત્ર અપરમપાર; ફરકે છે ધજા નીશાન, રક્ત લોચને બહુ બળવાન ॥ ૩૮ ॥ ધાર્યા જય પામવા મનસુબા, આવિ પાન્ડવ સામા ઉભા; સામસામી મોરચા રાખ્યા, પછી ક્રોધ ઘણેરા દાખ્યા ॥ ૩૯ ॥ કર્યો અરજુને ટંકાર આવ્યા અંજનિના કુમાર; બેઠા ધજા ઉપર ચઢી સારી શોભા થઇ તે ઘડી ॥ ૪૦ ॥ પછી સુરથ સુત છે જેહ, બોલ્યો પીતા પ્રત્યે તેહ; તાત તમે સઉ રહો દુર, હું તો યુદ્ધ કરૂં ભરપુર ॥ ૪૧ ॥ માચ બાંધુને

મારચો દેર, માટે લેહું છે વહેર વેહેર; કાતો જીતતો નાનુ ઘેર કાતોકરૂં કાળો કહેર ॥૪૨॥ તવ હંસધ્વજ જે રાય, થયો અળગો લઇ શેન્યાય; તવ સુરથ કોપે ચડાયો, લેઇ ધનુશ ટુટી પાડયો ॥ ૪૩ ॥ વળણ ॥ ટુટી પડીયો ટેકથી, ધાર્યું છે વિપરીત; વલભ વદે સુરથ તણું, કષ્ણુ સમીપે ચીત.

કડવું ૫૭ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું; કહું યુદ્ધ તણો મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુરથ છે માહાસુર ભારેલો, મન મુઠી વઢવું ધારે; અમણિતા મંત્ર ભણીને, બાણ ઘણેરા મારે ॥૨॥ અરજુનજી એક બાણ મારે, એંશી હજાર બાણ થાય; સુરથ એક બાણ મારે, તેના બાણ સવાલક્ષ જાય ॥૩॥ અરજુન એક વાર મારે તેમાં, સુરથ ત્રણવાર મારે; જેને વાગે તેને લાગે, ત્રાહયત્રાહી પોકારે ॥૪॥ પાન્ડવ કેરી શૌ સેનામાં, બાણ સુરથનું ભમે; જેવા કોટીક મધપુડા ઉઠયા, મક્ષીકા પેરે ભમે ॥ ૫ ॥ વળી સહુ સેન હથીયારો ફેંકે, થાય છે ઘોરઅંધાર; દીવસે દીનમણી ન દીસે, થાય અંધારૂં ઘોર ॥ ૬ ॥ સણસણ સુંસવાટે સર ચાલે, વાગે તેને પડે ક્ષ્ટી; ઉપરા ઉપરી આયુદ્ધ આવે, જેવિ મેઘની વ્રષ્ટી ॥ ૭ ॥ રાતા તાતા મદના માતા, થાતા બળિયા યોદ્ધા; શાન્તી ન મળે કોઇ જીવને, વ્યાપી રહ્યોછે ક્રોધ ॥૮॥ મારવું મરવું પાછા ન ફરવું, એનું એ લાગેલું ધ્યાન; ઘા વાગે તેની ગણતરી નથી, શુરામાં શુરા બેભાન ॥૯॥ કેંક મારેછે કેંક મરેછે કેંક કપાયને કાપે; કેંક જણા જીવલે સામાના, કેક જણા જીવ આપે. ॥૧૦॥ કંઇક પડેલા પાડે અવરને, રઝળે રણમાં શીશ; કંઇક પડયાપાણી માગે, નાંખે છે કારમી ચીશ ॥૧૧॥ જણો સમરથ સુરથ બળીયો, દારૂણ દૈવત દાખ્યો; અરજુનજીને રૂંએ રૂંએ, બાણોથી વિંધિ નાખ્યો, ॥ ૧૨ ॥ વસ્ત્ર વપુના ફાડિ નાખ્યા, ભાગ્યાં બહુ હથીઆર; શરીર છીદ્રથી ચારણી જેવું, વહે રૂધીરની ધાર ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાનો કુંવર કાહાર થયો, ગયો શરીરનો રંગ; પરસેવાથી પુરૂશ પુરાણી. પોતાનું બાળવે અંગ ॥ ૧૪ ॥ એવે અરજુન કહેવા લાગ્યો, કેમ કરૂં ઘનશામ; સુધનવાથી આ બહુ બળિયો, હાર્યો માહારી હામ ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે પાછા પડો છો, કરો જરાએક જોર; મારીયેમરીયે, પણ યુદ્ધ કરીયે એમ

કહ્યું શીરોર ॥૧૬॥ તવ અરજુનને સુર ભરાયુ, મુજી મરવાની બીક; અગણીતા મંત્રો ભણિને, દાલી બાણથી ઝીક ॥ ૧૭ ॥ પછી કાળજ્વર બાણ લિધું જુએ છે જગદિસ,સુરથના સારથીનું તે બાણે છેદી નાંખ્યુ શીશ ॥ ૧૮ ॥ બીજુ કાળજ્વર અગણિત મંત્રનું, બળ કરીને માર્યું; તે બાણેથી સુરથ તણું, એક ક્ષોણી સેન્ય સંહાર્યું ॥૧૯॥ તવ સુરથને મહા રીસ વ્યાપી, વિપ્રીત ખેલ લડાવ્યો, પવનાસ્તર મારિ પારથનો આકાશ રથ ચડાવ્યો ॥ ૨૦ ॥ તે રથ અંત્રીક્ષ જઈને સ્થંભ્યો સુરથે શું કામ કીધું; કાળજ્વરનો મંત્ર ભણિને; અગણિતુ બાણ લીધુ ॥૨૧॥ તે પાન્ડવની શેન્યમાં માર્યું, તેનાં થતાં બહુ બાણ,જેને વાગ્યુ તેનેલાગ્યુ બે ક્ષોણિનો ઘાણ ॥ ૨૨ ॥ ઘાણ વણિ હથરાણ થયું ને, બી ન પામ્યા ત્રાસ; શુરથે ભાથામાંથી, બાણ લિધું નાગપાસ ॥ ૨૩ ॥ પ્રદુમાન છે પુત્ર પ્રભુનો, તેને બંધન કીધો; કરણનંદન વસંકેતુને, અવળો બાંધી લીધો ॥૨૪॥ એટલે ભીમે મન વિચાર્યું, વગીઓ આડા આંક; આતો નાહાના છોકરાયે, ધસીને વાઢ્યું નાક ॥ ૨૫ ॥ એકવાર મરવું પણ યુદ્ધ કરવું, કહી કટી કશી બાંધે; હસ્તિના પેરે કરી ગરજના, બળમાં ગદા ધરી ખાંધે ॥ ૨૬ ॥ હડુડુ લઈને હાક મારી ક્રોધ ઘણેરા ચડિયો; મરવું આદરિ નેત્ર મીચી, સનમુખ દુડી પડિયો ॥ ૨૭ ॥ આવ્યો સપાટે શુરથ સામો, ક્રોધ હળાહળ લાગ્યો; બે ભુજે ગ્રહી ગદા મારી અશ્વ સહિત રથ ભાગ્યો ॥૨૮॥ રથ વણ થયો ને ગભરાયો, હંસદ્દજનો તન; ઘાંટો કાઢીને શેન્યમાં કહ્યું રથ લાવો કોઈ જન ॥ ૨૯ ॥ એટલામાં ભીમ ધસીને આવ્યો, કાઢું સુરથનો પ્રાણ; તેવો કુંવર ચેતી ગયો તે, ઝડપ ચડાવ્યું બાણ ॥ ૩૦ ॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, ભીમના સામું ધાર્યું; ભ્રકોદરના આવતા પહેલાં, રૂદેમાં ભોંકી માર્યું ॥૩૧॥ તેથી ભીમની રૂદે ભેદાણિ, પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; શરીરની સુદ્ધી ગઈ ને ઢળી ધરણ પડિયો ॥ ૩૨ ॥ તવ ત્રાસ પામ્યા સેવક સઘળા, આજ જવાનો પ્રાણ; ઘણા ઘણા અજમાવ્યા પણ,આતો બહુ બળવાન ॥૩૩॥ અરજુનનો રથ આકાશ વિશે, ત્યાં હરીને કરગરતો; ઓ મહારાજ હવે શું કરવું, જીવ માહારો નથી ઠરતો ॥ ૩૪ ॥ સૈન્ય વીશે સથરાણ વળ્યું; જુઓ વૃકોદર પડિયો; મુજને અંતરીક્ષ ટાંગી દિધો, સુરથ સરવને નડિયો ॥૩૫॥ તવ પ્રભુ કહે પ્રથમ પહેલાં, ટીશી કરેલી નાગી; વાંકા વળીને રથ નીચેનું બાણજ નાખો ભાગી ॥ ૩૬ ॥ એટલે અરજુને બાણ લીધું, દૈવત પોતાનું કાઢ્યું; વાંકા વળીને રથ નીચેનું બા-

ણુ મારી બાણુ ભાગ્યું ॥ ૩૭ ॥ એટલે રથ ઉતરવા લાગ્યો, સમજ્યો અરજુનરાય; આકાશથી ઉતરવાનો માહારે, હાથ હતો ઉપાય ॥ ૩૮ ॥ કેટલો કરગર્યો ત્યારે કૃષ્ણે, આટલો બતાવ્યો ઘાટ, તે વિદ્યા છે માહારી પાસે, ઓશીઆળા શા માટ ॥ ૩૯ ॥ એવો મનમાં અભીમાન આવ્યો જાણ્યું નંદકીશોર; એટલામાં રથ દીઠો સુરથે, તરત કીધું જોર ॥ ૪૦॥ બીજું પવનનું બાણુ લીધું, રથમાં માર્યું મુકી મન; તેથી અભંગ રથ અરજુનનો, ફરી ચઢયો ગગન ॥ ૪૧ ॥ તવ અરજુને અરજ કીધી ઓરે જુગદાધાર; સુરથ રથ નહી દે ઉતરવા, વરત્યો હાહાકાર ॥ ૪૨ ॥ માટે ઉપાય કાંક બતાવો મેં તો મારૂં બળ નાણ્યું; પ્રભુ કહે વીદ્વાન તમેછો શું છે તમારૂં અજાણ્યું ॥ ૪૩ ॥ અંતરયામી જેવા તમે છો, વળી ઘણા વિદ્વાન; રથ હાંકનારાની કેટલી બુદ્ધી, ક્યાંથી તમો સમાન ॥૪૪॥ એટલે અરજુન એમ સમજ્યો, મેં કર્યો તો હંકાર; માટે મોહ ર મઝ્ડ બોલ્યા, રિસાયા જુગદાધાર ॥૪૫ ॥ એવો પુર્ણ પસ્તાવો કીધો, પછી પ્રાર્થના કીધી, તવ પ્રભુને ઉપનિ દયા, સત્તા સુરથની લીધિ ॥ ૪૬ ॥ એટલે સુરથ નીરબળ થયો, ખશી ગયું બધું જોર; પછી પારથને ઉતરવા, કામ કર્યું કીશોર ॥ ૪૭ ॥ અડિ બ્રહ્માંડનો ભાર મુક્યો બળ તણો ખેલ કરીયો, એટલે અભંગ રથ ગગનેથી પ્રથ્વીપર ઉતરીયો ॥૪૮ ॥ વલણુ ॥ રથ પ્રથ્વી પર ઉતરયો, ઉભો સુરથ સનમુખ; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, કળમાં દારૂણ દુખ.

કડવું ૫૮ રાગ સામેરીનો દોહરા.

જયમુનિ રૂશી એણીપેરે બોલ્યા સુણ પરિક્ષત સંતાન; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવા આખ્યાન ॥૧॥ કળમાં દારૂણ દુખ દીઠું, અરજુનજીએ દ્રષ્ટ, અરેરે માહારી સેન્યાને, પુરણ પાડયું કષ્ટ ॥૨॥ હવે વિસ્વંભર મુજપર રાજી, થયા એવું મને લાગે; નહી તો રથ ક્યાંથી ઉતરે હેઠો, ઉતરતાં બાણુ વાગે ॥૩॥ બહુ બાણ સુરથ મારિ ચુક્યો પણ નવ લાગ્યું એક; એટલી સાહાય કરી સામળિયે રેહેશે મારો ટેક ॥ ૪ ॥ એવી રીતે શ્રદ્ધા ચોટી, હાથમાં લીધા બાણ; સુરથ સુર જણાવજે તારા હવે વાજું છું ઘાણ ॥ ૫ ॥ એમ કહી સુત સતીનો મેઘનાદે ગડગડીયો, અગણિત મંત્ર ભણિને મારવા તુટી પડિયો, ॥૬॥ અરજુનજીનું એક બાણ છુટે અનેક તેનાં થાય, જેને વાગે તે ધ-

રણુ હળે, યોદ્ધા કરે ત્રાય ત્રાય ॥ ૮ ॥ જેને વાગ્યું તે જન જાગ્યું, હણીને પડે ધરણ; કંઇક ધડિ ચાર તરફડે કઇ તરત પામે મરણ ॥ ૮ ॥ કંઇ જીવ સ્વરગે કંઇ જીવ નરકે,કંઈ પામ્યા વૈકુંઠવાસ; ફળ પામે કર્યાં કર્મ પ્રમાણ; દાતા શ્રી અવિનાશ ॥ ૯ ॥ એવો હપારો નરનો જોઈ, સુરથે કીધું જોર, તવ બાળ આકરશણ કર્યું એનું, પોતે નંદ કીશોર ॥ ૧૦ ॥ તેથી કરી સુરથ બાણ ફેંકે, ઘણું નીરબળ જાય; પહેલાં ત્રણ લક્ષ છુટતાંતાં તે, અષ્ટ અયુત બાણ થાય ॥ ૧૧ ॥ તવ સુરથ મન વિસ્મય પામ્યો, કોણે કરિ બાણ ચોરાં; કહો ના કહો પણ શાશ્રય ગયું પારથ ગણાયો ઘોરી ॥૧૨॥ ઇશ્વર વિના કો નહી સમર્થ હરણ બળ કરવાને; નકામી શીદ તરફી લેઉ, ત્યારી થઇ મરવાને ॥ ૧૩ ॥ એવું સમજી ખડગ પોતાના, નાંખી દીધાં ધરણ; એટલે સુરથ ચત્યે બોલ્યા, પોતે અસરણા સરણ ॥ ૧૪ ॥ કેમ આયુદ્ધ તમે ફેંકી દીધાં યુદ્ધ કરી જીતો અમને, સુરથ કહે શાર્મળિયાજી; હાવું ઘટે નહી તમને ॥૧૫॥ શમ વિશમ પણું તમે કરો છો, ધણિને તે નવ ઘટે; અરજુનને વઢવા દો તમે, મુજ સંગે રાજવટે ॥ ૧૬ ॥ ક્ષત્રી પણુ એવું બતાવું, ઓરે દિનાનાથ; મન મુકી મેં નથી બતાવ્યા નરને મારા હાથ ॥ ૧૭ ॥ મેં શું અપરાધ કીધો તમારો ઓરે નંદકીશોર; હતું તેવું પાછો આપો, મુજને માહારૂં જોર ॥ ૧૮ ॥ મોહનજીએ મન વિચાર્યું, સુરથે જાણ્યુ વાત; લોક જાણે તે એવું કહેશે, પ્રભુએ કરી પક્ષપાત ॥ ૧૯ ॥ અન્યાઇ આરોપ આવશે મુને એમ વિચારી લીધું; આકરશણ બળ કરેલું તે, સુરથને દેઈ દીધું ॥ ૨૦ ॥ તવ સુરથને સામર્થ આવ્યું, હાથ ગ્રહ્યાં હથિઆર, અરજુનના સામો રહીને દેવા માંડયો માર ॥૨૧॥ હતું તેવું બળ દાખવ્યું એણે બહુ બળથી દીધા બાણ, આવિ અરજુનની આખર વેળા, બાકી રહયો જવો પ્રાણ ॥૨૨॥ તવ પારથે પ્રારથના કીધી, કૃષ્ણ પ્રભુની જ્યારે, દયા ઉપની રણછોડજીને, રસ્તો બતાવ્યો ત્યારે ॥ ૨૩ ॥ પુન્ય મુકીને મારેતો મરસે, તે વણ નહી થાય કાંઇ, એટલે અરજુન સમજી ગયો, પોતાના મનમાંઇ ॥૨૪॥ કાળજવરનુ બાણ લીધું, તેમાં ન રાખી ન્યુનતા; તે બાણ ઉપર ધરમ રાજાનું, પારથે મુક્યુ પુન્ય ॥ ૨૫ ॥ પછી વાંકા વળીને ફેંક્યું, બાણ અપાર તે આવતું જોઇ સુરથ; મનમાં કર્યો વીચાર ॥ ૨૬ ॥ આ બાણ આવે તે મારે મુને, તેમાં નહી ફેર જરાક જતી રાખું વિઠલ વરમાં, હાલવાનું છે ખસ ॥ ૨૭ ॥ એમ જાણીને મન

વિશેથી, દુર કરી માયાવિ શ્રષ્ટી, સકળ વાસના બંધ કરિને, કૃષ્ણમાં દિધિ દ્રષ્ટી. ॥ ૨૮ ॥ એવે કાળજવર મારયું, હણુવા ધોળે દીશ; પ્રભુ સામુ જોઇ સુરથ ઉભો, તેનું છેદયું શીશ ॥ ૨૯ ॥ તેવું ધડ ઢળી ધરણુ પડીયું, મુસ્તક ઉછળ્યું ત્યાંય; શુર સપાટે જઇને પડિયું, કૃષ્ણુના ખોળા માંય ॥ ૩૦ ॥ તેવું પ્રભુએ મુસ્તક લેઈ, ચાંપ્યું રૂદીયા સાથ; ભગતને આધીન ભુધરો છે, પોતે દીનાનાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી પ્રેરણા કરિ પ્રભુએ ગરૂડના ઘટ માંય; તેવો ગરૂડ કરજોડિને, આવિ ઉભો ત્યાંય ॥ ૩૩ ॥ કેમ મહારાજા મુને બોલાવ્યો, મુજ સરખું કહો કામ; એટલે ગરૂડ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે શ્રિઘનશામ ॥ ૩૧ ॥ લયો આ મુસ્તક મમ ભક્તનું આકાશ મારગે જાવો; આજ્ઞા માહારિ એટલી છે, પ્રાણ વિશે નાંખી આવો ॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને ગોવીંદજીએ, શીશ ગરૂડને દીધું, પ્રભુનું વચન માંથે ચઢાવિ, ઝડપી મુસ્તક લિધું ॥ ૩૫ ॥ તે લઇને આકાશે ચઢિયો, નારદે નજરે જોયું; જાણ્યુ કે ઠીક વઢવાડ થાશે; લડાઇમાં ચીત પરોયું ॥૩૬॥ મહાદેવજીનિ પાસે જઇને, કરૂઉપાસન સાચુ ગરૂડ નંદીનુ યુદ્ધ કરાવું, કઇ ન રાખું કાચું ॥ ૩૭ ॥ એમ જાણિ અંતરધ્યાન થઇને, પોતે ગયા કૈલાશ; ઉમીયાને શંકર બીરાજ્યા છે, આવ્યા તેમની પાસ ॥ ૩૮ ॥ શંકર કહે આવો નારદજી, કેમ કરિ કરૂણાય; નારદ કહે સજ સ્વભાવે, આવ્યો છું કઇલાશ મંય ॥ ૩૯ ॥ તવ મહાદેવે આસન આપ્યું, બેઠા નારદ રૂશી; પછી કહ્યું તમારિ મુંડ માળા જોઇને હું ખુશી ॥ ૪૦ ॥ આ માળા અતી સુંદર દેખી, દેવતણું મન લોભે; ભેગું સુરથનું શીશ હોય તો, સરવથી સારૂં શોભે ॥૪૧ ॥ મહાદેવજી કહે બતાવો મુજને, એ મુસ્તક છે કયાંય; નારદ કહે અંત્રીક્ષ પથે, જુઓ ગરૂડ લઇ જાય ॥૪૨॥ લક્ષ્મીએ માગ્યું છે પ્રભુ કને, સુરથ કેરૂં શીશ; માટે મુસ્તક ગરૂડ સાથે, મોકલે છે જુગધીશ ॥ ૪૩ ॥ પ્રભુનું વાહન જાય છે લઇ, મોકલો તમ વાહન; તમે જશો તો ખોટું દેખાશે, વિચાર કરજો મન. ॥ ૪૪ ॥ તવ માહાદેવે ઉંચુ જોયું, દિઠો ગરૂડને શીશ; તે સમે નંદીને બોલાવવાને, માહાદેવે પાડી ચીસ ॥૪૫॥ સાંટો કાઢી નંદિને બોલાવ્યો, આવ્યો તે તતકાળ. કહો મહારાજા શુ આજ્ઞા છે, ત્યાર તમારો બાળ ॥ ૪૬ ॥ એટલે મહાદેવજી એમ બોલ્યા, હિમ્મત નવ તજીશ, પેલો ગરૂડ લઇ જાય છે, તે લઇ આવો શીશ ॥ ૪૭ ॥ નંદિએ નમસ્કાર કીધો, મહારાજ હું જાઊં; તમ પ્રતાપે ગગને જઇને, એ મુસ્તક લઇ આવું ॥ ૪૮ ॥વળણ.

એમ કહીને નંદિયો, અભીમાને થયો ત્યાર; વ્યાસ વલ્લભ વદે સાંભળો, વાહનનો વિસ્તાર.

કડવું ૫૯ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુનિ મુખ વાણિ, રાજા સાંભળ ઊલટ આણિ, નંદીએ લિધી આગના જ્યારે, શીશ લાવવું ધારયું ત્યારે ॥ ૧ ॥ એતો તાડુક્રીગ મને ચડિયો; જઇ મુસ્તકને બાહાઝી પડયો; તવ ગરૂડ બોલ્યો એમ મું ઢ મુને તું વળગે કેમ ॥ ૨ ॥ તર નંદિ વદ્યો મુખ વાણિ, કેમ કરે ટુંકારો જાણિ; હું તો શીવ તણું વાહન, મુને ઓળખે જગતના જન. ॥૩॥ શાવ સરિખો તમો ગુણિ, માહારી કીરતી તેં નથી સુણી, એમ કહીને ધડુકી બાહાજયો, તવ ગરૂડ ગણુરો ગાજયો ॥ ૪ ॥ મારે પાંખ તણે ઝપાટે, વળી અંત્રિક્ષ જાય સપાટે; ઊઠે વઠેને પંથ પળાય, તેમ નંદિ વળગતો જાય ॥ ૫ ॥ એવે ફાટી ગરૂડની આંખ, બહુ બળમાં મારી એક પાંખ; તેથી ઘણો ગબડાયો, જઇ માહાદેવ પાસે પડિયો ॥ ૬ ॥ તવ હસ્યાં પારવતી રાણિ, લાધું નંદી તણું જોર જાણી; એતો આખલીયું ચાર પગુ આવી પડયું કેલાસ લગુ ॥ ૭ ॥ એનું કેટલું ચાલે જોર, પેલાને ઘણી નંદકિસોર, કરે ગગન ગમન ગરૂડ માહા બળ વંતો છે ગરૂડ ॥૮॥ એવે નંદીનિ મુરછા વળી શિવને નમ્યો ધરણ ઢળિ; માહારાજા હું તમ વાહન, પેલાને માથે જુગજીવન ॥ ૯ ॥ માટે જોર ગરૂડે કીધું, મુજને મુસ્તક નવ દિધુ; મુને માર માર્યો બહુ ભારી. એતો ઇજત લાધી તમારી ॥ ૧૦ ॥ કોહોતો આબરૂ ખોઇ રહું બેશી મુછો મરડુ ખુણામાં પેશી, તવ શિવને લાગ્યુ ખોટું આતો આબરૂનું કામ મોહોટું ॥૧૧॥ એમ જાણિને ભસ્મજ લીધી, નંદિયાને ચોળિ દીધી, કહ્યું શીવે તારૂં દુખ ગયું, હવે શરિર વજરનું થયું ॥૧૨॥ તુંજ અંગે કાંઇ નવ વાગે, વાગે તો પણ તુંને ન લાગે; જા મેં આપ્યું તુને વરદાન. હવે રહેજે માહા મસ્તાન ॥ ૧૩ ॥ એમ કહીને આગના દીધી, તર નંદીએ ત્યારી કીની; ઘણો ધડુકી ગગને ચડીયો જઇ ગરૂડને બાહાજી પડીયો ॥ ૧૪ ॥ બેઉ લડવા લાગ્યા આકાશ, ઘણો ધાયો વિસ્મિત વિનાશ; કરે ગરૂડ પાંખનો પ્રાહાર, વાળ હસ્ત ચરણથિ દે માર ॥ ૧૫ ॥ પણ નંદિયાને નવ વાગે કહિ વાગે તોહે નવ લાગે; પોતે ગરૂડ સામે ગાજે, ફરી કુદિને એ બાહાજે ॥ ૧૬ ॥ મારે સીંગ તણો

બહુ માર વળી પુછ પછાડે અપારઃ વળિ ફેંકે છે ચરણુની ખરી; શેકે ગરૂડને ફરીફરી ॥ ૧૭ ॥ એક એકનો મુકે ન તંત, લડે વઢેને કાપે પંથ; એમ કરતો પોહોચ્યા પ્રાગ, આવ્યો મુસ્તક ફેંકયાનો લાગ ॥૧૮॥ ગરૂડે શીશ નાંખી દીધું, તેણું નહિયે ઝીલી લીધું; ચાલ્યો શુરથનું શીશ લેઈ, ગયો ગરૂડને ધાપ દેઇ ॥ ૧૯ ॥ આવ્યો મહાદેવજીની પાસ, હ્યો હું લાવ્યો તમારો દાસ; કહી મહાદેવને શીશ આપ્યુ, શીવે મુંઢ માળામાં ઘાલ્યું॥૨૦॥પણે યુદ્ધ વિશે શું થાય હવે તેની કહું કથાય જેવ સુરથ પામ્યો મરણ, દાજ્યું રાજાનું અંતઃકરણ ॥ ૨૧ ॥ એતો નર સામો કોપે ચડિયો, માર મારવા ટુટી પડિયો; એનું અગણિતું એક જાય, તેનાં ત્રણ લક્ષ બાણજ થાય ॥ ૨૨ ॥ એકલા અરજુનને ઝાલ્યો, મારી મારિને ગરધન ઘાલ્યો; રૂંએ રૂંએ પાડયાં છીદ્ર, જાણે ભગંદ પામ્યો ઇન્દ્ર ॥૨૩॥ નામ્યું અરજુને પ્રભુને શીશ, આજ કેમ થાશે જુગદીશ; આતો રાયને છે બહુ રિસ, હું તે હારિશ કે જીતીશ ॥ ૨૪ ॥ માહારે તમારે છે આધાર, તમ વીના કોણ કરે વ્હાર; ગાજુબાજુને કરૂ જોર, માંથે સમજી નંદકીશોર ॥૫૨॥ કરૂ હંકારને અભિમાન,માથે સમજીને ભગવાન, છકું છાકના ગર્વજ ધરિ, જાણિને મુજ સાથે શ્રીહરી ॥૨૬॥ ફરૂં નિર્ભયપણે જગમાં, મનથી જાણિ પ્રભુની વગમાં; જ્યાં ત્યાં રહુછુ આખી અણિ, માથે સમજી વિશ્વંભર ધણિ ॥ ૨૭ ॥ એવાં હિનતાનાં કાઢયા વચન, તવ રિજ્યા જુગજીવન; બોલ્યા યશોમતીના તન, તમો સાંભળો ભકત પાવન ॥ ૨૭ ॥ જીતવાના નથી સંગ્રામ પણ જય પામસો આ ઠામ; એવું વચન કહ્યું જે વારે, આવિ નરને હીમ્મત ત્યારે ॥૨૯॥ પછી હસ્તમાં લૈ હથીઆર, યુદ્ધ આરંભ્યુ કુન્તા કુમાંર. તેવો હંસ ઢજ મહા બળિયો, માર મારવા અઢળક ઢળિયો, ॥ ૩૦ ॥ એનાં બાણ તણિ થાય વ્રષ્ટિ, જોઇને ત્રાસ પામે શ્રષ્ટિ; દેખીને સ્થિર ન રહે દ્રષ્ટિ, એવિ અરજુનને કરિ કષ્ટિ ॥ ૩૧ ॥ સર્વ શૈન્ય કાયર થઇ જાય, ઘણા યોદ્ધા કરે ત્રાય ત્રાય; પણ કેવા મારે છે બાણ કોઇનો નવ જાય પ્રાણ ॥ ૩૨ ॥ કરે કાયરને હેરાન; કોઇની ન રહે સુદ્ધ સાન; એવો યુદ્ધનો મચાવ્યો રંગ, પ્રભુ જાળવે પોતાનું અંગ ॥ ૩૩ ॥ હલાવે પરોણો દ્રષ્ટ રાખે આવતાં ખડગો ભાગી નાંખે; પછી હંસઢજે વિચાર્યું, એક શુભ કામ કરવા ધાર્યું ॥ ૩૪ ॥ માહારી નારિને પરિવાર, તેને નીરખવા છે મોરાર; માહારિ નગરિને ઘણું મન, કરવાંતે હરિદરશન ॥ ૩૫ ॥ માટે મુકિતનાં બાણ દેઉં, નરનોરથ નગમાં લેઉં; તેની સાથે

નારાયણ હોય. કરશે દરસન સહુ કોય ॥૩૬॥ તેથી નગરિ પાવન થાશે, સઉનાં ભવો ભવનાં પાપ જાશે; તેમાંથી મને પુન્યનો ભાગ, ફરી નહી આવે આવો લાગ. ॥૩૭॥ એમ જાણી કેવાં કામ કીધાં, પોતે પવનાસ્તર બાણુ લીધાં,અરજુનનો અભંગ રથ જેહ.કોઇ પ્રકારે ભાગે ન તેહ ॥૩૮॥ એવું સહુ સમજ્યો છે રાય, કરી સાવધ સઉ સેન્યાય; કહ્યું યોદ્ધા તમે સરવ. ધરજો મન પુરણ ગરવ. ॥ ૩૯ ॥ હોય પાન્ડવ દળનો જેહ, કોઈ અળગો ખસે નહિ તેહ;રાખજો પાકી હોશિઆરી,તેમકોઇને ન નાંખશો મારી. ॥૪૦॥ રોકી ઘેરીને ગામમાં ઘાલો. એટલો મુમત મન ઝાલો; તવ સેન્યા થઈ સહુ રાજી, આ તો ઠીક થઈ રંગ બાજી ॥ ૪૧ ॥ રાજાએ મનમાં સારૂ ધારયુ , બધી પ્રજાનું પાપ નીવારયું; શન્યાપતી કહે મ્હારા રાજ, તમે ઉત્તમ ધારયું કાજ. ॥૪૨॥ કહિ ઉંચો કીધો હાથ, સુરાતન આદરો મન સાથ; નરનારાયણની જોડે, શેન્ય નગ્રમાં લેવું કોડે ॥ ૪૩ ॥ સાવચેત કર્યાં એમ કહી, રાયે યુક્તિ કરી તવ તહા ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ રાયે યુક્તિ શી કરી,સુણો સહુ શ્રોતાય;વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણતાં પાપ પળાય.

કડવું ૬૦ રાગ ધવળ ધન્યાસરિનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વચનજી,તુ તો સાંભળ પરીક્ષત તનજી; કેવી યુક્તિ કરે રાજનજી, સંભળાવું કથા પાવનજી ॥ ટેક ॥ પાવન કથા સંભળાવું તુને,જેથી જયજય થાય હ સહજે આદરિને,બાણ લીધાં કરમાંય.॥૧॥ પવનાસ્તરનો મંત્ર ભણીને,અભંગ રથમાં મારે,વિશ ધનુશ પાછો ખસે,અશ્વ સહીત રથ ત્યારે ॥૨॥ સાથે શેન્યા પડે પાછી.પાછે પગે સઉ ખસે; તેમ તેમ હંસધ્વજ શેન્યા સાથે, આગળ આમ ધશે ॥ ૩ ॥ પાન્ડવનું દળ ફેરવ્યું, અવળુ, અરજુનનુ નવ ચાલ્યું; સરવ રથળેથી કબજે રાખી,નગ્ર વિશે શેન્ય ધાલ્યું ॥૪॥ અવળે ચરણે રથ અરજુનનો, અવળે ચરણે સેન્ય; અવળે ચરણે વાહન માત્રો. હંસધ્વજને ધન્ય ॥૫॥ પોતે પોતાનુ શૈન્ય સઘળું, સવળે ચરણ જાય; અરજુનનુ ને પોતાનું સઉ, આવી રહ્યું ગામમાય. ॥ ૬ ॥ તવ હંસધ્વજે આગના કીધી, થોડો મચાવો ધંધ; નગ્ર તણા દરવાજા સઘળા, ઝડપથી કરો બંધ. ॥૭॥ તવ શેવકોએ બંધ કીધા, નગ્ર તણા દરવાજા;પોતાના ગામમાં જાણ કરાવ્યું. હંસધ્વજ જે રાજા. ॥ ૮ ॥ તવ સહુ રહીયતે વાત જાણી, મનમાં થયા પરસન; ઘેર બેઠાં ગંગા પધાર્યાં, થાશે હરી દરસન. ॥ ૯ ॥ નરના

રાગણુ નગ્રમાં આવ્યા, પાપી થાશે પાવન; ભવોભવનાં પાતક જશે, (ન રમળ હશે મન॥૧૦॥ એમ આનંદ થયો સઉજીવને, નાહી ધોઇને રંગ્જી થયા, પવિત્રપણે આટલે આગણે આવિને ઉભા રહ્યા ॥૧૧॥ કેટલેક ઉભા પુષ્પ લેઇને, વધાવવાને માટ; કંઇ લોક કેસર ચંદન લેઇને, ઉભા રહ્યા પુરપાટ ॥૧૨॥ કંઇ જન મોતિ કંઈ જન રત્ને, વધાવવાને ઉભા; ગરીબ જન અક્ષત લેઇને. કરે રૂડા મનસુબા ॥૧૩॥ કંઇ જન અબીલ ગુલાલ લેઇ જોઇ રહ્યા છે વાટ; આજનો દહાડો સફળ થાશે. દરશણ દેશે માટ ॥ ૧૪ ॥ આપણા રાજાનિ જય થાજો; સરવ કલ્યાણ કરશે; એરંડો જળ પીયે કેળ વળુંદો, ભવસાગર સઉ તરશે ॥ ૧૫ ॥ દરબારમાં પણ સરવે જાણ્યું, પધારે પુરૂશ પુરાણિ, પુંજાપાનિ થાળ ભરિને, ઉભી રહી છે રાણિ ॥ ૧૬ ॥ વૃદ્ધ બ્રહ્મણ સાથે લેઇને, ઉભાં રહ્યાંછે સરવ; નિશકામનાથી જ્ઞાનવાન ઉભાં, તજી અભીમાન ગરવ ॥ ૧૭ ॥ હેહળ મેહલે નગ્ર આવ્યું, અરજુન બોલ્યા એમ; ઓરે ઘનશામ ઘેરાઈ ગયા; હવે કરીશું કેમ ॥ ૧૮ ॥ પ્રભુ કહે કાંઇ ન કરશો, જે કરે તે દો કરવા, નહીતો કોઇને નાંખશે મારી, છો લે ગામમાં ફરવા ॥ ૧૯ ॥ આયુધ ઝાલીને ઉભા રહો ઉભા, તેનાં પામશો સુખ; સામી બાખરી બાંધવામાં, દેશે દારૂણ દુખ ॥ ૨૦ ॥ એ રીતે નરને સમજાવ્યો. સઉ જન સમજ્યું સાર; હંસધ્વજ ફેરે તેમ ફરે; ફેકે નહિ હથીઆર ॥ ૨૧ ॥ હંસધ્વજ તવ શાન્ત પામ્યો મુછ રહી હવે ઉંચી; માર મારયા વણ રથ હઠાવી, ફેરવે છે ગલી કુંચી ॥૨૨॥ પોળ શેરીને બજાર ચઉટા દરસાવે બધુ ગામ, રણછોડરાયની જય જય બોલે; રહીયત જે તમામ ॥ ૨૩ ॥ હરીજન લોકો દરસણ કરે, ઉલટ પુરણ લાવે; મોતી પુસપને અબીલ અક્ષત ગુલાલથી વધાવે ॥ ૨૪ ॥ એ રીતે ગામમાં ફેરવિને, લાવ્યો રાણીને મહેલ, તવ સુખવંતી બારણે આવિ, જોવા છોગાળા છેલ ॥૨૫॥ પુજન કરવાની છાબ કરમાં, આવિ પ્રભુ સનમુખ, નર નારાયણની કરિ જાંખી, ભાગી સરવની ભુખ ॥ ૨૬ ॥ પુરણ પ્રેમે પુજન કીધું સાષ્ટાંગ લાગી ચરણ, વિશ્વપતી વિશ્વંભર સ્વામી, છેવટ લેજો સરણ ॥ ૨૭ ॥ એટલે અંતરયામી રીજ્યા, પુરણ થયા પ્રસન; કોમળ દ્રષ્ટીએ કૃષ્ણે દિધાં, ચતરભુજ દરશન ॥ ૫૦ ॥ તવ હંસધ્વજ રથથી ઉતરિયો, મન કરી કોમળ સુત; કરજોડી શ્રી કૃષ્ણને કહ્યું, કહો તો આવ્યું યુદ્ધ ॥ ૨૯ ॥ જો યુદ્ધ કરવા પ્રતી ન હોય, તો સાંભળો ભગવાન; નરને લેઇ મારે મહેલે; પધારો મેમાન ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુએ જોયું પા-

રથ સાચું, શી મરજી અરજુન; પારથ કહે તમે જાણો, હું રહેવાનો મુન ॥૩૨॥ એટલે હંસદ્ધજનિ પ્રત્યે, બોલ્યા અલબેલો હરજી; સાબાશ ભક્ત ભાવિક રાજા; જેવિ તમારી મરજી ॥૩૨॥ તવ રાયે અથીઆર પોતાનાં, નાંખી દીધાં દૂર; લાંબો થઇને ચરણે લાગ્યો, ઉલટ આવિ ઉર. ॥ ૩૩ ॥ એટલે ધોળાં નીશાન ચડીયાં, યુદ્ધ થયું બંધ; પારથને હંસદ્ધજ મળીયા; કીધો સ્નેહ સંબંધ ॥૩૪॥ શૈન્ય ગયાં શૈન્યને ઠેકાણે, સરવે હરખે ભરીયા; કુન્તી કુંવરને શ્રી કૃષ્ણ, રથમાંથી ઉતરીયા ॥૩૫॥ રાયતણા મહેલમાં પધારયા;સુખવંતી રહી જોઇ, ભાવથી ભોજન કરાવવાને, કરાવિ રસોઇ ॥૩૬॥ પછી સરવેને જમવા તેડયા છે ભાવતાંભોજન વીવેકથી પીરસી જમાડયાં, રીઝ્યા જુગજીવન ॥૩૭॥ અરજુનજી કહે ઓ માહારાજ, તમ લીધે આ પેર; નહીતો બહુ બળીયો રાજાછે મારી નાંખત ઠેર ॥ ૩૮ ॥ પ્રભુ કહે હવે સમજ્યા, સાચુ ન રાખંત કાંઇ;આને જીતીને નહોતા જવાના,રહેત હાંઇને કાંઇ ॥૩૯॥ પછી જમી મુખવાસ લેઇ, સભા કરી બીરાજ્યા, માન્ય આપવા હંસદ્ધજના,વાજીંત્રો બહુ વાગ્યાં ॥૪૦॥ પછી રાયે પ્રેમ ધરીને,હરસાવ્યો પુરણ ભાવ, નરનારાયણનિ આગના લઇ, સારો કરયો સરપાવ ॥ ૪૧ ॥ તે પછી પ્રભુને પાયે પડીયો, તમે છો વિશ્વ પતી; મુજ થકી તમારા સરખુ, કાંઇ અપાયું નથી ॥૪૨॥ માટે કૃપા કરી કાંઇ માગો, વચન ચડાવું માથે; કૃષ્ણ કહે આયુદ્ધ ગ્રહીને, નીકળો નરની સાથે ॥ ૪૩ ॥ અશ્વ ફેરવી હસ્તીનાપુર, યજ્ઞ વિશે તમે આવો; એટલું માગું છું તમ પાસે; લેવાનો છે લાહાવો ॥૪૪॥ રાયે વચન માથે ચડાવ્યુ, નીકળવા મન કીધું, રાજપાટ ઘર ગામ સરવે, પુત્રોને સોંપી દીધું ॥૪૫॥ પંચકલ્યાણી અશ્વ પાન્ડવનો,લાવી પારથનેદિધો; એટલે સરવે આનંદ પામી, વાજીને આગળ કીધો ॥૪૬॥ પાન્ડવનું દળ પુંઠે ચાલ્યું, સુરા તોડે મંકોડે; હંસદ્ધજ શૈન્ય પોતાનું લેઇ, નીકળ્યો અરજુન જોડે. ॥ ૪૭ ॥ હસ્તીનાપુર પ્રભુ પધારયા, અશ્વ તો ફરવા જાય; શ્રોતા વકતા સાંભળો આ, પુરણ થઇ કથાય ॥ ૪૭ ॥ ભકતનો ને ભગવાનનો મહીમા, શ્રવણ કરે જે જન, પાતક તેનાં નાશ પામી,પુરણ થાય પાવન ॥૪૯॥ મનવાંછીત ફળ પ્રાપ્ત થાશે. પોહોચ્યા મનના કોડ; વલ્લભ વદે શ્રોતા બોલો, જે જે શ્રી રણછોડ.

સુધન્વાખ્યાન સમાપ્ત.

કડવું ૬૧ રાગ સાખી.

જયમુનિ રૂશિ એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજેરાય; વિસ્તારીતુજને કહુ હવે તેનો મહિમાય ॥૧॥ સુંદર એક સરોવર આવ્યું.ત્યાં અશ્વે શું કીધું; પીપાસા બહુ લાગેલી તે, પેગિને પાણી પીધું ॥૨॥ એટલે ઘોડો ટળી જઇને, બનીયો ઘોડી રૂપ; તે જોઇને વિચારમાં પડીયો, પોતે અરજુન ભુપ ॥ ૩॥ ઘોડી વેશે ઘોડો ચાલ્યો,વનમાં આગળ જાય;એવે બીજુ સરોવર આવ્યું, હય પેઠો તે માંય ॥૪॥ તવ ઘોડાનું રૂપ બદલાયું, થયું વાઘનું રૂપ; તે જોઇ બહુ પસ્તાવા લાગ્યો, પોતે અરજુન ભુપ ॥૫॥ આયુદ્ધથી તે વાઘ હંકાર્યો, ગયા એક જોજન;તવ વાઘ ટળી અશ્વ બનીયો, હરખ્યો નર રાજન ॥ ૬ ॥ એવામાં એક રૂશિ દિઠા, તેને પુછયો સંદેહ; રૂશિએ તે નિવારણ કીધો, ત્યાંથી ચાલ્યા તેહ ॥૭॥ અશ્વને લેઇને આગળ ગયો, કુન્તી સુત નરેશ;એવે આગળ જાતાં જાતા, આવ્યો ત્રિયાદેસ ॥૮॥ તે દેશનાં પુરૂષ નહી કોઇ, એકલી અબળા જાતી; પ્રમેલા નામની રાજ્ય કરે છે બળવંતિ મદ માતી ॥ ૯ ॥ ચંદ્રાણી નામનિ પ્રધાનએની સઘિ જાણે જાદુ વિદ્યાય; પુરૂષને પ્રેમદા બનાવી;રાખે નયની માંય ॥૧૦॥ વળી બનાવે પશુ પક્ષી, એવિ જાદુ ગળી;તે નગરમાં ઘોડો પેઠો, સ્ત્રીઓએ જોયો નીહાળી ॥ ૧૧ ॥ પત્ર સેનાનું વાંચી જોઇને, તાણી બાંધ્યો તોખાર; અરજુન સામા યુદ્ધે જાવા, સરવ થઇ તઇયાર ॥ ૧૨ ॥ નાના પ્રકારનાં આયુદ્ધ લિધાં; માનુનિઓ મદ માતી; કેટલિ નારિના અશ્વ બનાવ્યા, કેટલિના કર્યા હાથિ ॥ ૧૩ ॥ ઉંટ આકારે હય આકારે ગજ આકારે બનાવી; તેના હાથપર રાખિ, બેઠીયુદ્ધ કરવાને આવી ॥ ૧૪ ॥ સેન્યા સઘિ સુંદરિનિ ચાલિ જોયા જેવિ ખુબી; અરજુન સઘિ સેન્યસાથે ઉભો, તેનિ સનમુખ ઉભિ ॥ ૧૫ ॥ એટલે અરજુન એમ બોલ્યો કેમ આવિ સરવે નાર; પ્રથમ અમને પાય પડીને, આપી દોતો ખાર ॥ ૧૬ ॥ પ્રમેલા કહે સાંભળ નરપતું, ઘોડો લેવો હોય હાથ; માટે અમારૂ કહ્યું કરિને, પરણો અમારી સાથ ॥ ૧૭ ॥ અરજુન કહે જારે કુજાતી, વિપરીત કર્યાં કરે બુધ; પરણિને અશ્વે નથિ લેવા. આવો કરિએ યુદ્ધ ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને અરજુનજીએ હાથલિધાં અથિઆર; શકળ સેન્યા ઉપડિ સાથે, દેવા માંડયા માર ॥ ૧૯ ॥ એટલે સઘળિ અબળા કોપી, પાન્ડવમાં ભગરાણ; સરવ પુરૂષના સામુ જોઇને, મારે છે નેનબા-

ણુ ॥ ૨૦ ॥ નેનબાણુ વાગે ન મોહ લાગે, વાગે નેન કટારી; ગબડી-
ને મુરછામાં પડતા, જુલમ કરે છે નારી ॥ ૨૧ ॥ જે જન પડીયા તે
રડવડીયા, ન રહે શુધ કે સાન; એ રીતે સરવે યોદ્ધા પડીયા નથી કો-
ઇને ભાન ॥ ૨૧ ॥ એકલો અરજુન આખો નર છે, તેને મોહ નવલાગે,
બાણવડે બહાજ્યો છે બળમાં, મન પાછુ નવ ભાગે॥૨૩॥ તવ સહુતારૂ
ણીએ એમ જાણિયું, આ નર મોહીત ન ધારો;સરવ કાયા મુકી એને
આયુદ્ધ લેઇને મારો ॥ ૨૪ ॥ એવુ સમજીને સુંદરી સરવે હાથ ગ્રહ્યાં
અથીઆર; ગુપતી ગેડી ગદાઓ લેઈ, દેવા માંડયો માર ॥૨૫॥ અરજુન
જીને પાછો હરાવ્યો, જીતી પ્રમેલા રાણી, ઈંદ્રતણો સુત કાહયરથયો તવ
થઇ આકાશે વાણિ ॥ ૨૬ ॥ એ અબળા નહી જીતાય કોથી,એરકુ-તી
તન; સુમત તારો મુકી દેઇને, મનાવ્ય સરવનું મન ॥ ૨૭ ॥ અસુરોને
હણવા જોગણીયે જુલમ કરેલો જેવો; અરજુન ઉપર કામનીઓએ, કેર
કર્યો છે તેવો ॥ ૨૮ ॥ તેથી નર હિમ્મત હારેલો, વળી સાંભળી વાણી;
તેથી અરજુન પુછવા લાગ્યો, કહો શુ મહોછો રાણી ॥ ૨૯ ॥ નારિઓ
કહે એકવાર કહ્યુ, વિશેશ શું કહેવરાવો; અરજુન કહે કબુલ માહરે
હસ્તીનાપુર જાઓ ॥૩૦॥ અશ્વને કૈરવિ આવું ત્યારે, પરણીશ તમારિ
સાથ; તવ અબળાએ સાચુ માન્યુ ,વચન લીધુ હાથ ॥૩૧॥ પછી પમદા
સરવને જીતી;સૈન્ય નાંખ્યુતું ઢાળી; જાદુ વિદ્યાથી સરવેની, મુરછા નાં-
ખી વાળી ॥૩૨॥ એટલે સકળ સેન્ય ઉઠયું, સાજુ તાજુરૂડીપેર; પ્રમેલા
પરોણાગત કરવા લઇ ગઇ પોતાને ઘેર ॥૩૩॥ બેહીન રાખી ભોજનદિ
ધાં, પછી કર્યા વિદાય; ઘોડો દીધો છુટો કીધો,તેતો આગળ થાય ॥૩૪॥
પુંઠળ નરનું સેન્ય ચાલ્યુ , આનંદ ઉપજે ઉરઃત્રીયા દેશની સ્ત્રીઓસર
વે ગઇ હસ્તિનાપુર ॥૩૫॥ પચકલ્યાણિ પથે પળેછે, પુંકળ નર નરેશ;
એવો આગળ જાતાં જાતાં, આવ્યો બીશણ દેશ ॥ ૩૬ ॥ તે દેશનો છે
બીશણ રાજા, અસુર જાતી જન; ભીમે એક રાક્ષસ માર્યો તો, તે રાક્ષ-
સનો તન ॥ ૩૭ ॥ તેને જઇ નારદે ચઢાવ્યો, લડાવવાને સારૂ; તારા
બાપનું વેહેર લે તું, ઉઠ કહ્યું કર માહારૂ ॥ ૩૮ ॥ એટલે બીશણ
યુદ્ધે ચઢિયો, રાક્ષસ રાક્ષિણિ જોડે; મેદાનમાં આવિ અરવ, ઊભો
હઠની હોડે ॥૩૯॥ અરજુન સામું યુદ્ધ આરંભ્યું, હાથ ગ્રહી હથિયાર;
ઇંદ્રનો નંદન અગણિતા મંતરે, બાણનો મારે માર ॥ ૪૦ ॥ હંસધ્વજ
નીલધ્વજ સરવે, કરતા સાજુ જોર; બિશણની રાક્ષસ રાક્ષણિઓ,કરતી

સોર બકોર ॥ ૪૧ ॥ ચાર ચાર ગાઉના શરીર લાંબા,વિકટ વદન્નું ધારે; એવા અસુરો તાડ પાહાડ લાવી, પાંડવ દળને મારે ॥૪૨॥ રાક્ષણીઓયે રોળ વાળ્યો, આડીને અવળી ઉડે; ગાઉ ગાઉ લાંબા સ્થાન પોતાના, તે ણે વતી બહુ ઝુડે ॥૪૩॥ કંઇકને ઝાલી કાનમાં ઘાલે, કંઇ જનને ગળી જાય; કંઇને ઘાલે નાસકોરામાં; ઘણા જીવ અટવાય ॥૪૪॥ કંઇને કેશમાં કંઇને ભમણમાં, કરતી સોરબકોર; ખોબે ખોબે રેણુ ઉછાળી,કરે અંધા રૂ ઘોર ॥૪૫॥ પાંડવનું દળ ત્રાસ પામ્યું, સરવનું થાશે મરણ; અરજુન અતીશે ગભરાયો, ધ્રુજવા લાગ્યા ચરણ ॥ ૪૬ ॥ વલણ ॥ ચરણ લાગ્યા ધ્રુજવા,અરજુનનો જે વાર, વદે વહાલ શું નીપન્યું સુણજો શ્રોતા સાર.

કડવું ૬૨ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણિ કંજ્યા અરજુનજીના પાય; હવે યુદ્ધમાં શી મત થાય ॥૧॥ જોયું હનુમાનજીના સામું; જુઓ કપીવર દુખ પામું,માટે કરો અમોને સાહાય;કેમ બેશી ર-હ્યા છો ધનજય ॥૨॥ તવ અંજની કેરા સુત, એ તો થયા આકળા ભુત, જોયું અસુરો સામું જ્યારે, ડરી રાક્ષણીયો સહુ ત્યારે ॥૩॥ આ તો લંકા તણો બાળનારો, રાજા રાવણને મારનારો;એનીઆંખો થઇ મોહા માઠી, ભય પામી સઉ રાક્ષણી નાઠી ॥૪॥ તેવા હનુમંત કોપે ચડીયા; કુદ કરી અસુરમાં પડીયા; લેવા માંડયા રાક્ષસના પ્રાણ, પુંછ પછાડી વાળે ઘાણ. ॥૫॥ એવે અરજુનને ચડી રીસ, છેદયું ભીશણ કેરૂ શીશ;હનુમાને વા-ળી નાંખ્યો છેક, જીવતો નવ મુકયો એક ॥૬॥ પછી પરવત મોહોટો લી-ધો, દુષના ગામપર મુકી દીધો, તેથી કચરાયા સહુ પાપી, પછી પરવત નાંખ્યો ઉથાપી॥૭॥બધું ભીશણનું ધન લીધુ ,હસ્તીનાપુરપોચાડીદીધું, ત્યાંથી પાંડવ યોદ્ધા પરવરયા,વાજી લેઇને સઉ શીધાર્યા॥૮॥ઘોડોજેમફાવે તેમ જાય,એને ફાવે ત્યાં વીશ્રામ ખાય;જ્યાં વીસામો કરે તોખાર,ત્યાં વી-સામો બંધાવે સાર. ॥૯॥ જ્યાં પેશાબ અશ્વનો કુઓ, ત્યાં તો બંધાવે વાવ્ય કે કુઓ; એ અશ્વ કરે લાદ જ્યાંય, ધરમશાળા બંધાવે ત્યાંય. ॥ ૧૦ ॥ એવિ રીતે વાવરે ધન, જાતાં આવિયું અતક વન; તે વનના પ્રાણી જેહ, એક દીવસમાં મરે તેહ ॥ ૧૧ ॥ હરી ફરી જીવે પોહોર

આર, તેમાં માંહી લે સ સાગ;એવિ ભોમીથી નીકળીયા,અશ્વ પુંઠે મણી-
પુર પળીયા. ॥૧૨॥ ઘણું સુંદિર છે એ ગામ. મોહોટાં મોહોટાં બાંધેલા
ધામ; રાજ કરે અરજુનનો તન; એનું નામછે બબ્રુવાહન ॥૧૩॥ એનો
ધલેવાનનો વૃતાંત ચીત્રકળા છે એની માત;જ્યારે અરજુન જોગી થયોતો,
પંપા સરોવરે ગયોતો ॥૧૪॥ તેમાં શરપણિયો બે હતી; મુળ અપછરાની
જતી; તેને દુરવાશાનો હતો શ્રાપ, તેથી શરપણો થઇતી આપ॥૧૫॥અર
જુનના ચરણ પ્રતાપે, હનો તે દેહ પામીતી આપે; વરીતિ અરજુનની
સાથ, નારદે ઝલાવ્યો તો હાથ ॥૧૬॥એતો કથા આગળ આવિ ગઇ, માટે
વીસ્તારતા નથી અહીં;તે ઊલપીનો સુત ધલેવાન, ભીશ્મ સામો લડયોતો
નીધાન. ॥૧૭॥ ત્યાં પામ્યો હતો એ મરણ, તે તો જાણે બધી ધરણ. એ-
ના ગામમાં ગયો તોખાર;આવ્યો કુન્તી કુમાર. ॥ ૧૮ ॥ તેવા કળકળવા
લાગ્યા કાગ, રસ્તે આડો ઊતરીયો નાગ;એવા માઠા થયા શુકન તોયે ના-
વ્યું અરજુનને મન. ॥૧૯॥ એવે ઘોડો ગામમાં જાય, એક શેવકે દિઠો
ત્યાંય; તેને દોરડે બંધન કીધો, બબ્રુવાહને જઇ દીધો. ॥૨૦॥ અશ્વને
બાંધ્યું પત્ર જેહ,બબ્રુવાહને વાંચી જોયું તેહ જાણ્યું મુજતાતનો તોખાર,
કેમ રાખી શકું લગાર. ॥૨૧॥ એનો સુબુદ્ધિ નામે પ્રધાન, તેને પુછ્યું
નર સંતાન; આતો મુજ તાતનો તોખાર, તેનો શો કરવો વિચાર ॥૨૨॥
તવ પ્રધાન બોલ્યો એમ; બાપના સામા બાહાજીએ કેમ ચાલો લ્યો
મોતી પુષ્પની થાળ, સહુ સામા જઇએ પગપાસ ॥૨૩॥ લેઇ જઇએ સા-
કરનાં પાણી, પીતાને પાઇએ પ્રેમ આણી;એવું કહ્યું પ્રધાને જ્યારે,ઊઠયો
બબ્રુવાહન ત્યારે. ॥૨૪॥ ગયો ઘરમાં પુછવા વાત, જ્યાંબેઠી પોતાનિ બે
માત તેને જઇ કહ્યા સમાચાર, આવિયાછે કુન્તિ કુમાર. ॥૨૫॥ તવ બેઉ
માતા કહે એમ;બેટા અશ્વ તેં બાંધ્યો કેમ;વાજીલેઇને સામા જાઓ, પા-
યે પડીને ગામમાં લાવો. ॥૨૬॥ એવું કહ્યું એની બે માત,મળી પ્રધાનની
વાતે વાત;એતો ઘણોક હરખે ભરીયો, આગના લેઇ હેઠો ઊતરીયો.॥૨૭॥
લીધો પ્રધાન શેન્યા સાથ,પોતેબ ધાવ્યાઅવળાહાથ;જોડે લીધો પંચકલ્યા-
ણી; જાય વહતો હીનતા વાણી. ॥૨૮॥ ગામ બારણે અરજુન ઊભો,એના
મનમાંકરેમનસુબોપુછ્યું હંસધ્વજનેતેડામ,આતોકોણ રાજાનું ગામ ॥૨૯॥
બોલ્યો હંસધ્વજ વચન,અહીં રાજા છે બબ્રુવાહન;એનાથી સહુ ડરે હું
ડરું;માહારી ખંડણી એને ભરું. ॥૩૦॥ સાત ગાડાના સોવરણના સાર,

નું તો ભરૂ છુ, કુન્તી કુંવાર;ઘણું સુંદર છે આ ગામ, મણીપુરછે નગર નુ નામ ॥ ૩૧ ॥ એવિ વાત કરે છે જયાંય. આવ્યો બભ્રૂવાહન ત્યાંય; પેઠો પાન્ડવના શેન માહી, પુછી જોયું શેવકને ત્યાંહી ॥ ૩૨ ॥ ક્યાંયો અરજુન કુન્તી તન, ત્યારે સેવક વદયો વચન; પેલા રથ પરછે હનુમાન તેમાં અરજુન સતિ સંતાન ॥૩૩॥ તવ પુત્રને હરખ ચડીયો, જઈ અ-રજુનને પાય પડીયો, છોડી બંધન જોડયા હાથ, ભલે પધાર્યા મુજતાત, ॥ ૩૪ ॥ અશ્વ બાંધ્યો હતો મેં આપ, તે તો અપરાધ કરજો માફ; મને જનમ્યે થયા બહુ દન, પણ આજ થયાં દરશન ॥૩૫॥ મને નોહતો૨મા ડયો બાપ, પણ આજ થયો મેળાપ;લાહાવો વીત્યો મુને અપાર. માહારો સફળ થયો અવતાર ॥૩૬॥ વળણ,॥ સફળ જનમ થયો માહરો, રહિ નહિ ખામી લગાર; વ્યાસ વલ્લભ મુખે ઓચરે, વિપ્રીત થયું તે વાર.

કડવું ૬૩ રાગ સવઈયાનો.

જયમુની રૂશી એમિપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ ને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥૧॥ બભ્રૂવાહન એવાં વચન બોલયો નરને પડયો વીચારઃ આ દેશમાં હું કયારે આવેલો,કયાંથી માહરો કુંવાર ॥૨॥ એવામાં વરસકેતુ બોલયો,પારથ પ્રત્યે વચન;ઓરે માહારા અરજુન પીતા; આ કોયો તમારો તન ॥ ૩ ॥ એટલે કીરટધર એમ બોલયો, મુને નથી કાંઈ યાદ; તવ બભ્રૂવાહન વદયો વાણાં, કરશો નહિ વિવાદ ॥ ૪ ॥ તમારો સહુ સ દેહ ટાળૂ, સાંભળજો વચન; હદી વરશ જોગી થઈને, નીકળ્યા તમે વન ॥ ૫ ॥ તવ પંપાસરોવરે અપછરા, એ પર ણ્યા, તમે તાતઃ તેનો હું છું દીકરો એ, થાય છે માહારી માત ॥ ૬ ॥ ઉલપીનો બલેવાન હતો તે, આવ્યો તો તમ ધરણ; ભીસ્મના સામુ યુદ્ધ કરીને, તે પામ્યો તો મરણ ॥ ૭ ॥ ચીત્રકળાનો દીકરો હું, ઓરે માહરા તાત, હવે મુજને ઓળખી લેજો, કરી માંડીને વાત ॥ ૮ ॥ વીનાશકાલે વીપરીત બુદ્ધી, થઈ અરજુનની સાર; તેથી બભ્રૂવાહન સામો, અવળો કરયો ઉચ્ચાર ॥ ૯ ॥ તારી માતા વેશ્યા સરીખી, અનેક એને સ્વામી; માહારો દીકરો કહું તને તો, લાગે કુળમાં ખામી ॥ ૧૦ ॥ એટલે બભ્રૂવાહન બોલ્યો; તાત બોલો વીચારી; હું છું તમારો દીકરો ને, સતિ જનેતા મારી ॥ ૧૨ ॥ એટલે અરજુન

એમ બોલ્યો, શુ મુજને સમજાવે; માહારો દીકરો હોય તો ઘોડો લઇને આપવા નાવે ॥૧૨॥ જા જારે નદન વેસ્યાના, હું નહિ તારો તાત; એમ કહી બબ્રૂવાહનના, છાતીમાં મારી લાત ॥ ૧૩ ॥ એટલે બબરૂ વાહન કોપ્યો, બોલ્યો મુખ વચન; હવે ઘોડો લઇને જાજે, ઓ કુંતીના તન ॥ ૧૪ ॥ જો હઇશ સતીનો દીકરો ને હઇશ તમારો બાળ; તો તો પાછી પાની ન કાઢું, આણું તમારો કાળ ॥ ૫ ॥ એવું કહીને ઘોડો લઇને, પાછો વળ્યો મહા બળીયો; રાતો તાતો થઇ ગએલો, અરજુન પર કકળીયો ॥ ૧૬ ॥ ગામમાં જઇને અશ્વ બાંધ્યો, પોતેથયો તઇયાર; વસ્ત્ર આભુષણ ધારણ કીધાં, હાથ લીધાં હથીઆર ॥ ૧૭ ॥ સત્તરક્ષોહણી શેન પોતાનું; લીધું લડવા સંગ; પ્રધાન સહીત સઘવે ચાલ્યા યુદ્ધતણો ઉમંગ ॥૧૮॥વાજતેગાજતે આવ્યો બાગોરે,પુરણકીધી ચઢાઇ અરજુનજી પણ તત્પર થયો, અંહરી મોહોટી લડાઇ ॥૧૯॥ ઉચો કર કરયો કીરટધરે, મરવું તો એકવાર પાછી પાની કોઇનાકરશો, વરતાવો હાહાકાર ॥૧૦॥ એમ કહિ ગાંગેવનામા ધનુશ લીધુ હાથ, ટંકાર કીધો કીરીટધરે,હામધરી મન સાથ॥૨૧॥તે શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોંચ્યો, ડોલ્યા હશે દીગપાળ; ધરણ લાગી ધ્રુજવાને; ખળભળ્યું પાતાળ ॥૨૨॥વરસકેતુ ને મેઘવરણ, અનુશાહ્લવ જેહ; પ્રદ્યુમાન અણિરૂધ બળીયો,સુમનાસ્વબંગ દેવ ॥૨૩॥ સુવેધ નીલધ્વજ રાજા વળી હંસધ્વજ રાય. એવા એવા અ તીરથી તે,મારથી બહુ કેહેવાય ॥૨૪॥ તેમણે સરવે બાણ ચઢાવ્યાં દેવા માંડયો માર;રોશામાં રૂઠે બાણ છુટે, જેમ વરશે મેઘ બાર ॥૨૫॥અરજુનજી એક બાણ ફેંકે, સુસવાડા કરતું જાય;એક બાણ એનું જતાજતામાં એંશી શહસ્ત્ર થાય ॥૨૬॥ સુમનાશ્વનાં સાઠસહસ્ત્ર સુવેધનાંગવાયાં,નેવું શહસ્ત્ર નિલધ્વજનાં જાણે બાણ વીયાયાં ॥૨૭॥ હંસધ્વજનાં બે લક્ષ છુટે, વરતે હાહાકાર; વરસકેતુ એક શરથી, છુટે ચાળીશ હજાર ॥૨૭॥પ્રદ્યુમાનનાં પચીસ શાહસ્ત્ર, અણીરૂધનાં અઠાવિ, બીજા જોદ્ધાનાં બહુબહુ છુટે કોણ શકે ગણાવિ ॥૨૮॥ અરજુન તરફથી એવું છુટે.જોઇ ન શકાયચક્ષ, બબરૂવાહનનુ એક છુટે, તેના થાયે દશ લક્ષ ॥ ૩૯ ॥ હંસધ્વજ નીલધ્વજ અરજુન, બાણ મારે એક વાર, એટલામાં બબરૂવાહન તે મારી વળે બે વાર ॥ ૩૧ ॥ જુલમ કરતો જરા ન ડરતો ભરતો નહી પગ પાછો, અરજુનજીમાં મનમાં જાણિ ગયો, નથી છોકરો કાચો ॥ ૩૨ ॥એવામાં અરજુનજીએ પુરણ જણાવિ રીસ, બબ્બરૂવાહનના સારથીનું સે

દી નાંખ્યું શીશ ॥૩૩॥એટલે બબરૂવાહન કોપ્યો, લીધુ કાળજવરબાણુ
અરજુનજીની ત્રણુ ક્ષોહિણીને વાળિ નાંખ્યો ધાણ. ॥૩૪॥એટલે વરશકેતુ
કકળ્યો, દીધું દમ્રત હાખી;બબરૂવાહનના રથની ધજા,તરતછેદીનાંખી
॥૩૫॥ તવ બબ્રૂવાહને બાણુ મારયું જયાં છે અંજનિ તન, વજર દેહી
હનુમંત છે પણુ, ઉરાડયા ગગન ॥૩૬॥ તે જઈ ધડલકા પડયા અરજુન
પામ્યો ત્રાસ; અરેરે આ બળીયા સાથે, મેં કયાં કરયો વિનાસ ॥ ૩૭ ॥
એવે બબ્રૂવાહને બીજુ,બાણ મારયું કરી રીસ;કરણુ કુંવર વરસકેતુનું
છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૩૮॥ ત્રીજે બાણે પ્રદુમાનને મારી નાંખ્યોઠેર;પારણુ
થરથર ધ્રૂજવા લાગ્યો, થઈ ગયો કાળો કહેર ॥૩૯॥આંખોમાંથી આંસુ
છુટયાં, ભાગી ગયુ ધરસુત્ર; અભિમન્યુને વિચારયો તો, દેખીને આ પુત્ર
॥૪૦॥ અરેરે આટલા દીકરાથી, હતું કરણુનું નામ; મ્હારિ બીડનો ભા-
ગીયો કથળ્યું સઘળું કામ ॥૪૧॥એની જનેતાને જઈને, દેશ્રશો જવા
બ અરેરે કરમ થયું કઠોર , તુટી પડીયો આભ ॥૪૨॥ એવી રીતે રડવા
લાગ્યો કુન્તા સતીનો તન; તે જોઈને બબ્રૂવાહન, બોલ્યો મુખ વચન.
॥૪૩॥ ઓરે નંદન કુંતાજીના, હવે શું રડવા બેઠો; પહેલું કહ્યું ત્યારે
નવ માન્યું,મરવ ગણેરો પેઠો ॥૪૪॥ ખરો પુરૂશ નથી તુનો કાળજડાનો
કાચો; વંઢળનો વેશ ધરયો હતો તે, વંઢળ સાચેસાચો ॥ ૪૫ ॥
જનુનીનું પેટ લજાવ્યું, બોળ્યું બાપનું નામ, કાળજડુ કાચુ હતું તો
શીદ માંડયો સંગ્રામ ॥૪૬॥ એવાં કટુ વચન સુણિ, કોપ્યો ઇંદ્ર કુંઆર
બબરૂવાહનનિ સામો બાજયો, દેવા માંડયો માર ॥ ૪૭ ॥ તે મારને કું-
વર નથી ગણુતો, વછોડે બાણુ જળ ધારા; ભાલોડાં ચળકે જાણે ગગન
થી ખરખર વરસે તારા ॥ ૪૮ ॥ દિનમણી જાણે ઢબાઇ ગયો,બંધપડયો
પરકાશ; જેવો જુલમ રામે કીધો,તેવો પાડયો ત્રાસ ॥ ૪૯ ॥ એવામાં
બબરૂવાહને, કામજ કેવું કીધું; મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણિને,બાણુ અગ-
ણિત લીધું ॥૫૦॥ તે ફેંકયું ફરફુદડી ફરિને, બહુ બળમાં બાણુ એક;
અગણીતા મંતરે કરીને, બાણુ થયાં અનેક ॥૫૧॥ તેણે સઉની રૂદીયા
ભેદિ, પ્રાણુજ ઉંચા ચડીયા; હાથી ઘોડા ઉંટ સુદ્ધાં,ઢળી ઢળીને પડી-
યા ॥૫૨॥ પછી એકલો અરજુન રહયો, તેને મારયો બહુ માર; રૂંએ
રૂંએ છીદ્ર પાડયાં, તોડયાં વસ્ત્ર શણુગાર ॥ ૫૩ ॥ એવે ફરશુરામજી-
ના, બાણુનું ભાલોડું જેહ; પારધીના પાસેથી આવેલું, બાણુજ કાઢા-
ડયું તેહ ॥૫૪॥ તે બાણુ અરજુનના હ્રદયમાં, બબરૂએ લીધું આપ;
તે વેળા કુન્તી નંદનને, આવ્યો દ્રોણુનો શ્રાપ ॥૫૫॥ એવો જોગે એમ

મળીયો; બાણ કે કયુ તે હિશ; ઇદ્રના નંદન અરજુનજીનું, છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥૫૬॥ સરવેને પૃથ્વી પોરાડયા, શેવકને કર્યું છુટો; સરવેને મારી આમના છે, પાન્ડદળને લુટો.॥૫૭॥એવિ આપી આગનાકે, શેવકછુટયા સાર પાન્ડવની સરવે શેન્યાના લુટી લીધા શણગારા॥૫૮॥ પછી પાન્ડવનો અરવ લેઇને, સમ ગામમાં જાય; ઉલપી ચિત્રકળા બે માતા, તેને જઇ પડયો પાય ॥૫૯॥ ઓ માતા પાન્ડવદળ માર્યું, મારયો અરજુન તાત, વેશ્યાનો સુત કહ્યો માટે, શીશ છેદયુ મુજ માત. ॥૬૦॥વળણ॥ તાતનું મુસ્તક છેદીયું, ઓરે માહારી માત, વલભ વદે તવ બેઉ જણી, કરતી આંસુપાત.

કડવું ૬૪ રાગ સીંધુ.

લાડકવાયા દિકરા,માતાને દિધો રંડાપો;સમપણ જાણ્યાછતાં મારયો શું આવ્યો તો અંધાપોરે, લાડકડા. ॥ટેક॥ તાતને તેડવા મોકલ્યો તેમાં તેંતો રણયુદ્ધ ધારયુ; કયાંથી આનંદ તે ઉપજાવે, હેવાતણ ઉતારયુંરે, લાડકડા ॥૧॥ દિકરા થાજો સોસો વરસના, મરજો વિધવા માડી; માથે કંથ હોયે ત્યાં સુધી, હાથી અંબાડીરે. લાડકડા ॥૨॥ જોર જવાનીનું જણ્યું ઘરમાં, જનમ અમારો બાળ્યો; પેટ કોણું પાટો કયાં કરીયે;હાવ દુશમનનો વાળ્યોરે. ॥ લાડકડા ॥૩॥ ઠીક ઠીચણમાથી હાળી;એથી સુત શું ભુંડો;ખાંખત કરી ખોવરાવિ નાંખ્યો, ચોટલો ચાંલ્લો ચુડોરે, લાડકડા. ॥૪॥ તાતને કહેવે તમો ગુણ વાય્યો, તરછટ ઉતરયો આડો; ફરતાં ફરતાં બંધ કરી આણ્યો, ખુણા ખોળવા કહાડોરે॥લાડકડા, શરીરની સંસાર શોભા ટાળી, ગોરણી ગણાતી કહાડી; ચીર ઉતરાવીને પેહેરાવી સ્વેત સીંધુરિ સાડીરે, લાડકડા ॥૬॥ કાળાટીલી કપોળ ચોટી, કંથ મરાવ્યો નારી; તે જીવવું ધિક્કાર અમારૂં, ઘાલું પેટ કટારીરે.॥લાડકડા॥૭॥ ભોગવે છે પીતાની પુંજી તે કાંઇ મનમાં નાવ્યું;છોકરવાદી છેકજ કીધી ફાટયો ફરયો જેમ ફાવ્યુંરે. લાડકડા ॥૮॥વળણ. માના મેહેણા સાંભળી, અતી થયો ઉચાટ, કહે વલ્લભ રડવા મન્ડ્યો, કુંવર હઇયાફાટ.

કડવું ૬૫ રાગ કાફી

હાંરે બોલ્યા જયમુનિ મુખ વાણિ, સઉનાં નેત્રે ભરાયું પાણી; હાંરે

બેઉ અબળાઓ નિકળી રડતી, કેશ કાહાડિને મચિત્ર પડતી ॥ ૧ ॥
હાંરે ત્રાહય ત્રાહય કરતી બાહાર આવિ, લીધું કંથનું શીશશોધાવી;હાંરે
ઉપાડી ઉછંગમાં લૈ ચેતી, નાહાની ચીત્રકળા ધડ જોતિ ॥ ૨ ॥ હાંરે
ખોળીને ખોળામાં ધડ લીધું, પછી કલ્પાંત કારમુ કીધું;હાંરેત્યાંતોબભ્રૂ
વાહન આવ્યો રડતો, બેઉ માતાને પાવલે પડતો ॥૩॥ હાંરે માહારીજનુ
ની કહો તે કરૂં; કેહો તો આપઘાત કરીને મરૂ; હાંરે મેંતો છોકરવાદી
જીર ધારયો, ભુલ્યો ચુકયો પીતાજીને મારયો ॥૪॥હાંરે મને કહોક્ષઉરીનો
સુત, તેથી થઇ ગયો આકળો ભુત હાંરે માહારી થઇ ગઇ વાંકી કરણી,
કહિ કટાર લઇ હળ્યો ધરણિ ॥૫॥ હાંરે તવ ઉલ્પી બોલી મુખ એમ;
બેટા મરણ કરે તું કેમ;હાંરે તુને બતાવું એક ઉપાય,તેવું કરેતોસજીવન
થાય॥૬॥હાંરે તેથી કાળા ટીલાં બધી જાશે, પુન હશે તો સજીવન થાશે;
હાંરે તેથી લાજ જગતમાં રહેશે;આખું વીસ્વશાબાશીદેશે॥૭॥રાગસાખી
એટલે બભ્રૂવાહન બોલ્યો, માતાજી લાગું પાય; ઝટપટ મુને ઘલાજબ-
તાવો, ઓરે માહારિ માય ॥૮॥ તવ બેઉ માતાએ ઉતારિ આપ્યા પો-
તાના શણગાર; લે આ લેઇને જા પાતાળે, ઓ માહારા કુમાર ॥૯॥ શેશ
નાગ છે તાત અમારો, ત્યાં જઇને એમ કહેજે. થઇ પુત્રીયો વિધવા
તમારી એમ કહી શણગાર દેજે ॥૧૦॥ જમાત્ર તમારો મરણ પામ્યો.
પણ ધડ શીશ છે પાસ; બેઉ બેહનો બહુ રડે છે, પડી રહયોછેત્રાસ; જ-
માત્ર તમારા જીવતા થાયે. એવો આપો ઉપાય; નહી તો તમારી પુત્રીયો
મરશે, થાયબેઉ મુજમાય ॥૧૨॥ એટલે જીવાડવાની બુદ્ધી; આપશે બે-
ટા તુને; તેથી સહુ જીવતા થાશે, આનંદ થશે મુને ॥૧૩॥એવાં વચન
માતાનાં સુણી, તરત થયો તઇયાર; પાતાળ જાવા જમુનીના લીધા
થોડા શણગાર ॥ ૧૪ ॥ પ્રથવી પારથનાથી પાતાળ ગયો, જ્યાં આ-
ગળ શેષનાગ; પાસે જઇને શણગાર મુકયા. હરશાવ્યો વઇરાગ ॥૧૫॥
જુઓ તમારી પુત્રિઓના શણગાર સઉ ઉતરિયા; વીધવાપણું એમને
આવ્યું, સુખના દીવસ ફરિયા. ॥૧૬॥ તમારી પુત્રીનો પુત્ર હું થાવું,
મેં વીપ્રીત કરી વાત; શેજ સ્વભાવ યુદ્ધ ચવાથી, મેં મારયો મુજ
તાત ॥૧૭॥ ધડ મુસ્તક મેં જુદાં કીધાં, કળકળી મુજ માય; માટે અર
જુન જીવે તેવો, આપો કાંઇ ઉપાય ॥૧૮॥ તવ શેષનાગે પાતારકેશ; તે
ડાવ્યા સહુ નાગ; બેસાડીને પુછે પોતે, દેખાડે વઇરાગ ॥ ૧૯ ॥ મુજ
પુત્રી વીધવા થઇ છે, આવિ ગયો સુખ અંત; સજીવન કરવા આપુ

મણીતો;જીવે એનો કથ,એટલે સરવે નાગ બોલ્યા;પુત્રીનું કષ્ટ કાપો;
ઝટપટ આપી જાય પાછો તો સુખ રૂપે મણી આપો ॥૨૧॥ એ મણી આ
પણો પ્રાણજીવનછે, નાગોનેગરૂડનો ભય; હીંડતાં ચાલતાં આપણાવંશ
નો; કરી જાય છે ક્ષય ॥૨૨॥ માટે મણી આપણે રાખ્યો છે, તે જાણો છો
વાત,આપણુ જીવન બગડે નહી એમ કરજો જાતો જાત ॥૨૩॥ એટલામાં
ધ્રુત્રાષ્ટાર નામે, દુર્યોધનનો સ્નેહી,કહ્યું કે આપવો નથી પાછો ન પોહો
ચાડે લેઇ ॥૨૪॥ તે એકલાનું કહ્યું ન માન્યું,બભ્રૂને મણી આપ્યો ધ્રુત્રા
ષ્ટર નાગ બહાર્યો, બભ્રૂને ક્રોધ વાપ્યો ॥ ૨૫ ॥ સામાસામી બેઉજણ
થયા, વિપ્રીત થઇ છે બુધ; મન મુકીને પાતાળ વીશે, આરંભકીધુ યુદ્ધ
॥૨૬॥ ધ્રુત્રાષ્ટરના સામો થયો, બભ્રૂવાહન લેઇ બાણ; કીડીયાસ્તરથી
કીડીયો કેર વાળ્યું બહુ હયરાણ ॥૨૭॥ને કીડીયો નાગને પડી બાહાજી,
નાગને કાયર કીધો; તેથી ધ્રુત્રાષ્ટર ગયો નાશી, બભ્રૂએ જાવા દીધો
॥૨૮॥ પણ ધ્રુત્રાષ્ટરને બે પુત્ર, કુંપદ ને હંકાર; રીસ ભરેલા ભોમીમાં
ગયા, વેર લેવા તે વાર ॥૨૯॥ બેઉ અપછરાના ખોળામાં, ધડને મુસ્તક
જેહ; અચાનક લઇ નાશી ગયા, રમણ દીપમાં તેહ ॥ ૩૦ ॥ તે સમે કુ-
ન્તાને એમ ભાસ્યું,અરજુન પામ્યો મરણ;વરશકેતુ પણ મરણ પામ્યો,
જેનો પીતા કરણ॥૩૨॥એવા એવા બહુ જન મુઆ એવું ભાસ્યું જ્યારે
કુન્તાજીએ જાગ્રત થઇને, પુછ્યુ પ્રભુને ત્યારે ॥ ૩૩ ॥ ઓ પ્રભુ મને
એમ ભાસ્યું, તેમાં કરવું કેમ; સતીનું એવું વચન સુણિ, પડયો પ્રભુને
વેમ ॥૩૪॥ ખપર જોગણિ દ્રૂપતીને, જઇને પુછી વાત, ઓરે ભગનિ
સાચું કહેજે.જાણિ મને તુજ ભ્રાત ॥ ૩૫ ॥ અરવ લેઇને જે જે ગયા
છે, તેઓની શી છે ગતી; તવ પ્રભુ આગળ ધરી હથેળિ, પોતે દ્રૂપતી
સતી ॥ ૩૬ ॥ તે હથેળીમાં જુગદિશે જોયુ, દાઝ્યું અંતસકરણ; પારથ
વરસકેતુ પ્રદુમાન, સરવ પામેલા મરણ ॥ ૩૭ ॥ સરવ શેન્ય પડેલું
દીઠું, પોતે જુગદાધાર, પામી ઉદાશ ઉભા થયા, વળી બોલ્યા મોરાર
॥ ૩૮ ॥ ઓ ભગની નેં ખપર ભરીયું; ઉતરયા તુજ શણગાર, પણ
હાલમાં મુકી દે સરવને, જીવના દે લગાર ॥૩૯॥ એટલે ખપર જોગણિ
બોલી, આ જુગ થાય છે પુરો; થોડે દિવશે કળયુગ બેશે; મુજ ભક્ષ
રહે અધુરો ॥ ૪૦ ॥ કળીયુગના જીવોનું ભક્ષણ, મારે કરવું નથી;
તે માટે મેં ભક્ષ લીધું, તવ બોલ્યા જદુપતી ॥ ૪૧ ॥ હમણાં તું મુકી
દે સરવને, વેણ વદેલું પાપું; છપન કોટી યાદવ માહારા, થોડે દિવશે

આપુ ॥૪૨॥ એટલે ધરૂપતી સતી બોલી વચન પાળી લેજો; જાવો સરવે
ને મુકી દિધા, જાદવ મુજને દેજો ॥૪૩॥ એમ કહ્યું તવ ઇશ્વર ચાલ્યા,
અજુ ચીતામાં પેઠા; ભીમ કુન્તાને સાથે લેઇને, ગોવિંદ ગરૂડે બેઠા ॥૪૪॥
આકાશ મારગે ઉડી ચાલ્યો ગરૂડ તેણી વાર. મણિપુરમાં પ્રેમે પધાર્યાં
પોતે દેવ મોરાર ॥૪૫॥ ગરૂડ ઉપરથી ઉતરિયા; પ્રભુ કુન્તી ભીમ ખળી-
યા; તે સમે મણિ લઇને આવ્યો, તે બભ્રૂવાહન મળીયો ॥૪૬॥ તેને પ્ર-
ભુએ ઠપકો દીધો, તુજને આવું ન ઘટે બભરૂ કહે મેં યુદ્ધ કરયું છે, તા-
ત સામુ રાજવટે ॥૪૭॥ મુને વેશ્યાનો નંદન કહયો માટે ચઢીઆકુરીસ,
યુદ્ધ કરિને તાત તણું મેઃ છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૪૮॥ પાછળથી પસ્તાયો
ઘણો, મુજ માનો ઠબકો આવ્યો,માટે સદવને જીવાડવાને, પાતાળથીમ-
ણિ લાવ્યો ॥૪૯॥ એમ કહીને હળીમળીને, શેન્ય પડયું ત્યાંજાય; બભ-
રૂએ માતાને પુછયું ધડમુસ્તક છે કયાંય ॥૫૦॥ તવ અપછરાબેઉબોલી
એક થયું વીઘન, કોઇક નાગના પાતાળમાંથી, આવ્યા બે તન ॥ ૫૧ ॥
તે ધડ મુસ્તક લેઇને નાઠા, ઓરે મહારા બાળ; એટલે ભીમસેનગાજીને
બોલ્યો, સાંભળો શ્રી ગોપાળ ॥૫૨॥ કેવા કનીષ્ટ માણુસ તમે, પગલાં ત-
મારાં થયાં; એટલે ધડને મુસ્તક બેઉ, મુજ બંધુનાં ગયાં ॥૫૩॥ એવું સાં
ભળિ કરશ્ન પ્રભુને, પુરણ પ્રકટી રિસ; પોતાના સુદરસણચક્રને આગના
કરિ જુગધિસ ॥૫૪॥ જા જઈ ધડ મુસ્તક લાવી દે, કહી મુકયું મોરાર;
રમણદીપમાં સમુદ્ર વિશે, પોહોચ્યું તેણિવાર ॥ ૫૫ ॥ હંકાર કુંપદ
બે ભાઇના, મુસ્તક નાંખ્યા કાપી, અરજુનનું ધડ મુસ્તકલાવી; દીધાં
પ્રભુને આપી ॥૫૬॥ તે ધડ મુસ્તક ભેગાં કીધા, પછી મણિ ચળકાવ્યો;
એટલે અરજુનના વપુમાં એક પલકે પ્રાણ આવ્યો ॥ ૫૭ ॥ માર
માર કરતો ઉભો થયો, ખડગ લીધું હાથ; તવ ભીમશેને બળ કરિને,
ભીડંવિ દીધી બાથ ॥ ૫૮ ॥ ઓ ભાઇ મારવા જાવોછો કોને, મીથ્યા
કરો શું શોગ, કેવારના કેમ મરી પડયાતા, કયાંયે ગયું તું જોર ॥ ૫૯ ॥
મુમત મુકો બહુ ના બોલો, વિચારિ વદીયે વચન; બભ્રૂવાહનસુતતમા-
રો, શુભ સતીનો તન ॥ ૬૦ ॥ અરજુન કહે સત્યછે વિરા, જનેતાએની
સતી, તવ બભરૂ પીતાને નમ્યો, નિરમળ થઇ ગતી મતી ॥ ૬૧ ॥ પછી
શેન્યમાં મણિ ચળકાવ્યો, સરવ થયા સજીવન; કરશ્ન કુન્તાજીને ભીમ
ની પ્રત્યે. બોલ્યા એમ વચન ॥ ૬૨ ॥ હસ્તીનાપુર તમે પધારો, હું
રહીશ અરજુન સાથે, આગળ વીકટ દેશ આવે છે, બહુ બહુ વીઘન

માંથે॥૬૬॥એમ કહીને વિદાય કીધાં રહ્યા શ્રી રણછોડ; ગામનેવિશે લઈ ગયા સઉને ખબર ધરી મન કોડ ॥ ૬૪ ॥ પાંચ દહાડા પરોણાગત કીધી, પ્રેમ ઘણેરા વાધ્યા; પંચકન્યાણિ વાજી પીતાનો પ્રેમકરિને આપ્યો ॥૬૫॥ પોતે પોતાનું સૈન્ય લેઇને, તાતનિ જોડે જાય; અરવચોકી કરતાચાલ્યા આનંદ ઉર ન માય ॥ ૬૬ ॥ વળણ॥ આનંદ ઉર માતો નથી, આગળ ચાલ્યા છેક; વહાલા વદે આગળ જતાં આવિ નગરિ એક ॥

કડવું ૬૬ રાગ સામેરીનો દોહરો.

જયમુનીશ્વરશી એઋષિપેર બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય વિસ્તારિ તુજને સંભળાવુ, અશ્વમેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ આગળ જાતાં નગરી આવી, ત્રંબાવટી છે નામ; તેનો રાજા મોરધ્વજ છે, પુન્ય તણો વિસરામ ॥ ૨ ॥ તામ્રધ્વજ છે દીકરો તેનો સદા રહે મગ્ન; પાન્ડવ જેવો મોરધ્વ-જને ઘેર થાય છે યગ્ન ॥ ૩ ॥ મોરધ્વજે પણ ઘોડો છોડયો, તેને કાડયો ફરવા; તેનો પુત્ર તામ્રધ્વજ તે, નીકળ્યો રક્ષા કરવા ॥ ૪ ॥ ભાગો બે એ અશ્વ આવ્યો પુઠે આવ્યા બળીયા, એવામાં બે સામા સામી યજ્ઞના ગોડા મળીયા ॥ ૫ ॥ તે એક એકનું મોઢું સુગી, બાહાજ્યા અપરમપાર, બચકે લાતે લડવા લાગ્યા, મસ્તાન એ તોખાર ॥ ૬ ॥ તામ્રધ્વજે પાંડવના વાજીનું, પત્ર વાંચી જોયું સાર જાણ્યો કે લાવ્યજોડો બાધું હું છું ક્ષત્રી કુંવાર ॥૭॥ એવું સમજી ઘોડો બાંધ્યો, કબજે કીધો પોતે; પોતાનો પણ કબજે કીધો, ઘોડો છોડયો હતો તે ॥ ૮ ॥ એવે દળ પાન્ડવનું આવ્યું, તેણે માગ્યો તોખાર; તામ્રધ્વજ કહે હું નહિ આપું, વઢવા છું તઇયાર ॥ ૯ ॥ એમ અન્યો અન્ય કહી સાંભળીને, ઘણાજ કોપે ચઢીયા; આયુધ લીધા હાથમાંને, વઢવા ટુટી પડીઆ ॥૧૦॥ તામ્રધ્વજ છે જબરો ઝાઝો, એને ન જીતે કોય; બાણ તણો બહુ માર મારયો પાંડવ કાયર હોય ॥૧૧॥ એવામાં એક બાણ લીધું,મોહાસ્તરનું સાર; અભિમંત્રિતો મંત્ર ભણી, ફેંક્યું તેણી વાર ॥ ૧૨ ॥ તેથી સહુની રૂદીયા બેઠી. પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; હાથી ઘોડા ઉંટ શુધ્ધાં, મુરછામાં સહુ પડીયા ॥ ૧૩ ॥ પછી બેઉ અશ્વ લઇને, ગામમાં ગયો આપ; યજ્ઞ કરે ત્યાં ચાલી આવ્યો; જ્યાં પોતાનો બાપ ॥ ૧૪ ॥ તેને આવી અ-શ્વ આપ્યો, પીતાજી જીતીને આવ્યો; અરજુન કૃષ્ણને હરાવિને, એમ •

ને ઘોડો લાવ્યો ॥ ૧૫ ॥ એટલે મેરૂધ્વજ એમ બોલ્યો, એ શું કરયું મુજ બાળ. યજ્ઞ માંડયો પ્રભુ પ્રાપ્ત થવા, શીદ ચઢાવ્યા ગોપાળ ॥૧૬॥ એમ અતી સોસના કરે છે, એવામાં શું થાય; પાન્ડવ યોદ્ધની મુરછા વળી ઉઠયા જાદવ રાય ॥૧૭॥ એટલે પારથ પુછવા લાગ્યો, કેમ કરવું મહારાજ; પ્રભુ કહે લડવાથી તમારી, નથી રહેવાની લાજ ॥૧૮॥ માટે મુમત મુકીદેઇને, બીજી કરીએ પેર; તમે માહારિ સાથે ચાલો, જઇએ એને ઘેર ॥૧૯॥ એમ કહી બબરૂવાહનને, સોંપી સઉ શેન્યાય; પછિ પોતે વિપ્ર બનીયા, જુકતિવંત જુગદિશ; અરજુનજીને વીપ્ર વેશે, બનાવીયા છે શીશ્ય ॥૨૧॥ ગુરૂ શીશ એ બનીને ચાલ્યા, ગયા મોરૂધ્વજ ધામ, એટલે રાજાએ ઉઠીને, કીધો પ્રેમે પરણામ ॥ ૨૨ ॥ પધારો મહારાજા રાજધીરાજ, મુને કરયો પાવન; એમ કહીને ઉભા થઇને, બેસવા દીધું આસન ॥૨૩॥ પછી પોતે પુછવા લાગ્યો, વિપ્રની પ્રત્યે એમ; કહો માહરા જા કીપા કરીને, હાંઇ પધાર્યાં કેમ ॥૨૪॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી; માહારે હતો એક તન, તેને તેડી જાત્રા જતાતા, મારગે આવ્યું વન, ॥૨૫॥ ત્યાં અમને અઘોરિ મળ્યો, લઇ ગયો મુજ પુત્ર તેને અમે કરગરી પડીયા; કહ્યું માગે સુરસુત્ર ॥૨૬॥ માહારાજ માહારા પુત્રને મુકો, બીજું માગો તે આપું; એટલે અઘોરિ એમ બોલ્યા, જા તારૂં કષ્ટ કાપું ॥૨૭॥ મોરદ્વજ રાજાનું મને; આપે અરધુ અંગ; જમણું પાસુ ભક્ષ કરવા છે મુજને ઉમંગ ॥૨૮॥ તે અંગનું હું ભક્ષ કરિને, પાછો આપુ તુજ તન; એવુ સાંભળી તારિ પાસે, હું આવ્યો રાજન ॥૨૯॥ બ્રાહ્મણનો દીકરો ઉગરે છે, શરિરતારૂં દેતો, તને પુરો ધરમીષ્ટ જાણિ, યાચના કિધી મેં તો ॥૩૦ એટલે મોરૂદ્વજ એમ બોલ્યો, મહારાજ ધરજો હામ; બહુ પુન્યશાળી શરિર મહારૂ, આવે વિપ્રને કામ ॥૩ ॥ કહો કેવિરિતે આપુ, તવ કહ્યું જગજીવન એક બાજઠપર બેસ તું તો, બોલાવ તારો તન ॥૩૨॥ કરવત લાવેને; હાંઇ આવે, બીજી આવે તુજ નારિ; બેઉ મળિ કરવત મુકે તુજ શિશ અડધે ધારિ ॥૩૩॥ કાષ્ઠ વહેરે તેમ વેહેરે તુજને, ધરિને ધરમનો ટેક; કોઇના મનમાં દુખ ન ઉપજે, આંસ ન આવે એક ॥૩૪॥ તેમજ તું પણ દુખ નવ ધરે ચોરવે નહિ જરા અંગ; તને પણ આંસુ નવ આવે ટેક ન કરવો ભંગ ॥ ૩૫ ॥ એટલે મોરૂધજ એમ બોલ્યો, મહારજ વચન થાપું; તમારા કહેવા પ્રમાણે શરિર માહારૂ આપુ ॥ ૩૬ ॥ એમ કહી પે-

ની નારી, બોલાવી પોતાની કને; માતા પુત્રને ભેગા કરી કહ્યું, કરવત મુકો મને ॥૩૭॥ માહારા મરણનું દુખ ન ધરશો, વીપ્ર તણું કષ્ટ કાપો; કરવતથી વહેરી નાખીને શરીર જમણુ આપો ॥૩૮॥ માહારી આગના લોપશોમાં, કરશો નહી સંતાપ; અંગ એ વિપ્રને આપો નહી તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૩૯॥ એમ કહી બાજઠપર બેઠો, સમરણ હરીનું કીધું;તામ્રધ્વજે ને એની માયે, કરવત કરમાં લીધું. ॥૪૦॥ સામાસામી બેઉ જણ ઉભા, જોયા કરે જુગદીશ, રામ રામ રામ રામ કહેતાં કહેતાં કરવત મુકયું શીશ ॥૪૧॥ કાષ્ટ વહેરે તેમ વહેરવા લાગ્યા, કઠીણ કારજ કરીયું, વહેરતાં વહેરતાં છાતી સુધી તે કરવત ઉતરીયું ॥૪૨॥ વહેરાવનારા કે વહેરનારાં, મનમાં નવ સોસાય; આનંદથી તે કામ કરે છે, એવામાં શું થાય ॥૪૩॥ મોરૂધ્વજનું અંગ ડાબુ, દુખ ધરીને રડીયું; ડાબા લોચન વિશેથી, ગરગર આંસુ પડીયું ॥૪૪॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, વહેરી ન નાંખો ફાંસુ; એ અંગ કામમાં નહી આવવાનું, નીકળ્યું નેત્રનું આંસુ. ॥૪૫॥ એમ કહીને રીસાઇ ચાલ્યા, પોતે દીનાનાથ; તવ મોરૂધ્વજની નારીયે; ઝાલ્યો પ્રભુનો હાથ. ॥૪૬॥ મહારાજ રીસાઈ જાવો છો શાને, આંસુનો સંદેહ ખુઓ, શાથી રડયું તે સજીવન કરી, પોતે પુછી જુઓ ॥૪૭॥ તવ પ્રભુએ આખો કીધો, મોરૂદ્વજને સાર; પછી પ્રેમે પુછવા લાગ્યા, પોતે જુગદાધાર. ॥૪૮॥ કહે ભાઇ કેમ રડી પડીયું, તારૂં ડાબુ લોચન; મોરૂદ્વજ કહે સાચું કહું છું, સાંભળજો વચન ॥૪૯॥ માહારા ડાબા અંગના મનમાં, ઉપન્યું દારૂણ દુખ; એમ થયું કે અરેરે માહારૂં કોઇ ન ઇછે સુખ ॥૫૦॥ ડાબી પાસે શા પાપ કરેલાં, ડાબાનું કૃત શું કહાવ્યું; મોહોટા પુરૂષે માગ્યું નહીં ને, શુભ કામે નવ આવ્યું ॥૫૧॥ એવું મનમાં ઓછું આવ્યુ, તેથી નીકળીયું આંસુ; બીજુ દુખ મનમાં ન લાગ્યું, તેમાં રીસાયા ફાંસુ. ॥૫૨॥ એવા દીનતાનાં વચન સુણી, હરખ્યા વિશ્વના ભુપ; ઉભા થઇને દરશન દીધા, ધરયુ ચતરૂભુજ રૂપ. ॥૫૩॥ મોરૂધ્વજ પ્રદક્ષણા કરી ચો, પ્રેમે લાગ્યો પાય; મહારાજ મુજને પાવન કીધો, જયજયરે જગરાય ॥૫૪॥ એવામાં સેન્યા.લઇને, બભ્રૂવાહન આવ્યો, મોરૂધ્વજે અરજુન સુતને, માન્ય દેઈ બોલાવ્યો. ॥૫૫॥ તે સહુને પાંચ દીવસ રાખ્યા, મેમાન રીતે ઘેર; પોતાનો ઘોડો દીધો પાન્ડવને, ધન દીધું બહુ પેર ॥૫૬॥ પછી પોતે પાન્ડવ દળમાં, જાવા થયો તેયાર; યજ્ઞનો સામાન મોકલી દીધો હસ્તીનાપર નીરધાર ॥૫૬ તામ્રધ્વજને બેસારયો ગા-

ઠી, પોતે ચાલ્યો સેન્ય સાથ; અતી આનંદ ઉપજ્યો ઉપમાં, સાથે દીનાનાથ. ॥૫૮॥ એવે જાતાં જાતાં આવ્યું, સારસ્વાતપુર ગામ; તેનો રાજા વીરવરમા છે, પુશ્યક પુત્રનું નામ. ॥ ૫૯ ॥ રાજાનો જમાત્ર જમ રાજા છે, રહે છે રાજાને ધામ; તેના નગ્રમાં અશ્વ પેઠા, પુશ્યકે જોયા તે ઠામ ॥૬૦॥ તેવાજ તેણે બાંધી લીધા, યુદ્ધ કરવા ઇચ્છાય; આયુદ્ધ લીધાં હાથમાંને, ત્યાર કરી સેન્યાય ॥૬૧॥ વલણ તૈયાર કીધું સેન્યને યુદ્ધ કરવાને જાય; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, જપતાં શ્રી જગરાય.

કડવું ૬૭ રાગ ધવળ ધનાસરી.

બોલ્યા.જયમુનીજી વચનજી, સુણ પરીક્ષીત કેરા તનજી;ચઢયોયુદ્ધે પુશ્યક મહા બળીયોજી; એતો કોઇનો ન જાય કળીયો. ટેક. કોઇનો કળીયો નવ જાયે, વીર વીરમાનો તન; તેની પક્ષે વીરસમા, આવ્યો છે રાજન ॥૧॥ જમાત્ર એનો છે જમરાજા, યમદંડ સાથે લાવ્યો; એકસોને આઠ રોગ તાબામાં, તેને લેઇને આવ્યો ॥ ૨ ॥ પાન્ડવ સામા આવી ઉભા, કરવાને સંગરામ; સામા સામી વેહેચણ કીધી, રાખી રૂદીયે હામ ॥૩॥ અરજુન સામો વીરવરમા, ઉભો રહ્યો યુદ્ધ કરવા; પુષ્યકને વરસકેતુ ઉભા સંગ્રામ બહુ આદરવા ॥ ૪ ॥ બબરૂવાહનને યમ રાજા, સામાસામી થયા ત્યાર; બાળાવળીયે ધનુષ લઇને, બળમાં કર્યા ટંકાર. ॥૫॥ પછી એકાએક હાથ ઉપાડયા, મેઘનાદે ગડગડીયા; રાતા તાતા મદન માતા, મારવા ટુટી પડીયા ॥ ૬ ॥ ઉંચા નીચા ઉછળે યોદ્ધા, બાણ બહુ રહે વરસી; ભેર માળને ગોળા ચાલે ભાલા કટારીને ફરસી ॥૭॥ ભાલોડાં ભેદે શરીર છેદે, પડે છે પુરણ ત્રાસ; શોણીત કેરી છોળો ઉડે, હથીઆરો ચોપાસ. ॥ ૮ ॥ યમરાજાના રોગ ઉપડીયા, પાન્ડવ દળમાં પેઠા; કૈં જનને જઇને ખસ વળગી, તે તો વલુરવા બેઠા ॥૯॥ કૈં જનને ખાંસી રોગ વળગ્યો, તે તો ખુંખુ કરતા; કૈં જનને ખંજવાળ વળગી, તે ખંજોળી મરતા. ॥૧૦॥ એવા બહુ રીતે રોગ વળગ્યા, શેન્યા થઇ બહુ રોગી; યમરાયને બબરૂવાહને બાણ માર્યાં ઉપયોગી ॥ ૧૧ ॥ તેથી યમરાજા ગભરાયો, પણ બહુ બળમાં ચઢીયો; યમદંડ લીધો હાથમાંને શેન્યામાં ટુટી પડીયો. ॥૧૨॥ તવ બબરૂએ બાણ લીધું,દારૂણ દેવત દાખ્યો; યમરાજાની રૂદીયા ભેદી ધરણ ઢાળી નાખ્યો ॥૧૩॥ એવું જોઇને વીરવરમા, ઉછળી ઉંચો ચ-

ડીયો;અરજુનજીના રથની નીચે, અણુચીતવ્યો જઇ પડીયો ॥ ૧૪ ॥ પારથનો રથ ઉપાડીને, ચઢી ગયો ગગન; વાંકા વળીને બહુ બાણુ મારીં, કુંતાસતીને તન ॥૧૫॥ તેનું એક બાણુ ન ગણીયું, એવો કઠીણુ જાત; છેવટ પ્રભુએ પોતાના પગની, મારી છાતીમાં લાત ॥૧૬॥ તવ અરજુનનો રથ લઇને, ઉતરી પડીયો ધરણ; રથની નીચેથી નીકળીને, લાગ્યો હરીને ચરણુ ॥૧૭॥ અરે પ્રભુ મારૂ કઠીણુ રદે, હવેથી કોમળ થશે; તમોએ મુજને લાત મારી તે, ચરણુમાં વાગ્યું હશે ॥૧૮॥ એમ કહી પ્રભુનો પાય લેઇ, ચાંપ્યો રૂદીયા સાથ; તવ ચત્રભુજ દરસણુ દીધાં, પોતે દીનાનાથ ॥૧૯॥ એવે યમરાજાની વળી મુરછા, તવ વીરવરમા રાય; સરવેને ચરણે લાગીને, તેડી ગયો ગામ માંય ॥ ૨૦ ॥ પરોણાગતે બે દન રાખ્યા, સનમાન સારૂ કીધું; પછી પોતાના દીકરાને રાજપાટ સોંપી દીધું ॥૨૧॥ પોતે નીકળ્યો પાંડવ સાથે, અસ્વની પુઠે જાય જાતાં જાતાં કુંદનપુર આવ્યું, ત્યાં કુંદનશૈન્ય રાય ॥ ૨૨ ॥ ચંદ્રહાસ છે જમાત્ર તેનો, તેને છે બે તન; ચીત્ર સેન્યને મકરદ્વજતે,બહુ બળીયા પાવન ॥૨૩॥ તેને દેશમાં અશ્વ ગયા; મને બંધન કીધા; યુદ્ધ તણી હીમ્મત ધરીને, પોતાના નગ્રમાં લીધા ॥ ૨૪ ॥ ગામ ભાગોળે શૈન્ય ઉભું, પાન્ડવ કેરૂ સાર; એવે અરજુન પાશે આવ્યા; નારદજી તે વાર ॥૨૫॥ એટલે અરજુનજીએ પુછયું, ઓરે નારદ રૂશી; આ નારદ કેવો છે બળીયો, તે કહો થઇને ખુશી ॥૨૬॥ એટલે બોલ્યા નારદ રૂશી, કુંદનશૈન્ય છે રાય; તેતો નીરબળ છે જનમનો; તુને જીતી નવ જાય ॥૨૭॥ પણુ એનો જમાત્ર જે છે, તે છે બહુ બળવાન; પારથ કહે કયાંનો રહેવાશી, કોનો એ સતાન ॥૨૮॥ એની કથા મુજને સંભળાવો, લાગુ તમારે પાય; કેમ પરણ્યો કુંદનની પુત્રી, ઓરે રૂશીરાય ॥ ૨૯ ॥ વલણુ ॥ એ હકીકત કહો મુજને, લાગું તમને પાય; વલ્લભ વદે નારદરૂશી, કહે છે તે મહીમાય.

કડવું ૩૪ રાગ સાવહીયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; ચંદ્રહાસની વીસ્તારીને તુજને કહું કથાય ॥૧॥ નારદ કહે છે અરજુનજીને સાંભળી લે નરેશ; ઉતર દીશાયે કૈકલને નામે હતો સુંદીર દેશ ॥૨॥ તે દેશનો કૈકલશૈન્ય રાજા, ચલવે બહુ ધરસુત્ર; તેની રાણીને ગર્ભ રહેલો

એનો થયો એક પુત્ર ॥૩॥ નામ તેનું ચંદ્રહાસ પાડયું, છ માસનો થયો તન; એવામાં એ રાજાને માથે, દહીત થયો દુશમન ॥૪॥ તે દહીતોએ કૈકલને ને, કૈકલની રાણીને; ભંડાર સહીત લુંટી લીધા, બેઉ જણને મારીને ॥૫॥ કૈકલના એક ઘરની દાસી, તેને લાગી બીક માઠી; છ માસના છોકરાને ઉંચકી, જીવને લઇને નાઠી ॥૬॥ ચંદ્રહાસને લઇને આવી, કંદન સેન્યને ગામ; બ્રાહ્મણ લોકોના ફળીયામાં જઇ કર્યો વિસરામ ॥૭॥ એક વીપ્રના ઓટલા ઉપર, બેઠી છોકરૂ લઇ; કને કાંઇ નહી ખાવા પીવા, પણ રહી ધારણ દેઇ ॥૮॥ બાળકને બહુ ભુખ લાગી, રડી આંસુડાં લાવ્યું; ઇશ્વર ઇચ્છાએ પાળક દાસી, તેને ધાવણ આવ્યું ॥૯॥ તવ ચંદ્રહાસને ધવરાવ્યો, પણ પોતે ભુખી સાર; બેઠી બેઠી રડવા લાગી, નહી અનનો આધાર ॥૧૦॥ એવે ફળીયાની બ્રાહ્મણિયો, ટોળે મળી ગઇ જોવા; દાસીને સહુ પુછવા લાગી કેમ બાઇ બેઠી રોવા ॥૧૧॥ તું કોણ છે ને કયાંની રેહેવાશી, તવ દાસી બોલી વચન; વખાની મારી નાશી આવી છું,આછે માહરો તન ॥૧૨॥ ખાવા વીવા પહેરવા નથી, નથી માહારે વિસરામ; માટે મને કોઇ ભાડુ :લેઇને રેહેવા આપો ઠામ ॥૧૩॥ પછી કોઇની મજુરી કરી, ભરીશ માહારૂ પેટ; જેમ તેમ ઉછેરીસ છોકરાને, તમ જેવાની કરૂ વેઠ ॥૧૪॥ એટલે સરવેને ઉપની દયા, ઓરડી આપી એક;તેમાં જઇને બેઠી પોતે ક્ષુધાતુર છે છેક ॥૧૫॥ એવામાં એક બ્રાહ્મણે તો, લાવીને આપ્યું અન્ન; કોઇએ લાવીને પાણી આપ્યું, તેણે કર્યું ભોજન ॥૧૬॥ કોઇએ આપ્યો ગોદડી વડો, કોઇએ કાષ્ટ તપેલી; કોઇએ થાળી વાટકી કોઇએ, કોઇએ કાંઇ ચીજ મેલી ॥૧૭॥ જેમ તેમ કરી ઘર મંડાવ્યું, પોતાનું પોશણ કરતી; ઘેર ઘેર આખા ફરીયામાં, મજુરી કરવા ફરતી ॥૧૮॥ કોઇનું ખાંડે કોઇનું ઝાટકે, કોઇનો એંઠવાડ કહાડે; કોઇનો લાવી દેણાં દળે, પેટનું પુરૂ પાડે ॥૧૯॥॥ એમ કરીને ઉછરે છે, પોતાનો ચંદ્રહાસ; એ રીતે ત્યાં રહેતાં રહેતાં, વીતી ગયા બાર માસ ॥૨૦॥ એવામાં એક દીવસ રાતે, સુતાં માતા સુત ધરણ; ત્યાં દાસીને સરપ કરડયો, તે તો પામી મરણ ॥ ૨૧ ॥ એટલામાં પરભાત થયો, જાગીયો ચંદ્રહાસ; રડતો રડતો બેઠો થઇને, બેઠો માની પાસ ॥૨૨॥ તવ તે મડદુ કયાંથી બોલે માતાનું મોંડું હલાવે; શરીર ઉપર આડો પડીને સ્થાન ગ્રહીને ધાવે ॥૨૩॥ ધાવે પણ ધાવણ નવ આવે, તેમ તેમ વીશેષ રડે; આડોશી પાડોશી થઇ ગયાં ભેગાં, સરવેને વેમ પડે ॥ ૨૩ ॥

ક્યાં ગઇ હશે રડતો મુકીને, કરીઓ તેનો તપાસ; દ્વાર ઠેલ્યાં તો સાંકળ દીઠી, રડે મહીં ચંદ્રહાસ ॥૨૪॥ જાણ્યું કે મહીં ઉંઘી ગયેલી, સમજી બરકા પાડે; બારણું ઠોકે સાંકળ ઠોકે, પણ કોણ દ્વાર ઉઘાડે ॥૨૫॥ એટલે લોકોએ દ્વાર ઉતાર્યાં, જોયું તો મરણ પામેલી; છોકરાને તવ ઉપાડી લીધો, એનો તો ઇશવર બેલી ॥૨૬॥ શબ ઉપડાવી દહન કરાવ્યું, મા વીના રઝળ્યો બાળ; કુળીઆમાં એક બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી, હતાં બેઉ દયાળ ॥૨૭॥ તેને પેટે પ્રજા નોહોતી, તેણે સુત કરી લીધો; નવરાવે ધોવરાવે ઉછેરે, ઘણોજ આશરો દીધો ॥૨૮॥ પેટના પુત્ર સરીખો ગણે છે, તાકે છે એનું હિત; રમતાં જમતાં બોલતાં શીખ્યો, સૌને એના પર પ્રીત ॥૨૯॥ બોલે છે બહુ કાલુ કાલુ, વાહાલુ સરવને લાગે; જેને ત્યાં જાય ત્યાં થાય ડાહયો, ધીરે રહી ખાવા . માગે ॥૩૦॥ જેને તે એને આપે ખાવા, ખોળે લઇ રમાડે; જ્યાં કાંઇ જમણવાર હોયે જેને ત્યા, બોલાવી જમાડે ॥૩૧॥ એવી રીતે એ ઉછરે છે, પ્રેમ રાખે સહુ કોઇ કોઇ; રાખનાર વિપ્રે પાંચ વરશે, દીધી એને જનોઇ, ॥૩૨॥ ત્યારથી એ ખટ કર્મ શીખ્યો, ગલકી નાહાવા નીત્ય જાય; નાહાના નાહાના છોકરા સાથે, જઇ ગલકીમાં નાહાય ॥ ૩૩ ॥ નહાતાં નહાતાં ગલકીમાંથી; જડીયા સારંગરામ, ચંદ્રહાસે તેનું પુજન કીધું, શખો પાડ્યું નામ ॥૩૪॥ બીજા છોકરાને બતાવ્યો, જુવો મને શખો જડીયો એટલે જુંટાવી લેવાને બીજો, છોકરો બાહાજી પડીયો ॥૨૫॥ લાવ્ય મને દે લાવ્ય મને દે, કહીને જુલમ કીધો, તવ ચંદ્રહાસ રડવા લાગ્યો, મુખમાં ઘાલી દીધો ॥૩૬॥ બુમો પાડી જુઓરે લોકો મુજપર જુલમ થાય; ગલ્કીમાંથી શખો જડયો મુને, આ છોકરો લેઇ જાય ॥ ૩૭ ॥ એટલે મોહોટા મોહોટા ભરાયા, છીનવવા નવ દેવો; લોકે કહ્યું દેખાડ અમને, શખો છે તારો કેવો ॥૩૮॥ ચંદ્રહાસે મુખમાંથી કાઢી, સરવેને દેખાડયો; માહારો છે હું કેમ આપું, કહી મુખમાં સંતાડયો ॥૩૯॥ સારંગરામના પ્રતાપ વડે, લોકોનાં મન હરીયાં; દયા આવી ચંદ્રહાશ કેરી, બાળકો આઘાં કરીયાં ॥૪૦॥ પછી ચંદ્રહાસ ઘેર ગયો, શખાને મુખમાં રાખે; જે જોવા ઇચ્છે તેને દેખાડે, પાછો મુખમાં નાંખે ॥૪૧॥ નીત્ય સવારે વહેલો ઉઠી, ગલકીમાં કરે સ્નાન; સારંગરામની કરે પુજા, રીઝે શ્રી ભગવાન ॥ ૪૨ ॥ પુષ્પ ચઢાવે ચંદન ચઢાવે, વળી નાખે મુખમાંય; દરશણે કરવા ઇછે તેને દેખાડે છે ત્યાંય ॥૪૩॥ જે દેખે તે થાય ખુશી, વહાલો લાગે ચંદ્રહાસ; પ્રભુ સર્વને મો-

હ લગાડે, રીજ્યા છે અવીનાશ ॥ ૪૪ ॥ જેને ને તેને પ્રેમ ઉપજે, વીષ્ણુ દેવ પરતાપ; સોક ફરે છોકરા પુંઠે, શું કરી શકે મા બાપ ॥ ૪ ॥ ગામમાં છોકરા લખોટે રમે, તેના ભેગો ભમે; મુખમાંથી શખો કાઢીને લખોટા રીતે રમે ॥૪૬॥ લોકનાં ટોળાં ઉભારે જોવા, બાળ રમે ખરી રીતે; શખાના પરતાપ વડે એ ચંદ્રહાસ તો જીતે ॥૩૭॥ જેને ને તેને હરાવે; સાળંગરામને વડે; ગમે તેવા હોશીઆર સાથે, રમતા પાછો ન પડે ॥ ૪૮ ॥ તેથી સરવે બાળકોને પડીયો પેટમાં વેમ; શખાથી ચંદ્રહાસ જીતે છે, લવો જેમ તેમ ॥ ૪૯ ॥ અનેક પડપંચ કરે બાળકો, પણ હાથમાં નવ આવે; બદલે બીજુ આપવા જાયે, પૈસાથી લલચાવે ॥ ૫૦ ॥ પણ કોઈ નો છેતર્યોં નવ જાયે, વળી કોઇથી નવ હારે; વળી વીસેશ બુદ્ધી વધે, કલેશ ન થાયે કો વારે ॥ ૫૧ ॥ વળી શરીરનું તેજ વધે છે, થઇ મનોહર કાન્તી, જેને ને તેને મોહ લાગે, દેખે તો વળે શાન્તી ॥ ૫૧ ॥ જેને તે ચંદ્રહાસને તો માન દઇ બોલાવે; ડાહીડાહી વાતો કેવરાવે, સારૂ સારૂ ખવરાવે ॥ ૫૩ ॥ આખા ગામમાં લાડકવાયો શું બનીયું એક દન,કુબુદ્ધી પ્રધાન રાજાની કરાવે બ્રહ્મ ભોજન ॥૫૪॥ ત્યાં વીપ્ર બેઠાતા જમવા, પીરસણા નીકળીયા, તે ઘરની બહાર ચોકઠામાં, દસ વીસ છોકરા મળીયા ॥ ૫૫ ॥ ચંદ્રહાસ છે તેના ભેગો, લખોટેથી રમે; બ્રાહ્મણ પેલા જમે તેનું, ચંદ્રહાસમાં ચીત ભમે ॥ ૫૬ ॥ જમવામાં જીવ રહેતો નથી, ચંદ્રહાસને નરખે; એનું બોલવું એનું રમવું, જોઈ જોઇ વીર હરખે ॥ ૫૭ ॥ તવ કુબુદ્ધી પ્રધાન બોલ્યો, ભોજનપર નથી પ્રેમ; માહારાજો પેલા છોકરા સામુ, જોઇ રહયાછો કેમ ॥૫૮॥ મુરખ જેવું છોકરૂં રમે, તેને, નીરખો કેવા; ભોજન કરવાભાન ભુલ્યા, બ્રાહ્મણ મુરખ જેવા ॥ ૫૯ ॥ એનામા એવું સું દીઠું તે, નીરખો એનું ગાત્ર; તવ વીપ્ર ક્રોધ કરીને બોલ્યા, એ છે તુજ જમાત્ર ॥ ૧૦ ॥ એવું સાંભળી ક્રોધે ચઢીયા, કહ્યા કટુ વચન; વીપ્ર કહે તું શીદ કરે છે, કરશે એ રાજ્યાસન ॥ ૬૧ ॥ ધનમાલ તારો એ ભોગવશે વીપ્રનું વચન સાચુ, પ્રધાન કહે તમારૂ બોલવુ, કરી આપવાનો કાચુ, ॥ ૬૨ ॥ વળણ ॥ કાચુ વચન કરૂ તમ તણું, જોઇ લેજો મહારાજ, વલ્લભ વદે પ્રધાનને, ઉપજી દલમાં દાજ

કડવું ૬૯ રાગ સામેરનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુ

જને સંભળાવું, ચંદ્રહાસનો મહીમાય ॥૧॥ દુષ્ટ બુદ્ધી પ્રધાનને આ-
વ્યું કુંવર ઉપર ઝેર; વીપ્રનું બોલ્યું જુઠું પાડું,કરૂં કુંવરપર કહેર ॥૨॥
એવે વીપ્રે ભોજન કરી, ગયા પોતાને ઠામ; તે પછી પાપી પરધાને,કેવું
કીધું કામ ॥૩॥ બોલાવ્યા ચારે ચંડાળોને, લેઇ ગયા એકાન્ત; ચંડા-
ળો કહે કામ બતાવો, કસી ન રાખશો ભ્રાત ॥ ૪ ॥ એટલે પ્રધાન
એમ બોલ્યો, વારતા રાખજો મનમા, પેલો ચંદ્રહાસ છોકરોછે,તેને તેડી
જાઓ વનમાં ॥૫॥ કોઇ ન જાણે એવી રીતે, મારી નાંખીને આવો;
નીશાની માટે કોરી કાડીને, આંખ્યો એની લાવો ॥ ૬ ॥ જમણે ભુજે
છ આંગળી છે તે છઠી લાવજો કાપી; એટલું કામ કરો તો તમને. ખુ
સી કરૂં ધન આપી ॥૭॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, એમા શું છે
કામ ભારે; ગમે તે વેળા મારી નાખીને, દેશું નીશાની સવારે ॥ ૮ ॥
એમ કહીને દુષ્ટ ઉઠયા, મનસુબા મન કરતા; ન માબાપુ જાણીને એને
લેવાને સારૂ ફરતા ॥૯॥ એવે સમે સાંજ પડી ને, મળીઓ ચંદ્રહાસ;
ફોસલાવી અળગો બોલાવી, લીધો પોતાની પાસ ॥ ૧૦ ॥ પછી એકા-
એક ઊચકીને નાઠા ચંડાળ ચારે; ધાંટા કાઢી ચંદ્રહાસ રડેછે. કોણ ચડે
એની વારે ॥ ૧૧ ॥ નગ્રથી ચાર ગાઉ છેટે જઇને પ્રથ્વીપર ઉતર્યો
રાત અજવાળી જાય જ્યારે, મનસુબો મારવા ધાર્યો ॥ ૧૨ ॥ એટલે
ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મારે ગમે તેમ નથી; ચાહ્ય તો મારી નાંખો તોહે,
સખો દેવાનો નથી ॥ ૧૩ ॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, તારો શખો
નથી લેવો; વારૂ તું દેખાડ અમને, જોઇએ શખો છે કેવો ॥ ૧૪ ॥ એ
ટલે ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મોહોમાંથી નહી કાહાડું; ચારે જણ આઘા ઉભા
રો તો તમને દેખાડું ॥ ૧૫ ॥ તવ ચંડાળો અળગા ખસીયા, શખો
જોવાને કામ; ચંદ્રહાસે મુખમાંથી કાઢી દેખાડયા સાળંગરામ ॥ ૧૬ ॥
તે દેખીને ચંડાળોનું, ફરી ગયું છે મન; પ્રેર પ્રભુએ પેરણા કીધી.
જીવાડવા તે તન ॥ ૧૭ ॥ ચંડાળોને ઉપની દયા મનમાં આવ્યું એમ
અરેરે આ ગરીબડાને, આપણે મારીએ કેમ ॥ ૧૮ ॥ એટલે બીજો
ચંડાળ બોલ્યો. મુકી દો દયા આણી; પણ પ્રધાનની પાસે જઇને, શું
દઇશું નીશાની ॥૧૯॥ માટે એના જમણા ભુજની, છેલ્લી લ્યો આંગળી
કાપી; પછી જીવતો મુકી દો એને, એવી દયા મન વ્યાપી ॥ ૨૦ ॥
પછી ચંદ્રહાસને વળગી સમજાવીને છરી દીધી; જમણા ભુજની આં-
ગળી છઠી, તેતો કાપી લીધી ॥ ૨૧ ॥ ચંદ્રહાશે કારમી ચીશ પાડી,
કંપી મચ્યું શરીર; કળ ચડી તે ધરણ્ય બેઠો, બહુ નીકળ્યું રૂધીર ॥૨૨॥

ચારે ચંડાળ વનમાં મુકી, ચાલ્યા તેણીવાર; લોચન લીધા વિના જઇએ, નેતો ભુલ અપાર ॥૨૩॥ એવામાં એક મ્રગને માર્યો, તેનાં લીધાં લોચન; પછી ચારે નગ્રમાં ગયા, ચંદ્રહાસ રહયો વન ॥૨૪॥ રાત્રી બહુ ભયંકર ભાસે, ચાલે આંસુ હેલી થરથર એનું કાળજુ કંપે અરણ્યમાં કોણુ બેલી ॥૨૫॥ એવે ચંદ્રમા અસ્ત પામ્યો, થયું અંધારૂ ઘોર; વાઘ વરૂ કરે ગુધવાટા, થાય શીયાળોનો શોર ॥૨૬॥ એવા વનમાં બાળક રડે, મોંડું રહ્યું છે પહોળું; એવામાં ત્યાં ફરતું ફરતું આવ્યું હરણનું ટોળું ॥૨૭॥ સુતુ સુતુ છોકરૂ રડે, પશુને આવી દયાય; કાપેલી આંગળી ચાટવા લાગ્યા, તેણે શીતળતા થાય ॥૨૮॥ શીતળતા વળવાથી એનાં મીચાયાં લોચન; નીંદ્રાવશ બાળક થઈ ગયો, મુકી દીધું રૂદન ॥૨૯॥ પશુમાં પ્રેરણા કરી પ્રભુએ બાળક કરવા સુખી; શાખો મુખમાં રાખીને ઉંધ્યો, ન થયો વીશેશ દુખી ॥૩૦॥ એવામાં તો વાહાણુ વાહાયું, તવ જાગ્યો ચંદ્રહાસ; તોપણ હરણનું ટોળુ તે, બેઠું એની પાસ ॥૩૧॥ બાળકથી ઉઠાતું નથી, પીડાથી રહ્યો પડી; હરણાંએ વનમાંથી લાવી, ફળ દીધાં તે ઘડી ॥૩૨॥ ચંદ્રહાસને જે મીઠાં લાગે તે ફળ લઇને ખાય, એટલે જીવને શાન્તી વળી, બેઠો થયો વનમાંય ॥૩૩॥ એવે સુર્યનો તાપ આવ્યો, તડકો લાગ્યો તે સમે; આકાશ ઉડતી સમળીયો, ચંદ્રહાસ ઉપર ભમે ॥૩૫॥ તેથી પુત્રને થયો છાંયો પ્રભુ તણી મહેરબાની શાખાને અળગો નવ મુકે, પ્રાણુ પોતાનો જાણી ॥૩૫॥ એ રીતે વનમાંને વનમાં, વીતી ગયા દશ દન; એવામાં કોળંદર નામનો, ત્યાં આવ્યો રાજન ॥૩૬॥ઘેરથી ઘોડે બેસી આવેલો, મ્રગીયા રમવા વન; જ્યાં છે ચંદ્રહાસ ત્યાં તે આવ્યો, દીઠો નહાનો તન ॥૩૭॥ એ રાજાને ફરજન નથી, તેણે કર્યો વીચાર, આ છોકરૂ કોઇ માબાપ વિના, વનમાં છે નીરધાર ॥૩૮॥ પુત્ર નથી કાંઇ માહારે પેટે, માટે એને લઇ જાવું, દીકરો કરી મુજ ઘેર રાખું, સારૂ સારૂ ખવરાવું ॥૩૯॥ એવું સમજી કોળંદરે, પુત્રને આઉકાર દીધો; પાંગોઠું ઝાલી ઉપાડીને, અશ્વના ઉપર લીધો ॥૪૦॥ સાથે સુત લઇને ઘેર ગયો હરખ્યું ગામનું લોક; ચંદ્રહાસનું મોહોઢું જુએ, તેનો ટળે શોક ॥૪૧॥ કોળંધરે મુકયો નિશાળે, ભણે નહિ વીધાય; કકો કહેતાં કશણુ બોલે બીજું ન ભણે કયાંય ॥૪૨॥ હરી ફરી સારંગરામ સેવે, રાખે પોતાની પાસ; એક ઘડી અળગા નવ મુકે, તેથી રીઝ્યા અવીનાશ ॥૪૩॥ એમ કરતાં સોળ વરસનો થયો, તાતને જોડયા હાથ; પીતાજી દેશ જી-

તવા જાવું, સૈન્યા દો મુજ સાથ ॥૪૪॥ તેથી તાતે સૈન્ય આપ્યું, જીતવા ચાલ્યો દેશ; મોહોટા સામી બાથ ન દીધી, જીત્યો નાના નરેશ; ॥૪૫॥ ઘણું ઘણું ધન પોતે લાવ્યો, પીતા અતી રાજી થાય; કોળંધર કને ખંડણી લે છે, કુન્દનપુરનો રાય ॥૪૬॥ તેને ત્યાં મોકલી નજરાણો; સો ગાડાં ભરી ધન, કહાવ્યું કે બહુ દેશ જીત્યો, વગડેથી લાવેલો તન ॥ ૪૭ ॥ કુન્દન રાજાને દ્રવ્ય પહોંચ્યું, ઉડતી જાણી વાત; કોળંધરનો પાળક પુત્ર થઇ ગયો પ્રખ્યાત ॥૪૮॥ છે ચંદ્રહાસ નામ તેનું, રૂપે ગુલાબનો ગોટો; મોહા ગુણવંતો મોહા બળવંતો, પ્રાક્રમમાં બહુ મોહોટો ॥૪૯॥ કુંદન રાજા આનંદ પામ્યો, પ્રધાનને પડ્યો ત્રાસ; મેં મરાવવા મોકલ્યો તે તો, નહી હોય ચંદ્રહાસ ॥૫૦॥ એવામાં કુંદનરાય બોલ્યો, પ્રધાન તમે જાવો; કોળંધરનો દીકરો કેવો, તેના સમાચાર લાવો ॥ ૫૧ ॥ તવ કુબુદ્ધી પ્રધાન ગયો, કોળંધરને ઘેર; માન્ય દેઇને ઉતારો આપ્યો, કોળંધરે ભલી પેર ॥૫૨॥ પછી કુબુદ્ધી પુછવા લાગ્યો, કયાં છે તમારો તન; તેને જોવા માટે મુજને, મોકલીયો રાજન ॥૫૩॥ તવ ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો, તે આવ્યો પ્રધાન પાસ; નજરે દેખી ઓળખ્યો તો, મનમાં લાગ્યો ત્રાસ ॥૫૪॥ જાણ્યું મરાવવા મોકલ્યોતો, તેવો તે ચંદ્રહાસ; બ્રાહ્મણનું બોલ્યું સત્ય થાશે, હુંતો થઇશ નીરાશ ॥૫૫॥ એવું જાણી કુબુદ્ધીયે, કપટનો ખેલ કીધો; છાનો માનો એક પત્ર લખીને, ચંદ્રહાસને કર દીધો ॥૫૬॥ દીકરો પોતાનો મદન નામે તેને લખ્યું પત્ર લેજો; આ કાગળના લાવનારાને તરતા તુરત વીષ દેજો ॥૫૭॥ વીલમ ન કરશો કોને ન કહેશો, કાંઇ ન કરશો વાર; આવેલી બાજી હાથથી જાશે, ઓરે મદન કુંવાર ॥ ૫૮ ॥ એવો પત્ર લખીને આપ્યો, ચંદ્રહાસ કેરા કરમાં, જાવો જઇ પત્ર આપી આવો, અમ સુતને અમ ઘરમાં ॥૫૯॥ જોજો પત્રને ઉકેલશોમાં ઝટ પટ ચાલ્યા જાઓ; મારા પુત્રને પત્ર આપી પછી વીમાસો ખાવો ॥૬૦॥

વળણ. વીમાસો ખાજો પછી, જાવો ચંદ્રહાસ; શ્રોતાજન સહુ સાંભળો કહે છે વલ્લભ વ્યાસ.

કડવું ૭૦ રાગ ચોપાઈ

બોલ્યા જયમુનીજી વચન, સુણ પરીક્ષીત કેરા તન; ચંદ્રહાસને કાળ દીધો, એણે જાવાનો વીચાર કીધો ॥૧॥ એતો અશ્વ ઉપર થઇ

સ્વાર, પેહેરી લીધા વસ્ત્ર શણગાર; સત્ય રાખ્યાં સહુ હથીયાર, સાથે સેવક લીધા ચાર ॥૨॥ તેવા તે અશ્વે સ્વાર, ચાલ્યા. પત્ર દેવા તેણી વાર; મન મુકીને ઘોડા દોડાવ્યો. થોડી વારે કુંદનપુર આવ્યા. ॥૩॥ ગલકી ગંગાની કીનાર, એક બાગ શોભીત અપાર; તેમાં; રૂડાં વ્રક્ષની છાયા. તેના શીતળ વાયુ વાયા. ॥૪॥ તેથી ચંદ્રહાસ બોલ્યો વચન, આવો છાયામાં કરિયે સહન; થોડી થોડી નિદ્રા લૈશું, પછી પત્ર જઇને દેશું. ॥ ૫ ॥ એમ કહીને બાગમાં પેઠા, દીઠો છાંયો ત્યાં જઇને બેઠા; વસ્ત્ર પાથરી બાગમાં સુતા,આવ્યો વાયુ નીંદ્રા વશ હુતા ॥ ૬ ॥ બાગ સરસુ ગલકી તીર ત્યાં તો નીરમળ વહે છે નીર; ત્યાં તો નહાવા આવી છે કુંવર, પુત્રી કુંદનરાયની સાર. ॥ ૭ ॥ એ તો છે રૂપરૂપની ધામ, એનું ચંપક માલ્યની નામ; તેની સાથે પ્રધાનના બાળ, વિખ્યા નામે રૂપે રશાળ. ॥૮॥ બેઉ બાળીયે કર્યું સ્નાન, ઘેર જાવા થઇ સાવધાન; તવ વિખ્યા બોલી બેહેન જાવો, મુજ માયે કહ્યું પુસ્પ લાવો. ॥૯॥ માટે હું પુસ્પ લેવા જાવું, બાગમાં વીણીને આવું; એમ કહી કરી કુંવારિ વીદાય,પોતે બાગને વીશે જાય.॥૧૦॥ પુશ્પ વીણવા લાગી પોતે દીઠો ચંદ્રહાસ સુતો તે, એનાં દરસણે જાય દુખ, જઈ વીખી-યાયે જોયું મુખે. ॥૧૧॥ દીઠો પુરૂષ સહુ અલબેલો, હાલ આ નર છે ઉંઘેલો; એવે પત્ર જામાનિ કસે, તે તો વાંચવાને મન વસે ॥૧૨॥ ધીરે રહિને છોડયો સાર; વાંચી જાણ્યા સમાચાર; મુજતાતે ધાર્યો છે કેહેર મોકલ્યો કપટે મુજ ઘેર ॥ ૧૩ ॥ વીખ દેવા લખ્યું મુજ તાત, દેશે ક-પટથી વિખ ભ્રાત; પછી કુંવરીએ શું કીધું. પોતે નેત્રનું કાળજ લીધું. ॥૧૪॥વિખ શબ્દ લખ્યો છે જ્યાંય; ખની જોડે લખ્યો ય ત્યાંય; તવ વીખીયા એમ વંચાય છાનું માનું લખ્યું કન્યાય. ॥૧૫॥ એનું નામ છે વીખીયા માટ; એણે સમજી બેસાડયો ઘાટ; પછી હતો તેમજ બાંધી દીધો, પછી પંથ પોતાનો લીધો. ॥૧૬॥ ચાલી ચાલી ગઇ આપ ઘેર, કોઇને કહી નહી તે પેર;એમ કરતાં થઇ ઘડી ચાર, ચંદ્રહાસ જાગ્યો તેણીવાર.॥૧૭॥ એતો જાગ્રત થઇને ગયો,કુંઅુદ્ધીને ત્યાં જઇ ઉભો રહ્યો પત્ર મદન કુંવરને દીધો, એણે ઉકેલી વાંચી લીધો. ॥૧૮॥ મુજ તાતે મોકલીયો હાને રૂઠા જમાત્રથી મન માને; એણે જાણ્યું જાણે કોઈ વાત. હાવો જમાત્ર નાવે હાથ. ॥૧૯॥ એમ સમજીને વિપ્ર બોલાવ્યો, પોતાના ઘરનો ગોર આવ્યો, કીધું સમે વરતે સાવધાન, દીધું મદને કન્યાદાન, ॥૨૦વિખ્યા ભગની પોતાની જેહ,પરણાવી દીધી પ્રેમ તેહ;એવે આવ્યો

કુબુદ્ધી તાત, એણે લગ્નની જાણીવાત. ॥૨૧॥ દીઠો ચુડો પુત્રીને હાથ,
શાતરૂ પરણ્યો દીકરી સાથ; વિપ્રોનું વેણ ના પડયું કાચું, માહારૂ જુઠ્ઠને
એમનું સાચુ. ॥૨૨॥ પણ હું કયારે ખરો ખેલાડુ, બોલ્યું બ્રાહ્મણનું
ખોટુ પાડુ; એકવાર હું શંદે ખોવું, આમ કેમ થયું પછી જોવું ॥૨૩॥
પછી પોતાનો મદન તન, તેને તેડયો એકાંત ભોવન; બેટા તેં શીખ
કોની લીધી, ।વખ્યા બહેન પરણાવી દીધી ॥૨૪॥ ત્યારે મદન બોલ્યો
એમ, પત્ર લખીને પુછો છો કેમ; જુઓ પત્ર તમારો લખેલો, મીથ્યા
આરોપ મુજને મેલો. ॥૨૫॥ તવ પ્રધાને પત્ર લીધો, શબ્દ વાંચીને
વિચાર કીધો; મહારી લખવામાં થઇ ભુલ, હાથેથી બન્યો મુરખ તુલ.
॥૨૬॥ હવે વીધવા વેઠું કુંવારી, પણ જમાત્ર નાખુ મારી; એમ મ-
નમાં રાખી એ વાત, ઘેર બેસી રહયો છે તાત ॥ ૨૭ ॥ એવે મદન
સભામાં ગયો, જઇ રાજાને સદેશો કહયો,સુણો કુંદનશેન્ય વાત વગની
મેંતો પરણાવી મારી ભગની ॥ ૨૮ ॥ કોળંદરનો સુત ચંદ્રહાસ,
તેની સાથે ધરી છે ઉલ્લાસ; સુણી કુન્દનશેન્ય એમ બોલે,કામ કીધું રૂડું
અતોલે ॥૨૯॥ જા તું જ્યાં હોય ચંદ્રહાસ, ત્યાંથી મોકલ મારી પાસ;
એને પુત્રી માહારી પરણાવું, સદા હાંઈ રહેવાને ઠરાવું ॥૩૯॥ એવાં
વચન સુણીને મદન, ચાલ્યો દુષ્ટ બુદ્ધીનો તન; એવે કુબુદ્ધી શું
ખેલ લાવ્યો, એણે જમાત્રને બોલાવ્યો ॥૩૧॥ કહ્યું ચંદ્રહાસને કામ,
તમે સ્નાન કરો આ ઠામ; પછી પુંજપો હાથનો સાહાવો, ચામુન્ડાના
પુજન સારૂ જાવો ॥૩૨॥ અમારા કુળ રીત એવી, જઇ જમાત્ર પુંજે
દેવી; નવ પુંજે તો વીધન થાય, દીકરાનું હેવાતણ જાય ॥૩૩॥ તવ
બોલ્યો ચંદ્રહાસ એમ, વેણ લોપું તમારૂં કેમ; કહીને કરવા ગયો સ્નાન
તવ કપટ કર્યું પરધાન ॥૩૪॥ અણુ બોલાવ્યો એ ચંડાળ દીધી ક-
બુદ્ધી તતકાળ; તમે ચામુન્ડા માતાએ જાવો, ડેરામાં પેસીને સંતાવો
॥૩૫॥ રહેજો ઉઘાડી તરવારે. ગફલત ન ખાશો લગારે; કોઈ આવે
ત્યાં પુજન કરવા, તેને જાણજો આવ્યો મરવા ॥ ૩૬ ॥ ભય ધરશો
નહી ધીરે દીશ,આવનારનું છેદજો શીશ; એવું કહી મોકલ્યા ચંડાળ,
જઇ સંતાયા તે તતકાળ ॥૩૭॥ હાથમાં ઉઘાડી તરવાર, રહ્યા માર-
વાને તઇયાર, એવે ચંદ્રહાશે કર્યું સ્નાન, સ્વચ્છ વસ્ત્ર થયો સાવધાન
॥૩૮॥ લીધી પુંજાપાની છાબ હાથ, જાતાં સમરે ચામુંડા માત, ઘર
થી નીકળી પંથે પળીયો એવે સુત પ્રધાનનો મળીયો ॥૩૯॥ પોતા-
નો બનેવી ચંદ્રહાસ આવ્યો મદન તેની પાસ, કહો વારૂ કયાં જાઓછે।

તમો, તમોને તેડવા આવ્યા અમો ॥૪૦॥ તવ બોલીયો ચંદ્રહાસ, જાવું ચામુંડાને અવાસ; તમ તાતે બતાવ્યું છે કામ, દેવી પુજવા જાવું તે ઠામ ॥૪૧॥ તવ મદન વદયો વચન, તમને તેડેછે રાજન; સેવા સામગ્રી મુજ કને લાવો, તમે રાજ્ય સભામાં જાઓ ॥૪૨॥ તમ વતી માતાએ હું જાવું; પુજા કરી સભામાં આવું. એવું કહીને સામગ્રી લીધી, ચંદ્રહાસે તે આપી દીધી ॥૪૩॥ પોતે ચાલ્યો રાજ્ય સભામાં, પેલો મદન ડેરામાં જાય;જેવો પેઠો ડેરાની માંય,તેવા ચંડાળ ઉભેલા ત્યાંય॥૪૪॥ ઉધાડાં ખડકે કરી રીસ, મારી છેદયું મદનનું શીશ; ધડ મુસ્તક પડીયા ધરણ; પામ્યો પાપી તણો સુત મરણ ॥ ૪૫ ॥ ચંદ્રહાશ ગયો સભામાંય, રાયે માન્ય દીધું ઘણું ત્યાંય; બધી વાત કહી વરણાવી, પોતાની પુત્રી પરણાવી ॥૪૬॥ જેનું ચંપક માલ્યણી નામ, ઘણી ગુણવંત રૂપની ધામ; તેનું કન્યાદાનજ દીધું, સહુ રાજ્ય અરપણ કીધું, ॥૪૭॥ તેતો વાત પ્રધાને જાણી, આવ્યો સભામાં વિચાર આણી; જોયું તો પરણ્યો ચંદ્રહાસ, જઈ બેઠો રાજાની પાસ ॥ ૪૮ ॥ લગનની તમામ વાત જાણી, એની મતી ઘણી ગભરાણી;પુછયું ચંદ્રહાસને એમ, દેવી પુજવા ન ગયા કેમ ॥૪૯॥ બોલ્યા ચંદ્રહાસ વચન, ગયો પુજવા તમારો તન; મને સભામાં મોકલી દીધો, પુજાપો એમણે હાથ લિધો. ॥ ૫૦ ॥ ગયા પુજન કરવાને એહ, પડયો પ્રધાનને સંદેહ; દોટ મુકીને પ્રધાન, પોતે જોવા ગયો સંતાન ॥૫૧॥ વલણ ॥ સંતાન જોવા સંચર્યા જ્યાં છે દેવસ્થાન; વ્યાસ વલ્લભ વદે, સમરો સહુ ભગવાન.

કડવું ૭૧ રાગ સવાઈયાનો.

જયમુની રૂશી એણિપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥૧॥ પ્રધાન સંચયો દેવીને દેરે, જોયું ધોળે દીશ; ડેરામાં પડેલું દીઠું, પુત્રનું ધડ ને શિશ ॥ ૨ ॥ પ્રધાને જાણ્યું બ્રાહ્મણોનું, વચન સાચું પડિયું; જે જે કપટ મેં કર્યું તે મ હારૂં મુજને નડિયું ॥૩॥ હવે હું શું કરૂં જીવિને,દિકરાનિ થઇહાણ,એમ કહીને શિશ પછાડયું, નિકળિ ગયો પ્રાણ ॥૪॥ એ વારતા સહુ લોકે જાણિ,જોવા ગયો રાજન;તેનિ સાથે ચંદ્રહાસ ગયો, આ શું થયું વિઘન ॥૫॥ ચંદ્રહાસનું મોઢું ઉતરી ગયું, પગલાંનો હું કાળો જગતનો

કહેણી થઇ મુને મુઓ સાસરો ને સાળો ॥૬॥ એવું સમજી ચામુન્ડાનો, વહન પોતે કીધો; તેથી દેવી પ્રસન્ન થયાં, હસીને ઉત્તર દીધો ॥૭॥ શું માગેછે શું માગે છે, જે માગે તે આપું, ચંદ્રહાસ તું ચીંતાન ધરતો, તું કહે તે કષ્ટ કાપું ॥૮॥ સાંભળી ચંદ્રહાસ બોલ્યો, માતાજી કષ્ટી કાપો; માહારો સસરો માહારો સાળો, સજીવન કરી આપો ॥૯॥ માતાયે અમી દ્રષ્ટી કીધી, તવ થયા સજીવન; ચંદ્રહાસને શરણે લાગ્યો, કુબુદ્ધી ને મદન ॥૧૦॥ દુષ્ટ બુદ્ધી જઈ જમાત્રને, પડીયો પ્રેમે પાય; માહારૂં કૃત મુજને નડયું છે, તમે તો કીધી સહાય ॥૧૧॥ પોતાનું કર્યું પોતાને નડે,તેમાં નહી મીન મેસ; કપટ તેનું ચપટ થાયે, સંદે નહી કાંઇ લેશ ॥૧૨॥ વિપ્રનું વચન સત્ય ન માને, મુજ જેવો નાસ્તિક; પાછળથી તે પસ્તાય પાપી, પહેલી ન ધરે બીક ॥૧૩॥ મમત બાંધે વીપ્રની સાથે. તે નવ પહોંચે ઠેઠ; એમ કહી ઘરબાર પોતાનું, જમાત્રને કર્યું ભેટ ॥૧૪॥ પોતાનો મદન દીકરો તે, ચંદ્રહાસનો દીધો; વૈરાગઆણી તપ કરવાને, જાવા વીચાર કીધો ॥૧૫॥ એટલે કુંદન શેન્ય રાજાયે, જોડે જાવા ધાર્યું, રાજા પ્રધાન નીકળ્યા બેઉ,ઉતપાતસર્વ નીવાર્યું ॥૧૬॥ તેમણે વનમાં વાસ પુર્યો, રાજ્ય કરે ચંદ્રહાસ; મદનને પ્રધાન કરીને પોતે રાખ્યો પાસ ॥ ૧૭ ॥ રીતે રાજ ચલાવે, ધર્મ ધોરિંધર રાય; ગઉબ્રાહ્મણને વિશેશ માને, તેમ તેમ જય વરતાય ॥ ૧૮ ॥ તે ચંદ્રહાસને બે દીકરા છે,બાણાસુરી બળવાન, એ બીના કહી નારદજીયે જાણ્યું સતી સંતાન ॥૧૯॥ નારદે કહ્યું અરજુનજીને, મુકીદો સોરાસોર. એની જોડે યુદ્ધ કર્યામાં નહી ચાલે તુજ જોર ॥૨૦॥ માટે સલ્હાકરી લ્યો ઘોડો, કહી થયા અંતરધ્યાન; અરજુનજીએ વખત વીચારી, શું કર્યું સતી સંતાન ॥૨૧॥ હંસદ્વજને નિલદ્વજને, મોકલી સંદેશા કરાવ્યા, કહીએ કે અરજુનને પ્રભુ; પરોણાગતે આવ્યા ॥૨૨॥ એવું કહાવ્યું તે વાત પહોંચી, જ્યાં ચંદ્રહાસ રાય; સારા સમાચાર સાંભળીજે સામો તેડવા જાય ॥૨૩॥ સામા આવી માન્ય દીધું, લેઇ ગયો આપ ઘેર; પાંચ દીવસે પરોણાગતે, રાખ્યા આનંદભેર ॥ ૨૪ ॥ પછી પોતાના પુત્રોને, સોંપી દીધું રાજ; અશ્વ લેઇને પાંડવ સાથે, નીકળ્યો ફરવા કાજ ॥૨૬॥ યજ્ઞના અશ્વ બે આગળ ચાલે, પુંઠે સહુ સેન્યાય; સર્વના જીવને આનંદ ઘણો હૈયે હરખ ના માય ॥૨૬॥ જાતાં જાતાં આઘા ગયા, લાંબે પંથે ચડીયા; એવામાં સમુદ્ર આવ્યો; તેની જળમાં પડીયા ॥ ૨૭ ॥ વલણ॥ પડીયાં તેના જળ વીશે, સાંભળ તું

કડવું ૭૨ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજને સંભળાવું અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ બેઉ અશ્વ સીંધુમાં પડીયા, તરતા જળમાં જાય; જળવિશે એક ટેકરી છે, તે જઈ પહોંચ્યા ત્યાંય ॥૨॥ સીંધુ કીનારે સઉ સેન્ય ઉભું, અશ્વ ગયા કેમ કરીએ; પ્રભુ કહે જળ તરણુવાણુજી, લેઈ પુંઠે પરવરીયે ॥૩॥ એમ કહી અરજુનને પ્રભુ, બેઉ થયા તઇયાર;જળ તરણુવાણુજી પર બેઠા, ચાલ્યા તેણીવાર ॥૪॥ ટેકરી ઉપર તે પણ ગયા, અશ્વ લેવાને કામ; ઘણા કાળથી તપ કરે છે બકદાલવ તે ઠામ ॥૫॥ તેમની પાસે અરજુન ગયો, ગયા અશરણા શરણ; મહા તપશ્વી મુની દેખી, પ્રેમે લાગ્યો ચરણ ॥૬॥ અરજુન કહે ઓ મહારાજાં, એકવાત પુછી લેવું; તડકો વરસાદ નડતો હશે, ઝુંપડી કરો તો કેવું ॥૭॥ એટલે બકદાલવ કહે બેટા, સાંભળ જે વેણુ માહારૂં; ઝઇડાં લાવી બાધુ, કેટલું જીવવા સારૂ ॥ ૮ ॥ એવું સાંભળી પારથે પુછયું. મનમાં ધરીને હર્ષ; ઓ મહારાજા તમ કાયાને, કેટલાં થયેલાં વરસ ॥૯॥ બકદાલવ કહે ખબર નથી પણ કહું વિવેક; જન્મથી મહારા મુસ્તક ઉપર, પત્ર મુકયું છે એક ॥ ૧૭ ॥ મહોટા મહોટા છીદ્ર પડેલાં, હશે તેની માંય; શુદ્રો જેટલા મહારી આગળ થઇ ગયા બ્રહ્માય ॥૧૧॥ તવ અરજુને છીદ્ર ગણીયાં, ગણિયા શ્રી જુગદીશ; ગણુતી કરતાં વીશ છીદ્રોના બ્રહ્મા થએલા વીશ ॥૧૨॥ અરજુનજી મહા વિસ્મય પામ્યો, આકેવી મતી ટુંકી, કહે છે કે ઝુંપડી બાંધીને છેવટ જાવું મુકી ॥૧૩॥ આપણો આયુશ છે બહુ ટુંકો, પણ આશા બહુ મોહોટી, અજ્ઞાનતાથી આપણુ જીવો, આશા કરીએ ખોટી ॥૧૪॥ એમ કહીને ઉભા થયા, યજ્ઞના અશ્વ હંકાર્યા, પુઠળ પોતાના અશ્વો મુકયા, શેન્ય હતું ત્યાં ઉતર્યા ॥૧૫॥ ભોમી ભાગમાં અશ્વ ચલાવ્યા જાતા જાતાં જાય; ચારો ચરતા મારગે ફરતા, ગયા સીંધુ દેશ માંય ॥૧૬॥ ત્યાં રાજ્ય કરે સુત જેદ્રથનો, દુર્યોધનનો ભાણેજ, જુગમ એવું નામ એનું, મોહોપર ઝાઝુ તેજ ॥ ૧૭ ॥ તેમાં ગામમાં ઘોડા થયા જુગમે જાણી વાત; અરવ લેલાટની પત્ર વાંચી જાણ્યા પાન્ડવ પ્રખ્યાત ॥૧૮॥ તેવોજ મુરછામાં પડીયો, થઇ ગયો બેભાન, તે વાત જાણી દુશાલીયે, ગભરાયો સંતાન ॥૧૯॥ એવું જાણી ઘર બાહાર ચાલી દોડી ગઇ ભાગોળે ત્રાસ ભરેલી રડવા લાગી, અવળા મોઢે

પોળે ॥ ૨૦ ॥ આ મુજ બંધુ આ મુજ બંધુ, કરતી કરતી આવી; કુંતી નંદન અરજુનજીએ, ભગની કહી બોલાવી ॥૨૧॥ આવ મારી ભગની શો લાગ્યો અગની, વગની કહે મન વાત; હું તારો ભાઇ બેઠો છું, ને કેમ કરે આંસુપાત ॥૨૨॥ એટલે દુશાલી એમ બોલી, દુરદશા માહારી જાગી; તને આવ્યો સંભાળી તાર, ભાણેજને બીક લાગી ॥૨૩॥ એના મનને એ ભય લાગ્યો, લેઇ લેશે મુજ રાજ; દુર્યોધનના વતીની માહારી, ઉપર કાઢશે દાજ ॥૨૪॥ એવો ભય તુજ ભાણેજ પામ્યો, મુરછામાં ઢળી પડીયો, એવાં બેનનાં વચન સુણી, પારથને પેમ ચડીયો ॥૨૫॥ સૈન્ય સહીત એ ગામમાં ગયો, ભાણેજ પડીયો જ્યાંય; ભાઇ ભાઇ કહેતો કહેતો, આવીને ઉભો ત્યાંય ॥૨૬॥ હાથ ગ્રહી જુગમને ઉઠાડયો, કેમ તું મન ભય લાવ્યો; આપણે ઘેર યજ્ઞ થાય છે તે; તુજને તેડવા આવ્યો ॥૨૭॥ ચાલો ભાણેજ ચાલો ભગની, ચાલો આપણે ઘેર; એટલે જુગમ રાજી થયો, ઉપડયા આનંદભેર ॥૨૮॥ વાજતે ગાજતે ચાલ્યા સરવે, હસ્તીનાપુર ભણી, વરશકેતુ આગળ ગયો, કહેવા વધામણી ॥૨૯॥ ધરમને સમાચાર કહ્યા, તવ ઉઠયા સામા જાવા; મોતી પુષ્પોની થાળો ભરી, બેઉ અશ્વ વધાવા ॥૩૦॥ કુંતા દ્રુપતી સુભદ્રા, ભીમસેન આદે જાય; હરખીને સૌ સામા આવી, અશ્વને લાગ્યા પાય ॥૩૧॥ મોતી પુષ્પે વધાવ્યા સહુને, તેડયા ગામની માંય; રૂપાળા ઉતારા આપ્યા, સહુ જન ઉતરીયું ત્યાંય ॥૩૨॥ આનંદ ઓચ્છવ ગામમાં થાયે, હરીજન લોકો મહાલે; અનીતીનો ન મળે કોઇ, રૂડી રીતે સહુ ચાલે ॥૩૩॥ યજ્ઞ મંડપની બહુ શોભા, કાંઇ ન રાખી ભુલ; સ્ફટીક મણીના સ્થંભ રોપેલા, ફરતી મોતીની ઝુલ ॥૩૪॥ હીરા ચળકે લીલમો લળકે, મલકે જોતાં મુખ; બ્રાહ્મણોનાં દરશન કરતાં, ટળે દળદર દુખ ॥૩૫॥ વેદ મંત્રના સુર ચાલે, નીકળે વાણી પવીત્ર; લોકોના જય જય શબ્દ થાયે, વાગે રૂડાં વાજીંત્ર ॥૩૬॥ ઉછળે અબીલ ગુલાલ પુષ્પો, ભજનથી થાય ધુન્ય; આપવું મેલવું તે સહુ કરે મહાબળીયો અરજુન ॥૩૭॥ દેશ દેશાન્તર પત્ર લખીને, તેડયા સહુ રાજન; અઠાસી સહસ્ર રૂશી તેડયા, નગ્ન થયું પાવન ॥૩૮॥ રાજા રહીઅતને વળી રૂશી, જાદવ છપ્પન કરોડ; યજ્ઞના વીશે કારભાર કરે, પોતે શ્રી રણછોડ ॥૩૯॥ સરવને સારૂ લાગે છે, ભાગે છે ભવના પાપ; ખાન પાન પાન્ડવના પુરૂ કરે, નહી કોઇને સંતાપ ॥૪૦॥ ચોરી ચખારી જરા ન થાયે, વરકોદની ચોકી, નિચ વરણ

બેગા નવ આવે, ભીમશેન રાખે રોકી ॥ ૩૨ ॥ બેસવાની સભા અરજુને રચી, સર્વ ક્ષત્રીઓએ જાણ્યું; મેઘવરણ સાથે શેવક મોકલી, પરવતનું ધન આણ્યું ॥૪૩॥ કનક કેરા ઓરડા ભરીયા; સૌ શેન્ય કીધી ત્યાર; ચૈત્ર સુદી પુણ મીને દન, પુરણાઉતી વીચાર ॥ ૪૪ ॥ વળણ પુરણમીનો દન થયો, સુણ જનમેજે રાય; વલ્લભ વાણી ઓચરે, યજ્ઞ તણી કથાય,

---

કડવું ૭૩ રાગ ધોળ.

બોલ્યા બોલ્યા જયમુની મુજ વચનરે; સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત કેરા તનરે. ॥૧॥ યજ્ઞ કરવા બેઠાં ધરમને દ્રુપતી જગતનો જસ લે છે કુન્તા સતીરે ॥૨॥ વેદ મંત્રે બ્રાહ્મણો કાર્ય કરાવેરે; જવ તલ ધ્રતને, શ્રીફળ સરવે હોમાવેરે ॥ ૩ ॥ તે યજ્ઞની ધુર્મ આકાશે જાયરે; તેથી તેત્રી, કોટી દેવતા ત્રપ્ત થાયરે ॥ ૪ ॥ વાગેછે ત્યાં ભેર ભુગળને ઢોલરે જય જય સબ્દ થાય ને ઊપજે કલોલરે ॥ ૫ ॥ હરીજનો, જુએ છે રૂડેરી ચરચ્યારે; શૌને કીધી, કપાલે કુમ કુમ ચરચ્યારે ॥ ૬ ॥ અશ્વ પુજન કરી અવયવ ભાગ લીધારે; પુરણ પ્રેમે, તેવો અશ્વ હોમ કીધોરે ॥૭॥ અશ્વને તો શજીવન કીધો વિદાયરે; પરી પુરણ યજ્ઞ થયો છે ત્યાંયરે ॥૮॥ પછી ધરમે, આગના કરી તે વારરે; સહુને ભોજન કરાવો જુગદા ધારરે ॥ ૯ ॥ તવ પ્રભુએ સર્વને આગના દીધીરે, જમવા માટે, વિવેક પતંગ કીધીરે ॥૧૦॥ પીરસનાને જાદવ છપન કોડરે; દેખે રેખ રાખે સઘળે શ્રી રણછોડરે ॥ ૧૧ ॥ કરાવી છે જમવા સામગ્રી અપારરે; વરણન કરતા, ઘણીક લાગે વારરે ॥ ૧૨ ॥ પછી સરવે, ભાવતાં ભોજન કીધારે; સઊ પ્રાણીને સોપારી મુખવાસ દીધારે ॥૧૩॥ પછી પતંગ ઊઠીને ઉલટ વ્યાપેરે; ધરમ રાજા, કનકનું દાન આપેરે ॥ ૧૪ ॥ દ્રુપતી તો કરે મોતીનું દાનરે, પાસે રહીને અપાવે શ્રી ભગવાનરે ॥૧૫॥ બ્રાહ્મણોને ભરેલી બ્રહ્મપુરી આપેરે; અવર જાતી, યાચકના કષ્ટ કાપેરે ॥૧૬॥ આપ્યાં પોતે ગૌદાનને વસ્ત્ર દાનરે; આપ્યાં પાત્રો, કુન્તા સતીને સંતાનરે ॥ ૧૭ ॥ પછી કીધિ પુરણ પ્રેમે સભાયરે, તેમાં બેઠા, ક્ષત્રીનંદન સહુ રાયરે ॥ ૧૮ ॥ યુધિષ્ટરને વાવરવાનો ભાવરે; જેવો રાજા, તેવો કીધો સરપાવરે ॥ ૧૯ ॥ ધનમાલ આપી, સરવને દીધી વિદાયરે; પછી

સહુજન, પોતે પોતાને સ્થળ જાયરે ॥ ૨૦ ॥ તે પછી સઉ યજ્ઞ સ્થળે બેઠા થાયરે; પાંચ પાંડવને છઠા શ્રી જાદવરાયરે ॥ ૨૧ ॥ યજ્ઞકેરો કચરો નાંખ્યો જ્યાંયરે, સ્વર્ગ વિસેથી નોળીઓ આવ્યો ત્યાંયરે ॥ ૨૨ ॥ તે કચરામાં આળોટ ધરી ઉમંગરે; પણ ન થયું સોનારૂપાનું અંગરે ॥ ૨૩ ॥ ત્યારે ધરમે પ્રભુને પુછયું પ્રષ્ણુરે; કાયા હાની કેમ બહલાઇ નહી કષ્ણુરે ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી એમરે, દ્વાપર ઉતર્યો તેથી કાયા બદલે કેમરે ॥ ૨૫ ॥ એટલે ટળીયા, ધરમના સંદેહ રે; સરિતા સ્નાન, કરી સ્થળે ગયાં તેહરે ॥ ૨૬ ॥ નગ્રમાંથી રાજા રૂપી સહુ જાયરે; બીજી ત્રીજી રહિયત થઇ વિદાયરે ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ ગયા લઇને છપનકરોડરે; હસ્તીનાપુર રહ્યા શ્રીરણછોડરે ॥ ૨૮ ॥ યજ્ઞ કથા પુરણ હવિ આ ઠામરે; સરોતાજનને, સુણતાં રીઝે શ્રીરામરે ॥ ૨૯ ॥ યજ્ઞ કથા સુણિને દાન અપાયરે; તે પ્રાણિને, યજ્ઞતણું ફળ થાયરે ॥૩૦॥ શ્રદ્ધા રાખી, શ્રવણ કરે જે જનરે; તેને પ્રભુ, આપે અનધનતનરે ॥૩૧॥ શ્રેતા વકતા, સહુ બેસજો કરજોડરે; વહાલા વદે, બોલો જે જે શ્રી રણ-છોડરે ॥ ૩૨ ॥ વલણ ॥ જય બોલો રણછોડની; તો રણ છોડે નાથ; વહાલ વાણિ એચરે, નિરમળ રહો મન સાથ.

કડવું ૭૪ રાગ સવાઇયાનો.

જયમુનિ રૂશી એણિપેરે બોલ્યા; સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું સાંભળજે કથાય ॥ ૧ ॥ પરીપુરણ યજ્ઞ કીધો; રહ્યા સુખી થઇ જ્યારે; એવામાં એક કણબીને બ્રાહ્મણ વઢતા આવ્યા ત્યારે ॥ ૨ ॥ ધરમ રાજાનિ સભામાં, આવિને ઉભા બેઉ, ધરમ કહે ટંટો શો છે, જુબાનિ તમારી લેઉ ॥ ૩ ॥ તે વેળા શ્રીકરન બેઠા છે, પોતે જુગજીવન; તે સમે પાટિદાર બોલ્યો, મુખથકી વચન ॥ ૪ ॥ માહારાજા મે ખેતર માહરૂ; વિપ્રને અરપણ કીધું; માહારા બાપ પછાડે મેં આ વિપ્રને આપી દીધુ ॥ ૫ ॥ આકાશથી કે પાતાળ સુધી, આપ્યું હતું રાજન; પણ તે ખેતરમાંથી નિકળ્યું, ચાર ચરૂ ભર્યું ધન ॥ ૬ ॥ તે ધન એ બ્રાહ્મણ લેઇ ગયો, તે મુજને અપાવો, તે કરતાં મુને પાપ છો થાતુ ખેતર પાછુ લાવો ॥૭॥ બ્રાહ્મણ કહે પાછુ ન આપું, ખેતર કણબી ફેરૂ માહારા બે પુત્રો લઇ જઇને ખેતરમાં વધેરૂ ॥ ૮ ॥ કણબિ કહે વધેર

નેતો, તેમાં મહારૂં શુ જાશે: મરિશતો મરસે સુત તારા, નીરવતી મને થાશે ॥૯॥ તું મારિશ તો પાપ તુને મુને ન લાગે રતી: બ્રાહ્મણ કહે એવા પાપો હું કાંઇ ગણુતો નથી ॥ ૧૦ ॥ બેઉનિ વિપ્રીત વાત સુણી, ગભરાયા ધરમરાય; પ્રભુને પુછયું ઓ માહારાજા, આતે શું કહેવાય ॥ ૧૧ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, બંને કાળ સમાવો; છ માસ પછી ન્યાય કરીશું, અત્યારે ઘેર જાવો ॥ ૧૨ ॥ એમ કહી બ્રાહ્મણ કણુબિને, પાછા કાઢયા ઘનશામ; પછિ ધરમ પ્રત્યે બોલ્યા કરસન પ્રભુ તે ઠામ ॥ ૧૩ ॥ ઓ યુધિષ્ટર હવે ન કરશો, કોઇ જનનો ન્યાય; દ્વાપર ઉતસ કળીયુગ બેઠો, ઓરે ધરમ રાય ॥ ૧૪ ॥ એવું સાંભળિ ધરમ બોલ્યા, ઓરે દેવાધી દેવા; મુને ગુણ લક્ષણ બતાવો, કળિયુગના જીવ કેવા ॥૧૫॥ કરસન પ્રભુ તવ કહેવા લાગ્યા, સાંભળો ધરમરાય; વ્યાસજી તમને તે સહુ કેહેશે, ઉપદેશની કથાય ॥ ૧૬ ॥ મુજને તમે આગના આપો, દ્વારકાં હું જાઉં; થોડે દીવસે વળિ પાછો, મળવા માટે આવું ॥૧૭॥ વળણ॥ મળવા માટે આવશું, એમ કરે છે વાત; એવામાં ત્યાં આવીયા વહતા પુરૂશ સાત.

કડવું ૭૫ રાગ દુરથા સાખિનો.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું અશ્વમેધ કથાય ॥૧॥ કરસન જવાની ત્યારી કરે છે, રૂસપુરૂશ ત્યાં આવ્યા, ખટ વીપ્ર એક એક અતી શુદ્રને, તાડન કરતા લાવ્યા ॥૨॥ યુધિષ્ટરને કરસન બિરાજ્યા, ત્યાં આવિ વિપ્રો બોલે; આ અતી શુદ્ર આચાર્ય થયો છે, વિપ્ર આચાર્યની તોલે ॥ ૩ ॥ ઉપવિત અંગે ધારણ કર્યું છે, વધાર્યાં છે પંચકેશ; દર્ભાસનને જળ કમંડળ ધર્યા છે મહાત્માનો વેશ ॥ ૪ ॥ વેશ ધરિ ઉપદેશ કરે છે, વાંચે છે કથા પુરાણ તે ઉંચ જાતિ શ્રવણ કરે છે. નિચના મુખનિ વાણ ॥ ૫ ॥ નેવનું પાણિ મોભ ચડ્યુંને, અવનિ ગઈ આકાશ; અવળિ ગંગા વહેવા માંડિ, વાઘને અજાનો ત્રાસ ॥ ૬ ॥ મંઝારથી શ્વાન સંતાવા લાગ્યા, કાગથી સંતાયા હંસ; નિચ જાતીનો ઉંચ જાતિપર, ઉપન્યો અતી દ્વેશ ॥૭॥ આતે કારણ શું છે કર્પાળુ, કેમ બને વિચિત્ર, કાળ બળ કેમ ફરયો ભાસે છે, વળિ દીસે અપવિત્ર ॥ ૮ ॥ એવું સાંભળિ ધરમરાયે બોલ્યું

જુગદીશ સાધુ, કપાનીધિ હું તો આ વાતો; સાંભળી વિસ્મય પામું ॥૯॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે ઓરે યુધીષ્ટર, કળીયુગનાં એ કર્મ; હજી તો આ ગળ જાતાં થાશે. અતી ઉપાધીના ધર્મ. ॥૧૦॥ શુદ્ર લોકો આચાર્ય થઇ ને, રામ રામ નરરૈ પડશે; વૈશ્ય ક્ષત્રી ને વીપ્ર લોકો; તેને પંથે ચડશે, ॥ ૧૧ ॥ તેથી તે પણ નરક પળાશે, તવ ભય પામશે શ્રષ્ટી; ધર્મ નીશે અધર્મ થવાનો, સઉ જીવ ભોગવે કષ્ટી. ॥ ૧૨ ॥ શ્રોતા નરકે વક્તા નરેકે, નરકે ઉંચ ને નીચ; ભક્તાણીયો ભારજા થવાની. પાતકના થશે કીચ. ॥ ૧૩ ॥ ધર્મને નામે ઢોંગ થવાના, આગળ અબળા ઘ્હેશે; હું મ્હારૂ સાર્થક કરૂં છું; કામની કંથને કેહેશે ॥ ૧૪ ॥ મીઠાઇ મેવા દુધ કઢેલાં, ઢોંગીને જઇ દેશે; પતી તેનિ મુંઠ ન જુએ, મુખ વિકાશી રહેશે ॥૧૫॥ પરણ્યા પતિનું પે શાણ કરતાં, કંજુશાઇ દેખાડે, ઢોંગી ધુતારો ને ધવરાવીને,પ્રેમ પુર્વક જમાડે ॥ ૧૬ ॥ કંથ તણિ નહી સાચવે ભાવે, ઢોંગીની તક નહી ચુકે; ઢળતી વસ્તુ ઢળવા દેશે, બાળક રડતાં મુકે. ॥ ૧૭ ॥ ઢોંગીની છબી નીરખ્યા કરશે, ઢોંગીના ગુણ ગાશે; ચરણ ચાંપસે કાંમે ઢાંપસે, પતીથી મુખ મરડશે. ॥૧૮॥ ધર્મના નામનો ધંધો ગ્રહીને, ધન મેળવસે ભારી; ભારે વઇભોગ ભોગવસે ને, દુનિયાનિ કરસે ખુવારિ. ॥ ૧૯ ॥ પણ ઉંધ કરમી કળયુગી અબળા, ધણીનું ધન વેરસે; કળીજુગના આચાર્યોને પોશી, મોહીત હદમાં ફરસે ॥ ૨૦ ॥ તે સહુ લક્ષણ કળયુગ કેરાં, આ બધી તેની લડાઇ; તેમાં આપણે ચીત ન દેવું, જ્ઞાનમાં રાખો ચડાઇ. ॥ ૨૧ ॥ હાવા તો અનેક ઉતપાત થાસે, તેમાં ન દેસો ધ્યાન; કળયુગ એહો નિશ્ચે માનો, એમ વદે ભગવાન. ॥ ૨૨ ॥ યુધીષ્ટરને ચાલી ચીંતા, આ તો આવ્યુ દુખ મ્હોટું, ધર્મના કામમાં ધાડ પાડે, એ દુખ સઉથી ખોટું ॥૨૩॥ અરેરે ધર્મનું ધરબોળ જાસે, અવળી મતી જગ ઝાલે; દેખાસે સવળું હસે અવળું, પણ તે પંથે ચાલે ॥ ૨૪ ॥ એવો અતી ઉદ્વેગ ધરીને, થઇ બેઠા નીરાશ; અરેરે એ યુગ શું છે, સાંભળી પામ્યા ત્રાસ. ॥૨૫॥ પ્રભુ કહે તમે ત્રાસ ન ખાસો, વ્યાસજીને તમે મળજો; હવે હું આગના માગું છું, ધર્મ કહે વળી વળજો. ॥૨૬॥ એવું સાંભળી કરન પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; એટલે અતી ઉદાસી રહે છે, પોતે ધરમ રાય. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને કરન પ્રભુજી, પોતે થયા વિદાય; ઉદ્વેગ ભોગવે ધરમ રાજો. હવે કયારે દેહ જાય ॥ ૨૮ ॥ એટલેથી અશ્વમેધ પર્વ, પુર્ણ થઇ કથાય; ઓ જનમેજે રાજા તારી, ઉતરી બ્રહ્મહત્યાય. ॥ ૨૯ ॥ કાળા પડદા ધોળા થયા, સ્વે

ત થઈ શામ ગાય; કાળા તલ ધોળા થયા એ, પરીક્ષા દેખાય. ॥ ૨૯ ॥ પરીક્ષત સુતે વીધી પ્રમાણે, પુરણ કીધાં દાન; યજ્ઞની કથા શ્રવણ કીધી, ફળ તે યજ્ઞ સમાન ॥ ૩૦ ॥ શ્રોતા વક્તા સરવે જનના, મનના પોહોચે કોડ; વહાલા વદે બોલજો સઉ, જે જે શ્રી રણછોડ ॥ ૩૧ ॥ વળણ ॥ જય જય શ્રી રણછોડ રાયની, બોલો શ્રોતા જન; અશ્વમેધ પર્વ કર્યું, પાપી થાય પાવન.

પાંન્ડવાશ્વમેધ સમાપ્ત.